

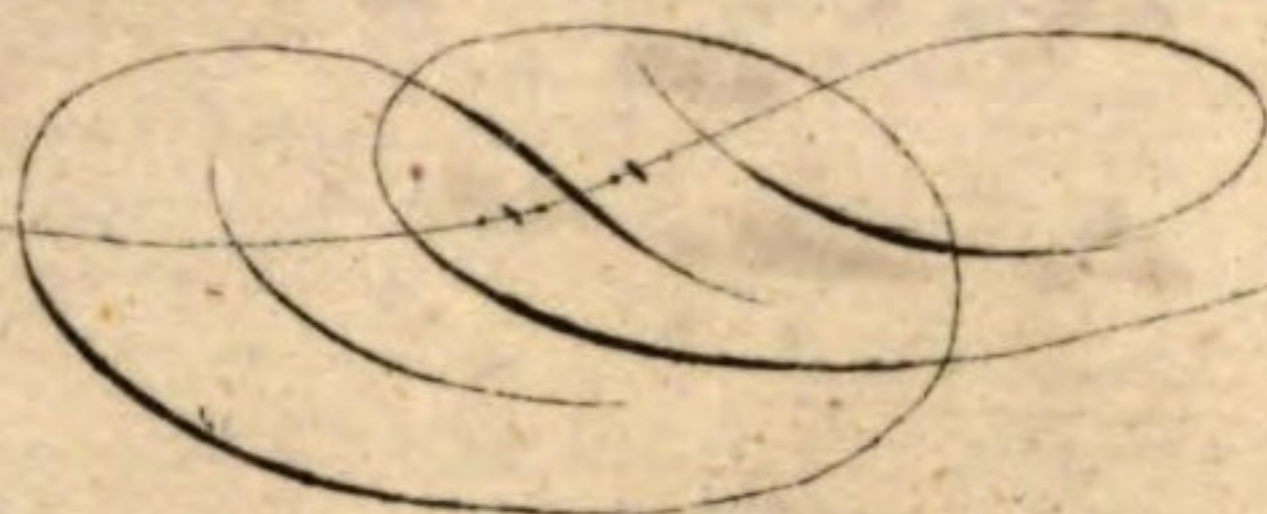

Path.

1121

Sauvages

Med. Chir. Dr. Seb. Furtner

Path. 1121-2,1

<36627349220017

S

<36627349220017

Bayer. Staatsbibliothek

NOSOLOGIA METHODICA

S I S T E N S

MORBORUM CLASSES,

GENERA ET SPECIES,

Juxtà Sydenhami mentem & Botanicorum
ordinem.

Auctore FR. BOISSIER DE SAUVAGES,

*Regis Consiliario ac Medico, in Monspeliensi Uni-
versitate Medicinæ, olimque Botanices Professore
Regio; Academiæ Scientiarum Monspeliensis, Lon-
dinensis, Upsaliensis, Berolinensis, Florentinæ,
Physico-Botanicæ, Suecicæ, Naturæ curiosorum, &
Instituti Bononiensis Socio.*

TOMI SECUNDI PARS PRIMA,

Complectens

GENERA ET SPECIES MORBORUM

AD CLASSES I. II. & III. PERTINENTIUM,

Nempè

VITIA, FEBRES ET PHLEGMASIAS.

AMSTELODAMI,

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

M. DCC. LXIII.

NOBILITATE METHODICA

SISTENS

MORBORUM CLASSES,

GENERA ET SPECIES,

Juxta Sydenhami methodum & Boerhaavii
ordinem.

TOMI SECUNDI PARTES PRIMAE,

Compositae.

GENERA ET SPECIES MORBORUM

AD CLASSES A M. C. H. PARTITIONATAE.

Nomina

VITIA, FEBRES ET PHLEGMATA.

LMS: LOD: N. Y.

Sumptibus FRANKII DE T. J. R. H. E.

M. DCC. LXII.

LECTORI PHILIATRO.

MAGNUM opus aggredior , cuique exsequendo vires meæ nequaquam suffecturæ sunt. Hujus perficiendi causâ Baglivius Academiam medicam instituendam esse censebat , hujusque statuta & leges proposuerat. Hujus operis utilitatem , imò necessitatem antea magnus Sydenhamus prædicaverat , sed frustra. Nullus inventus est qui illud negotium in se suscipere voluerit.

Idem est institutum quod triginta abhinc annis , juvenili audaciâ , animo conceperam , de quo sic scribebat summus Boerhaavius. « Institutum egregium de ordinandis in classes morbis laudo , » opus quippe ut laboriosum , ita & utile , acre » judicium , copiam studii Medici summam , sapientiam denique pari cum diligentia conjunctam hercle requirens ; ordo enim verò perplacet... » appositè verò Deum deprecabatur, ut animos vitamque sufficeret , qui tantis par essem.

Ætate provectior operis utilitatem eo clariùs sentio ; verùm & difficultas non minor est ; mille & octingentæ morborum species præter quadringentas affectuum varietates , sunt describendæ , & suis quæque characteribus designandæ , cuique apponenda sunt selectiora nomina , genus adscribendum , theoria brevis præfigenda , curatio conveniens addenda: nemo solus huic oneri sustinendo par est.

Unum aut alterum genus tractans Mortonus vires, & vitam absumpit; Trillerus, & Verna in altero toti fuerunt. Lindius Scorbutum, Astrucius Syphilidem, alii alia genera elaboravere; verum nemo classem quâ par est methodo adornavit. Omnes itaque non perficiendas, sed tantummodo delineandas in me fumo, ut cuique pateat quot, & quanta sunt quæ in medicinâ adhucdum desiderantur, eo fine ut quisque artis suæ promovendæ cupidus, quæ deficiunt supplere queat.

Quisque clinicus, quas observat ægritudines individuas, eas in usum suum describat, & ad genus speciemque reducat, omninò necessum est, primis saltem praxeos annis, si suo munere recte defungi cupiat. Ut autem id exsequatur necessum est ut in Auctoribus ejusdem morbi historiam, & characteres investiget, adeoque descriptioni suæ historiam ab his consignatam conferat; quod ita difficile est, ut decem morborum speciebus observatis vix unam in Auctoribus rectè descriptam invenire detur. Ille ergo Auctorum defectus novo labore vindicandus est, & ex multis ejusdem speciei historiis individuus speciei character est eruendus.

Ex multis ejusdem morbi individuus relationibus speciei character erui non potest, nisi ab illis historiis seponantur quæcumque ad theoriam attinent, & quæcumque mera sunt accidentia ex ægri vel Medici errore oriunda; quod quam arduum sit nemo non videt; imò ut historiographus hanc speciem ab aliis ejusdem generis distinguat, alias cognoscere opus est; operæ itaque pretium erat ejusdem generis omnes species saltem delineatas exhibere, ut singularum comparatione characteres cuique proprii possent assignari.

Medici qui ignotum morbum curandum habent,

quive ejus eventum , progrediendi modum , mutationesque ipsi ordinarias ignorant , confiteri debent cum anglo Hippocrate Sydenhamo se in tenebris inter scopulos versari , ægrumque tandiu de vitâ suâ periclitari , cum nulla theoria , nulla-que sagacitas sufficiat ad illius morbi eventum , & progressum divinandum ; is sæpè timebit subitam mutationem , eique totis viribus obsistet , à qua tamen salus ægrotantis dependet ; is naturæ conatus salutiferos turbabit , novos & noxios excitabit , & quandonam cunctandum sit , aut agendum prorsus ignorabit.

Cùm de proprio aut parentis aut natì corio agitur , nullum est pretium , quo historiam morbi curandi non redimere vellet Medicus , quâ veluti pyxide nauticâ , in procelloso praxeos mari dirigì posset : qui enim in morbo paroxysmos , crises , aliasque mutationes historiâ edoctus prævidet , ille plus prodest etiam nihil agendo , quàm qui hæc ignorat multa sine scopo , sine ordine suscipiendo.

Unica ferè in quovis morbo via est qua natura à dato morbo liberare se consuevit , ut in peste per bubonum eruptionem ; in variolâ per pustularum suppurationem ; in tritæophiâ ardenti per diarrhoeam biliosam : solus itaque Medicus qui historiâ hujus speciei instructus novit hanc determinatam viam , potest eò versus conatus suos dirigere , viamque salubrem naturæ parare ; qui verò hanc viam ignorat , non nisi fortuitò ipsam prosequetur ; & cum è benè multis hæc sola iuta sit , periculosa aliam quamcumque verosimiliter insistet , aut mutato in his dubiis consilio , naturæ motus continuò perturbabit.

Nihil itaque nostra magis refert quàm , ut cu-

jussus morbi obvii historiam calleamus, cum hujus ignorantia nullis theoriis, nullo studio suppleri possit, & hac ignotâ æger in certo vitæ discrimine versetur; si enim decem sint modi æque possibiles, quibus datus morbus terminari possit, & unicus tantum ex illis in salutem ducat, hoc ignorato non minus timendum est pro ægri salutè, quàm si ea ludo aleæ decidenda veniret, & ex decem casibus æque possibilibus, novem exitium, unicus salutem allaturus esset.

Ea itaque consideratio debet omnes Medicos ad historiam morborum promovendam incitare, maximè si respiciant ad utilitatem quam ex prægressorum Medicorum laboribus, & periculis, hujus historiæ solius ope excerpturi sint; numerosas quidem habemus pro singulis morbis non solum formulas medicaminum, sed etiam, quod præstat, medendi methodos; verum idem Medicis accidit quod Botanicis; millenæ tribuuntur cuique herbæ à Plinio, Dioscoride, aliisque Veteribus virtutes; verum ea omnia sunt nobis inutilia, quamdiu de quâ herbâ prædicentur hæc miracula nescimus. Quid autem sit Plinii althæa, Dioscoridis rhabarbarum, Homeri nepenthe, aliæque innumeræ plantæ certè determinare non potuere eruditi, qui à trecentis retro annis summâ contentione, & accurratâ criticâ hanc inquisitionem ad bene multa volumina deduxere, ut Mathiolus, Dalechampius; ita ut, rejecto tam vano labore, Nuperi coacti fuerint plantarum descriptiones, characteresque ab integro elaborare, notas & nomina figere, ut, quidquid in futurum de earum virtutibus constiterit, ad feros nepotes certò transmitti possit.

Idem haud dubiè Medicis labor exhantlandus

incumbit , immensa siquidem quæ prostant de medicaminum virtutibus volumina , in quibus ad hunc , illumve morbum sanandum certa nobis promittuntur auxilia , nobis inutilia prorsus sunt , quia quid intelligant per hunc , vel illum quem nominavere morbum , hodiè nemo possit intelligere ; quippè mera sunt morbi ut medicaminis nomina , descriptiones verò nullæ , aut ad summum genericæ , unde confusa , & conjecturalis exsurgit tantum cognitio.

Frustra nominantur morbi , nisi descriptione fixâ determinantur ; descriptionis defectu ignoramus hætenus quid sint morbi plurimi ab Hippocrate nuncupati , ut typhus , pachy , avante , phronitis , phænicie leuce , hippouris , pherea ; quid Plinii gemursa , aliique innumeri ; nec descriptio individui morbi sufficit , quippè quæ speciem non definit : ergo nobis incumbit , ut non solum individuos morbos accuratè describamus , sed ut ex numerosis individuorum historiis , speciei cujusque characterem eruamus.

Si nomine proprio non designetur morbus ; ejus cognitio obscura est , vel confusa ; sic ignoramus ferè quid sint morbi ab Hippocrate descripti , quibus nullum nomen imposuit , ut *morbus Scytharum* , quem irata Venus urania immittebat ; quid *Magni splenes* ; quid *morbus niger* ; *morbus ructuosus* , quos certius cognosceremus , si ad melancholiam , scorbutum , choliricam , aliave genera nominibus definitis insignita eos retulisset.

Ophtalmiæ nomine quemcumque oculorum morbum dolore , rubore notatum intellexere Veteres , atque in hocce genere morbi centena diversarum certè virtutum remedia laudaverunt , ut emollientia , deterfiva , corrosiva , reperiçutientia , ex-

ficcantia , attrahentia , quorum quisnam , & quo tempore usus esse debeat prorsus ignoramus ; inanis est itaque Veterum labor in recensendis & inquirendis tot remediis ; quippe in quâ specie , & in quo hujus stadio adhibenda sint ignoramus ; nec enim sibi quis persuadere poterit in ophtalmiâ chemosi aquam rosarum sufficere , quæ ad ophtalmiam taraxim sufficit , nec in ophtalmiâ syphiliticâ curandâ quidquam profecisset Sloanei collyrium , cujus interventu immensas opes se lucratum esse fatetur Auctor ; quid verò boni in ophtalmiâ internâ præstitissent millena collyria , quæ retinæ inflammationem non attigissent , aut exacerbassent.

Cùm itaque diversa tantùm diversis speciebus remedia competant , & pro diversis ejusdem generis speciebus quandoque contraria prorsus sint necessaria , evidens est curationes promiscuas , quæ uni generi adscribuntur , non verò cuique speciei propriæ sunt , esse , si non periculosas , saltem inutiles ; & multò plus profecisse solum Sancti-vesium , qui cuique ophtalmiæ speciei propria assignavit remedia , quàm tota Græcorum , Arabum , & Neotericorum turba , quæ confusaneam , multiplicemque medelam , non distinctis speciebus , summo labore scriptis consignavit.

Species verò cujusque generis determinare hoc opus , hic labor est. Multi sunt Auctores qui logices ignari tot genera statuunt , quot species ; ut qui idem genus in ophtalmiam ; taraxim , chemosim , seu totidem genera dividunt ; necnon qui diversorum generum species sub eodem generico nomine reponunt ; sic Typhi nomine Medici Cnidii describere febrem continuam vulgò malignam dictam , necnon tritæophiam ardentem , rheumatismi , diarrhœæ , & demùm anasarcæ spe-

ciem, quos ideò tanquam ineptæ divisionis Auctores vituperatur Hippocrates.

Falsa sunt, aut saltem inutilia quæ circa genus morbi traduntur vulgò prognostica & diagnostica signa, quoties ea tantum de unâ aut alterâ specie vera sunt; sic si quis de variolâ in genere proferat quod morbus sit gravis, periculosus, & summâ artis Magistri cautelâ tractandus, falsa profert, cum variola benigna sine ullo Medici auxilio, ægroque per vicos obambulante sanetur; atque cum eum errorem fermè in omnibus morborum historiis admiserint Auctores, exceptis paucis nuperis, non mirum si ars medica nullos per viginti sæcula progressus fecerit, cum Botanica intra dimidium sæculum à Methodicis exculta ad scientiæ decus & certitudinem evecta fuit, ac foecundissima simul & facillima evasit.

Scholastica itaque præjudicia exuant Medici, & consuetudinem ac usum rationis loco non sequantur; abusus longiori usu non confirmetur; theoria etenim quâ duci se patiuntur, cum hætenus falsa fuerit, & adhucdum in multis obscura, aut dubia, minimè præstare potest eam evidentiam & certitudinem quæ requiritur, ubi de vitâ & salute hominum mercandum est, & quam ipsa non habet. Theoria quidem utilis est, ut hypothesis in physicâ, non ad probandam thesim, ut perperam putant quidam Philosophi, sed ad verum indagandum, uti solemne est Geometris, qui ex falsâ suppositione ad problematum solutionem perveniunt.

Illustrissimus omniumque hujus ævi sagacissimus experimentator D. Hales fatetur se post millena capta in corpore animalium experimenta, toties hallucinatum esse, quoties facta prævidere, &

veluti divinare voluit, ita ut theoria & analogia eum sæpius deceperint in rebus tamen ad quas visus & tactus eum dirigebant. Quantò sæpius hallucinantur Medici, qui non consultâ experientia, & solâ theoriâ duce, quid fiat in corporis humani penetralibus determinare audent, ipsi physices, hydrodynamices & logices non rarò ignari, atque hypothefibus, aut principiis evidenter falsis innixi. Oh! Chymici, Humoristæ, Mechanici toties delusi, nunquamne fatebimini cognitionem historicam præcedere debere, & infidam ducem esse theoriam?

Duplex est cujusvis morbi character, scilicet *factitius*, & methodo cuique proprius; alter verò *descriptivus*, & cuique methodo communis; ex eo quod genus v. g. ileus in dolorificorum topicorum ordine reponatur, ex eo intelligitur illud dolore partis singularis, & fixo stipari; adeoque illud in characterē repetere superfluum est, sufficitque addere alia duo symptomata, scilicet foetidam vomitionem, & alvi constipationem, ut ab aliis ejusdem ordinis, scilicet à colicâ, gastrodiniâ, &c. distinguatur; & hic est character factitius à methodo arbitrariâ dependens: si verò character descriptivus desideretur, ejus historia tradenda est, cujus ope in quacunque classe reponatur, dignosci possit, ut inter evacuatorios, inter abdominales, acutos, humorales, prout cuique similes classes instituere placuerit.

Si miles in suâ cohorte determinatis vestibus insignitâ recognosci debeat, solusque sit in eâ v. g. crispus aut resimus, ejus character factitius ex crispaturâ, vel similitate cum insignibus cohortis eruitur; ast si in exercitu confuso depositis insi-

gnibus cuique cohorti propriis detegendus foret, præter hunc characterem requireretur signatura, seu character descriptivus, quo ab aliis eodem nasi vitio, aut capillorum eadem crispaturâ affectis distingui posset; ita in quovis genere, & quâque specie præter characterem factitium, classis & ordinis requiritur descriptio, seu signatura quâ possit ab aliis internosci, & uterque character in benè multis morbis adhuc desideratur.

Historia differt à *signaturâ* in eo quod 1°. *historia* tradit phœnomena morbi eodem ordine, quo in ægrotis adveniunt; per horas in peracutis, per dies in acutis, per menses in chronicis; atque *historiam* morbi traditurus debet 2°. observare ne terminis metaphoricis lectori fucum faciat; 3°. ne plus referat quam quod in sensus incurrit, seu quod idem est, ne quod judicat de causâ, principio, internâ sede morbi, unquam cum factis confundat, aut commisceat; similis in hoc rusticis qui Medico interroganti quid mali sentiant, suam de ejus mali causâ opinionem in phœnomenorum locum obtrudunt, & *conatum*, *stomachi aperturam*, similiaque inania verba incusant, cum deberent tantummodò respondere se aliquâ parte dolere, vomere, aut aliud quid experiri.

In *signaturâ* verò non eo quo apparuerunt ordine phœnomena recensenda sunt, sed eo quo ab aliis congeneribus morbis distingui queant; sic cum in *historia* ægri ætas, sexus, temperamentum, victus, vitæ seu artis ratio, medicaminum successus, juvantia & lædencia debent accuratè & scrupulosè recenserî; in *signaturâ* nil eorum referri debet, nisi quod ad eum ab aliis determinandum sufficit; cum autem omnia phœ-

nomena possint reduci ad *actiones animæ*, ut sensum, intellectum, cupiditates, voluntates & motus; ad *functiones* naturales, ut respirationem, pulsum; ad *excretiones*, ut alvi dejectionem, urinæ emissionem, & ad *qualitates*, ut colorem, saporem, figuram, &c. eodem etiam ordine phenomena characteristica recenseri possunt.

In historia morborum desideratur pinax, seu catalogus nominum synonymorum, quibus præcipui Auctores eandem morbi speciem designavere cum citatione operis ubi illius descriptio fuit tradita: horum enim Auctorum ope potest quisque Medicus quam observat speciem cum descriptis speciebus conferre, ut similitudinem, aut differentiam, prognosim, atque curam ex illis mutetur, atque ex pluribus simul collatis historiis characterem specificum determinet, optimamque medendi methodum feligat.

Nec inutile foret diversam ejusdem morbi theoriam pro diversitate sectarum considerare, adeoque theoriam Galenicam, Chymicam, Pneumaticam, Mechanicam, Stahlianam invicem componere, quæ sæpè nomine tenus discrepant; verum diversam pro diversis regionibus & sectis medendi methodum examinare multò utilius esset, quarum methodorum specimina passim adjiciam.

De nomenclaturâ generum fusè egi in primâ parte; quod verò nomina specialia attinet, ea duplicis sunt ordinis; alia scilicet *characteristica* sunt, quæ veram speciei definitionem comprehendunt, seu speciei cognoscendæ, & ab aliis distinguendæ sufficiunt, qualia pro viribus in primâ classe adhibui; ea minimè sunt arbitraria, sed in usu & commercio præ longitudine vix usurpanda; ast ad signandos morbos necessaria, ut signaturæ ad militem recognoscendum.

Alia verò sunt *trivialia*, quæ brevitate sunt solum commendanda, adeoque in usu loquendi commodissima, ut *apoplexia pituitosa*, *diarrhæa biliosa*, &c. quæ utplurimum nihil distincti & clari per se denotant, & vel nomen caracteristicum, vel descriptionem annexam requirunt; sic apud milites cuique nomen militare tribuitur ipsi proprium & breve, sed cujus ope ni signatura suppeteret, vix detegi posset datus miles; quod tamen in ordinario usu necessario usurpandum est. In his verò imponendis regulæ Logicæ severioris vix servari possunt, quia non meliora, sed usitatoria simul ac breviora epitheta necessario seligenda sunt.

Verum in stabiliendis nominibus characteristicis eadem regulæ exigunt ut nomina 1°. à phœnomenis tantum imponantur; 2°. ut sine tropis & figuris Rhetorices per verba propria, simplicia exprimantur; 3°. ut numquam ab iis quæ sunt abdita, ut sedes interna, causa, principium morbi, repetantur; multò minus à regione, ætate, sexu, tempestate deducantur; 4°. ut à qualitatibus absolutis, non verò relativis deriventur; cum enim ea nomina ad morbum detegendum, ejusque speciem determinandam conferre debeant, ea nequaquam debent cognitum supponere quod inquiritur, nec quidquam referre, nisi quod in ipso ægro phœnomenis expressum potest reperiri, nec in ægro videre est utrùm apoplexia sit levior alterâ, vel gravior; utrùm colica sit in mesenterio, vel in ileo; utrùm sit cholera Indica, vel Europæa; utrùm morbus sit virgineus, vel morbus puerperæ, cum Europeanus eodem, quo Indicus, & virgo eodem quo gravida, ac reciprocè, morbo possit affici. Verbo, nihil in cha-

XII L E C T O R I P H I L I A T R O .

raetere , nec proinde in nomine characteristico potest admitti , nisi quod simplex attentio ad phaenomena sensibus obvia potest edocere ; & id omne quod imaginando , aut ratiocinando adesse intelligimus , id totum ad theoriam seorsim debet amandari.

Finem faciam mutuatis verbis ill. Gaubii in Pathologiâ nuperrimè editâ sic loquentis : » Ex quibus apparet non esse cur desperent Medici , » fore aliquando ut ingens morborum numerus , » exemplo ab historiæ naturalis Scriptoribus petito , in ordinem systematicum redigatur , qui ab » omni hypothese , sectarumque commento liber , » solâ nixus fideli observatione classes , genera , » species exhibeat suis singula characteris certis , » tis , plenis , manifestis interstincta. Specimina » jam nunc à recentioribus edita potius spem exi- » gunt , tentaminibus multiplicatis non defuturos » successus , remque tanti momenti , ac bonis » ideò omnibus exoptatissimam ; sic tandem feliciter perfectum iri , ut non in nominibus morborum dumtaxat inveniendis sese utilem præstet , sed præcipuè facilem ad eruendas curationes viam expediat. « Hæc ill. Professor Leydenfis. Huic calculum suum addit ill. Thomas Simson in *Actis Edimburgensibus* , Tom. IV. articul. XX. qui singulorum morborum species , genera-que esse eodem modo describenda contendit , quo plantas descripsere Botanici.

SYNOPSIS CLASSIUM ET ORDINUM.

CLASSIS I. *VITIA.*

Symptomata cutanea levidentia, vel mechanicis Chirurgiæ auxiliis curanda.

ORDO I. *MACULÆ*, coloris nativi mutationes.

ORDO II. *EFFLORESCENTIÆ*, tumores humorales exigui gregales.

ORDO III. *PHYMATA*, tumores humorales solitarii.

ORDO IV. *EXCRESCENTIÆ*, tumores à solidis adauctis.

ORDO V. *CYSTIDES*, tumores capsulati fluido referti.

ORDO VI. *ECTOPIÆ*, tumores à partibus à suâ sede dimotis.

CLASSIS II. *FEBRES.*

Pulsus frequens, fortissime viribus artuum imminutis.

ORDO I. *CONTINUÆ*, quarum pyrexia semel crescit semelque decrescit in decursu ægritudinis.

ORDO II. *REMITTENTES*, quarum pyrexia pluries crescit & decrescit in decursu ægritudinis.

ORDO III. *INTERMITTENTES*, quarum pyrexia pluries accedit & omnino recedit in decursu ægritudinis.

CLASSIS III. *PHLEGMASIÆ.*

Concurrit pyrexia continua vel remittens cum internâ inflammatione, vel cum exanthematis.

ORDO I. *EXANTHEMATICÆ*, eruptiones cutaneæ cum pyrexia sepius malignâ.

XIV

ORDO II. *MEMBRANACEÆ*, viscera membranosa dolent, tument cum pyrexiâ acutâ.

ORDO III. *PARENCHYMATOSÆ*, adest dolor obtusus, calor & tumor in visceribus farctis, non saciformibus cum pyrexiâ acuta, suppurationis apparatus.

CLASSIS IV. *SPASMI*.

Contractio invita constans vel interpolata musculorum organis loco motivis, non vitalibus inservientium.

ORDO I. *TONICI PARTIALES*, rigiditas & immobilitas artus vel organi determinati.

ORDO II. *TONICI GENERALES*, rigiditas totius fere corporis.

ORDO III. *CLONICI PARTIALES*, agitatio coacta, non libera organi vel artus, ejusve motus vitiosus.

ORDO IV. *CLONICI GENERALES*, agitatio coacta totius fere corporis, sensibus sæpè obscuratis.

CLASSIS V. *ANHELATIONES*.

Agitatio invita, defatigans, musculorum pectoris, unde respiratio difficilis, frequens, sine febre acutâ.

ORDO I. *SPASMODICÆ*, insultus fugaces agitationum pectoris cum expiratione vel inspiratione sonorâ.

ORDO II. *OPPRESSIVÆ*, constantes in ipsis paroxysmis pectoris agitationes, eæque frequentes ac laboriosæ.

CLASSIS VI. *DEBILITATES*.

Vires solitas in agendo exerendi impotentia. Facultates virium dispensatrices sunt tres; facultas cognoscendi, appetendi & movendi.

ORDO I. *DYSAISTHESIÆ*, debilitates sensuum, ut visus, tactus, auditus sine sopore.

ORDO II. *ANEPITHYMIÆ*, debilitas vel abolitio cupiditatum, ut famis, sitis, libidinis sine sopore.

ORDO III. *DYSCHINESIÆ*, debilitas motuum in organis locomotivis, non in vitalibus.

ORDO IV. *LYPOPSYCHIÆ*, seu morbi syncoptici, debilitates motuum vitalium, adeoque totius corporis.

ORDO V. *COMATA*, seu morbi soporosi, debilitas, omnisque sensus necnon phantasiæ obscuratio, motuumque liberorum imminutio vel suppressio.

CLASSIS VII. *DOLORES.*

Cujusvis experientiâ cognoscendi, nullâ definitione distinctè explicabiles sunt.

ORDO I. *DOLORES VAGI*, qui nomen à sede fixâ non habent.

ORDO II. *DOLORES CAPITIS*, ut oculi, oris, cranii, dentium.

ORDO III. *DOLORES THORACIS*, ut lateris, œsophagi, dorfi.

ORDO IV. *DOLORES ABDOMINIS*, ut stomachi, intestini, hepatis, &c.

ORDO V. *DOLORES ARTUUM*, ut ischias, gangræna, &c.

CLASSIS VIII. *VESANIÆ.*

Character est imaginationis, judicii, voluntatis, &c. depravatio.

ORDO I. *HALLUCINATIONES*, errores imaginationis, salvo intellectu ab organorum externorum vitio.

ORDO II. *DELIRIA*, errores judicii ab imaginationis vitio, quod intellectus corrigere nequit.

ORDO III. *MOROSITATES*, voluntatis & cupiditatis depravatio in appetendo aut averfando.

ORDO IV. *ANOMALIÆ*, morbi prioribus affines.

CLASSIS IX. *FLUXUS*.

Character est ejectio fluidorum aut contentorum, quæ quantitate, qualitate, defuetudine notabilis est.

ORDO I. *SANGUIFLUXUS*, ejectiones cruentæ, vel sanguinæ undecumque procedant.

ORDO II. *ALVI FLUXUS*, dejectiones ex ano, vel rejectiones ex œsophago, eorum quæ in primis viis latebant.

ORDO III. *SERIFLUXUS*, ejectiones urinæ, lymphæ, muci, lactis, puris ex aliis locis quàm è primis viis.

ORDO IV. *AERIFLUXUS*, flatuum, vaporum, &c. ejectiones.

CLASSIS X. *CACHEXIÆ*.

Coloris, figuræ, molis in corporis habitu depravatio.

ORDO I. *MACIES*, corporis partium mollium extenuatio.

ORDO II. *TUMORES*, corporis generalis intumescencia, seu adauctum volumen.

ORDO III. *HYDROPE*s, partium quarumdam intumescencia à contentis adauctis, sæpius fluidis collectis.

ORDO IV. *TUBERA*, partium quarumdam intumescentiæ firmæ.

ORDO V. *IMPETIGINES*, cutanei tumores pustulosi, crustacei, gregales.

ORDO VI. *DECOLORATIONES*, coloris nativi depravationes.

ORDO VII. *ANOMALIÆ*, continent morbos prioribus affines.

CLASSIS PRIMÆ SYNOPSIS.

VITIA.

CHARACT. Syndromes symptomatum cutaneorum leviores.

ORDO I. MACULÆ, *mutationes coloris nativi.*

- I. *Leucoma*, macula opacans corneam.
- II. *Vitiligo*, macula cutem deprimens.
- III. *Ephelis*, macula cutis corymbosa fusca.
- IV. *Gutta rosacea*, macula faciei corymbosa rubra.
- V. *Nævus*, macula congenita protuberans.
- VI. *Echymoma*, macula à sanguine sub cute effuso.

ORDO II. EFFLORESCENTIÆ, *tumores humorales exigui gregales.*

- a. *Pustula*, phyma parvulum apice ruptum.
- b. *Papula*, phyma parvulum desquamari solitum.
- c. *Phlyctæna*, vesicula fluido plena.
- d. *Varus*, tuberculum durum, constans.
- VII. *Herpes*, papularum prurientium corymbus.
- VIII. *Epinyctis*, phlyctænarum atrarum congeries dolens.
- IX. *Psyracia*, phymata erysipelatoſa.
- X. *Hydroa*, exanthemata miliaria phlyctænoidea.

ORDO III. PHYMATA, *tumores humorales solitarii.*

- XI. *Erythrema*, phyma rubrum, calens, diffusum.
- XII. *Œdema*, phyma album, indolens, molle.
- XIII. *Emphysema*, phyma pallidum, elasticum.
- XIV. *Skirrus*, phyma durum, indolens, cuti concolor.
- XV. *Phlegmone*, phyma rubrum, calidum, sphæroideum, pulsans.
- XVI. *Bubo*, phyma skirroſo-phlegmonodeum in glandulâ.
- XVII. *Parotis*, bubo juxta aurem.
- XVIII. *Furunculus*, phyma subd durum, inflammatum, prominens.
- XIX. *Anthrax*, phyma apice gangrænoſum, ambitu inflammatum.
- XX. *Carcinoma*, phyma skirroſum, lacinans.
- XXI. *Paronychia*, phlegmone extremi digiti.
- XXII. *Phymosis*, phlegmone præputii.

ORDO IV. EXCRESCENTIAE, *tumores à solidis adauctis.*

- XXIII. *Sarcoma*, excrecentia carnosæ.
- XXIV. *Condyloma*, excrecentia cutanea, tendineave.
- XXV. *Verruca*, excrecentia cutanea globosa.
- XXVI. *Pterygium*, excrecentia plana in oculi cantho.
- XXVII. *Hordeolum*, excrecentia varo similis ad tharfos palpebræ.
- XXVIII. *Bronchocele*, excrecentia gutturis.
- XXIX. *Exostosis*, excrecentia ossis instar dura.
- XXX. *Gibbositas*, protuberantia ossium thoracis.
- XXXI. *Lordosis*, protuberantia ab ossibus artuum inflexis.

ORDO V. CYSTIDES, *tumores capsulati fluido referti.*

- XXXII. *Aneurisma*, cystis arteriosa.
- XXXIII. *Varix*, cystis venosa.
- XXXIV. *Hydatis*, cystis lymphæ ductuum.
- XXXV. *Marisca*, tumor sarcomatoso-ferosus podicis.
- XXXVI. *Staphyloma*, cystis corneæ, vel corneam perforans.
- XXXVII. *Lupia*, cystis in articulis spisso fluido plena.
- XXXVIII. *Hydarthrus*, cystis articuli aquosa.
- XXXIX. *Apothema*, cystis purulenta.
- XL. *Exomphalus*, cystis umbilicalis sæpius aquosa.
- XLI. *Oscheocele*, cystis in scroto.

ORDO VI. ECTOPIÆ, *tumores à partibus è sua sede dimotis, seu luxationes organorum.*

- XLII. *Exophthalmia*, ectopia oculi.
- XLIII. *Blepharoptosis*, ectopia palpebræ.
- XLIV. *Hypostaphyle*, ectopia uvulæ.
- XLV. *Paraglosse*, ectopia linguæ.
- XLVI. *Proptoma*, ectopia appendicis externæ, ut labii, scroti, auriculæ.
- XLVII. *Exania*, prolapsus ani.
- XLVIII. *Exocyste*, prolapsus vesicæ.
- XLIX. *Hysteroptosis*, ectopia uteri.
- L. *Enterocoele*, intestini prolapsus herniosus.
- LI. *Epiplocoele*, Epiptoi prolapsus.
- LII. *Gastrocoele*, stomachi prolapsus.
- LIII. *Hepatocele*, hepatis prolapsus.
- LIV. *Splenocoele*, lienis prolapsus.
- LV. *Hysterocele*, prolapsus herniosus uteri.
- LVI. *Cystocoele*, prolapsus herniosus vesicæ.
- LVII. *Encephalocoele*, prolapsus herniosus cerebri.
- LVIII. *Hysteroloxia*, uteri obliquitas.
- LIX. *Parorchidium*, ectopia testiculi.
- LX. *Exarthrema*, ossis luxatio.

GENERA ET SPECIES MORBORUM.

CLASSIS PRIMÆ.

AFFECTUS SUPERFICIARIÏ,

seu VITIÆ.

MORBÏ Chirurgici vulgò dicuntur, tum quia levioris momenti Chirurgis curandi committuntur, tum quia manûs operatione plurimi potissimum indigent, ut sanentur. Intereà, qui à sanguinis vitio foveantur, artis medicæ simul auxilium exigunt. Cum autem ad horum curam quæ attinent in morborum graviorum historiâ recensentur, affectuum theoriæ & praxi parùm insistere animus est; & qui plura voluerit, adeat Auctores qui, ut Heisterus, Petitus, de hisce fusè & ex professo scripserunt.

O R D O P R I M U S.

M A C U L Æ.

MACULA est coloris mutatio in parte, seu color à sano & consueto alienus. Colorum diversitas pendet à laminarum epidermidis, & cutis crassitie & densitate, docent Phyfici: verùm nondum satis est evoluta illa theoria, ut ad prima colorum principia attenti, inde corollaria ad proxim utilia deducere possimus, & ideò vulgò macularum theoriam à colore fluidorum epidermidem, vel cutem tingentium deducimus, ut flavedinem à bile, rubedinem à cruore, pallorem à lymphâ prædominante; sic diversos colorum gradus à mutata dati humoris crassi, aut consistentiâ deducimus, ut lividitatem in echymomate à cruoris coagulo, flavedinem ipsi echymomati succedentem ab ejusdem cruoris dilutione; quippe docet experientia paucas sanguinis stillas multâ aquâ dilutas linteum album flavedine inficere: sic crySTALLINI in cataractâ, corneæ in caligine albo-rem à lymphâ coagulâtâ emimus, ex eo quod hoc fluidum coagulatum albescat. Quam crassa verò & manca sit hæc philosophia non ignorant qui in physicis sunt versati; verùm ultra plebem sapere in theoriâ inutile est, cùm ex hac theoria nondum certior praxis erui potest.

Genera macularum sunt sex; scilicet, *Leucoma*, *Viriligo*, *Ephelis*, *Gutta rosacea*, *Nævus*, & *Echymoma*; cæteræ decolorationes morbis gravibus accensentur, ut *petechia*, chlorosis, aurigo, phlegmasiæ, febresque variæ.

I. *Leucoma*, Taye.

Est macula corneæ.

Albuginea membrana oculi flavescit in aurigine, nigrescit in melanyctero, & oculi echymomate; cornea verò in leucomate albescit, vel subflavescit, aut pelluciditatem amittit, quod sine colore quodam accedente fieri non potest.

Cùm pelluciditas supponat summam homogeneitatem, necessum est ut in statu sano eadem ferè sit lymphæ corneam nutrientis, ejusque lamellarum specifica gravitas; itaque opacitas quæ leucoma comitatur tribuenda est heterogeneitati; & cum fluida solidis faciliùs mutantur, in leucomate fluida corneam alluentia gravitatem specificam nativam amiserunt. Notum est lympham calore coagulari simul & albescere; opacatur autem in hoc casu, quia multas particulas aëris in locum feri exhalantis recipit; aër enim, cùm sit millies specificè levior nostris fibris & fluidis, non potest illis copiosius admisceri, quin heterogeneitas, adeoque opacitas superveniat, quæ pro gradu crassitie lamellarum nunc omnes radios confusos reflectit, unde albedo; nunc paucos transmittit, unde color griseus, ut in nebulâ.

I. *Leucoma Nephelium*, Gall. *ombrage, nuage*; *Nebula* Latinis, *Achlys* & *Ægys* Græcorum; est macula subpellucida corneæ, quæ facit ut objecta tanquam trans fumum aut nubem videantur, adeoque obscuriora sint. Inspectione obliquâ dignoscitur ab opacitate humoris aquei in caligine mydriasis, cataractam lacteam ruptam, & cataractam crystallinam nascentem comitante. Dividitur in *Achlyn* & in *Ægyda* pro gradu obscuritatis, sed

6 GENERA ET SPECIES

plus vel minus non mutat speciem. Differt ab albugine ex eo quod albugo omninò opaca fit, alba cretacei coloris, & quandoque paululùm eminens.

Sæpiùs oritur post ophtalmiam variolosam, aut humidam, necnon à calore nimio, ut ambustione; opacatur cornea etiam à spiritibus acidis, ut vitrioli, nitri affusis; necnon ab alkalinis, ut oleo tartari; à collyriis acrioribus, non tamen à spiritu vini, qui nudam lympham opacat.

Nephelium de arte excitatur, & utile est in mydriasi, ubi ophtalmia interna est, cum lucis jubar est retundendum ne retinam lædat.

Nephelium multò faciliùs sanatur albugine, iisdem sed lenioribus admotis remediis; sæpè in infantibus spontè per ætatis mutationem evanescit. Prodest succus anagallidis, vel cæruleæ, vel purpureæ, bis in die per septimanas instillatus; succus calcitrapæ ac cyani juvant: sacchari candidi pulvis sæpè satis est; vinum emeticum quod oculos minimè lædit etiam utiliter instillatur; vapor anisi, aquæ foeniculi profunt.

2. *Leucoma albugo*, Gall. *Tache blanche*. Si resplendeat, dicitur Græcis *paralampsis*, Latinis *margarita*, Gall. *perle*. Distinguitur in albuginem Santyvesii, quæ est in margine rubra, dolens, adeoque inflammata; & in albuginem aliorum Auctorum, quæ est subeminens, coloris cretacei, inflammationis expers.

Sequitur principia nephelii, sed graviora, ut ophtalmiam, chemosim, hyposphagma, combustionem à calce, &c. Caliginem obscurissimam inducit; dùm mediam tegit corneam, crassa & albissima est; vix unquam sanatur, maximè, si vetus sit; cave ne confundas cum onyge, cataractâ, hypopyo, empyesi.

MORBORUM, CLASSIS I. 7

Curatur leucoma Santyvesii incipiendo ab ophtalmiâ illud comitante; vide Saint Yves de morbis oculorum.

Leucoma vulgare alii radi volunt, quod in panno tantum convenit. Wolhusius in Leucomate multâ humiditate stipato suadet suffumigia repetita ex aloë, myrrhâ, mastiche, baccis juniperi in prunas ardentes injectis, fumo tepido ad oculos per infundibulum deducto; vel quod tutius est, & suadet Mauchartus, vapor ex decocto horumce medicaminum, necnon hyssopi, serpilli, origani, roris marini, coffeæ, valerianæ radicis, feminis foeniculi, cum pauxillo camphoræ in aquâ, vel vino bullientium, necnon collyrium, aut lavacrum ex hac decoctione paratum, quod tutius est.

Collyria sicca fiunt ex pulvere tenuissimo testæ ovorum calcinatæ, ossis sepiæ, iridis florentinæ, agarici albißimi, tartari matularum; acriora sunt collyria ex felle piscium, tauri, axungia viperinâ, croco metallorum in pollinem redacto, oleo buxi, vel chartæ, quæ tamen miscelâ mellis edulcorantur. Damnatur vitrioli æruginis pulvis, sed levissima eorum solutio in aquæ magnâ copîâ non rarò usurpatur, eademque lege adhiberi potest eufrasie & chelidonii majoris succus.

Boerhaavius repetitum usum aquilæ albæ, & catharticorum ad solvendam lympham, & corneam à leucomate liberandam præscribit.

3. *Leucoma cicatrix*, Græcis *oule*, Gall. *cicatrice*; est species quæ vel vulnere, vel ulcere, abscessuique corneæ fanatis succedit. Quæ vulnere succedit, spontè ferè semper evanescit, ut videre est in illis qui cataractæ extractionem circumcisâ corneâ passi sunt: hoc est corneæ proprium,

8 GENERA ET SPECIES

ut nullum sæpè cicatricis vestigium relinquant vulnera pura; ast longè aliter succedit in ulcere, & onyge; nam propter inflammationem prægressam, & puris acrimoniam gravis suboritur macula albescens.

Curatur iisdem remediis, quibus albugo, rarò verò sanatur; præcavetur autem cicatrix corneæ à pustulis variolosis oriunda, si infusum croci cum pauxillo camphoræ quotidie in oculos infundatur.

4. *Leucoma Gerontaxon* Mauchart. *de maculis corneæ*, Latinis *arcus senilis*; est macula arcuata, vel circularis, albescens utplurimum, atque in circumferentiâ corneæ sæpius obvia, visuique ideò minimè nocens, in cujus centro est circellus pellucidus. Originem debet pustulæ inter intimas corneæ laminae positæ, introrsum ruptæ, cujus peripheria est opacata; talem vidi, & talis est sæpè origo ceratocelles, seu herniæ corneæ; pro insanabili habetur.

Cæteras maculas vide in speciebus caliginis & ophtalmiæ, scilicet hyposphagma, hypohæma, caliginem lacteam, unguem, seu onygem, hypopyon, diapyesim, elcoma, & ophtalmiam phlyctænodem, in quibus omnibus est macula corneæ; sed ex his non affectus simpliciter, sed morbus inducitur. Consule itaque dicta de caligine & cataractâ in Classe VI. & de ophtalmia in Classe VII.

II. *Vitiligo*, *Morphée*.

Est macula corymbosa, seu ex minoribus maculis composita, cum depressione cutis, ubique corporis obvia, seu quasvis indiscriminatim corporis partes, non simul omnes afficiens.

MORBORUM, CLASSIS I. 9

5. *Vitiligo alphas*, *Morphæa alba* Arabum, *Alguada* Avicenn. Tom. 2. pag. 244. *Lépre des Juifs*; est macula pallescens, vel alba, maculis minoribus discretis non confluentibus; ea interdum serpit à parte in partem, dùm vetus est, atque squamas excitat, adeoque levissimam asperitatem, quæ maxima est in leprâ serpigrine. Curatio impossibilis est, si pars acu puncta sanguinem non fundit; secus possibilis, sed difficillima. In alphi capitis pili sunt nativi coloris.

6. *Vitiligo Leuce*; *Albara* Avicennæ; *Leuce* Græcorum.

Color est albidior quam in alphi, pilique partis affectæ albi sunt; sed successu temporis delabuntur, & glabrescit pars, si prius capillata fuit; vitium autem altius serpit in cutim subjectam, unde secta non fundit sanguinem, nec sanari potest, maximè si pars glabra evaserit. Avicenna *albaras* vocat, cum vitium ad ossa usque penetrat.

7. *Vitiligo melas* Gorræi definit. de alphi speciebus. *Morphæa nigra* Avicennæ, Tom. 2. pag. 244. cap. 20.

Constat maculis non corymbosis, sed paucis & diffitis, subsquamosis, ac fusci coloris. *Albara nigra* vocatur, si profundius serpat hic color in carnes ad ossa usque.

Curatio. Præmissâ phlebotomiâ, & præscriptâ diætâ euchyima, instituantur purgationes ex epithymo, agarico, myrobalanis nigris, polypodio, & stæcade, additis passulis & ficibus. Præstat autem serum lactis cum epithymo infuso omni die præscribere: infundatur scilicet epithymi drachma una in cado aquæ casei juxta Avicen-

10 GENERA ET SPECIES

nam. Juvant maximè balnea repetita, & trypherarum administratio cum epithymo: dein sinapismi & dropaces parti affectæ applicantur usquequo cuticula separetur, quod per intervalla iterandum est. Vide Avicennam *de cura morphææ nigræ & albaræ nigræ*.

8. *Vitiligo hepatica*, *Chaleur du foye*; *Maculæ hepaticæ* Sennerti, *Leberflecke* Solonandri, *Ephelis* Celsi.

Distinguitur maculis amplis flavo-nigrescentibus, quæ non nudas, ut lentigines, sed tectas partes afficiunt, ut inguina, dorsum, & sunt palmæ magnitudine; non rarò periodicè revertuntur, & post quartanam, tertianam, necnon cum nostalgia accedunt, cuticulæque levem desquamationem afferunt.

Curatio obtinetur, 1°. catharticis; 2°. diæta ex cibis electis minimè acribus, aut salitis; 3°. jusculis leviter incidentibus & diureticis cum plantis hepaticis, ut capillaribus, agrimoniâ, cuscutâ, cichorio, &c. 4°. frictione iteratâ partis; 5°. balneis; 6°. sinapismo parti applicato, & cum irritaverit, ablato; vel cataplasmate ex sapone liquefacto, &c. Vide Sennertum *de maculis hepaticis*, lib. 5. part. 3. sect. 1. cap. 8.

III. *Ephelis*, Rouffeur.

Cognoscitur ex maculis umbrinis, glabris, corymbosis, faciem, vel manus, vel tibias, rariùs partes tectas afficientibus. Ephelides sunt maculæ acquisitæ; nævi verò sunt congeniti, unde discrepant.

1. *Ephelis à sole*, Gall. *Hale*; *Nigredo à sole*,

MORBORUM, CLASSIS I. II

Sennert. *de cutis vitiis*, lib. 5. pag. 3. *Affecti solati*. *Ephelis* Græcè *apo tou eliou*, à sole dicitur. Differt illa macula nigricans ex eo quod non sit guttata, sed continua, verno tempore, tenerisque puellis familiaris, si insolentur.

Præcavetur umbraculis, chirothecis &c. Cuticula à sole adusta successu temporis delabitur; puellæ Monspelienses oxycrato utuntur ad hanc nigredinem delendam; aliæ pastâ ex amygdalis amaris, aliæ aquâ rosarum cum pauxillo camphoræ, aut gummi ceraforum in aceto, vel foliis cerasi recentibus se eluunt.

2. *Ephelis gravidarum* Sennert. *ibid.* cap. 2.

Sunt maculæ umbrinæ solitariae palmum latæ, frontem præcipuè afficientes tum apud gravidas, tum apud oppilatas virgines. Illæ maculæ redeuntibus catameniis evanescunt.

Curantur abluendo ex decocto baccarum lauri, cum melle, vel emulsione ex seminibus cannabis vel succo ex radice buglossi, &c.

3. *Ephelis lentigo*, *taches de rousseur*, *lentilles*; est macula corymbosa, seu ex minoribus lenticularibus quoad colorem, & magnitudinem coagmentata, quæque, ut *Ephelis*, à sole partes soli expositas defœdat, sed puellas etiam non insolatas afficit, æstivo imprimis tempore crescens, hyeme decrescens, atque cutes teneriores, & albidiores inficiens, potissimum apud eas quæ pilo ruffo gaudent, quas vocamus *les blondes*, & *les cheveux ardents*.

Laudantur ad has eluendas aqua ex floribus sambuci, & fabarum destillata, pasta ex amygdalis amaris, seminibus brassicæ. Lentiginosi, observante Ballonio, sunt cacochymi; ulcera apud eos sunt cacoethea.

12 GENERA ET SPECIES

4. *Ephelis ab igne*, tache de brûlure.

Illæ vel ab ambustione procedunt maculæ, & subflavæ, umbrinæ quandoque cicatricosæ sunt, nec ulla arte emendabiles, nisi ad fucos confugiamus; vel à summo calore epidermidem infuscante, quales feminarum tibiae, & femora deturpant, si sæpius hyeme foculos pedibus supposuerint.

5. *Ephelis lutea*, color icterodes infantum Junkeri; est macula flava auriginosa unam aut alteram partem afficiens, recens natis superveniens.

6. *Ephelis scorbutica*; est macula ampla livescens palmi magnitudine, quæ crura, lumbos, aliasve partes infuscat, quæque etiam nostalgiam non rarò comitatur, sed ad scorbutum attingit, ut *ephelis vibex*, vulgo *vibices*, ad echymomata spectat.

IV. *Gutta rosacea*, Couperose, Rougeurs.

Cognoscitur ex maculis faciei rubris, guttatis, parùm prominentibus, aut asperis, & diù permanentibus.

Diuturnitate differt ab erysipelate.

1. *Gutta rosacea simplex*, taches hépatiques Verduc *Pathol. tom. 1. pag. 192. Goutterose* Turner. Gallici.

Sunt maculæ subasperæ, eminentes, rubræ, corymbosæ, quæ faciem sæpius, quandoque brachia, collum, pectus aggrediuntur, sine desquamatione, sine pruritu notabili. Nasum sæpè tuberculis deturpat in vinosis. Difficillimè curatur per medicamenta sanguinis acrimoniam, & fervorem compescentia, qualia sunt juscula refrigerantia antiscorbutica, serum lactis, lacticinia,

acidulæ, balnea præmissis diureticis, ut jusculis ex testudine, ex cancris fluviatilibus, millepedibus. Dein ad topica deveniendum, qualia sunt testacea in succo limonum dissoluta, cosmetica vulgatissima, lac virginale, pomata, &c.

2. *Gutta rosacea herpetica, Couperose dartreuse*, Sennert. cap. 6. §. 1. lib. 5.

Distinguitur per pruritum, pustulas squamosas, quæ faciem, nasum deturpant.

Curatur ut herpes. De hac specie vide Gabelchoverum.

3. *Gutta rosacea syphilitica, Couronne de Vénus*; aggreditur potissimum frontem, tempora.

Sunt pustulæ rubræ, rosæ, duræ, callosæ, circulares, non fastigiatae, summâ parte ulcerosæ, siccae, sine pure, aliquando humidæ, manantes, squamosæ, furfuraceæ, flavæ in labiis, naso, sæpius circa frontem, & tempora, poneque aures, ubi seriatim dispositæ veluti corollam referunt, vulgò *le chapelet*. Astruc de morbis venereis lib. 4. cap. 1. n. 4.

Signa sunt syphilidis confirmatae, & curantur ut syphilis.

V. *Nævus*, Envie.

Est macula congenita, quæ vulgò tribuitur vehementi cupiditati, quâ mater initio graviditatis exagitata fuit, quandoque cum partis eminentiâ.

1. *Nævus sigillum*, vulgò *sein*; *nævus lenticularis* Sennert. est macula nigricans subrotunda, parva, una vel multiplex, quandoque eminens, & verrucosa; aliàs plana, quæ nedum noceat, sæpè in facie ita placet, ut similes maculas, cum deficient, effingant puellæ.

14 GENERA ET SPECIES

2. *Nævus maternus*, Sennert. est decoloratio congenita, certis temporibus evanescens vel decrescens, aliis revertens, quæ quidpiam à matre gravidâ cupitum, ipsique denegatum, ut vulgò ferunt, repræsentat, ut ficum, morum, carnem apri, atque quo tempore ficus, mori, fraga maturescunt, vividiori colore nitet, & apud puellas suppressis catameniis intumescit. Laudant Germani ad hoc vitium sanandum improvisum contactum manus cadaveris humani.

VI. *Echymoma*, Echymose.

Est macula nigricans, vel atro-rubra aut livescens, successu temporis flavescens, non congenita, nec aspera, sed plana aut parum prominens, & subsolitaria.

1. *Echymoma ab idu*, *Livor* Sennert. *meurtrissure*, *contusion*. *Sugillatio* Latinis; *pelidne* Græc. *Echymosis* Auctorum. Differt ab aliis speciebus per cognitum impetum quo corpus contundens, partem sugillatam impegit, unde differt à vibice.

Cognoscitur etiam ex dolore, & commixta quandoque inflammatione, conjuncto vulnere, &c. Pendet à cruore in textum cellulosum effuso, cujus color trans epidermidem aut cutim pellucet.

Curatur largâ aut repetitâ phlebotomiâ, & potu calido resolvente, fomentis similibus, ut ex parietariâ contusâ cum aquâ vitæ mixtâ, vino calido; si levis sit contusio, sufficit sæpè aqua frigida ex quâ charta madens parti apponitur, vel unguentum album Rhafis; si metus sit gangrenæ, aqua vitæ camphorata, aqua Reginae Hungariæ, sapo venetus in urinâ, vino, vel aqua vitæ solutus, applicantur, imò scarificationes instituuntur; vide

Heister. chirurg. de contusione, cap. 15. & de venæ-
sectione, cui supervenit echymosis.

2. *Echymoma melasma* Galen. *nigror* Latinis; est species diuturna, constans, senibus familiaris, quæ potissimum tibias infestat, sine principio evidenti, unde à primâ specie differt. Mulieribus à catameniis suppressis supervenit.

3. *Echymoma vibex*, *vibices* vulgò.

Vibices sunt livores spontè in morbis acutis; ut typho, peste, variolâ supervenientes, & longitudinales, quales verberibus cæse fuissent partes, vel flagellatæ, curantur ut morbi acuti.

4. *Echymoma scorbuticum*.

In scorbuto præter maculas exiguas flavas, dantur & vibices & lentigines nigricantes, vel lividæ in tibiis, nec non magnæ maculæ palmares, umbrinæ vel livefcentes in cruribus, lumbis, dorso.

5. *Echymoma à compressione*.

Clunes, coxyx, dorsum, quibus diutius incumbunt ægri, in morbis tum acutis tum chronicis, à diuturnâ compressione nigrescunt, exco-riantur, & non solum epidermis ac cutis gangræ-nascunt, sed quandoque malum hoc profundius ferpit.

Curatur 1°. mutato situ & sublevatâ parte à pressione per convenientia pulvinaria; 2°. vino in quo rosæ rubræ ebullierint, ipsisque rosis applicatis; 3°. remediis gangrænam avertentibus.

6. *Echymoma hypopyon* Paul. Æginetæ, seu *ypophtalmia* Hippocratis, affectus ab hypôpyo diversissimus est.

7. *Echymoma palpebrarum*.

Echymoma yposphagma Æginetæ, *Sugillatio*; ad caliginem referenda est, quæ *hæmalops* Hippo-cratis.

16 GENERA ET SPECIES

8. *Echymoma yponychon*, *subunguium* Sennert.
lib. 5. à primâ specie non discrepat.

Cæteræ maculæ pertinent ad caliginem in dysæsthesiis, petechiam in exanthematicis, & ad decolorationes in cachecticis.

ORDO SECUNDUS.

EFFLORESCENTIÆ, Elevures.

DIFFERUNT à maculis quod præter coloris mutationem concurret cutis elevatio per pustulas phlyctænas, varos, papulas, simileſve aſperitates cutaneas.

Pustulæ sunt tumores exigui, ut diametri circiter linearis, colorati, qui apice suppurantur, & in pus vel in crustas abeunt (Gall. *pustules*, *bubes*.)

Papulæ differunt à pustulis ex eo quod non suppurantur, sed quid humidi apice rejiciunt, dein abeunt in squamas furfuraceas (Gall. *boutons*)
Græc. *Elcydria*.

Phlyctænæ sunt tumores exigui diametri linearis, qui pellucidi sunt, & aquam vel serum continent, & rupti exsiccantur, excoriantur (Gall. *Phlictenes*.)

Vari sunt tumores duri, colorati, pertinaces qui sine suppuratione, ac desquamatione, diutissimè permanent, veluti tubercula skirrodea, Græcis *yanthoi* dicuntur (Gall. *bourgeons*.)

Hi affectus sunt gregales & cum exanthematicis inflammatoriis, ut variolâ, miliari, rubeolâ, &c. nec non cum impetiginibus cachecticis, ut scabie, leprâ, frambæsiâ, tineâ, &c. conveniunt; verum sunt

sunt levioris momenti quam ut morbis accenseantur.

VII. *Herpes*, Dartre ou Dertre.

Est papularum congeries, seu efflorescentia ex tumoribus exiguis rubris aggregatis, pruriginosis, in squamas furfuraceas, raro crustaceas, abeuntibus.

1. *Herpes simplex* Sennert. *Dartre farineuse*, *dartre sèche*.

Componitur ex papulis rubris parum prominentibus pruriginosis, non excoariatis, nec crustaceis.

Distinguitur ab aliis maximè ex eo quod facile sanetur vitio in parte tantum hærente, & sanguinis massam non contaminante. Principium est materies acris perspirabilis retenta, & morâ acrior facta in cryptis seu glandulis sebaceis cutis & faciei.

Curatur empiricè topicis sæpius alkalinis, ut oleo tartari per deliquium, oleo ex chartis, lintheis, vel lignis combustis exstillante, ruffo, acri, amaricante, quod salivâ jejuni hominis dilutum parti inungitur.

2. *Herpes serpigo* Turneri 2. *Species de morbis cutaneis* cap. 5. *formica ambulatoria* Celsi, *dartre encroutée*.

Papulæ peiores, corrosivæ, congestæ aream circularem constituunt, acutè pungentem, valdè pruriginosam. Illæ papulæ relictâ priori parte in viciniam se diffundunt seu serpunt & pertinaces sunt: non raro exsudant humorem tenuem, & âcrem, sed non suppurantur nec resolvuntur: major est sensibilitas, & acrimonia quàm in simplici.

18 G E N E R A E T S P E C I E S

Hæc species exigit remedia sanguinem edulcorantia, lixiviantia, ut *miliaris*; nec non topica lenientia, ut ceratum Galeni, vel unguentum rosaceum cui decima pars sulphuris aut benzoini, aut duodecima pars mercurii præcipitati albi adjungitur.

3.. *Herpes miliaris* Sennert. lib. 5. cap. 17. Turner. species 3. *dartre miliaire*.

Juxta Sennertum constat ex hydatidibus seu vesiculis granum milii æquantibus; verum rectius ex Turnero sunt papulæ exiguæ, corymbosæ in diversis partibus, ut collo, lumbis, pectore, femoribus, circum inflammatæ, febriculâ stipatæ, quarum apici rupto inhæret molecula crustacea subrotunda, flavescens, grano milii similis; unde nomen; apex pustulæ albescit, cum suppuratur; sed pus est viscidum, crustaceum: interea applicatis unguentis perspirabilis materies, & unguentum cutaneum linteis adhærent, unde non parvum incommodum, quippe motu corporis solvitur hæc hærentia, quod dolorem creat, & epidermidis excoriationem. Major est sensibilitas, & acrimonia ac fervor quàm in serpigine.

Potissima serpiginis & miliaris herpetis cura versatur in edulcorando, & leniendo sanguine, in quem finem præmissâ phlebotomiâ, & catharsi, juscula ex pullo, ranis, cum paucis cancris fluviatilibus vel millepedibus, radice enulæ lapathi, foliis chicorii, beccabungæ, nasturtii aquatici, fumariæ, acetosæ, &c. repetenda sunt; serum lactis harum plantarum succis alteratum diu usurpandum; lactinia dein & balnea alternanda; verum nihil est utilius quàm acidulis vallsensibus aut similibus per triduum identidem, tempestate convenienti ante balneorum usum, purgare, quod

omnibus topicis præstat. Interea æger cibis insipidis, refrigerantibus utatur, fructibus mollibus maturis, aquâ solâ absque vino; valedicat caffè, cocolatæ, liquoribus spirituosus; & quoad topica, fortè satius est uti tantum illis quæ adhæsiōem cum tunicâ præpediunt, ut cerato Galeni recentissimo bis in die renovando; fervorem tamen optimè sedat liquor Saturni, vel ejus sal cerato commixtus; cavendo tamen ne repercutiatur ubique simul ichor acer, qui eò periculosiùs supprimitur, quò malum est magis inveteratum; unde cautè usurpanda sunt topica acida, & repercutientia ab Auctoribus laudata, quæ acetum, lithargyrum, alumen & similia recipiunt.

4. *Herpes esthiomenos* Galen. *Herpes exedens vel depascens* Turneri *Spec. 4. dartre rongeante. Herpes* Galen. *method. med. cap. 17.* differt ab erysipellate exulcerato, quòd solam cutem exulcerat herpes, erysipelas verò carnes profundius exedat, cùm exulceratur; huic speciei maximè competunt remedia interna, dùm de miliari, præscripta, per plures menses usurpata, interea dùm ulcus illud aquâ hordei, & melle, vel aquâ acidula tepidâ bis in die affusâ mundatur, dein verò cerato Galeni, vel unguento quodam cerussam, lithargyrumve recipiente tegitur; imò quandoque ad fortiora deveniendum, ut præcipitatum album, æthiopem mineralem, æruginem, nec non ad escharrotica, quæ laudabilem suppurationem denique promoveant, consuetâ methodo curandam.

5. *Herpes syphiliticus*, dartre vérolique. *Herpes venereus* Astruc. *lib. 4.*

Cognoscitur tantum ex signis syphilidis illum fovētis, sive herpes sit simplex insidens auribus, capitis parti capillatæ, sive sit exedens. Ille confir-

matam syphilidem adornat, resistitque omnibus remediis vulgaribus; soli mercurio, aut alteri specifico syphilidis cedit; adeoque præmissis remediis generalibus, quæ ad litum mercurialem præmitti solent, ut phlebotomiâ, catharsi, balneis triginta, vel quadraginta, diætâ lacteâ, &c. ad litum mercurialem deveniendum est; simulque unguentis admiscenda præparata mercurialia leniora, ut æthiops, aquila alba, præcipitatum album. Sunt qui in hoc morbo commendant pilulas Bellostii, quæ minimè spernendæ videntur.

6. *Herpes periscelis* Græcor. *zona* & *zostora* quorundam, Gall. *la Jarretiere*; est herpes fari-naceus ficcus & simplex, qui poplitem, ubi zona vinciri solet, infestat.

7. *Herpes collaris*, *le collier*.

Collum Ecclesiasticorum nostro tempore sæpius herpete afficitur propter acrem tincturam, quo lineum ipsorum collare inficitur, calcem admit-tens; distinguitur verò ab aliis speciebus collum etiam afficientibus ex figura circulari collaris quam imitantur. Hæc species probat à principiis exter-nis inuri posse herpes; sanatur autem remoto principio.

VIII. *Epinyctis*.

Cognoscitur ex phlyctænis atro-rubris aggre-gatis trium vel quatuor linearum in diametro, tibias ut plurimum afficientibus, & noctu potissi-mum acriter pungentibus.

1. *Epinyctis vulgaris*.

Phlyctenæ mihi visæ sunt, licet primo aspectu latæ & crassæ pustulæ videantur parum eminen-tes, calore urenti per noctem stipatæ, quæ apice

crepant, acrem ichorem fundunt, manè sedantur; vespere iterum intensius rubent, febriculam, anxietates, pervigilium creant, & aliqualem ægritudinem, quæ plures dies divexat.

Curatur phlebotomiâ, diætâ refrigerante, cathartico antiphlogistico, jusculis emollientibus; parti verò applicatur cataplasma emolliens ex floribus malvæ, feminibus lini & similibus; demùm sedato dolore epidermis frustulatim dilabitur. An ad psydraciæ genus pertineat, viderint alii; nec enim illa genera adhucdum sunt satis determinata.

2. *Epinyctis pruriginosa*, malum cutaneum singulare D. Billebant. Vandermonde 1756. pag. 340.

Brachia & crura obsident maculæ rubro-rutilæ, quæ extra lectum statim apparent cum importuno pruritu; ægro verò vespere lectum repetente evanescent, & sic porrò per annos integros. In muliere post graviditatem maculæ tumuerunt, & pollicis, aut semi-pollicis diametrum adeptæ sunt cum pruritu intolerabili. Tempore quidem graviditatis evanuerunt, sed dein omni tempestate viguerunt, noctu omninò retrocedentes, & manè surgentem è lecto iterum afficientes; *Epi ante & nyctis* nox, quia sub noctem tantum sæviunt.

De *Thermintho* quem non vidi, aut non cognovi, nil habeo quod dicam; suspicor ejusdem esse generis cum epinyctide.

IX. *Psydracia*, Eruption.

Psydracium communiter dictum est, juxta Galenum, effervescentia, quæ in diversis corporis partibus accidit, in summo rubicunda; alibi verò psydracias esse vesiculosas, vel phlyctænodes innuit;

22 GENERA ET SPECIES

verum sæpius accidit ut initio effervescentia sit rubra, intus firma, quæ deinde cuticulæ separationem à cute inducit, unde intus cava, vacua, vel sero flavo turgida videtur. Huic speciei sequentes accensemus.

1. *Psydracia porcellana*, vulgò Monspeli la porcelaine; *Rosa saltans* Avicennæ; an *essera* Sennerti? Sunt efflorescentiæ solitariae pollicaris aut majoris diametri, in pectore, brachiis, aliisve partibus tectis subito exorientes, dein recedentes, iterumque redeuntes, coloris rosei, diffusæ, & numero plures.

Hic affectus rarò febriculam comitem habet, verè non rarò omnis ætatis & sexûs, sed præcipuè florentes & biliosos aggreditur, & diætâ tenui, refrigeranti victu, aut ad summum ope phlebotomiæ intra paucos dies evanescit per resolutionem, nec enim suppuratione, excoriatione, aliâve evacuatione terminatur.

2. *Psydracia à vespis*, *piqueures de guêpes*, *cousins*, &c.

Morsus culicum, apum, vesparum sequuntur efflorescentiæ rubro-roseæ, erysipelaceæ, dolore pungitivo vivido stipatæ, & si oculis attentis singula efflorescentia circumspectantur, in apice videtur punctum, cui insecti aculeus sæpius infixus remanet.

Contra puncturas ab apibus inflictas nullum melius est auxilium, monente Reaumurio, quam partem punctam aquâ frigidâ identidem renovatâ fovere. Rustici partem tribus herbis diversi generis quibusvis obviis fricare solent; aculeum aciculâ extrahere non rarò tentant, qui oculati sunt; sed dolor pendet à veneno acido, corrosivo quod secum intulit aculeus. Huc spectant vespa,

crabro, culex pipiens, culex pulicarius, &c.

3. *Psyrdracia urticata.*

Urtica urens habet aculeos tenuissimos succo venenato pervios, qui efflorescentias acriter pungentes & erysipelatosas excitant.

Phaseolus pruriginosus Americanorum excitat pruritum intolerabilem per aliquot horas, villis suis acutissimis oculum fugientibus.

Cacti diversæ species tenuissimis etiam spiculis pungunt, sed veneni expertes sunt.

4. *Psyrdracia ab acaris, Syrones* vulgò, Gall. *Cirons.*

Nomen syronis tribuitur & papulæ, & insecto quod hanc excitat; insectum illud intra manuum, pedumve cutem se insinuat, in pustulas attollit pruriginosas rubras, quæ dein exulcerantur; sed præter hanc speciem sunt alia insecta, quæ nos laceffunt, & efflorescentias diversas creant, ut formica ruffa, formica rubra, pediculus pubis, pediculus humanus, cimex lectularius, pulex communis, aliaque quorum puncturæ ita imitantur quandoque efflorescentias spontaneas, ut Medici incerti hæreant, maximè si dormientes ægri fuerint ab hisce insectis laceffiti, adeoque originem psyrdraciæ ignorent. Alios morbos ab insectis excitatos videre est in Malide inter impetiginosos cachecticos.

Syrones acu effodiuntur, & locus affectus vino vel aceto, in quo pauxillum nitri, vel salis marini fuerit dissolutum, abluitur; vel etiam lixivio vulgari cinerum detergitur; dein unguentum amarissimum ex decocto absynthii, tanaceti, myrrhâ, aloë confectum; aut denique si affectus pertinax fuerit, decimâ hydrargiri parte onustum, parti illinatur.

24 GENERA ET SPECIES

5. *Psyrdracia achne* Aetii, *achna*, *Vari* Sennerti ; *lib. 5. cap. 23. Jonthos* Græcis, Gall. *Bourgeons*.

Psyrdraciis connata sunt tubercula faciei, *vari dicta*, ait Sennertus. Sunt scilicet tumores exigui, rubri, duri, pertinaces, qui vix unquam suppurantur, nec dolent, nec pruriunt, & tantum faciem deturpant, maximè distincti à tuberculis frontis, de quibus egimus in guttâ rosaceâ syphiliticâ, necnon à leprâ, quæ cum raucedine, faciei inflatione, & tuberculis initio rubris incipit.

Tribuuntur alimentis crassis, & apud quosdam pueros usque ad adolescentiam perseverant, dein evanescunt.

An ad guttam rosaceam attineant potius, ut vari vino deditorum judicent alii. Remedia ex Sennerto eruite, *cap. 23. lib. 5. pag. 1.*

X. *Hydroa*, Echauboulure.

Sunt exanthemata milii granis non majora, subito in cute exorta, conferta, & utplurimum fugacia, non cohærentia, phlyctænoidea.

1. *Hydroa sudamen*; *Sudamina* Sennerti; *Ecsefemata* & *idroa* Græcis; *asef* & *alhasef* Avicennæ; Gall. *Echauboulure*, vel *Echaubouillure*; Occitanis *cambroul*, *ébullition de sang*.

Exanthemata illa dorsum, pectus, brachia, crura sæpius afficiunt, numerosissimè confita, rubra, pungentia, acriter dolentia; juvenes & calidos potissimum adoriuntur æstivo tempore.

Hic affectus victu refrigerante curatur, & sponte recedit; attamen exanthemata possunt elui aquâ rosarum aut plantaginis cum camphoræ grano uno aut altero, vel balneis domesticis

etiam cedunt, quorum tamen usu horum eruptio plerumque juvatur. Exsiccantur demùm hæ pustulæ, & delabuntur.

2. *Hydroa alba.*

Æstate pariter similia prioribus per cutem exoriuntur sudamina, sed cuti concoloria, pellucida, vesiculosa, granis milii non majora, pungentia, sero turgida atque fugacia, miliaribus affinia.

Cutis etiam à frigore subito exasperatur, & vulgo cutis anserina, Gall. *peau de poule*, dicitur, exiguis vesiculis grano milii minoribus, sub epidermide exortis.

ORDO TERTIUS.

PHYMATA

Vulgò *tumores*, sunt protuberantiæ notabiles, sæpiùs solitariae à fluidis intra vasa minima congestis productæ.

Differunt à *maculis* & *exanthematibus*, in quibus nulla omninò aut exigua partis elevatio, & potiùs asperitas ex numerosis ecchymatis; à *cystidibus*, in quibus magna receptacula fluidum collectum continent, unde fluctuatio; ab *excrecentiis*, quas firmitas carnum vel ossium similis comitatur; à *procedentiis*, quæ parti solidæ è sua sede dimotæ debentur. Galenici omnes protuberantias ad phymata ineptè revocabant, ut satisfaceret divisioni quadripartitæ humorum, quibus singula tumorum genera tribuebant, unde emphysema excludebatur, cum aer ad pituitam, bilem, melancholiam, sanguinemve reducere difficile foret.

Phymata terminantur resolutione, desquamatione, decorticatione, suppuratione, induratione, gangrænâ, vel remollitione.

Optima terminatio, nisi materies morbifica sit venenata, est *resolutio*; si sit venenata, est *suppuratio*, aut *eschara*, quam comburendo excitamus, quæ est veluti sphacelus ficcus. *Desquamatio* ad exanthemata multa attinet, ut rubeolam, herpetem; *crusta*, quæ est suppuratio ficcata, ad pustulosos affectus, ut variolam, tineam; *decor-ticatio* ad erysipelas, erythema, &c.

XI. *Erythema*, Erysipele.

In erysipelate est febris acuta, ægritudo gravis, seu morbus; erythema est sine febris graviumque symptomatum satellitio. Erythema est tumor superficiarius, solitarius, diffusus, rubro-roseus, pressione evanescens, glabritie uniformi præditus, nisi phlyctænis exasperetur, & calore acri urenti, vel pruriginoso stipatus, qui non ad suppurationem, sed ad cuticulæ separationem spontè vergit.

I. *Erythema spontaneum*, *Erysipele communis*; tumor erysipelatosus à causâ internâ; differt ab herpete, quod sit fugax, herpes verò pertinax; quòd sit uniformis, herpes verò papulis, vel guttis rubris distinctus. Non rarò crisis instar à levi frigore, subsequente calore erumpit nummi magnitudine circiter, vel juxta vulnera adnascitur, pendet à materiâ acri, cruore fluxili, &, ut aiunt, bilioso, in vasis reticularibus cutis collecto; minimè verò in glandulis. Hinc fit ut pressione recedat, eaque cessante velocissimè revertatur rubedo, quod nullam sanguinis hærentiam arguit; omnes

membranæ corporis ultima vasa sanguifera habent reticulata, & hoc reticulum est sedes erysipelatis, vel cutanei, vel introverfi. Materiam erythematis introverti eò pejus est, quò acrior est; si serum acre sub cuticulâ effundatur, fit phlyctæna, quæ exsiccata abit in crustam; hinc erythema crustaceum.

Erythema est vox hippocratica quâ rubores erysipelatosos designavit Auctor in coacis, & epidemiis. Erythema circa nares, ait Hippocrates, profusorem alvum significat; Duretus erythema vertit per suffusionem erysipelatosam.

Sola natura hanc erythematis speciem sæpè sanat; quippe materies acris calore resoluta perspirat, & quod crassius remanet, cutis desquamatione demùm foras emittitur; Medici itaque officium est hanc excretionem sustinere, juvare, quæ feliciùs succedit præmissis generalibus auxiliis, scilicet phlebotomiis & catharticis; rarò cruor eductus in patellâ concrescit, quod in phlegmone frequentissimum; sæpiùs thrombus fero flavescenti innatat; facies ab erythemate præ aliis locis afficitur; abstinendum est sedulò à repellentibus frigidis; acria & calida dolorem, fervoremque intendunt; liquida utcumque initio tepida citò refrigescunt, & nocere possunt, ita ut sæpè tutius sit abstinere à topicis; interea decoctum aquosum florum sambuci, linteum vino aquato madidum, applicari possunt. Potus diluens & diaphoreticus non acer juvat perspirationem; intra paucos dies epidermis frustulatim separatur, & sic sanatur erythema. Vide plura in erysipelate inter inflammatorios exanthematicos.

2. *Erythema ambustio, brûlure.* Heister. *chirurg. lib. 4. cap. 15.* Fluida omnia bullientia, solida

omnia candentia, vel fervidiora, ignis, sol meridians ipse, maximè vitris causticis adunatus comburunt, & pro diverso gradu caloris, ejusque duratione ac partis sensibilitate diversa sequuntur phœnomena, ut ambustio, eschara, ulcus, sphacelus, &c.

Differt ab erythemate spontaneo, quod à principio evidenti, seu fervore corporis admoti pendeat. Partes igneæ ubertim admissæ intra cutis textum sanguinem inflammant, serum rarefaciunt; hinc phlyctenæ, seu ampullæ, cutis rubor intensus, dolor acerrimus, tumor diffusus.

Quoniam particulæ igneæ adhærent corporibus frigidioribus & densioribus fortiùs quàm calidis & raris, sublevatur pars ambusta à ventilatione, seu admotione auræ frigidulæ; aquâ etiam frigidâ sæpiùs renovatâ partem immergendam esse docet Godefroy *Miscell.* & sedato dolore utendum linimento ex cerusa, oleo, spermate ceti. Nos, ubi nulla est excoriatio, utimur vino tepido mero, vel aquato, vel succo cæpæ contusæ, vel atramento, vel oleosis, ut oleo cum aquâ conquassato ad unguenti spissitudinem. Phlyctenæ minimè sunt aperiendæ, inde enim dolor atrocior; his apertis emollientia tantum usurpanda, ut albumen ovi cum oleo lini, olivæ, vel amygdalarum, pulpa pomi cocti, pulticula ex hordeo, oryzâ.

Si ulcus adsit aut eschara, *vide* ulcus & sphacelum. In gravibus & valdè extensis combustionibus diæta tenuis, refrigerans, potus spiritu salis acidulatus, narcotica, phlebotomiæ, diversæque cautelæ requiruntur, summumque vitæ periculum imminet; si oculi amburantur, caligo multiplex; si collum, obstipitas accedere solent; ambustio ab oleo bul-

liente, à calce vivâ, à metallis fufis periculofior
eft quàm à ftramine, fpiritu vini, &c.

Demùm periculum ambuftionis eft in ratione,
1°. intensitatis caloris; 2°. extenfionis & digni-
tatis partis ambuftæ; 3°. temporis per quod ignis
applicatus fuit: intensitas verò caloris eft eò ma-
jor, quò corpus urens eft denfius, gradumque
caloris majorem paffum eft; duratio actionis ignis
major eft, fi corpus fervens parti magis adhæ-
reat, ut oleum fervidum, &c.

3. *Erythema volaticum*, vulgò *feu volage*; *ma-
culæ volaticæ* Sennert. *æftus volaticus*; an *der ilug*
Gabolchoveri?

Pueri lactentes non rarò erythemata habent in
facie pertinacia, constantia, intense rubra, uni-
formia, circularia, monetæ minoris magnitudine,
circa genas, labia: in maculæ centro non rarò
vidi foramen fufcum, ficcum.

Si hæ maculæ evadant cruftosæ, an funt quid
diverfum à cruftâ lactea? Sennertus fe nunquam
vidiffe fatetur, atque maculas ori, oculis, au-
ribus vicinas pro lethalibus habendas profert,
quod à vero aberrare docet Verducus: hujus
defideratur accurata hiftoria; fi calore, dolore
careat, ad guttam rofaceam attinet. Quas vidi,
cruftosæ non erant, unde à cruftâ lacteâ diffe-
rebant.

4. *Erythema pernio*, vulgò *engelure*, *mule aux
talons*; eft rubor cum tumore glabro, pruriginoso,
pertinaci, extrema potiffimum hyeme afficiens,
ut pedes & manus; calens, quandoque excoria-
tus, qui nec fuppuratione, nec defquamatione
folet terminari.

Fovetur ab acrimoniâ fanguinis, & excitatur à
calefactione fubitaneâ pedum manuumve dùm al-

30 G E N E R A E T S P E C I E S

gent ; gradariè etenim calefactæ partes minùs pernionibus sunt expositæ : perspiratio acris retenta ruborem , calorem , pruritus excitat , pruritus verò ille calore lectuli intenditur.

Perniones integri optimè curantur frequenti irrigatione partis cum spiritu salis , qui acrimoniam alkalinam materiæ morbificæ innocuam reddit , at perniones excoriati debent emplastro de mucilagine defendi ; loco spiritûs salis solutio aluminis convenit , item fomenta aromatica vino rubro mixta , nec non astringentia tonica , decoctum baccarum juniperi , decoctum castanearum &c. Rapa cocta pernioni applicata , pellis leporina , nix applicata , muria etiam à diversis Medicis laudantur.

5. *Erythema intertrigo.*

Rubor femorum & perinæi apud infantes ab urinâ , fascias quibus involvuntur inficiente ; hoc lactentibus est familiare , unde anxii , & insomnes evadunt , sæpè etiam excoriantur maximè in plis seu angulis.

Curatur adperso bis in die cerusæ pulvere ; alii salicis cariosæ teredinem aspergunt ; summa præterea requiritur tunicarum mundities , & frequens deterfio lixivialis , dein ablutio in aquâ , secus linthea lædunt.

6. *Erythema paratrima , paratrima Græcis.*

Rubedo clunium in equitantibus , pedum in peditibus , manuum in operariis , dorsi in decumbentibus ægris , procedens à contusione vel assiduâ partium compressione , unde excoriantur , dolent , adhærent vestimentis , lintheis ; hinc cruciatus à sitûs mutatione in coccyge ; etiam rubedo illa livescit , & gangrænam post se trahit. Illa species fugax est , & ablato principio procatarctico auferitur.

Attriti pedes viatorum sublevantur foliis viridibus alni ; si excoriatio accedat , sebo fufo.

Attritus coccygis sublevatur pulvinaribus excavatis , quibus lumbi , & femora sustineantur , nec non decocto petalorum rosæ rubræ in vino rubro , aquâ vitæ camphoratâ , &c.

XII. *Œdema* , Édème , infiltration , enflure.

Est tumor diffusus , frigidus , pallidus , laxus , doloris expers. Pendet à sero intra textum cellularem collecto ob impeditam ejus in vasis lymphaticis circulationem.

2. *Œdema flaccidum* , édème commun , édématie , infiltration.

Ea est species in quâ fovea à digito premente impressa remoto digito aliquandiù perseverat ; pendet itaque non à solâ collectione lymphæ in textu cellulari , sed ab intimâ partium etiam fibrosarum relaxatione per serum aquosum , quo imbibitæ fuere , unde elasticitas amissa , seu flacciditas , & sensibilitatis imminutio.

Si ille tumor oedematosus pedes , tibias , femora , aut multas partes occupet , tunc morbus constituitur , qui oedematia vulgò ; aut si totum corpus occupet , anasarca vocatur. Hoc symptoma ascitem , hydrothoracem , cachexiam , chlorosim , empyema , phtisim inveteratam , graviditatem , aliosque morbos chronicos non raro comitatur. Vide Anasarcam in cachecticis.

2. *Œdema crystallinum* , Gallicè *la cristalline* ; est penis & genitalium tumor oedematosus à viru syphilitico excitatus ; curatur ut syphilis. Vide Hydrocelem infra in oscheoncele.

32 GENERA ET SPECIES

3. *Œdema perioſtæi*, Petit, *maladies des os ; des ſignes de l'exoſtoſe*, pag. 438. T. 2.

Cum tumor partium cuti concolor, indolens, vel vix dolens eſt circumſcriptus, ſolitarius, ſubjacentque immediatè oſſa, ut in parte anticâ tibiæ, oedema perioſtæi adeſſe judicatur, ex eo quod cutis ſuperſtrata, & vacillans & mobilis, ſi leviter prematur digito, nullum veſtigium remanet; verùm ſi fortiùs prematur, impreſſio ſtatim apparet, & parùm perſeверat exteriùs, interiùs verò perioſtæi depreſſio tactu perſentitur.

4. *Œdema ſerpentina*, *ſerpentine* Gallo-Provinciæ; eſt oedema pedum in recens natis; ethymi rationem ignoro. Curatur linteis calidis, & confectione de hyacintho intùs data. Hujus principia deſiderantur.

5. *Œdema hyſtericum* Sydenhami, *epiſt. de hyſteriâ*; Raulini, *de morbis vaporofiſ*; *gonflement hyſtérique*; 1°. alterutram tibiã, furam ſcilicet afficit; 2°. ad tarſum, & pedes non diſfluit, nec ab illis incipit, ut vulgare; 3°. veſtigium digiti prementis non ſervat; 4°. hoc hyſtericis tantum accidit.

6. *Œdema varioloſum*, *bouffiſſure*; eſt tumor oedematofus faciei, & palpebrarum, qui in variolâ confluyente ſupervenit, cùm ptyaliſmus deſinit, quique eſt oedematofus, ac eo recedente ſupervenit tumor manuum veluti criticus: in variolis malignis hic tumor eſt non rarò petechiis variegatus. De oedemate rubeolam ſæpiùs excipiente, *Vide phlegmatiam*.

7. *Œdema lacteum*, *infiltration laiteuſe*, *lait répandu*. Vide *Act. Acad. chirurg. Paris*. T. 2.

Puerperis, rarius gravidis accidit; textum cellulofum inflat; dolore ſtipatur, mammas, inguina ſæpius

ſæpius afficit, phlebotomiis, diureticis, fomentis reſolventibus, impugnatur. *Vide Maſtodyniam lacteam, Iſchias lacteum &c.*

XIII. *Emphyſema*, emphyſème, bourſouflûre.

Tumor flatulentus eſt diffuſus, elastiſcus, preſſione crepitans, cuti concolor.

Fit aliud à vulnere thoracis quo aër in textum cellulolum inſinuatur; aut eſt artificiale cum mediante folle vulnus cutis ſubeunte aër in textum cellulolum inſufflatur, ut quidam laniones in milite quem olim vidi experti ſunt; ſed hæc ad pneumatoſim pertinent, ut emphyſema animalium in vacuo.

I. *Emphyſema ſpontaneum.*

Differt à tympanite & meteorismo, quia ſedem habet emphyſema in cute, ſeu aër nidulatur in textu celluloloſo; extricatur autem aër ex ſanguine vel motu putrefactionis, unde carnes omnes quæ putrefcunt, obſervante Pringlio, aquæ ſupernant; vel à fermentatione, quæ in ſtatu morboſo poſſibilis eſt. Videantur experimenta D. Hales & Cotes de aëris productione.

Emphyſema curatur vel aëris deſtructione, vel ejus emissionem; deſtruitur aër ſeu elastiſcitatem ſuam amittit ſucceſſu temporis à ſolo vapore calido animalis, ut conſtat experimentis Mayow & Hales; ergo ſine remediis ſolo calore partis evaneſcet, niſi cauſa aërem elastiſcum extricans, perſeſeret. Huic deſtructioni favebunt ſacculi ex herbis, feminibusque aromaticis, carminativis, ut foeniculi, aniſi, anethi, cumini, ſantonici, chamæmeli, lauri, decoctis inde paratis in vino,

cum floribus sambuci. *Vide Verducii pathologiam de Emphysemate, pag. 140. art. 5. Vide etiam Pneumatofim in cachecticis, & Mastodyniam in dolorificis, Oscheoncem flatulentam infra, &c.*

XIV. *Skirrus, Squirre.*

Vulgò definitur tumor durus, renitens, indolens; dicitur de liene aut hepate; verum definitio nimis generalis est, nec cum skirro confundi debent strumæ, bubones, multò minus excrescentiæ callosæ, duræ, osseæ, verrucosæ, escharæ, sclerismata; genus hoc itaque intra sequentes species restringemus, doctioribus rectius determinandum.

1. *Skirrus hepatis, squirre au foye.*

Dicitur adesse quoties infra tegumenta hypochondrii dextri persentitur resistentia solito major, constans, cum imminuto sensu, seu sine dolore alio quàm qui ex pondere adaucto procedit.

Cum exigua est resistentia, diuturna tamen & sine dolore, *obstructio* hepatis dicitur, seu skirrus incipiens imperfectus. Si nullus sit tumor, & sit tantum durities, quæ quandoque cum volumine visceris imminuto aut condensato reperitur teste sepulchreto Boneti, vocatur *sclerisma*; sed skirrum visceris ab ejus sclerismate vix distinguere potest Medicus, nisi exenterato cadavere, cum nativum visceris volumen in dato homine vix cognoscatur, nec distinguamus tactu utrum pars visceris, utrum totum viscus duritie afficiantur.

Quæ narrant Veteres de humore melancholico & pituitoso crassis, inspissatis, meræ fabulæ sunt, in phyzices ignorantiam refundendæ. Quoties dissecti hepar phtisicorum, aut eorum lienem, quæ

tactui renitentia skirrofa videbantur, toties inveni
majorem carniū densitatem, qualem invenio
in larido sale indurato, in carne exsiccatā fumo;
viscera tamen illa non erant tumida; ergo ad du-
ritiem non necessaria est ullius peregrini humoris
congestio vel cumulatio: sufficit vel 1°. ut fluida
in vasis contenta sint viscidiora; 2°. vel ut vasa
sint arctiora, numerosiora in dato spatio, vel ut
fluida tardius, difficilius possint ex viscere elabi;
alterutro enim ex his posito indurabitur viscus.

Skirrum hepatis sæpè comitatur hepatalgia,
aurigo, quartana, ascites, quæ videantur suo
loco; hic skirrum simplicem consideramus, non
ut principium morborum, sed ut vitium seu
symptoma qualitatis mutatae, cujus curatio ea-
dem ac skirri sequentis.

2. *Skirrus lienis, Squirre à la rate*; est resis-
tentia sæpius cum tumore in regione hypochon-
drii sinistri exorta; quandoque longè, latèque
diffusa, sine dolore præter sensum gravitatis,
diutissimè permanens; si firmitas regionis lienis
sit minor, *obstructio lienis* nuncupatur hoc vitium,
quod vulgo est principium diversorum morborum,
ut splenalgiae, quartanae, melanycteri, ascitis,
cachexiae, de quibus suo loco agemus.

Difficillimum est judicare à quo principio pen-
deat skirrus lienis & hepatis; vulgo tribuitur
uterque sanguini crasso & viscoso, tartareo; sed
hoc ex theoriâ gratuitâ; nec enim ex eo quod
hepar sit firmitus liene, lien pulmone & cerebro,
non inde sequitur in hepate sano hædere humores
crassos, & viscidos; sæpè etiam viscera dura sen-
tiuntur à pressione mutuâ absque eo quod humo-
rum ulla crassities possit incusari. De his in Hepa-
talgia, & Splenalgia, ac Phisconia agemus.

3. *Skirrus Lupia*, *Loupe*; *Glandula* Avicen.
Lupia Castelli, *glande*, *tumeur scrophuleuse*, *squir-
 rease*.

Tumor durus indolens, permanens, subsolita-
 rius, cuti concolor, subcutaneus in diversis par-
 tibus. Differt à scrophulâ, quia est solitarius
 tumor, & multum successive excreescens, ut circa
 articulos genuum, maxillæ, circa caput aliasque
 partes. Differt ab excrecentiis, ut sarcomate,
 quia ab humore congesto, non à nutritione partis
 adauctâ pendere censetur. Differt à lupiâ, quia
 non est cystis seu faccus humore infarctus, nisi
 in illam degeneret; quandoque in cancrum mu-
 tatur; cum est exiguus unus aut alter, vulgò *glan-
 dula* vocatur, & in suppuratum minimè vergit.

XV. *Phlegmone*, Phlegmon.

Est tumor sphæroideus rubore, calore, ten-
 sione, dolore pulsatili insignis, spontè in suppu-
 rationem vergens. Dicitur à *phlego* uro. Differt
 à pustulis inflammatis, ut à variolâ &c. ex eo
 quod sit tumor subsolitarius, & multò major; à
 bubone, parotide, paronychiâ, ophtalmiâ, quia
 sedem in certis locis determinatam non habet.

Causa est impetus cruoris adauctus intra vasa
 partis tumentis, quæ involucris utplurimum coer-
 cetur, ut glandula vel membrana cellulosa: si
 etenim intra ramificationes vasorum fieret ille in-
 farctus, tumor non sphæroideus, nec certis limi-
 tibus circumscriptus foret, sed erysipelatis instar
 diffusus.

1. *Phlegmone mammarum*, vulgò *poil*. Vide Mas-
 todyniam.

2. *Phlegmone oculi*. Vide Ophtalmiam internam.

3. *Phlegmone testis*, vulgò *gonorrhée tombée dans les bourses*.

Dici solet à principio cui potissimum debetur. Præter remedia generalia, ut phlebotomiam, victum tenuem, fomenta emollientia, & dein resolutiva, desiderantur ea quæ virus syphiliticum specificè debellant.

4. *Phlegmone musculorum*, tumor *phlegmonodes*, vulgò non habet figuram determinatam, nec magnitudinem. Ortum habet à principiis ut plurimum procatarcticis, ut fracturâ, contusione, vulnere: exigit remedia quæ resolutionem instituere possunt, ut sunt phlebotomiæ repetitæ pro tumoris extensione, symptomatum vehementiâ, ægri robore, ætatis vigore, necnon victum tenuem, refrigerantem, & humectantem, cataplasma emollientia ex foliis malvæ, violarum, acetosæ, bulbis lilii, micâ panis cum lacte coctâ, additis croco, axungia recenti, medullâ animalium, oleo, pulpâ althææ. His enim dolor, calor, tensio sedantur, fluxilitas sanguini conciliatur, vasa crispata laxantur, membranæ involventes spasmodicè contractæ, remollitæ cedunt, circulatio restituitur; si his irritis in suppuratum vergat, aut in sphacelum, videantur remedia apostematis, sphaceli, &c.

5. *Phlegmone axillaris*, vulgò *bubo axillaris*. Vide Bubonem.

XVI. *Bubo*, Bubon.

Est tumor partim skirrosus, partim inflammatorius glandulæ unius aut alterius inguinalis, cum dolore obtuso vix lancinante, calore, rubore, renitentiâ minoribus quam in phlegmone; lentè

accedens & recedens, incessum aliquatenus impediens.

Debetur sanguinis impetui intra vasa lymphatica glandularum minus vivido, cui occasionem præbet infarctus horumce vasorum; distinguitur à bubonocèle cognitâ sede glandularum inguinalium diversâ à foramine muscutorum abdominis & arcu Pouppartii, necnon ex eo quod bubonocèle subito fiat, bubo verò lentè excrescat; bubonocèle ileum sæpius excitet, non verò bubo. Varietates sunt bubones skirrodes, phlegmonodes, œdematodes, exulcerati.

1. *Bubo simplex, Bubon.*

Sic vocatur Græcè *inguen*, quia regio inguinalis afficitur. Dicitur simplex qui nec febrem, nec pestem, nec syphilidem comitatur. Curatur remediis iisdem quibus phlegmone, sed potissimum solventibus.

2. *Bubo syphiliticus, Astruc. lib. 3. cap. 5. Poulain, cambuca Paracelsi.*

Ab impuro concubitu immediatè, seu post paucos dies, vel à gonorrhœâ suppressâ ortus dicitur *primarius*; qui verò infecto jamdudum sanguine sine his principiis supervenit, *secundarius* vocatur: uterque magis est vel phlegmonodes, vel œdematodes, vel skirrodes; alter ovum columbinum, alter pugni magnitudinem adæquat; phlegmonodes faciliùs resolvitur, citiùs suppurascit; œdematodes resolvitur, non suppuratur; skirrodes solventibus resistit, & non suppuratur. Differt ab aliis speciebus à principio cui debetur. Curatur ut syphilis, cujus est symptoma & signum certissimum.

3. *Bubo strumofus, Bubon scrophuleux.*

Distinguitur ab aliis per signa scrophularum in

collo, mesenterio, deficientibus signis bubonis syphilitici, pestilentis, &c. *Vide* scrophulas in cachecticis. An scorbuticus bubo fuerit observatus valdè dubium mihi videtur, nec nuperi Auctores qui de scorbuto expressè scripserunt, ut Linderus, illud symptoma memorant.

4. *Bubo pestilens, Bubon pestilentiel*; est tumor criticus in peste ad inguen alterutrum oriundus cum bonis ægri rebus.

Ille verò bubo quantociùs aperiendus est, licet immaturus, & ad suppurationem citò ducendus, ut eâ viâ virus pestis foras amandetur; *vide* Pestem in class. 3.

5. *Bubo crescentium*, vulgò *les croissances*, ou *croissances*; est tumor dolens, renitens, cuti concolor glandularum inguinalium, qui puberibus dùm sensibilibiter crescunt in altum, cum aliquali corporis macie, oriri solet: ille tumor spontè resolvitur, nullumque periculum importat.

XVII. *Parotis*, Parotide.

Differt à bubone ex eo quod glandulas pone aures fitas afficiat; est enim tumor skirroso-phlegmonodeus glandulæ parotidis dictæ in suppuratum lentissimè vergens; easdem varietates subit ac bubo, non verò totidem species.

1. *Parotis benigna, Parotide simple*; est ea quæ sine febre, sine gravi symptomate enascitur.

2. *Parotis febrilis*; ea quæ in febribus acutis in peste, vel criticè, vel symptomaticè supervenit, sæpiùs cum surditate.

XVIII. *Furunculus*, Froncle, Clou.

Est tumor inflammatorius, cutaneus, prominens,

durus, & atro-ruber, cujus centrum, cum suppuratus est, occupant fibræ crassæ, quæ in pus non colliquescent. Dantur furunculi ovi columbini figurâ & magnitudine, alii majores, & hemisphærici.

Floccus fibrosus in axi furunculi hærens, dùm suppuratur, vugò dicitur *Bourbillon*.

Species, seu varietates sunt

1. *Furunculus dothion* Galen. *clou ordinaire*.

Dothion Galen. curatur ut phlegmone; sed durior est, magis sphæroideus.

2. *Furunculus therminthus* Gorræi *definit.* est species phymatis, ait Oribasius, supra quod pustula nigra eminet, quæ rupta internè similis desquamato apparet, eo autem dissecto, pus invenitur. Obscurissima est descriptio.

3. *Furunculus, phygethlon* Græcis, *panus & panis* Latinis; est furunculus erysipelaceus, diffusus, cutaneas glandulas obsidens, difficilè suppurans, calore deurente & mordaci stipatus. Hujus accuratior historia desideratur.

XIX. *Anthrax*, Charbon.

Est tumor carnibus immerfus ut plurimum, in cujus apice est vesicula grisea, subtus sphacelosa, in ambitu dolor & rubor quandoque leves; excoriatus vel suppurascent, serpit in viciniam, & colorem intensè rubrum exhibet.

Optimè describitur à Plinio & à Celso; quippe quandoque collum, fauces obsidet sine ullo tumore & dolore, sed cum lividitate pustulæ aut cuticulæ, quâ ablatâ, caro substrata nigricat, sphacelosa est; interea æger languet, somnolentus est, pulsum habet debilem, rarum, & intra

breve tempus è medio tollitur ; cùm verò minùs malignus est carbo , circa pustulam nigram est tumor phlegmonodeus , cum febricula , apertus tumor , ulcus atro-rubrum , ficcum , calens , ardens , in viciniam serpens , labiis extroversis apparet.

Accidit potissimùm pauperibus fordidis , qui carnes animalium , ut vervecum anthrace defunctorum edunt , aut qui eorum lanas tractant , adipem fundunt ad candelas parandas ; hinc laniones , coriarii , candelarum opifices huic malo sunt sæpiùs expositi.

Rarò Medici accersuntur ad hoc malum curandum ; sæpiùs rustici arcana sua huic malo specifica dicta adhibent , & caustico furunculum inuidentes anthracem se sanasse jactitant.

1. *Anthrax simplex* ; est ille qui non pandemius est , sed sporadicus , extus prominens cum pulsu febrili , & levibus symptomatis.

In hujus curatione statim apex sphacelosus caustico ut lapide infernali , vel lapide caustico inuendus est , ut destruatur virus gangrænosum , quod vel carnes vicinas rodere , vel introversum funestissima symptomata , ut syncopem , delirium , &c. excitare valet ; rarò phlebotomia indicatur , ast à vigore pulsûs indicata in hac specie non nocet ; interea escharæ lapsus promovendus , & suppuratio excitanda ad virus eliminationem , & sanguinis depurationem , quod præstant suppurantia vulgaria ; intereadùm intùs usurpantur medicamina quæ vires circulationis excitant , si langueant ; aut sustinent , si vigeant , simulque perspirationem intendunt.

2. *Anthrax malignus , charbon pestilentiel. Vide Pestem in exanthematicis.*

42 GENERA ET SPECIES

3. *Anthrax persicus*, le mal des ardens. Pruna & ignis persicus Avicennæ. Vide Mezerai, *Hist. de France*. Est pestis species; le feu St. Antoine; vide *Histor. Philippi I. ann. 1090*.

Carbo, ligno combusto, *carbunculus* lapidi pretioso designando inservit; unde pejora sunt nomina quàm anthrax.

4. *Anthrax tarantatus*, malvat Occitanis.

Miranda carbunculi species P. Borelli, *centur. 2. obs. 12.* in urbe Roquecourbe propè Castres in Occitaniâ, frequens est morbus malvat vocatus, qui species carbunculi est, quo affecti, nisi dies novem insomnes traducant, jugulantur; utque somnum arcere valeant, accedunt ad ægrum amici & parentes, ibique genio indulgentes canunt, & ægrum ad saltandum invitant; tarantulâ demorfi pariter somnolenti sunt, teste Serao; inde mos apud ipsos invaluit, ut saltarent somni fugandi gratiâ.

XX. Carcinoma, Carcinome, Cancer.

Cancer, tumor cancrusus. Plebs quæ hunc morbum exasperari putat, uti anthracem, si nomen ejus proprium proferatur, hunc morbum vel non nominat, vel malum vulgò le méchant nuncupat.

Duo status considerandi sunt in hoc morbo, ut in omni phymate; status scilicet *Tumoris* integri nondum aperti, & status *Ulceris*, excoriationis, aperturæ, qui ociùs, feriùsve supervenit; ulcus enim non est genus distinctum, sed modificatio phymatis.

Definitur tumor durus, tuberosus, lancinans, pertinacissimus. Differt à skirro per dolorem lancinantem, superficiem inæqualem; à phlegmone

per diuturnitatem, colorem nativum cutis, nisi varicosis tumoribus nigris circumdetur tumor.

Exulceratum carcinoma, sive ulcus cancrosum ex fætoe, labiorum inversione, carnis duritie, ichore acri exudante, pertinaciâ, dolore lancinanti, facie propriâ ab aliis distinguitur.

Specierum distinctio desideratur; interea tamen alia sunt carcinomata, quæ à verrucâ ortum ducunt, ut in mammâ; alia à punctis, vel varicibus nigricantibus duris, ut formicis, huc *myrmecia* Græcorum; alia superveniunt à lupiis irritatis, seu skirris, v. g. colli, glandulæ lacrymalis; alia à pustulâ ordiuntur, quæ citò exulceratur & latè ferpit, quorum exempla citat, sed non sat accuratè describit inter morbos oculorum, *cap. VI.* Santyvesius. Species possunt sic nominari

1. *Carcinoma verrucosum*, *verruca cancrosa* Saint Yves, *cap. 5.*

2. *Carcinoma myrmecia*, 3^a. *species* Santyvesii, *cap. 6.*

3. *Carcinoma lupus*, *Lupia cancrosa* vulgò.

4. *Carcinoma phagædena*, *spec. 4.* Saint Yves, pustula cancrosa; utrum diversa sit horum prognosis & curatio, dubium videtur, si verum sit, quod Saint Yves asserit, se primam speciem sanasse usu aquæ cujusdam quam ad alias species inutilem putat.

Cancer est nomen insecti; carcinoma æquivocatione caret; ergo vocabulum melius.

Cancrofi, si curentur, citiùs intereunt, ait Hippocrates; cura itaque hujus morbi debet esse omiffiva, id est, omitti debent quæ ejus principium eradicare posse putamus, cum tantæ virulentia fit, ut omnibus medicamentis alterantibus & evacuântibus exacerbetur, si excipiamus di-

ludentia & edulcorantia potissimum interna. Carcinoma occultum non debet attingi, sed ab omni pressione, unctione, cataplasmate immune servari appposito molli gossypio; exulceratum molli-ter detergi, vel potius elui debet cerato Galeni, butyro insulso, carnis vitulinæ taleolis apposis, unguentis anodynis demulceri.

Intus verò in utroque casu jussula refrig-erantia, ferum lactis, lac, cremores usurpari, balneis repetitis sanguinis acrimonia temperari debet; sunt carcinomata libera, partibus solidis non connexa, vasis majoribus non contigua, quæ præmissis edulcorantibus, & massam sangui-nis depurantibus, feliciter excinduntur.

Vidi prægrande mammæ carcinoma quod ab exigua & profunda verrucâ, seu porro minime syphilitico ortum duxerat, quodque per hydrargy-rosim decuplo minus evaserat.

Laudatur usus internus foliorum atropæ bella-donæ ad carcinoma sanandum; vide *Diarium Me-dicum* D. Vandermonde.

Vidi carcinoma phagædenam faciei, quod oleo corrosivo plumbaginis sanatum fuit: vide *Acta Acad. Reg. Parisiens.* De usu interno cicutæ ma-joris Tournefortii ad carcinoma curandum, vide *Experimenta Storckii.*

XXI. *Paronychia*, Panaris.

Est tumor phlegmonodeus extremi digiti cu-jusvis cum dolore perterebrante, colore rubro, calore urenti, tensione maximâ.

1. *Paronychia cutanea*, 1^a. spec. Heister. *chirurg. cap.* 170. *panaris cutané.*

Digiti extrema pars initio parum dolet, tu-

met, mox rubedo accedit, crescit dolor & rubedo, quæ symptomata ultra digitum non sese extendunt, & tolerabilia sunt; dein pulsatione crescente fit suppuratio, apex digiti albescit, remollescit, & sine periculo, abscessus ruptus deterfione ac consolidatione terminatur.

Curatio absolvitur emollientibus, quæ maturent phlegmonem, & extractione peregrini, ut spinæ, aciculæ, si huic ansam præbuerit; cataplasma de micâ panis cum lacte & croco, caro cochleæ pomatiæ applicata, pulpa ex foliis malvæ, violæ, radice althææ, bulbo liliorum; si dolor & fervor minores sint, emplastrum diachylum cum gummis, emplastrum de mucilagine, &c. conveniunt; & suppuratione factâ, abscessus aperiendus, & solito more tractandus; sæpius autem accidit ut unguis delabatur, si pus infra ipsum genitum sit, quod longum faceffit negotium.

2. *Paronychia periostræi* Heister. *ibid.* Garangeot. *operat. chirurg. de panaritio.*

Differt à primâ specie doloris, fervorisque intensitate multò majori quàm ex tumore expectandum videtur, cum febre, vigiliis, convulsionibus, imò quandoque delirio. Differt à tertiâ, quod dolores ad interiorum brachii condylum, seu ad cubitum non extendantur.

Hæc species fovetur à pauxillo ichoris acris & rodentis infra periostræum, unde os sæpius cariosum evadit; & si negligatur, manus eodem morbo contaminatur, adeoque quantocius incidendus est apex digiti vel lateraliter, ut vult Garangeotus, vel in medio quò non pertingit tendo flexoris, ut putat Heisterus, ut illa guttula puris, vel ichoris foras emittatur; postridiè non rarò excrescit caro fungosa, quæ excinditur, vel eroditur,

& vulnus denique solito more curatur.

3. *Paronychia tendinis*, 3^a. *spec.* Heister. *ibid.*

Ea est quæ vaginam tendinis flexoris digiti aggreditur, intra quam est pus, vel ichor acer & rodens; tumor in apice digiti modicus est, vel nullus; dolor tamen est intolerabilis; manus, carpus, universumque brachium ad usque condylum internum humeri dolent intensè; unde febris, vigiliæ, spasmus; intumescitque brachium, manus, imò paululum digitus in ipsis phalangum articulis.

Species illa est aliis periculosior; febris, vigiliæ, abscessus, imò gangræna hominem quandoque è medio tollunt.

Medicamenta inutilia sunt; brevi ad incisionem digiti & vaginæ tendinis properandum est; imò vagina ulterius scindenda, si pus ulterius serpsit, ut in ligamentum annulare carpi, in ligamentum transversum quo os cubiti cum offe radii connectitur, quæ curatio fusè tradita est apud Garangeotum & Heisterum, in hisce consulendos.

XXII. *Phimosis.*

Est præputii, & sæpè simul glandis inflammatorius tumor, ut placet Neotericis, cum præputii adducendi, aut reducendi difficultate.

Veteres Græci nomen illud genericè tribuebant meatuum præclusioni; unde phimosis palpebrarum, labiorum, uteri, narium; verum mos invaluit ut hoc nomine intelligatur inflammatio præputii, quâ balanus intra præputium arctè retinetur, si vera phimosis; aut quâ basis balani veluti strangulatur, ut in phimosi spuria, seu paraphimosi Neotericorum.

1. *Phimosis vera, phimosis* Heister. *chirurg. cap.* 130. est gravis inflammatio præputii, quâ ejus reductio pone glandem impeditur; oritur à secretionem fluidi acris, flavescentis, mucosi, quo illinitur præputium, & in glandulis odoriferis balani potissimum paratur, ex quo rubet interior facies præputii, rubet balanus cum dolore, & dysuriâ propter irritationem quâ urina transiens præputium afficit. Hic affectus cum gonorrhœa præputii convenit apud eos qui prælongo præputio gaudent; *vide* Gonorrhœam. Novi viros quos identidem recurrens hæc excretio liberat ab ophtalmiâ; unde sequitur ejusdem esse indolis mucum in coronâ glandis secretum, ac eum quem glandulæ Meibomianæ palpebrarum fundunt. Hunc affectum etiam pueris familiarem esse observat Sennertus.

Curatur jusculis refrigerantibus, fero lactis, balneis & aquis acidulis, præmissâ phlebotomiâ, & catharsi: ruborem etiam & dolorem tollit aqua rosarum balano inspersa, aqua Saturni, &c.

2. *Phimosis hydrocelica.*

Non rarum est apud hydropes laborantes anasarca ascite, vel solâ hydrocele portentose tumere penem, sed magis adhuc præputium, ita ut omnino recondatur glans, ejusque via vix inveniri possit; simulque vidi non semel fieri decubitus humorum in hoc præputio, ut inflammatio gangrænodea immineret. In hoc verò casu forcipibus limbum præputii hic & illic dissectum vidi à Chirurgo egregio D. Serres, unde infarctu liberatus penis & aquâ vitæ camphoratâ fatus, sphacelum vitavit.

3. *Phimosis syphilitica, phimosis vérolique.*

Pendet ab ulcusculis syphiliticis coronam balani obsidentibus, & inde subsequente præputii phlo-

gofi, maximè si limbus præputii similibus ulcusculis, *chancres* dictis obsideatur; unde depuratio horum ulcusculorum impeditur, erosio augetur, similiaque gravia mala imminet.

Si malum tolerabile sit, præmissis phlebotomiâ, catharsi, & balneis sufficientibus, hydrargyrosis est usurpanda more solito; interea fomentis ex lacte, floribus malvæ, meliloti, & similibus, curandum ut reducto præputio hæc ulcuscula elui, detergique possint; si verò altiùs serpant ulcuscula, ita ut metus sit ne balanus erodatur, tunc totum præputium ulcusculis intus obsitum circumscindendum est; quippe unâ aut alterâ incisione vix in patulo reponi queant omnia ulcuscula; ast durante hydrargyrosi, ea omnia felicius succedunt, cum virus simul auferatur.

4. *Phimosis circumligata* Astruc. *de morbis veneris*, lib. 3. cap. 8. *de phimosi*; *circumligatura* Latin. *paraphimosis* Græcor.

Rariùs est syphilitica, ut plurimùm verò pura; ortum ducit ab inflammatione & tumore balani, dùm est erectus penis, maximè si per violentiam retroversum fuerit præputium, ut in defloratione virginum accidit, aut similibus causis tribuendum quisque judicat; sive enim retroactum præputium inflammetur, & glandem strangulet; sive balanus intumescat magis quam præputium, inde sequitur hæc species, quæ phlebotomiâ, balneo penis in lacte, dein in decocto resolventi, ut florum meliloti, sambuci, &c. evanescit. Vidi ter vel quater in nosocomio generali similes paraphimoses à verâ ligaturâ peni injecta ope fili ab amico circumligati, unde supprimitur urina, penis inflammatur; interea tamen in duobus puerulis, quibus hoc acciderat, vidimus filum
successivè

ſucceſſivè penem trajeciſſe, veſtigio ſucceſſivè coalito.

5. *Phimosis vaginae*, Aſtruc. *de Morbis venereis*, lib. 2. cap. 8. n° 1.

Pendet à ſyphiliticâ inflammatione labiorum, nympharum ob ulcuſcula rodentia, ſyphilitica; ſimileque vitium in catamitorum podice, in nutricum papillis memorat; quæ omnia eandem medellam expoſtulant, ac phimosis ſyphilitica, ſcilicet ulcuſculorum deterſionem, & virus venerei extinctionem.

6. *Phimosis infantium*, Manget. *Biblioth. Med. præct.* pag. 9. ex Hildano.

Accidit ob urinæ acrimoniam, ex pravâ victus ratione nutricis; lactantes enim ab hoc affectu immunes non ſunt.

Curatur victûs ratione tenui & refrigerante; dein catharſi leniente; ſubſequatur cataplaſma ex micâ panis cum balauſtiis pulveratis, croco, & butyro recenti, ac lacte vaccino.

ORDO QUARTUS.

EXCRESCENTIÆ, Excroiffances.

Sunt tumores in hoc à phymatibus diverſi; quod 1°. fiant per converſionem ſucci nutritii copioſioris in partem ſolidam; adeòque 2°. lentè creſcant, & adoleſcant ſenſim, ſine ſenſu; 3°. quod non ſpontè abeant in ſuppuratum, ſed veluti immutabiles, cuti concolores, indolentes in ſuo ſtatu perſeeverent; ſola lordoſis huic ordini minùs convenit; cauſa eſt ſucci nutritii, vel cum vaſis partis affectæ adhærentis & affinis appuſſus uberior, ejuſque aſſimilatio & in partem conver-

fio : in phymatis vero fluida appellentia suum fluorem conservant , & facile in pus , ichorem mutantur. Excrescentiæ variant pro diversâ consistentiâ & sede ; hinc genera sequentia deducuntur.

XXIII. *Sarcoma* , *Sarcome*.

Est excrescentia carnis consistentiam circiter obtinens.

1. *Sarcoma vulgare* Sennert. *Excroissance charnue*.

Ubivis indiscriminatim oritur , estque vel conatum , vel acquisitum ; difficulter distinguitur à skirro *lupia* dicto , nisi quod omninò doloris sit expers , suoque situ & suâ mole noceat ; skirrus *lupia* glandulas obsidet , non sarcoma.

2. *Sarcoma narium* , *polype du nez* , polypus narium ; est excrescentia internæ narium membranæ , quæ proinde nocet olfactui , respirationi & loquelæ ; vide Anosmiam , Dyspnœam , quarum illud sarcoma est principium.

3. *Sarcoma oculorum* Saint Yves cap. 14. & cap. 18. est excrescentia sæpiùs adiposa palpebris accreta ad canthum temporalem ; quæ enim ad nasalem pertinet , est alterius coloris quam pars ipsa , & ad pterygium , vel enchantidem spectat. Nocet hoc sarcoma , vel intuitui , vel visui ; vide Caliginem.

4. *Sarcoma epulis* Heister. cap. 85. est excrescentia in oris cavo enata , potissimum gingivis accrescens , unde differt à parulide , quæ apostema est gingivarum ; vide Dysphagiam , Psellismum.

5. *Sarcoma cercosis* , *polypus uteri* , *cercosis* Aetii ; est excrescentia carnosâ molis majoris , quæ ex

utero, vel ex vaginâ propendit, & hysterocel-
lem quandoque mentitur. Nocet generationi, par-
tui, &c. vide Dystociam, Sterilitatem, &c. Cer-
cosis dicitur, quia pistillum vel caudam refert.

6. *Sarcoma natta, napta dorsi.*

Sarcoma dorsi pensile maximum est excrescen-
tia petiolata multum excrescens, dorso accreta;
quæ pondere aggravat, situ & mole decubitus
nocet.

7. *Sarcoma bicephalum*, est excrescentia capiti
accreta, alterum caput mole suâ referens: an à
skirro lupiâ sit diversa tantum quoad volumen?

8. *Sarcoma fungosum, Hypersarcosis* Græcis;
est excrescentia mollis & fungosa ulceribus ac
vulneribus adnascens.

9. *Sarcoma scroti, sarcocoele* Heister. *chir. cap.*
121. & 125. Græcis *sarcocoele*; est excrescentia tes-
ticuli quæ ab ejus inflammatione skirroque di-
versa est; in skirro enim major est durities quàm
est nativa durities testiculi, non in sarcocoele; in
phlegmone testiculus acutè dolet, brevi intumes-
cit; sarcocoele verò sensim & sine sensu excrescit.

Hoc etiam nomine skirrus ipsius testiculi vulgò
intelligitur; ille quidem per topica resolubilis est,
sarcocoele verò minimè.

10. *Sarcoma varicocoele, Cirsoceles* Heister. *cap.*
128. *Ramex varicosus* ejusdem; ad varices vasorum
spermaticorum potius quàm ad sarcomata perti-
net, licet à quibusdam confundatur.

11. *Sarcoma enchantis, Saint Yves ch. 18. pag.*
136. Gallicè *mûre*.

Duplex est ratione sedis; alterum est excres-
centia ipsius carunculæ lacrymalis, alterum verò
majus nascitur inter palpebram & globum; utrius-
que superficies est granulosa ad instar fructûs mori,

unde nomen, color nunc plumbeus, nunc ruber.

Curatio absolvitur duplici modo, 1°. quidem ustione per lapidem infernalem soli excrescentiæ applicatum; 2°. ligaturâ vel meliùs excisione ope lanceolæ facta, quo facto residuum absumitur ope pulveris ex octo aluminis partibus, & unâ sacchari parte.

X X I V. *Condyloma.*

Est excrescentia firma carnibus durior, ossibus mollior.

1. *Condyloma tylus, durillon, callosité, tyloma* Græcis; est excrescentia epidermidis in manibus, pedibusve minimè adhærens tendinibus aut periostæo; accedit pedibus, si pedibus nudis incedere assuescamus, manibus verò accrescit ab instrumentorum crassiorum assiduâ tractatione; tactum tollit.

2. *Condyloma clavus, Cor des piés*; est excrescentia callosa, dura, tendinibus aut periostæo pedum, manuumve adhærens. Hinc à pressione dolens, familiaris illis qui arctioribus calceis utuntur. Clavi differunt à verrucis, porrisque, quod in centro suo gerant callum durissimum, quo eradicato non dolet pars usquequò novus nucleus efformatus fuerit; emollitur nucleus ope foliorum sedi telephii, emplastri de mucilagine, præmisso pediluvio tepido eradicatur.

3. *Condyloma callus, Calus ou cal. Vide Senert. lib. 5. pag. 5. cap. 5.* Est tumor excrescens ad commissuras ossium fractorum, seu periostæi fracturas colligantis intumescencia, quæ mole nocet aut deturpat artus; differt ab exostosi ratione ortûs.

4. *Condyloma ganglion*, Heister. *de Ganglio cap. 171.* est sphæricum, firmum, indolens, album, tendinibus vel ossibus accretum, sed lateraliter mobile, pisi utplurimum magnitudine, in manibus, pedibusve vulgo obvium. Resolvitur sed difficulter frequenti frictione, pressione per laminam plumbeam, emplastro de vigo cum mercurio, imò repetitis malleoli ictibus: demum potest extirpari per incisionem, sed rarò ita nocet, ut ad operationem deveniendum sit.

5. *Condyloma ficus*, *fi*, *sycosis* Græcor.

Fici vocantur condylomata podicis aut vulvæ, quæ ficûs fructum referunt; qui cogniti fuerunt Martiali, adeoque longè ante cognitam syphilitidem; dantur autem hodiè fici syphilitici.

6. *Condyloma thymus*, *crêtes*, *pendeloques*, &c.

Variant condylomata syphilitica pudendorum, & ani, alia cristas, alia flores thymi, alia brassicam caulifloram referunt, tùm figurâ, tùm colore, unde diversa nomina.

Illæ diversæ excrescentiæ syphiliticæ sunt indolentes, & excidunt quandoque in usu balneorum saltem adhibitâ hydrargyrosi; verùm si his resistent, vel cathartecis erodendæ, vel forcipibus sunt excindendæ durante hydrargyrosi.

Cave ne confundas condyloma ani cum mariscis. *Vide Hæmorrhoidem, Class. IX.*

7. *Condyloma porrum*, *Poireau*; est carnibus immersum, vix extra cutem prominens, de cætero verrucæ simile: aliud est purum, aliud syphiliticum, quod genitalibus adnascitur. Curatur ut verruca.

XXV. *Verruca*, *Verruë*.

Est excrescentia cutanea prominens, condy-

54 GENERA ET SPECIES

lomite minor, sensu destituta, indolensque, nisi confundatur cum carcinomate primæ speciei.

Difficile est verrucam à condylomatis genericè distinguere, nisi quod verruca omnino cutanea est, & censetur tumor ex papillis nerveis induratis genitus; pisi circiter magnitudinem, & figuram æmulatur, cuti concolor est, nisi cum nævo sigillo complicetur, quod non ita rarum est. Differt à porro quod extra cutim emineat, imò sæpè petiolata sit; porrum verò, ut condylomata omnia, infra cutim radicum sit.

1. *Verruca simplex*, *verruë*, *achrocordon* Græcis; est ferè petiolata, solitaria, sæpiùs congenita, digitis, collo aliisque partibus adnascens, pisi magnitudine; differt à carcinomate achrocordone aliisque speciebus, quod nullo modo doleat, & sine sensu refecari possit: plures sunt quandoque in corpore, sed ab invicem sejunctæ, non gregales.

2. *Verruca gregalis*; an formica Latinorum?

Dantur sæpè in facie alibique exiguæ verrucæ densæ, confitæ, caput aciculæ adæquantes, etiam in apice nigrae, congenitæ sæpiùs, omninò indolentes, de cætero myrmeciis similes.

3. *Verruca syphilitica*, *verruë vérolique*, Astruc: l. 3. c. 9.

Pudendis, & podici adnascitur; acquisita est, & à viru syphilitico pendet; si sessilis & carnibus immersa *porrum* vel *porrus* vocatur.

Verrucæ simplices vel setæ equinae aut filii serici interventu ligantur, vel volsellâ extirpantur, vel apice derafæ, spiritu salis, aut si fortius requiratur, oleo vitrioli, aquâ forti comburuntur, aut aciculâ infixâ ad candelam valdè excalefactâ similiter uruntur, vel lapide infernali eroduntur, ca-

vendo tamen ne cathereticum, & causticum viciniam lædat; verrucæ verò syphiliticæ, præmissâ hydrargyrosi, pulvere fabinæ puro vel pauxillo ochræ additæ temperato, apice prius derafo, sensim eroduntur. *Vide* plura apud ill. Astrucium.

XXVI. *Pterygium*, Onglet.

Est excrescentia carnea vel membranaceo-vasculosa ad oculi canthum exorta, alam expansam referens, & versus corneam se extendens.

Differt ab enchantide figurâ sua membranaceâ non sphæroidea nec granulosa; à sarcomate quod palpebris adnascitur, & sphæricum est, pterygium verò in ipso oculi cantho præcipuè nasali adhæret.

1. *Pterygium ungula* Heister. *chir. cap. 57.* Saint-Yves *cap. 23. onglet.* Differt maximè à caligine, quam onyx, vel unguis excitat, licet nomine convenire videantur.

Curatur vel medicamentis vel operatione. Medicamenta sunt lenia catheretica, ut alumen ustum, vitriolum album, imò viride æris, quæ cum saccharo mixta, & tenuissimè pulverata pterygio insperguntur semel quovis die, & pterygium recens absumunt.

Si verò pterygium sit vetus, & magnum, filo trajectum debet dextrâ manu forcipibus dissecari, & residuum levibus cathereticis absumi, sufficit tamen post operationem serò, & manè aquâ vitæ vulnus fovere. *Vide* Caliginem.

2. *Pterygium pannus*, le *Drapeau*.

Frequentius est illud pterygium in quo cum telâ palpebras etiam nectente, & versus pupillam extensâ, sunt venæ rubellæ, turgidæ. *Vide* Caliginem. Eodem modo curatur quo prius, sed venulæ

varicosæ dextra manu sunt separandæ & secandæ ;
atque cohæsiō cum palpebris solvenda.

Cum pterygiis malè confunduntur diversa carcinomata oculorum, quæ ab his maximè discrepant.

XXVII. *Hordeolum*, Orgeolet.

Est tumor durus vix sensu gaudens, cuti concolor, rarò rubens, in palpebrarum limbo enascens, sphæricus, piso ut plurimum minor.

1. *Hordeolum grando* Aetii, *Krite* Græcis ; *Grain de grêle* ; est hordeolum durius, & skirrosum, immobile in parte internâ palpebræ, corpus pellucidum continens.

2. *Hordeolum chalazium* Heister. *chirurg. cap. 43.* est tuberculum mobile in limbo palpebræ skirrosum.

3. *Hordeolum syro*, *Ciron des paupieres*, est tuberculum phlegmonodeo-skirrosum.

4. *Hordeolum steatomatosum* Sennert. *Orgueil.* est parva lupia limbi palpebrarum plena mucosebaceo vel melleo.

5. *Hordeolum verrucosum*, *verruë des paupieres.*

6. *Hordeolum hydatidosum*, *Aquula* Sennert.

Curatio fusè videatur apud Heisterum. Syro emplastro de mucilagine, vel diachylo tum resolvitur, tum in pus mutatur ; steatomatosum lanceolâ aperitur, & contentum exprimitur ; cætera similiter excinduntur, vel aperiuntur, vel lapide infernali corroduntur.

XXVIII. *Bronchocele*, Gouëtre.

Est excrescentia vel tumor skirrosum anticæ partis colli ; ægri *gutturones* dicuntur.

1. *Bronchocele Gotium* Roncalli *Medic. Europæ* pag. 228. & pag. 109.

Bergami familiaris est, & *hernia gutturis* vocatur; est steatomatosus vel skirrosum tumor glandularum thyroidearum. Rusticos sæpius afficit quam cives, & mulieres præ viris, quod tribuit eruditus Pasta debilitati harum partium ob vomitus frequentes gravidarum: sæpè hic tumor dependet à gutture adinstar pyri; quandoque spontè in suppuratum abit; sæpius ita indurescit ut cartilaginis instar resistat.

Licet hic morbus hominem deturpet, vocem ejus lædat, mentem hebetet, dyspnœamque creet, pauci sunt qui cum medicamentis aut ferro aggrediantur, ne discusso tumores graves, pectoris morbi, ut tussis, asthma succedant, imò phtisis, nisi tamen affectus recens fuerit, qui solus tutò potest curari. Puerperas magis afficit quàm virgines.

Curatio. Spongiæ marinæ torrefactæ pulverem devoratum auxilii plurimùm afferre constat; alii utuntur astringentibus, ut gallâ, spongiâ cynobati, cupressi strobilis, alumine: alii soleis calceorum torrefactis; ast Pasta laudat ante illa remedia, præmissâ phlebotomiâ & catharsi, 1°. usum salis prunellæ, cujus scrupuli duo in aquæ pluviali unciis quatuor bibat singulis diebus per quadraginta dies; 2°. quotidie leniter fricetur tumor, & superimponatur spongia tinctâ in urinâ tepidâ cum octavâ parte salis prunellæ; 3°. laudat etiam cyathum aquæ marinæ singulis diebus per mensem & semissem manè epotum, quâ aquâ etiam Bronchocele foveatur, & inde fortè Russell Anglus hoc medicamen ad strumarum curam transfudit. Huic medicamini urinam à rusticis in ascite,

58 GENERA ET SPECIES

aurigineque usurpatam, & ab Schrodero laudatam, substituit; 4°. demùm, si valentiora remedia requirantur, præscribit Auctor saponis tres scrupulos in aquæ unciis quatuor dissolutos, aut bolum saponis superbibendo decoctum saponariæ plantæ, quo utitur etiam pro asthmate humido; sapo autem in patellâ crustam albam sanguinis mirè dissolvit; 5°. denique acetum scilliticum ad cochlearia duo per mensem usurpatum, & extûs bronchocele appositum, modò morbus non nimis inveteratus sit, optimum remedium censet.

Tumores verò vetustiores vel suppurantibus, vel Chirurghi vossellæ tantummodo cedunt.

2. *Bronchocele ventosa* J. Conrad. *Triumphus Medic. Europæ* pag. 109. *Hernia colli emphysematosa* Plater. *botium* aliis.

Curatur emplastris carminativis, aut si inutilia sint, ad fomenta spirituosâ deveniendum est. Cura autem non succedit apud eos quorum collum ab infantiâ crassius est.

3. *Bronchocele sarcoma* Roncalli *Med. Europæ* p. 353.

Illa species quæ non pendet à limphâ spissâ in musculorum interstitiis, textuque glandularum congestâ, sed ab ipsâ partium excrecentiâ, medicamentis insana bilis prorsus est, sed quibus signis innotescit hoc non docet Roncallius. Familiaris est hic morbus Helvetiis, Germanis ad Goslarium, Pedemontanis, Brixianis in Satu Veneto, &c. an aquis nivalibus, an cibis crassis, ut castaneis, tribuendum?

4. *Bronchocele aquosa* Montalti *synops.*

Hydrops gutturis tactu cognoscitur, & diureticis, potissimùm aceto scillitico, curari debet, præmissis cathartici: fumus etiam spongiæ combustæ in collum deductus indicatur.

XXIX. *Exostosis*, Eparvin, exostose, épine venteuse, *pædartrocace*, *nodus*, Freind *Hist. Med.*

Est ossis tumor vel totalis vel partialis.

Ossa brevia carpi, tarfi, similiaque exostosi laborant; totum os intumescit; ossium verò majorum, ut tibiæ, femoris, humeri, cranii, pelvis, &c. exostoses sunt partiales: nunc tumet os in zonâ seu peripheriâ suâ, nunc in parte anticâ, posticave, &c.

Aliæ partem intimam ossis emollitam, aliæ extimam tantum laminam habent aut reciprocè; aliæ dolent, aliæ minime, aut tantum ratione motus musculorum, quos ossis figura conica, acuta lædit.

Cùm introrsum tument ossium pelvis, cranii, sterni laminæ, plura phænomena superveniunt, quorum principium cognitu difficile est, & cura sæpius inutilis.

Numquam substantia ossea tumet nisi remollita fuerit, aut tumet periostræum vel internum, vel externum.

1. *Exostosis benigna*, Petit *Malad. des os*, Tom. 2. pag. 430. mitissimis vel nullis stipatur symptomatis, quorum ratio ex situ, figurâ, magnitudine tumoris, & partium adjacentium muniis explicari potest: econtra malignæ excitant symptomata ex indole vitiosâ humorum tantum explicabilia, seu foveantur à dyscrasiâ humorum syphiliticâ, scorbuticâ, cancrôsâ, &c. Cognoscitur itaque benigna ex eo quod defint signa cujusvis dyscrasiæ.

Principia procatarctica sunt vulnera, ictus, contusiones, oedemata, varices, ulcera partis prægressa, quorum ratione succus nutritius periostræi cespitat, fibras osseas laxat, emollit, unde in his vasculis cumulatur, tumorem excitat.

Quæ sunt in ossibus artuum quandoque lædunt motum figurâ suâ, mole, situ; aliæ sunt omninò innocuæ; quæ sunt juxta organa visûs, auditûs, loquelæ, has functiones diversimodè lædunt.

Exostoses nullum in cute superjacente ruborem aut tumorem excitant; verùm quæ ab ulcere excitantur, cariem, vel osteosarcosim ossis sæpiùs accersunt.

Illa species non attingenda nisi gravia incommoda cieat, in quo casu os est ferrâ excindendum, dein exfoliatio vestigii arte procuranda.

2. *Exostosis rachitica*, Petit *Malad. des os*, pag. 440. *pædartrocace* Severstri.

1°. Pueros aggreditur non adultos; 2°. quos tamen olim aggressa est, non ideò dimittit adultos, quod rachitis sanata sit; 3°. ossa spongiosa spinæ, articulorum, afficit; 4°. minimè dolent nec initio nec in statu; at diros excitant dolores cùm evanescunt exostoses: hoc pueris accidit, cùm nodi eorum recedunt. Dolores illi sunt vel intermittentes vel continui, & à periostæo oriuntur.

Si dolor intus adsit cum carie, quibus dein succedat exostosis, hic morbus *pædartrocace* vocatur. Nullis medicamentis cedit; ast si sit *pædartrocace* seu abscessus in osse, inde fistula, febris lenta; frustra etiam fiet amputatio, cum à pari vitio sanguinis alia ossa deinceps afficiantur.

3. *Exostosis cancrosa*, Petit *ibid.* pag. 478.

Cognoscitur ex eo quod præcesserint dolores per intervalla lancinantes in periostæo; tumor fuscus est; sensim accessit, parvus fuit initio, & exactè circumscriptus; sunt venæ varicosæ in viciniâ; maximè verò cognoscitur, si sint alicubi carcinomata.

Solo lactis, & balneorum usu ac narcoticis mali atrocitas est demulcenda.

4. *Exostosis scrophulosa*, Petit *Malad. des os*, pag. 480. T. 2.

Cognoscitur ex signis scrophulæ, scilicet, 1°. glandulis colli, axillarum, inguinum, mesenterii induratis; 2°. facie turgidulâ, turgidis labiis, naso, genis, mucis; 3°. narium uberi fluxu, oculis lacrymosis.

Longo usu lactis, decoctis, sudorificis, litu mercuriali quandoque resolvitur, si recens sit.

5. *Exostosis scorbutica*, Petit *Malad. des os*, pag. 443. T. 2.

Cognoscitur ex hypochondriacis signis, ex lassitudinibus spontaneis, doloribus artuum, sputatione frequenti, fetidâ, dentium mobilitate, nigrore, gingivarum tumore, lividitate, cruentatione, fœtore; cutis maxime tibiarum maculis 1°. amplis, violaceis; 2°. purpureis, corymbosis, miliaribus, pungentibus vel pruriginosis; 3°. papulis culicis mor sui similibus, medio magis rubris; 4°. flavis vel luteis, quandoque squamosis.

Exostosis apud scorbuticos multò rarior est carie, & non nisi in scorbuto recenti observatur, ut caries in inveterato: unde apophyses dissolvuntur, franguntur, tabo putri replentur.

6. *Exostosis syphilitica*, Petit *Malad. des os*, pag. 473. T. 2.

Cognoscitur ex signis syphilidis, ut ulcusculis, bubonibus, pustulis, porris, doloribus nocturnis post gonorrhæam suppressam, aut impurum contactum, vulgò concubitum. Vide signa syphilidis. Illæ in tibiis, & cranio potissimum apparent, & quandoque dolores atroces in ossis medullis excitant, atque hydrargyrosi non rarò resis-

62 G E N E R A E T S P E C I E S

tunt , syphilidi tantum inveteratæ superveniunt.

Si recens sit , & sine carie , litu mercuriali diù protracto , præmissis præmittendis evanescit ; si sit caries externa , seu nodus , ea radenda , ferro candenti , vel aliis causticis absumenda ; si sit spina ventosa , caries interiora exedens , trepano aperiendum est os , & detergendum. *Vide Heister. Chirurg. lib. 5. cap. 9.*

7. *Exostosis variolosa*, Petit *Malad. des os*, pag. 481. Hildan. *cene. 4. obs. 95.*

Quæ genua potissimum aliasve apophyses in tumorem elevat , brevi post variolam malignam , accedit suppuratio , & caries , unde fistulæ , & pædartrocace insanabiles.

Curationem non admittit ; longo lacticiniorum usu æger sublevatur.

X X X. *Gibbositas*, la Bosse.

Est ossium pectoris indecora prominentia à tumore , luxatione , distorsione , aut alio principio oriunda.

Ægri *Gibbi*. Gibbus etiam dicitur ipse morbus Heistero.

1. *Gibbositas spinalis*, Græcis *cuphosis*, *bosse de l'épine*.

Ea est quæ pendet ab spinæ distorsione , quæ est duplicis ordinis ; nam in aliis sinus spinæ inflexæ alii dextrorsum , alii sinistrorsum spectant , in aliis verò flexura alternatim ad anticam corporis , mox ad posticam partem vergit , unde caput obstipum simul evadit , & facies vel prona vel supina apparet. Incrementum inæquale vertebra- rum nunc ab anticâ , nunc à laterali parte huic affectui ansam præbet , ut videre est in iconibus sce-

Ietorum gibborum musæi Regii à D. Buffon, & Daubenton *in histor. natur.* delineatis.

Principium est sæpè virus rachiticum, & tunc sine causâ evidenti pueris supervenit: aut hæreditaria est, vel à casu, lapsu, ictu, quem infantes passi sunt, oritur, maxime si thoracibus ferreis vel balænaceis strictioribus, & incongruis constringatur pectus.

Videatur commentarius Galeni *in lib. 2. Hippocratis de articulis*, ubi 3. Species recensentur.

2. *Gibbositas scapularis*, *Gibbus alatus*, *bosse de l'omoplate*.

Non confundenda est cum prominentiâ relativâ tabidorum, in quibus absumptis carnibus, os omoplatæ eminere videtur, cùm tantum adeps in viciniâ deficiat; illa autem pendet vel ab scapulâ è sede dimotâ, aut exostosim patiente, aut extrorsum à latente subtùs skirro projectâ.

3. *Gibbositas sternalis*.

Illa utplurimum à principio interno procedit; dùm tenellus adhuc est infans, aut fetus in utero vivit, si ab skirro, musculis inæqualiter trahentibus, sternum extrorsum flectatur; in pueris asthma vel dyspnœa quandoque præcedit gibbositatem, & qui gibbi ex asthma fiunt, ait Hippocrates, ante pubertatem moriuntur.

4. *Gibbositas costalis*, *Scoliosis* Græcor.

Rarissimè accidit ut vitium in costis sit tantum, utplurimum verò à vertebriis repandis vel spinâ in partem oppositam inflexâ, costæ distorquentur; unde ad primam speciem recidit ista.

5. *Gibbositas lordosis*, Gouei *chirurg. pag. 166. Mémoire de Trevoux 1722.*

Homo qui gibber fuerat, dissectis post mortem musculis rectis abdominis, illicò rectus evasit,

64 GENERA ET SPECIES

unde concludere pronum est, spinam dorsi ab horum musculorum fortiori tractione inflexam fuisse, unde ea species gibbositatis. Hinc intelliguntur auxilia convenientia, si species cognoscatur.

6. *Gibbositas skirrofa*, *Bosse squirreuse*; est ea quæ à lupiâ aut sarcomate dorsi producitur, aut tumor skirrosus est, qui gibbum mentitur. Quænam auxilia chirurgica in his affectibus convenient fusè docet Heisterus loco citato; quæ verò medicamina indicentur, videsis, dùm de Rachitide.

XXXI. Lordosis.

Est ossium distorsio, unde hinc protuberant, inde verò excavantur artus, ac incurvantur ossa, vel à situ defleunt.

1. *Lordosis compernium*, ægri *Compernes*, Gall. *Caigneux*.

Compernes vocantur qui pedes introrsum contortos habent, aut iusta quosdam, quorum tibiæ rectæ quidem sunt, sed in genubus contiguæ, inferiùs verò divaricatæ, & distantes.

2. *Lordosis valgorum*.

Valgi differunt à compernibus, quod tibiæ habeant non rectas, sed extrorsum convexas pedibus, femoribusque approximatis.

3. *Lordosis varorum*.

Vari sunt quorum tibiæ inflexæ sunt, ita ut introrsum sint convexas, pedibus, genubusque à se mutuò recedentibus; furis verò approximatis.

Auxilia mechanica petuntur ab ocreis coriaceis, quibus infantum pedes induntur, sed eæ parum profunt, & sæpè multum nocent, si arctiores, rigidiores, aut male fabricatæ sint.

ORDO

ORDO QUINTUS.

CYSTIDES aut *Tumores capsulati* ; à *Cystis* vesica , vel *Ciste* capsulæ ; *Gallis Kistes*.

Sunt protuberantiæ factæ à fluidis intra membranas proprias vel alienas maximè dilatatas , contentis , vel receptacula quævis distendentibus.

XXXII. *Aneurisma* , Anévrisme.

Est *cystis* cruore plena , ab arteriæ alterutrâ tunicâ dilatatâ.

1. *Aneurisma spurium* Heister. *chir. pag. 391. cap. 13. part. 2. sect. 1.* est tumor à cruore extra tunicam fibrosam arteriæ ruptam effuso , & sub cute intra textum cellularem collecto ; is vix pulsatur , nisi exiguus , & nisi vulnus internum notabile sit , respectu tumoris ; si enim apertura arteriæ sit exigua , & amplitudo aneurismatis magna , tunc impetus sanguinis illud subeuntis est exiguus , & moli majori sanguinis communicatus vix percipi potest.

Istius verò duæ sunt varietates ; unum siquidem est *simplex* , quod multos annos perseverat , alterum verò *complicatum* cum immobilitate , dolore , corruptione , ac sphacelo partis. Inveni in simili aneurismate brachii thrombum cruoris nigrum , & durum qui plures annos perseveravit pugni magnitudine.

Aneurisma spurium est vero periculosius , quia

66 G E N E R A E T S P E C I E S

quandoque sanguis in textu cellulari effusus dolores, livores, & sphacelum inducit; huic ansam, præbent punctiones à lanceolâ arteriam perforantes.

2. *Aneurisma verum, Anévrisme vrai*; est tumor sphæroideus sensim increescens, cuti concolor, pulsans, qui initio pressione recedit, rursus revertitur: fit autem à vi sanguinis in arteriæ parietes agentis, & ejus contractilitatem superante citra vulnus tunicæ ejus fibrosæ saltem in ejus cavitationem penetrans: duplici principio debetur, scilicet vel admodum auctæ sanguinis actioni in arteriæ parietes, quod fit in curvaturâ aortæ aut juxta cor, quia cum crescit impetus sanguinis, ille agit in majori ratione contra superficies axi arteriæ directè oppositas, quàm in parietes axi parallelos; inde fit ut ab hac causâ aneurismata tantum fiant juxta cor; verùm si ab obice quovis ut grumo vel concreto polyposo intra arteriam adacto opponatur magna sanguini retro appellenti resistentia, tunc actio sanguinis in latera vasis crescit eò magis, quo vis à corde impressa major est, & quò major est inde oriunda vasis angustia, aut major obex, ut demonstrat ill. Bernoullius *Hydrodynamicæ sectione 12. paragr. 5. fig. 72.* & hæc aneurismata quæ rectè *activa* dici possunt, etiam ut plurimum sunt interna. *Vide Palpitationem, Asthma, Pleurodynem, &c.*

Aneurismata vero externa ferè omnia *passiva* sunt; nec enim pendent à vi, nec ab actione sanguinis auctâ, sed à resistentiâ parietum imminutâ ob laxatam, vulneratam, erosam alterutram ex arteriæ tunicis, ut accidit in phlebotomiâ, cùm leviter lanceolâ perstringitur, minimè verò perforatur; arteria à lapsu, valido conatu quandoque distrahitur, & debilitata intumescit.

Eò validius pulsat aneurisma 1°. quò validius pulsat ipsa arteria, seu quò major est, cordique proximior; 2°. quo aneurisma minus est, & flexibilius; cum enim inveterascit, sæpè tunicas, & lamellas osseas adipiscitur, unde, & ratione voluminis majoris, & incrustationis durioris, minus pulsat, maximè si ejus cavitas concreto polyposo, vel grumoso sit infarcta.

Curatur aneurisma recens assiduâ, moderatâ pressione, vetus verò operatione chirurgicâ apud Heisterum videndâ.

3. *Aneurisma cylindroides*, saccus aneurismalis vix observatur extus; ast in aorta, & carotidibus non infrequens est.

XXXIII. *Varix*, Varice. Medicis Græcis *Kirfos*, Aristoteli *ixias*.

Est dilatatio venæ à sanguine, quæ cognoscitur ex eo quod sensim crescat, pressa recedat, iterumque revertatur, & livescat, ut venæ cutaneæ turgidæ solent.

Interea duplex est varix, alter *solitarius*, qui sphaeroideus ad nucis magnitudinem, imò ultra excrescere solitus, non rarò cum dolore; alter *nodosus* in tibiis bajulorum, imò gravidarum non infrequens.

Varix pro affectu quandoque salutari habetur maximè hypochondriacis, melancholicis, splenicis; nec debet citra remedia generalia curari: solitarius non rarò post se ulcera mali moris relinquit. Nodosus observante Petito est in majoribus venis simul, & in minoribus ad eas devenientibus, & ferè semper oedemate aut lymphaticorum vicinorum infarctu stipatur, unde ossa supposita

ab his facile læduntur : cum venæ sectæ ejusdem diametri decuplo minorem fundant sanguinis copiam quàm arteriæ , ex his ruptis decuplo minus impendet periculum , si æque maturè sistatur hæmorrhagia.

Varix scroti , & funiculi spermatici dicitur *Kirsocèle* ; ad umbilicum barbarè vocatur *varicomphalus* : vulgò etiam pro varicibus habentur mariscæ , de quibus hic agendum.

XXXIV. *Marisca* , Hémorrhœide , *Tumores hæmorrhoidales* , malè *Hémorrhœides*.

Mariscæ sunt tumores in axi margine enati, rubri, sæpè dolentes, & cruorem sæpè fundentes, spontè dein recedere soliti.

Ex eo quod sanguinem fundere solitæ sint , ac , rubræ , plurimi eas inter vasorum hujusce partis anevrismaticos, aut varicosos tumores recensent ; verùm nulla in iis resectis sensibilis observatur cavitas , imò compressæ non magis cedunt quàm phlegmone , si sint infarctæ , adeoque in hanc sententiam vix devenire possum.

Hæmorrhœis à Græco *aima* & *rheo*, est fluxus sanguinis ex mariscis , unde mulier in evangelio *hæmorrhœissa* dicta fuit, quod sanguinis jacturam pateretur ; cùm verò fluxus sanguinis diversus sit à tumore , alio nomine hic fluxus , alio mariscæ indigitari debent. Martialis mariscarum nomine videtur intellexisse tumores hæmorrhoidales.

Tunduntur tumidæ Medico ridente mariscæ.

Mariscas à textu cellulari per sanguinem inibi congestum distenso efformari crediderim ; ideò verò ibi ex arteriolis minimis in textum cellularem adigitur , quia magnæ pressioni ibi sanguis ex-

ponitur, minusque resistit cutis tenerior in recti extremo: premitur autem ibi loci sanguis, tum quia resistit columna venosa hepatis labyrinthum trajectura bis venosa facta, tum quia ab infessu, à fecibus induratis difficilis est via huic sanguini; & in stantibus vim trusivam sanguinis adauget gravitas verticaliter premens; quò verò major est pressio à columnâ arteriosâ, majorque resistentia ex parte venosæ, eò fortius premuntur latera vaforum, unde aditus in lymphatica & textum cellularem.

Mariscæ dividuntur in *internas* & *externas*, ambæ in coecas, & apertas. Vide proctalgiam à mariscis; ita tenesmus, dysuriam, nec non hæmorrhoidem, cujus mariscæ apertæ sunt principium, ut proctalgiam coecæ inflammatae sæpius constituunt.

XXXV. *Hydatis*, Hydatide.

Ut varix alius est sphæroideus solitarius, alius nodosus, & ramosus, ita hydatis alia ex nodis seu globulis lymphaticis seriatim corollæ instar dispositis, & margaritas referentibus constat; sed hæc species trans cutem non apparet, & in vulneribus tantum observatur. Vide *Consultationes*, & *Physiologiam* D. Deidier Professor. Monspel.

Alia verò hydatis est cystis solitaria subsphærica, quæ collectâ lymphâ turget ad ovi magnitudinem accedens, quæ propriè *hygroma* Boerhaavio dicitur, quasi cystis aquosa.

Differt hygroma ab oedemate ut aneurisma ab echymomate. Sic *exophthalmia* ab aucto humore aqueo est hygroma; *hydrocele* est hygroma scroti; *crystallina* est hygroma præputii; est *hydarthrus*.

hygroma articuli ; vidi & hygroma palpebræ &c.
phlyctæna est hygroma exiguum epidermidis.

Hydatides verò sunt principia quorundam morborum internorum , sed hætenùs signa desiderantur. Num decet hydatidem hygromatis nomine designare ?

XX X V I. *Staphyloma* , Staphylome.

Est cystis aquosa à corneæ proptosi , & dilata-tione , vel ab uveæ herniâ trans foramen corneæ elapsâ.

Aliud est staphyloma Gunzii , cui convenit prima definitio , aliud staphyloma Veterum , quod impossibile , & fictitium videtur Gunzio optimis rationibus in hac opinione suffulto. Vide *Disputationes chirurgicas* ill. Halleri , & *Caliginis species*.

X X X V I I. *Lupia* , Loupe.

Est cystis vel folliculus materiem pultaceam non purulentam continens , unde differt ab hygromate , quod continet fluidum aqueum , & ab apostemate , quod purulento fluido turgidum est.

1. *Lupia Meliceris* , *Mellifavium* aliis ; est folliculus fluido viscido consistentiam mellis adepto ; si pulti similis videatur materies , tunc atheroma vocatur , sed est mera varietas.

2. *Lupia steatoma* , aliis *Lipoma* , *Loupe graisseuse* ; est folliculus adiposâ materiâ turgidus aut sebo farctus.

3. *Lupia spina-bifida* , est tumor vertebris lumbaribus adnascens , castaneæ figurâ , colore , & magnitudine ferè similis , quem recens nati ex

utero gestant, fluido aquoso plenus, mollis, fuscus, quo aperto ut plurimum citò pereunt infantes.

Quinque vel sex vidimus in hac urbe spinas bifidas, quæ habendæ sunt tanquam herniæ involucris medullæ spinalis, ibi dilatati, ubi hæc medulla abit in caudam equinam; datur verò juxta medullam via ad usque quartum cerebri finem, qui aquâ turgidus reperitur; in hoc morbo itaque premitur spina bifida à columnâ aqueâ à cerebro ad lumbos extensa, non mirum si infantes hoc hydrocephalo affecti laborent anæsthesiâ.

XXXVIII. Hydarthrus, Tumeur blanche.

Hydrops articuli vulgo nomine *tumoris albi* ab Anglis indigitatur in *Act. Acad. Edimburgensis*, tom. II. pag. 46. à Castello refertur ad meliceriam. Differt ab hygromate quod synovia in hydarthro non folliculo proprio, sed capsulâ articulari, vel cellulis vicinis contineatur.

Fusè de hydarthro agunt *Essais d'Edimbourg*, tom. 4. art. 19. & 20.

Nihil utilius est quam fonticulum pone inurere, quo serum superfluum exhauriatur.

4. *Hydarthrus Synovialis, tumeur blanche* Th. Simson, *Essais d'Edimbourg*, art. 18. & 20. tom. 4. est intumescencia articuli potissimum genu alterutrius cum doloribus, fluctuatione, & sensu fluctuationis sine coloris mutatione.

Principia sunt sæpius contusiones, ephemera lactea; accedit contractura musculorum flexorum, difficilis motus partis, ejusque rigiditas.

Curatur catharticis iteratis, affusione frigida juxta methodum Cheynæi, vel calida juxta

Ledran, cauterio parti oppositæ inusto, unde evacuatur synovia acris ibi collecta.

5. *Hydathrus flatulentus*. *Gonagra* Zacuti Lusitani, tumor genu loco puris ventum emittens, *River. cent. 3. obs. 13.* & Zacuti Lusitani, *lib. 2. prax. adm. obs. 163.*

Mulier 30. annos nata ab octo mensibus tumorem in parte extremâ femoris, & ipso genu patiebatur; nullus rubor aderat, sed dolor à quo claudicabat; tandem tumor prominuit binis in locis, intus scilicet & extus, cum mollitie, & fluctuatione; pus inesse putabant omnes; potentiale cauterium externo tumori admotum fuit; postea scalpello incisa fuit eschara, & aperto tumore flatus quidam emanavit, & nihil ultra.

Quandoque existimat homo quod super membrum ejus sicut genu sit apostema indigens perforatione, quare perforat ipsum, & egreditur ventositas tantum, Avicenna 3. tom. 2. cap. 19. In casu Zacuti aderat præterea pulsatio, & aperto tumore flatus tantum exiit.

XXXIX. *Apostema*, *Aposteme*, *Abcès*, *Dépôt.*

Est collectio materiæ purulentæ, vel ichorosæ, undique coercitæ, seu clausæ.

Fit per conversionem substantiæ partium in pus vel bonæ vel malæ indolis.

Illa conversio fit per motum intestinum non magis cognitum quàm conversio in chylum, in cruorem, in tabum, seu digestio, hæmatosis, putrefactio, &c. Licet enim cognoscamus adhæsioni mutæ partium in mixto heterogeneo dispersarum hunc motum tribuendum esse, ignoramus

tamen differentias earum operationum specificas; favet quidem in phlegmone suppurationi arteriarum pulsus: verum sine cruore suppurant interiora ossium tarfi, crystallina lens, & sine inflammatione suppurant vomicae; quomodo verò differat pus verum à pulte meliceridum, hoc inveniendum restat. Quaedam putrefactio incipiens videtur ad digestionem, & ad suppurationem carniū requisita, non verò perfecta, quæ facit carnes specificè leviores aquâ, cum pus sit specificè gravius.

1. *Apostema abcessus, abcès, apostume*; est illud quod prægressâ inflammatione phlegmonodeâ partem ipsam in qua residet, in pus convertit, interstitiis utplurimum muscutorum contentum, minimè verò capsulâ propriâ involutum; differt itaque à vomica & ab apostasi.

Præcedit partis tumor, rubor, tensio, pulsatio; accedit albedo, mollities, fluctuatio in apice tumoris, dolor minuitur, mollities & albedo extenduntur; demum rumpitur cutis in apice attenuata, & funditur pus. Hic status jam vocatur *vulnus suppurans*, si pus laudabile: *ulcus* verò, si vitiosum, & sanatu difficile. Pus illud morâ & aëris accessu, acre, foetidum, corrosivum evadit, unde aëris accessus est cautè arcendus, ulcus leniter eluendum, detergendum, putredo balsamicis arcenda, ficcitas nimia præcavenda, ut vegetare queant vascula molli & leni pure involuta, quæ vegetatio successivè crescens usque ad libellam partis, dein firmitatem adepta constituit *cicatricem*.

Curam apostematis, ulceris, cicatricis videsis apud omnes chirurgicos Auctores.

2. *Apostema apostasis*, Gall. *dépôt*; est collectio puris in parte, sine hujus partis inflammatione præviâ, sine partis ipsius absumptione, sed per metastasim aliunde advenientis, aut quasi per secretionem ibi congesti.

Hæc apostasis, licet Neotericorum opinioni contradicat, multiplici observatione confirmatur. Memini me vidisse per plures dies in uxore Confiliarii Auditoris typho laborante plurimas apostases, quæ quovis manè in digitis, manibus, brachiis, sine ullo tumore, dolore, rubore, calore prævio, apparebant; apertæ verò fundebant pus album sincerum, & hoc effuso citò coalescebat vulnus.

3. *Apostema synchysis*, *dissolutio vitrei*, *œil fondu*; est mutatio vitrei aquei, & omnium in bulbo oculi contentorum in pus viscosum, coctum, quod fucceflu temporis mutatur partim in ferum luteum, residuo inspissato; vide Saint Yves, pag. 221. Maitrejean de *Synchysi*.

4. *Apostema hypopyum*; vide Caliginem ab *hypopyo*.

5. *Apostema diapyesis*; vide Caliginem à diapyesi.

6. *Apostema onyx*; vide Caliginem ab ungue.

7. *Apostema paroulis*, *parulis* Sennert. est apostema gingivarum.

8. *Apostema empyocèle*; est apostema testiculi, vel scroti.

9. *Apostema spina ventosa*; est apostema osseum.

10. *Apostema vomica*; est collectio puris intra folliculum contenti, & in viscere quodam, ut pulmone, hepate, geniti; verum hoc non est inter affectus externos, sed in principiis morborum accensendum.

XL. *Exomphalus*, Exomphale.

Est cystica quæcumque collectio fluidi ad umbilicum, seu cystis umbilicalis; unde ab omphalocèle differt.

1. *Exomphalus flatulentus* Heister. *Instit. chirurg.* tom. II. sect. V. cap. 114. §. 2; *pneumatomphalus* Pauli Æginetæ, *pneumatomphale* Dionis *operat. chir. demonstrat.* 2.

Dubia est hæc species, nec exemplo Heisteriano satis probata videtur Platnero. Signa ac curationem tradit Dionisius loco citato. Vide Tympanitum.

2. *Exomphalus aqueus* Platner. *Instit. chir.* §. 796. *Hydromphalus* Pauli Æginetæ, Heisteri, Dionisii, Vilarsii.

Observatur in gravidis distocicè enixis, infantibus asciticis, & sæpius in iis qui omphalocèle laborant; vix ex Platnero absque omphalocèle & ascite oritur; signa habet hydrocelis infra legenda; scilicet mollis est, fluctuans, regredi nescius, & ad candelam pellucidus.

Curationem hydromphali vide apud Auctores citatos: hanc etiam erue ex curatione hydrocelis infra tradenda.

3. *Exomphalus cruentus*, *Hæmatomphalus* Græcorum, *premiere espèce de varicomphale* de Dionis, *operat. chirurg. demonstrat.* 2°.

Differt tantum loco ab hæmatocele; cæterum iisdem signis gaudet, causas agnoscit easdem, nec dispar est curatio. Vide Hæmatocelen infra.

4. *Exomphalus varicosus*, 2°. *espèce de varicomphale* de Dionis, *operat. chirurg. demonstrat.* 2°. *Kirsomphalus* Græcorum.

Pendet ab anevrismaticâ arteriarum umbilici dilatatione. *Vide* signa ac curationem anevrismatis.

5. *Exomphalus purulentus*, *Empyomphalus* Pauli, *Empyomphale*; est apostema regionis umbilicalis; ex signis & curatione apostematis hunc cognosces, atque curabis: *vide* Heisteri *Institutiones chirurgicas*.

XLI. *Oscheocele*, *Orcheocele* Perdulcis, *Hernie fausse*.

Est protuberantia scroti à cysticè collectis inibi fluidis, seu cystis intra scrotum.

1. *Oscheocele flatulenta*, *Pneumatocèle* Auctorum.

Hanc speciem memorant quidem plurimi, iique egregii in arte viri; attamen nec exemplis, nec rationibus satis luculenter stabiliunt; itaque de hac dubitant recentissimorum Primarii; *vide* Heisteri *Chirurgiam*, tom. 2. part. 2. sect. V. cap. 127.

2. *Oscheocele aquosa*, *Hydrocele* Heister. *chir.* Sharp. *disquisition. chirurg.* Bertrandi, *comment. Acad. chirurg.* tom. III. Ledran, *operat. chirurg.* Platner. *institut. chir.* Arnaud de *Herniis*.

Variat loco; nunc enim serum colligitur in membranæ testiculi vaginalis cavo, (hydrocele saccata vulgo) nunc in cavo factitio textûs cellularis scroti, nimirum inter tegumenta & darton, vel inter darton & cremasterem: hæc malè negatur Sharpio; modò cavum sibi cudit aqua in textu cellulari membranarum vaginalium, tum funiculi, tum testiculi, tum utriusque; modò tandem intra saccum herniosum partibus provolutis, vel repositis, vel non repositis fit serosa collectio. Hæ varietates peculiaria habent signa, quibus distin-

quantur. Confule Auctores citatos, & imprimis Bertrandum. Hydrocele cognoscitur protuberantiâ molli fluctuante (renititur summoperè, si humore distendatur nimio) subdiaphanâ, nisi sero feta sit turbido, gravi, figuram pro vario corporis situ mutante, æquali, glabrâ, indolenti, nisi complicetur, pressioni faciliùs, difficiliùsve cedente, per eam tamen nec minuendâ, nec in ventrem refundendâ, post pressionem sublatam illico resiliente, nisi cutem scroti simul œdema teneat; urinis à longo tempore servatis non crescente, nec iis immixtis decrescente; tandem venis varicosis stipatâ. Cum sarcocoele combinatur aliquando, & tunc *hydrofarcocoele* Heistero audit.

Curatio pharmaceutica fit extûs ope topicorum, resolventium, discutientium, roborantium, exsiccantium, intûs verò adhibitis hydragogis, diureticis, resolventibus, tonicis. Curatio chirurgica duplex est, palliativa & radicalis. Palliativa quæ quandoque, licet rariùs, perfectè sanat, in feri educatione ope paracentheseos identidem repetendæ tota sita est. Radicalem obtinebis, 1°. sectione in scroto facta, ope scalpelli à superioribus ad inferiora; 2°. ope caustici, quo longitudinaliter scrotum aperies; 3°. adhibito fetaceo, quod ope acûs grandioris per supremam ac lateralem scroti partem deorsum traicies. Sunt & aliæ methodi, ut methodus Ruifchii, Marini, circumforaneorum. De his omnibus vide Heisteri *Chirurgiam, cap. de Hydrocele*.

3. *Oscheocoele hydatidosa, hydatidocoele* Græcorum; *hydrocele ab hydatidibus funiculi spermatici* Ledran, *operat. chir.* Bertrandi, *comment. Acad. chir. tom. III. hydrocele ab hydatidibus omenti prolapsi, seu epiplocele hydrocelico-hy-*

datidosa Lamourier apud Pipeletum, *comment. Acad. chir. tom. III. obs. VI. hydatidis scroti circumceli succedens* Vandermonde, *Recueil périodique*, Novembre 1759.

Affinissima est præcedenti. Vide apud Auctores citatos signa & curationem hujusce speciei.

4. *Oscheocele Malabarica*, *Hydrocele Malabarica* Kempfer. *amœnit. fasc. 3. obs. 7. Andrum Malabaricis*, *Endemium*, vel *Andu-vaja-Ku*, *oscheo-hydrocele* vulgò Medicis; vide iconem Dionis *operat.* Oritur ab erysipelate scroti singulis mensibus recidivo cum novilunio, quo post alterum diem cessante, erosio lymphaticis, in scroti cavum confluit liquor serosus subsalsus, lunâ crescente crescens, & ita scrotum distendens, ut immissâ acie educendus sit; liquor ille quandoque rufus, viscosus, vel sanguinolentus est.

Principium in aquis regni *Cochin* esse pronuntiant populares, aquis scilicet sale acri, corrosivo scatentibus: addit Kempferus ventum noctu frigidum, qui etiam interiora domuum subiens, morbos exasperat, & convulsiones excitat horrendas visu, hic tamen nihil ferentes exitii. Aggreditur hic morbus etiam advenas diù immorantes, & molestus tantùm inassuetis; per totam hominis ætatem durat, & incurabilis est.

Curatio palliativa est unica, scilicet ut singulis mensibus inflicto phlebotomo è latere scroti alterutro ad imam partem aquæ educantur.

Præcavetur hic morbus depuratâ aquâ potulentâ per arenam in puteis congestam; hæc cautio viget in regno Mangati, ubi est diversorium quod Brahmani singulari in simias pietate extruxerunt, ibique prandium quotidie parant, simiis ex sylvâ vicinâ confluentibus. Ibi cum orizâ coctâ baculus

exponitur, quem prima adveniens simia manu occupat, ut alias à prandio arceat; hinc certamen inter illas, cujus spectaculum, datâ eleemosynâ fimiis destinatâ, viatores redimunt.

5. *Oscheocele varicosa*, *Kirsocele*, *circoccele*, *varicoccele* Auctorum, ut Sharp. *disquisit. critic. Dionis operat.* Heister. *chir.* Platner. *instit. chir.* est varicosa venarum spermaticarum, vel scrotalium dilatatio. Posterior oculis patet; priorem cognosces intumescencia funiculi spermatici, quæ statim omentum prolapsum exhibere videtur; ast adhibitâ majori attentione palpo percipiuntur venæ spermaticæ dilatatæ, atque intortæ; acervum vermiculorum tangere te crederes: flaccida est utplurimum in affectu hocce, & mollis epididymis, quamvis aliquando major persentiat; conveniunt discutientia, subligaculum suspensorium, roborantia, astringentia, quæ utplurimum abunde sunt, affectu nihil periculi includente; si dolor nullâ aliâ viâ sedandus varicosum venæ spermaticæ ramum teneat, tunc is ligandus, atque exscindendus est ex Sharpio; minùs benè suadent nonnulli eo in casu amputare testem: vide *Varicis genus*.

6. *Oscheocele seminalis*, *Spermatocele* Auctorum; ut Astrucii *de morbis venereis.* Arnoldi *de hern.* Verduccii *chirurg.*

Alia est venerea, quæ ex syphilide confirmata, vel à gonorrhœa suppressa ortum ducit: alia verò simplex, quæ à variis causis natales habet. Cognoscitur intumescentiâ testiculi, epididymidis funiculi calidâ, renitente, dolorifica; abire potest in apostema, fistulam, skirrum, hydrocelem, sarcocelem, carcinoma. Hanc facit semen suis ductibus hærens, eosque vellicans, distendens.

80 G E N E R A E T S P E C I E S

Curatur venæ sectione repetita, potu refrigerante, laxante, clysteribus emollientibus, topicis, primum laxantibus, emollientibus, anodynis, dein solventibus, ac tonicis.

7. *Oschecele cruenta, hæmatocele* Heister. *chir. tom. 2.* Bertrandi, *comment. Acad. chir. tom. III. hernia sanguinea* Pauli Æginetæ, Celsi.

Debetur utplurimum causæ externæ contundenti, dilaceranti, rarò internæ rodenti; signis gaudet hydrocelis ad candelam non pellucidæ, sed potius valdè obscuræ cum aliquali nigrore. Interdum solâ scroti sectione, vel perforatione cognosci potest. Curatur incisione scroti artificiosa, quâ sanguis educitur, postea purgatur vulnus, & tentatur vasis aperti consolidatio; rarò sufficit punctio, sub quâ affectus utplurimum recidivat, vasis spermaticis, ac testiculo corruptione tentatis, quæ tamen in ventrem non penetravit, viget castrationis necessitas.

8. *Oschecele purulenta, Empyoccele* Græcorum; *hernia humoralis* Heister. *chirurg. Dionis demonstr. 4.* est puris collectio intra scrotum; signa habet abscessûs, vel apostaseos. Curatur incisione, quâ educitur pus, vulnere remediis apostemati dictis mundato, & ad cicatricem perducto.

9. *Oschecele adiposa, Liparoccele* Heister. *chir. tom. 2.* Renealmii *de hern.* Hollerii *de morb. intern.* Sharpii *disquisit. critic.*

Lupia est intra scrotum enata, lipoma, vel steatoma referens; diagnosim habeto ex signis lipomatis, steatomatis, quorum curatio liparoceli sanandæ competit.

ORDO

O R D O S E X T U S.

ECTOPIÆ ; Ptofes , celes , pararithremata
Græcorum ; Prolapsus , herniæ , aberra-
tiones , luxationes Latinorum ; *Depla-*
cemens , chûtes , descences , hernies ,
aberrations , luxations.

(*Hunc Ordinem elaboravit D. Cusson , Doct. Medicæ*
Monspel. & Reg. Scient. Societ. Sodal.)

Sunt affectus partium organicarum in situ mu-
 tato : harum character est partis solidæ è sede
 nativa dejectio sensibus obvia ; affines sunt admo-
 dum affectus ectopi cum protuberantibus : verùm
 in eo discrepant hi duo morborum chirurgicorum
 ordines , quod in ectopis protuberantia , quæ
 essentialis non est , à solidis sede propriâ emotis
 pendeat ; in protuberantibus verò tumorem fa-
 ciant fluida aut congesta , aut solidis plus æquo
 accreta.

Dividuntur Ectopiæ in prolapsus , hernias , &
 luxationes : cadunt in partes molles prolapsus &
 herniæ ; in partes verò duras luxationes : in pro-
 lapsibus pars fedem mutans nuda est , & sensi-
 bus immediatè exploranda venit : in herniis sub
 communibus saltem integumentis delitescit pars
 è loco dejecta , & sensibus mediatè tantùm , non
 immediatè obvia fit. Notandum partes prolap-
 sas nunc oculis patere etiam ante lapsum , nunc
 verò tantùm postquam prolapsæ sunt : procidunt

& etiam partes, quas nec lapsus quidem oculis subjicit; verum eæ tunc immediatè tangi possunt. Circa hernias hoc quoque notandum, partem herniosam ferè semper erumpere è nativis quibus coercetur claustris; dari tamen herniæ genus unum & alterum, in quo, servatâ etiam propriâ cavitate, pars nihilominus situ non gaudet nativo. Exempla subministrant parorchidii species, & uteri inclinationes: hinc nec sub prolapsuum, nec sub herniarum titulo, verum sub aberrationum nomine (melius forte) Gaubio veniunt Ectopiæ hujusce modi; in pararthrematibus loco nativo emovetur pars dura, ut ossea, cartilaginea.

Ideo partes in loco nativo continentur, licet actione musculorum, & vi gravitatis sæpè extra protrudantur, & à fede recedere nitantur, quia vires quibus coercentur, seu retinentur, æquales sunt, imò majores viribus eas expellere nitentibus; vires retentrices sunt cutis, tendinum, ligamentorum, capsularum elasticitas, contractilitas; crassitie, numero, densitati fibrarum proportionalis est ea vis: si itaque pars quædam è sua fede dimoveatur, necessum est omninò ut vis expellens, five viva, ut nisus, motus, saltus, clamor, ictus; five mortua, ut pondus partis, ejus pressio, momentumque quo vis utitur, faciant productum majus, quàm quod à viribus retentricibus resultat.

Unde sequitur quod quæcumque Ectopia tribuenda sit, vel principio activo, seu cuidam violentiæ, ut auctis viribus expultricibus, vel econtra cuidam laxitati, seu debilitati, seu imminutis viribus retentricibus. Ex his diversis principiis,

diversa prorsus oriuntur symptomata, diversaque pendet curandi methodus; nam ubi Ectopia fit per violentiam, tunc est dolor, tensio, calor; & econtra cum fit à laxitate, nullus est, vel minor multò dolor, minor irritatio. Propterea in primo casu partem in pristinam sedem reponere difficillimum, retinere facilius est; in secundo econtra partem restituere sedi pronum est, in eâ verò firmare non ita facile; denique ratione curæ, ubi pars loco emovetur per violentiam, laxantia, lubricantia, anodyna, phlebotomia auxilio sunt: econtra cum à laxitate fit Ectopia, exsiccantia, roborantia, irritantia, aromatica, tonica profunt. Errant ergo qui omnes paratopias tanquam à laxitate oriundas eâdem methodo curandas censent, & distinctionem verè mechanicam ab Antiquis traditam inter vires expultrices & retentrices contemnunt, aut non capiunt. Errant etiam qui omnem partis elevationem, seu protuberantiam à fluidorum stasi, tanquam à causa proxima repetunt, cum à vi contentorum absolutâ, vel respectivâ ad continentis resistentiâ adauctâ repeti debeat.

Sub hoc ordine militant genera sequentia; Exophthalmia, Blepharoptosis, Staphyle, Paraglosse, Proptoma, Exania, Exocyste, Hysteroptosis, (hæc prolapsus sunt,) Enteroccele, Epiplocele, Gastrocele, Hepatoccele, Splenoccele, Hysterocele, Cystoccele, Encephaloccele, Hysteroloxia, Parorchidium, (hæc verò herniæ, nisi ultima duo genera, non hernias, sed aberrationes esse velis,) Exarthrema, Diastasis, Loxarthrus, (hæc tandem osteoparatopiæ.)

XLII. *Exophthalmia. Hydrophthalmia, Elephantiasis oculi* Boerhaavii, *de Morb. ocul. part. II. cap. 5. Exophthalmia, Hydrophthalmia, Buphtalmus, seu Buphtalmia, Ophthalmoptosis, Ectropismus* Græcorum, Mauchartii *Dissertat. de Hydrophthalmia & oculi paracenthesi; vide* Haller. *Disputat. chirurg. T. 1. Magnitudo nimia, prolapsus, expressio oculi* Latinorum. *Grosſeur contre nature, hydropisie, cancer, chute de l'œil, Maitrejean, part. 2. chap. 6. Saint-Yves, part. 2. chap. 1.*

Est bulbi oculi procidentia, aucta, vel non mutata sensibilibiter nativâ ipsius magnitudine; exorbitat itaque oculi bulbus plus minus distensus, ac tumens, vel extropulsus, ac prolapsus, vix mutata ipsius mole; neque à palpebris quæ fanum de cætero oculum clauderent, tegi potest.

1. *Exophthalmia Hydropica. Hydrophthalmia, Buphtalmia* Mauchartii. *Hydrophthalmia* Platneri *Instit. chirurg. §. 754. Hydrophthalmia* Boerhaavii. *Turgescentia vitrei serosa* Mauchartii. *Hydrophthalmia serosæ vitrei turgescentiæ mixta*, ejusdem. *Hydropisie de l'œil* Saint-Yves. *Grosſeur contre nature de l'œil; Extension non naturelle du corps vitré* Maitrejean.

Species hæc debetur nunc aquei humoris incremento (hydrophthalmia) nunc incremento vitrei (serosa vitrei turgescentia) nunc utrique

(hydrophthalmia cum vitrei turgescencia combinata.)

Hydrophthalmiæ signa sunt successivum bulbi oculi augmentum, cum tensione turgida, atque exorbitatione; cornea plus solito elevata ac prominens, iris profundior, & ab internâ corneæ superficie remotior; pupilla immobilis nunc amplior, nunc strictior (eadem remanet pupillæ mobilitas, & magnitudo juxta Antonium Maitrejean) visus ab initio illibatus successivè debilior, obscurior, dolor nunc mitis, obtusus, circa oculi fundum, nunc gravior cum ejusdem lateris affecti hemicrania, stupore partium faciei, aliquando & emphysemate, odontalgia, insomniis, tandem sub ulteriore molis incremento epiphora, ectropium.

Turgescentiæ vitrei ferossæ signa sunt notabile bulbi oculi exorbitantis augmentum, cum insigni ipsius duritiæ, ac tensione turgidâ; umbra lenti crystallinæ affusa à limbo vitrei circa ipsam elevati; strabismus versus superiora; dolor nunc obtusus, nunc vehemens; notabilis visus imminutio; iris convexa ad corneam magis approximata; pupilla plus solito dilatata, & parum omnino mobilis.

Hydrophthalmiæ cum vitrei incremento combinatæ difficilior diagnosi; quod ad curationem non magni interest. Hanc tamen licet hariolari ex mole ocularii bulbi nimia, velocius crescente, ex ipsius duritiæ insigni, ex strabismo, ex pupillæ magnâ dilatatione, ex iride profundiori, & corneâ elatiori. Hæc exophthalmiæ hydropticæ varietas composita, nunc debetur ferro acriori, nunc verò mitiori in oculum depluente; in primo casu symptomatibus jam dictis sociatur

inflammatio interna externaque, febris, agrypnia, quæ à secundo casu exulant.

Hanc speciem, non neglectâ, si vigeat, ophthalmiâ, curabis phlebotomiâ, catharticis repetitis, resolventibus internis spirituosis, discutientibus oculo admotis, vesicatoriis, setaceo, fonticulis, imò & oculi paracenthesi in scleroticâ, vel corneâ institutâ. (*Vide Mauchartium locis citatis.*)

2. *Exophthalmia purulenta* Maitrejean *part. 2. chap. 6.*
 6. *Exophthalmia hypopyica* Boerhaavii *loc. cit.*

In hanc speciem abit species præcedens, si inflammatio à sero acriori in oculum depluente inducta in suppuratum abierit. Post dolores atroces, inflammationem intus & extus adauctam, tumefactionem summam membranarum oculi album efformantium, palpebrarum inversionem, epiphoram calidam & acrem; turbatur tandem oculus, & fit partium internarum suppuratio, ac destructio. Labente tempore tandem rumpitur, & exulceratur oculus cum puris effluxu, dolorum levamine, successiva partium deterfione, bulbi ocularii imminutione, ac demum cicatrice. Curationem sequentem recipit hæc species: pure penitus facto, si summa sit inflammatio, & dolores atrocissimi, aperienda cornea in ea parte per quam viam sibi parat pus conclusum, aut in parte declivi quacumque, si nullam specialiter affectare pus videatur. Eâ ratione doloribus majoribus à ruptionis spontaneæ procrastinatione oriundis occurreretur; adacta ultra uveam lanceola, pure evacuato, & mundato per collyria abstergentia oculo, tandem cicatrix inducitur.

3. *Exophthalmia cancrofa*, *cancer de l'œil* Saint-Yves, *part. 2. chap. 1.*

Sanguis spissus vasa membranarum oculi infar-

cit, easque valdè crassas reddit, ac veluti carnosas: inflammatio & dolor incipiente morbo moderata, eo progrediente sensim augescunt; tollitur visus. Gravis prorsus est ægritudo hujusce modi, membranarum oculi quasi cancer, qui licet quandoque non exulceretur, nihilominus tamen temporis successu dolores atroces parit cum febre, ac tandem morte. Sola oculi extirpatione sanitas aut vita servari possunt. *Vide Auctorem citatum.*

4. *Exophthalmia traumatica* Maitrejean, *part. 2. chap. 10.*

Oculus saxo, pilâ lusoriâ, fuste & similibus violenter percussus, non solum contunditur cum interiorum ruptione, atque confusione; verum etiam disruptis membranis communibus, musculis, aliisque quibus gaudet vinculis, exorbitat aliquando, extruditur plus minus prolapsus, imo in ictu violentissimo partium nonnullarum adhuc integrarum fragmentis tantum sustentatus dependet. In leviori malo tentanda est partium disruptarum agglutinatione, reposito intra orbitam oculo; in malo verò graviore, quoniam separatorum coalitus impossibilis est, institutâ vinculorum, quæ supersunt, pauculorum sectione, & cohibitâ hæmorrhagiâ, feбри & inflammationi occurreretur per phlebotomias, clysteres, refrigerantia, diætam tenuem: suppuratione factâ, pars à pure mundabitur, & tandem suo tempore cicatrix inducetur. (*Vide Auctorem citatum.*)

5. *Exophthalmia à protuberantiâ.*

Variat multifariam hæc species; extruditur enim oculus

(a) Ab exostosi introrbitali, Petit *Maladies des os, chap. de l'Exostose.*

88 GENERA ET SPECIES

(*b*) Ab apostemate introritali, Maitrejean *part. 3. chap. 1.*

(*c*) Ab hæmatocystide introritali, Maitrejean *ibidem.*

(*d*) A skirro, cancro glandulæ lacrymalis, Boerhaav. *part. 1. cap. 7.* Gorter. *chirurg. repurg. lib. V. cap. X.*

(*e*) Ab hydatidibus introritalibus, Petit *ibid. ac supra.*

(*f*) Ab adipis introritalis intumescentiâ, Saint-Yves *part. 1. chap. 19. 20.*

(*g*) A lupiâ introritali, Maitrejean *ibid.*

(*h*) A gummate introritali, Astruc *Traité des tumeurs, tom. 2. lib. 5. chap. 5. pag. 190.*

Non protuberantia quævis intra orbitam enata exophthalmiam valet producere; verum ea tantum quæ satis magna ac profunda est: qua proportionem crescit protuberantiæ moles, pari passu extruditur oculi bulbus, vix quoad magnitudinem nativam mutatus: facilis in universum est hujus speciei diagnosi, ast non ita facilis varietatum distinctio: has ut ab invicem distermine, lege Auctores citatos ad quos brevitatis causa amandatum te volumus. Curatio pro indole protuberantiæ, cui natales debet exophthalmia, varianda est. Hanc tibi dabunt Petitus, Antonius Maitrejean, Yvesius, Boerhaavius, & Astrucius, in locis sub qualibet varietate allegatis. *Vide* insuper exostoseos, apostematis, hydatidis, lupiæ, skirri, carcinomatis genera.

6. *Exophthalmia paralytica*, Maitrejean *part. 3. chap. 2.*

Debetur hæc species paralyfi muscutorum bulbum oculi introrsum trahentium, seu muscutorum oculi rectorum, salvis obliquis. *Vide* signa para-

lyseos nec non ipsius curationem, hinc habebis speciei hujusce diagnosim ac therapeiam.

7. *Exophthalmia critica*, D. Chaptal observante.

Observabatur hæc species in homine universalem passo tetanum, qui judicatus est materiæ morbificæ decubitu in oculum; intumuit ad pugni magnitudinem oculi bulbus mirum in modum exorbitans, & ruptione fundens ichorem copiosissimum pure mixtum. Postulat remedia exophthalmiæ purulentæ.

8. *Exophthalmia à conatibus*; huc Ecpiesmus ex nisu *partoritio* Pauli Æginetæ, Aetii. Ecpiesmus ex certamine atletico Aetii.

Exprimuntur aliquando oculi, ut prominentes permaneant: Oculorum expressiones ex nisu laborantium è dolore partûs contingentes, sæpius purgationibus in partu succedentibus solvuntur; proinde has moliri atque juvare competit. Paulus Ægineta *lib. 3. cap. 22.* Aetius *part. 2. serm. 3. cap. 55.*

9. *Exophthalmia à strangulatu*, Ecpiesmus ex *strangulatu* Pauli Æginetæ, Aetii.

Ita exprimuntur ac eliduntur oculi ut exerti perseverent: quibus ex strangulatu hocce vitium oritur, incisio venæ cubiti præsidio est. Aetius, Paulus Ægineta, *ibidem ac supra.*

10. *Exophthalmia a chemosi* Saint-Yves *part. 2. chap. 4°. 5°. 6°.* Astruc *de morbis venereis lib. 9. chap. 3. §. 3.*

Oritur hæc species ab ictu in oculum aut ejus vicinias inflicto, à decubitu ad conjunctivam critico in febribus contingente, à lentore phlogistico, à parte inflammata ad conjunctivam translato, ab humoris qui in gonorrhoeâ virulentâ funditur par-

cius vel nequaquam effluentis metastasi in conjunctivam factâ. Signa diagnostica sunt conjunctivæ rubræ, dolentis, calentis tanta intumescencia, ut ad digitum transversum emineat; cornea veluti in foveæ rotundæ fundo depressa jacet; adest dolor capitis, & oculi maximus, gravitas supra orbitam, agrypnia, febris, pulsatio; antrorsum prominet oculus, nec à palpebris, quæ claudi nequeunt, & etiam extrovertuntur, penitus tegi potest. Iisdem symptomatibus gaudet chemosis venerea cum isto tamen discrimine quod in istâ conjunctiva tumidissima videatur dura ac carnosa, & per innumera ipsius puncta stillet materia spissa, acris, flavescens, humoris gonorrhœici prorsus similis. Curationem deprome ex Yvesio, & Astrucio. (*Vide Exophthalmiam chemosim*).

11. *Exophthalmia à staphylomate.*

Locum habet hæc species quotiescumque staphyloma, sive fiat integrâ, sive divisâ corneâ, ad tantam molem assurgit, ut semper nuda, partim saltem, protuberantia remaneat; neque à palpebris tegi possit pars oculi anterioris prominens. (*Vide Staphylomatis genus.*)

XLIII. *Blepharoptosis* Mauchartii; *Blepharoptosis*, *Lagophthalmus*, *Ectropium*, *Entropium* Græcorum; *Palpebræ superioris casus*, *retractio*, *palpebrarum introversio*, *extroversio* Latinorum; Chûte, relaxation de la paupiere supérieure, éraillement des paupieres, trichiaïse avec introversion des tarses. *Vide* Platner. *Instit. Chirurg.* §. 577. §. 584. Mai-

Maitrejean *part.* 3. *chap.* 18. 19. 20. 21. Saint-Yves *part.* 1. *chap.* 8. 9. 10. Dionis. *demonstr.* 6. Boerhaav. *de Morb. ocul.* *part.* 1. *cap.* 5. Heister. *Chir. T.* 1. *part.* 2. *Seç.* 2. *cap.* 45. 46. 48. Gorter. *Chir. repurg. lib.* 5. *cap.* 10.

Est palpebræ utriusque vel alterutrius elongatæ, retractæ, introversæ vel extroversæ Ectopia cum symptomatibus in diversis speciebus variis.

1. *Blepharoptosis genuina* ; *Blepharoptosis Græcorum* ; *Casus*, *lapsus palpebræ superioris* Platneri, Boerhaavii ; *chûte* ; *relaxation de la paupiere supérieure* Maitrejean, Saint-Yves, Dionis. *Ptosis* Heisteri.

Fit hæc species 1°. à vulnere musculis frontis temporis, & palpebræ superioris levatori inflicto ; 2°. à tumoribus quibuscumque majoribus pondere suo palpebram deorsum trahentibus ; 3°. à defluxionibus inflammatoriis vel aphlogis palpebram elongantibus ; 4°. à merâ relaxatione palpebræ per serum superfluum inducta ; 5°. tandem à palpebræ paralyfi, quæ nunc constans est, nunc verò periodica. (Qualibet nocte recurrentem cum epiphorâ mucosâ Blepharoptosim paralyticam refert Cantwel in *transact. philos.* 1738. n°. 449. quam sanarunt aquæ bellilucanæ nuchæ affusæ). In hac specie palpebra superior elongata, actione musculi ipsam elevantis attolli nequit ; hinc vel nullo modo, vel non sufficienter denudatur oculus, atque ita nulla fit visio ut plurimum, nisi palpebra continuò manu elevetur. Patent hujus speciei varietates. Circa quintam notabis, quod paralyfi simul afficiantur gena ejusdem lateris, laxior maxilla, lingua, oculus,

partes aliæ. Varietates 2^{am}. & 3^{am}. curabis depulso morbo primario, cui illæ natales debent: 4^a. conveniunt fatus roborantes, spirituoſi: 5^{am}. adorieris remediis antiparalyticis extus, & intus usurpatis; quæ ſi minùs benè ceſſerint in duabus hiſce varietatibus, curatio petenda eſt ex operatione chirurgicâ in palpebrâ prolapsâ, vel in cute frontis inſtitutâ, quâ etiam utere ad ſanandam varietatem 1^{am}. (*Vide* Platnerum, Dionisium, & Heiſterum).

2. *Blepharoptoſis lagophtalmus. Vide* Auctores in caractere citatos, *œil de lièvre, lagophtalmie*.

Fit in palpebrâ ſuperiori; 1°. à malâ conformatione; 2°. ab exſiccatione ab ophtalmicis inductâ nimium aſtringentibus; 3°. à muſculi palpebram reſerantis ſpaſmo, vel tono nimio; 4°. quod ſæpiùs evenit, à cicatrice, vulnera, ulcera, uſtionem, palpebras, imò & frontem afficientia, ſequente. Hanc cognoſces palpebræ ſuperioris retractione, qua fit ut parum deſcendat, oculumque non contegat ſomni tempore. Exulat palpebræ extroverſio; exſiccatur primum cornea, dein pelluciditatem amittit: in palpebrâ inferiori obſervatur & etiam id vitii genus, neque alias agnoſcit cauſas. Hujus ſpeciei varietates quæ à ſpaſmo vel paralyſi proficiſcuntur, remediis morbis hiſce dicatis debellare ſatages. Si magna ſit retractione, medelam non recipit affectus. In malo leviori curatoria eſſe poſſunt humectantia, emollientia, laxantia, tractio in ſenſum contrarium ope manûs, emplaſtrorum, ſpleniolorum ſæpiùs inſtituta, quæ ſi minùs proficiant, ad Chirurgicam operationem confugiendum eſſe volunt plurimi, renuentibus Gortero, & Antonio Maitrejean: ſectionis inſtituendæ rationem *vide* apud citatos Auctores.

3. *Blepharoptoſis Ectropium. (Vide* Auctores modò citatos) *Eraillement*.

Hæc species in palpebrâ utraque, æst frequen-
tius in palpebra inferiori observanda, fit 1°. à
membranæ palpebrarum internæ laxitate per diu-
turiorem emollientium usum inductâ; 2°. à pro-
tuberantiâ intra palpebras enata; 3°. ab obstetri-
catione, si nimirum infantis oculi ab obstetricis
digitis nimium vexati fuerint; 4°. ab operatione
fistulæ lacrymalis, si nempe separentur tarsi in
magno cantho; 5°. à marginali dialysi, quando
per vulnus, ulcus, finditur palpebrarum margo re-
tractis, & retortis fissuræ angulis; 6°. tandem à
cicatrice vulnera, ulcera, ambustionem excipiente.

Hujus speciei signa sunt palpebrarum brevitās
ac extroversio, ita ut pars rubra interior turpem
generans aspectum promineat, nec sufficienter
oculus contegatur. Curatur varietas 1^a. usu ro-
borantium astringentium, exsiccantium diuturno;
2^a. tollitur protuberantiæ curatione per congrua
remedia, vel ejus ablatione per caustica, exci-
sionem artificiosam; 4^{am}. sanavit Ledranus ope-
ratione in *Commentariorum Acad. chirurg. T. 1. le-*
gendâ. Medelam non recipiunt varietates aliæ.
Chirurgicam operationem suadent nonnulli, quæ
Antonio Maitrejean non probatur. (*Vide Mau-*
chartii, & Keckii dissertat. de Ectropio).

4. *Blepharoptosis entropium*, (*Vide Auctores ci-*
tatos) *Trichiaïse avec inversion des tarses*.

In hac specie quæ sub nominibus trichiaïseos,
distichiaïseos, phalangoseos, ptoïseos etiam venit
oculo, obvertuntur tarsi cum suis pilis, acceden-
tibus ophtalmiæ à trichiaïsi symptomatibus. Con-
versionem faciunt 1°. Emphysema, oedema &c.
partes palpebrarum exteriores occupantia; 2°. de-
betur & etiam contractioni membranæ internæ pal-
pebrarum ex Dionisio, nec non juxta Antonium
Maitrejean, à strictura quam facit humor qui lippi-

tudinem siccam duramve inducit, si nempe in oras palpebrarum depluens ipsas externe tumeficiat atque induret. In varietate 1^a. ea usurpanda venit medendi methodus, quæ œdemati, emphysemati, &c. competit; quam, si opus sit, excipient remedia ophtalmiæ dicata; operationem chirurgicam eo in casu ab Antiquis, imò & Neotericis celebratam rejicit Antonius Maitrejean. In varietate alterâ incisionem longitudinalem proponit Dionisius; auctor verò modo laudatus emollientia, artificiosam ciliorum avulsionem, & ophtalmiæ remedia; nequaquam autem ipsi probantur tum ciliorum pungentium extroflexio, & agglutatio, tum ustio ope cauterii actualis, tum ea remedia quibus impediri perhibent ne cilia denuò succrescant; cæterum locus est in hac specie futuræ ficcæ à Dionisio laudatæ, quâ si non restituantur cilia, confugiendum esse dicit Fayæus ad operationem ab Antiquis propositam modo mitiori peractam, eo scilicet quo in Blepharoptosi verâ ab ipso celebratur. *Vide Auctores citatos.*

X L I V. *Hypostaphyle; Uvulæ prolapsus* Nenter. *tab. 25. cap. 8. Staphyle seu uva; Kion seu columna; Imantion seu lorum; Craspedon, Columella bicornis* Aretæi *acutor. lib. 1. cap. 8. de affectibus columellæ. Uvula nimium producta* Heister *chirurg. T. 2. pag. 659. Uvulæ inflammatio, catarrhus, paralysis, casus* Gorter. *Prax. Med. syst. pag. 165. relâchement de la lnette, Dionis. demonstr. 5. chute de la lnette, lnette basse, lnette tombée. Est gurgulionis seu uvulæ laxatæ, inflammatæ,*

ulceratæ, incrassatæ, attenuatæ, bicornis pro-
cidentia cum molestia, ac difficultate inter deglu-
tiendum, tussi, nausæâ, exspuitione ferè con-
tinuâ, & quandoque dyspnœa, nec non psel-
lismo.

Nota. Aretæus columellæ affectus memorans
prolapsum uvulæ quinquefariam dividit, scilicet
in columnam, uvam, lorum, craspedon, &
uvulam bicornem. In *columna* phlegmone crassef-
cit gurgulio in longum protensus, rubens, & à
basi usque ad extremum æqualis. In *uvâ* in parte
sui extremâ rotundatur, crassescit, livet, subni-
gricat gurgulio, figura, colore, magnitudine uvæ
similis. In *Craspedo* in tenuem, & oblongam mem-
branam definit columella habens in extremo veluti
urinaculum. In *loro* membranæ ab utraque parte
uvulæ adjacentes in latum explicantur veluti ves-
pertilionum alæ. Tandem *bicornis* redditur *uvula*
geminis membranis hinc atque inde pendentibus.
Viderint autoptæ an recipiendæ sint hæ omnes spe-
cies: nobis verò binâ sub specie totum hocce ge-
nus continetur.

1. *Hypostaphyle ab inflammatione; Inflammatio*
uvulæ Nenteri, Heisteri, Gorteri, Celsi, *libr.*
6. cap. 14. Aretæi, *de curat. acut. libr. 1. cap. 8.*
&c. *Inflammation de la lnette.*

Elongatur ac procidit formâ variâ gurgulio tu-
midus, calens, acutè dolens, ruber vel lividus;
inflammatio in suppuratum nonnunquam abit; ma-
jor est & deglutiendi, & spirandi difficultas in
hac specie quàm in subsequenti. In graviore malo
prompta à stranglatu perniciēs impendet. Curatur
venæ sectione, alvi ductione, collutione emol-
lienti antiphlogisticâ, subastringenti, scarificatio-
nibus. *Vide Auctores citatos.*

2. *Hypostaphyle à laxitate*; *Productio uvulae à pituita* Heisteri; *Prolapsus uvulae* Nenteri; *Œdema uvulae* Gorteri; *Catarrhus uvulae* ejusdem; *Casus uvulae* Dyonifii, Gorteri; *Propendentia uvulae paralyticae* Gorteri. *Relâchement, chute, paralysie de la luvette.*

Laxatur elongatur uvula, colorem nativum nunc servans, sed attenuata; nunc pallida, frigida, oedematosa. Curatur hæc species applicatis spirituosis, roborantibus, astringentibus, acerbis, adhibitis internè catharticis, solventibus, tonicis. In casu paralyseos competit curatio blepharoptoseos paralyticae; quæ si non proficiant, amputatio instituenda, compressâ, si opus sit, hæmorrhagiâ ope styptici. *Vide Auctores citatos.*

X L V. *Paraglosse Glossocele* Gaubii *pathol. pag. 115. Linguae voratae revolutio ad fauces* Petit *act. Acad. Paris. ann. 1742. Linguae retractio* Gorteri; *Exertio* Gorteri; *Extrusio* Gaubii *pathol. 121. Extumescencia, magnitudo, inflatio linguae* Galen. *method. med. libr. 14. Marcelli Donati hist. med. mirab. lib. 3. cap. 4. Valesci de Taranta Gazophil. lib. 2. cap. 59. Avallement de la langue, chute de la langue, renversement de la langue dans le gosier, rétraction de la langue, grandeur excessive de la langue, sortie de la langue.*

Est linguae motu deglutitorio in fauces revolutæ vel ore extrusæ, exundantis, exertæ ectopia, imminutâ, vel auctâ ipsius magnitudine: accedunt
symptomata

symptomata alia in speciebus variis varia.

I. *Paraglosse deglutitoria, Linguae voratae resolutio in fauces Petiti, Glossocele seu hernia linguae Gaubii; avalement de la langue, chute, renversement de la langue dans le gosier.*

Hanc speciem observare datur in recens natis, linguae freno praeposterè aut ultra modum secto, imo & aliquando nullâ institutâ freni sectione (*Vide observationes à Petito relatas.*) Linguam vorant, & mortem spiritu intercluso sibi inferunt Nigritæ, ut herorum verbera iniqua ulciscantur; testantur historiæ, & Auctores fide digni. Quotiescumque id vitii contingit, primùm labia, & buccas movet recens natus eodem modo ac dum uber exfugit. Auditur sonus qualis in deglutientibus; mox subito ingruit suffocatio, linguâ quæ nativam servat magnitudinem tunc temporis per deglutitorium nisum haustâ, in fauces plûs minûs revolutâ, & suppositam epiglottidem claudente. Avertitur suffocatio, & lethum imminens, si digito in os immisso linguam reponas, aut si oblatum digitum linguâ exfugat puerulus; qui si sibi relinquatur brevi in suffocationem iterum incidit, linguae restitutione denuò tollendam: verbo recurrit, & suffocationis periculum, & repositionis necessitas donec linguam noveris in ore retinere, quod spleniolo ac congruâ fasciatione præstitit Petitus: valent hic loci etiam quæ linguam vulneratam in eodem situ remanere cogunt. Infantulum alterum qui freno licet integro, linguam tamen vorabat, curavit Petitus excubiis assiduïs, & admotis vix expergefacto uberibus. Cæterum five hanc five illam viam ineas, eam per longum tempus terrere memineris. Plura *vide* apud Petitum.

98 GENERA ET SPECIES

2. *Paraglosse glossomegistus* ; *Magnitudo* , & *inflatio linguæ* Valefc. de Taranta ; *Tumores linguæ* miri Marcelli Donati ; *Intumescencia linguæ nimia* Galeni ; *Grandeur excessive de la langue* , *tumeur de la langue*.

Varietates plures habet hæc species : enim verò lingua portentose intumescit ita ut ore capi nequeat ; 1°. ab inflammatione ipsam detinente ; 2°. à defluxione seroso-pituisâ in ipsam factâ ; 3°. à catharrho ; 4°. ab hydrargyrosi minùs cautè adhibitâ ; 5°. à tumore inflammatorio glandularum ipsius basi suppositarum , &c. Cognoscitur hæc species magnitudine linguæ ore non continendæ, exundantis , exertæ ; facilis varietatum dignotio. In 5^a. lingua tumore compressa crassescit , elongatur , latefcit , dentibus non coercenda , diaphana , dura , albida.

Varietatem 1^{am}. curabis venæ sectione , alvi ductione , collutionibus , refrigerantibus , acidis , nitrosis , &c. 2^{am}. verò emeticis , hydragogis , clysteribus acutis , hydragogis , &c. 3^a. competunt remedia catarrhi ; 4^{am}. debellabis eâ methodo quâ salivatio nimia hydrargyroseos tempore contingens reprimitur ; 5^a. curata fuit glandularum phlogisticè infarctarum suppuratione , tumoris apertione spontaneâ , ac mundatione per congrua remedia.

3. *Paraglosse exertoria* ; *Linguæ extrusio* Gaubii *Pathol.* *Linguæ exertio* , Gorter. *Syst. Prax. med.* pag. 160. *sortie de la langue*.

In hac specie lingua involuntariè exeritur , & maximam partem extruditur , eadem remanente nativa ipsius mole ; fit id vitium vel muscutorum linguam retrahentium paralyfi , vigente simul exe-

rentium musculorum actione, vel convulsione tonicâ aut clonicâ musculorum linguam extrorsum trahentium. Pendet à morbis cerebri. Vidi puerum annos natum duodecim in præludio variolæ convulsionibus per biduum integrum divexatum, cui lingua convulsivè per intervalla mirè exerebatur, & maximam partem extrudebatur. Remedia postulat ea Paraglosse quæ sibi poscit morbus cerebri; unde sobolescit.

4. *Paraglosse retractoria; Retractio, contractio linguae Gorter. ibidem ac supra; Retraction de la langue.*

In hac specie citra voluntatis imperium ita retrorsum trahitur aut contrahitur lingua nativum fervans volumen, ut à dentibus lateraliter vel anticè multum distet. Pendet à morbis cerebri: ex specie præcedenti abundè intelligitur. Hanc curabis si morbum primarium, cui natales debet, depuleris. De paraglosse traumaticâ mentionem injicit Fel. Platerus *Prax. lib. 11. C. 2.*

XLVI. Proptoma scroti, labii inferioris, mammarum, præputii, auriculæ prolapsus. Chûte, relaxation, allongement du scrotum, de la lèvre inférieure, des mamelles, du prépuce, de l'oreille.

Est partis externæ, etiam ante lapsum conspicuæ, & à palpebris, bulbo oculi, lingua, ac gurgulione diversæ procidentia.

1. *Proptoma scroti, Racosis Græcorum; relaxation du scrotum Dionis. Demonstr. 4.*

A fero luxuriante ita laxatur, & elongatur scrotum, ut inter femora valdè propendeat; levis affectus est Racosis, cui occurret bracherio faccato, suspenforio vulgo dicto, exsiccantibus, astringentibus; nusquam tentanda operatio chirurgica nisi in ægris quos promptæ ac radicalis curationis cupido tenet: hujus instituendæ rationem lege apud Dionisium. Sequentes proptomatis species satis sit enumerasse.

2. *Proptoma labii inferioris.* (Vide Ptyalismum.)

Proptoma mammarum.

Artificiosè producitur apud incolas insulæ Formosæ, apud Papous, nec non apud Ægyptios: affere appposito deprimuntur, & elongantur mammæ.

3. *Proptoma præputii.*

Tantus est vulgo hujus partis prolapsus apud Ægyptios, ut persistent artifices, qui fistulâ impari monent eos qui circumcisione indigent, ut hisce in regionibus faciunt ex professo suum castratores.

4. *Proptoma auricularum.*

Artificialis est hic prolapsus apud Siameos; per-tunduntur auriculæ; ponderibus onerantur; foramen pugni magnitudinem adæquat; tandem ad humeros usque fit auricularum descensus.

Nota. An ad proptoma pertinet ea carnis moles, quæ mulieribus Hottentotis in pube enascitur, atque deorsum propendet pudenda obtegens? an huc referendæ magnæ illæ plicæ in cute abdominali quarundam mulierum conspiciendæ? an huc etiam labiorum vulvæ magnorum parvorumque elongationes in mulieribus nonnullis observandæ.

XLVII. *Exania proctocele*, *Path. meth. Edit. 3. Prolapsus ani* Auctorum, ut Arnoldii *de Hern. T. 1. cap. 28.* Dionisii, *demonst. 4. pag. 392.* Plateri *Prax. l. II. C. 2.* Levretii, *observ. de polyp. sect. 3. pag. 165.* Nenterii *tabul. 126.* &c. Chûte du fondement.

Est sphincteris, ani, & intestini recti inversi procidentia; extuberat, & rubet ad podicem pars prolapsa, plus minus longa, atque incrassata, reductibilis semper in principio, & nisi sæviat strangulatio, vel obstet nimia ejus crassities. Species omnes variant quatenus nunc tantum marginatur anus annulo crasso Gallicè *bourlet*: nunc verò intestinum rectum formâ botuli Gallicè *boudin*, plus minus longi propendet; ad pedis unius longitudinem visum est descendere.

Inflammationi, strangulationi, gangrænæ obnoxia sunt omnes exaniæ species. Inflammari, sphacelari cognosces signis inflammationis, & gangrænæ generalibus. Strangulationem adesse declarabit irreductibilitas ab inflammatione pendens. Est & alia irreductibilitatis species, quam patitur pars prolapsa, exulante etiam inflammatione, si nempè mirum in modum hujus moles increverit. Inflammationem, & exinde natam strangulationem depellere fatages iteratis venæsectionibus, emollientibus solis, imò mitiora resolventia accipientibus formâ cataplasmati, fotûs, linimenti, &c. nec non promptâ reductione; si fecum in intestino recto morantium suspicio sit, eæ clystere educendæ, antequam repositioni te accingas. Ad-

versus gangrænam hîc loci certè ægerrimè sanandam, vide quæ sub sphaceli genere dicta sunt. Si reductioni obstet nimia partis prolapsæ incrasfatio, ad eam impetrandam viam sternent phlebotomiæ, & emollientium resolventibus fociatorum assidua, & constans applicatio.

1. *Exania primaria*; vide Auctores citatos.

Variat in marginalem & botuliformem; variat etiam prout causam nullam habet evidentem, seu spontanea est, vel quatenus diversas agnoscit causas procatarcticas, ut planctus, clamores, fessionem in sellis perforatis diuturniorem, conaminosam fecum duriorum dejectionem, &c. Diagnosim habeto ex signis genericis, & ex morbi primarii, à quo sobolescat, defectu. Amotis prius causis procatarcticis, ista species, quæ symptomaticis contumacior est, curatur reductione in varietate botuliformi, & in pueris difficilius obtinenda, (de hac vide Arnoldium) & firmatâ parte, ope sitûs, spleniorum, fasciationis, astringentium. In pueris hæc vulgò satis sunt, modò clystere molliores, fluxiliores reddantur feces, quoties alvum deponere volunt, quibus si nihilominus ani prolapsum revocet alvi egestio, ani latera mineris sustentare digitis, dùm feces nituntur expellere: hanc, si necessaria sit, navare sibi possunt operam adulti, quos longa quies, & jam dicta auxilia sanant, si recens sit exania; si feces duriores morbo ortum dederint, supervacaneum dicere existimamus, curationem esse clysteribus auspicandam, quibus eæ molli ac solvi possint. Hæc irrita si sint, & habitualis fiat procidentia ani etiam extra alvi dejectionem erumpentis, tunc locus est pessario (vide Arnoldium,) vel vesicæ vervecinæ à Levretio in anum inditæ, vel bra-

cheriis suretianis. In exaniâ quacumque botuliformi, si ita jubeat irreductilitas, vel gangræna, ligaturâ injectâ extirpari potest pars prolapsa, neque successu caruerunt nonnulla instituta eâ in re tentamina.

2. *Exania ab alvi fluxu; vide Auctores citatos.*

Variat in marginalem & botuliformem. Pendet à prægresso fluxu diarrhoico, dysenterico, tenesmodeo, qui cum signis genericis hanc speciem sistit; sublato fluxu per remedia diarrhœæ, dysenteriae, tenesmo appropriata juxta genium causæ, cui natales debet unaquæque horumce morborum species, auxilia, hic certè majorem habitura efficaciam, quàm in exaniâ primariâ, non alia adhibebis quam quæ in specie præcedenti proposuimus.

3. *Exania à calculo; vide Auctores citatos.*

Calculosis ob conaminosam mictionem, imò & nonnumquam lithotomiæ celebratæ tempore, contingit aliquando ani prolapsus, signis calculi præsentiam commonstrantibus, necnon genericis cognoscendus; variat in marginalem & botuliformem; depulso morbo primario, pars prolapsa reducenda, & in loco firmanda, ut jam docuimus.

4. *Exania à dystociâ; vide Auctores citatos.*

Adoritur hæc species gravidas, quibus longus & difficilis fuit partoritius labor; variat in marginalem & botuliformem. Ex charactere generico, & prægressâ dystociâ eruitur specifica diagnosi; valet hic primæ speciei curatio.

5. *Exania paralytica* Nenter. Dionis. *locis citatis*; Fel. Plateri, *prax. lib. II. cap. 2.*

De hac mentionem injiciunt Nenterus & Dionisius quos vide. Mirè laudat Junckerus in ea specie liquorem florum verbasci in unguenti confis-

104   G E N E R A   E T   S P E C I E S
tentiam redactum; curationem lege apud Plate-
rum.

6. *Exania traumatica*; Nenter. *loco citato*.

Cadit ex præfato Auctore in eos quibus mus-
culi ani levatores in lithotomiâ discissi sunt; des-
perata res est, nisi statim à principio exquisitis
vulnerariis medela afferatur.

XLVIII. *Exocyste, Prolapsus, inversio*
vesicæ urinariæ Auctorum, ut Verdieri
de hern. vesic. urinar. obs. 17. vide Act.
Acad. chirurg. T. II. Salzmanni, dissert.
medico-chirurg. de hern. vesic. urinar. pag.
29. & 42. Solingenii, de mulier. & in-
fant. morb. chir. pag. 741. Renversement
de la vessie urinaire.

Est membranæ tum vesicæ corpus, tum ipsius
collum internè obvestientis procidentia per mea-
tum urinarium facta: inter magna vulvæ labia
conspiciendam sese præbet pars prolapsa, nunc
formâ vesicæ, rotundæ, diaphanæ, clausæ, lo-
tio plenæ cum ischuriâ; nunc verò formâ botuli
oblongi, penduli, internè aperti, cum urinæ
emittendæ difficultate.

1. *Exocyste Noeliana, Prolapsus, iuversio tu-*
nicæ interioris vesicæ Verdier, *loc. cit. Renver-*
sement de la membrane intérieure du corps de la
vessie.

Observabat Noelius in virgine urinæ retentio-
nem frequentibus stipatam motibus convulsivis
passâ, protuberantiam ovi gallinacei magnitudi-
ne, quæ vesicam referebat tenuem, subdiapha-

nam, urinâ fetam, extûs clausam, è meatu urinario erumpentem, à tunicâ nerveâ, quæ vesicæ corpus interiùs obducit, inversâ efformatam; brevi fatum functa est virgo; aperto cadavere inventi sunt ureteres in suâ ipsorum insertione obstructi, ita diametro aucti ut colon adulti crassitie æquarent, & urinam, factâ tunicæ nerveæ à carnosâ separatione, inter utramque fundentes: hinc tunicæ nerveæ corpus vesicæ interiùs vestientis inversio, & per urethram extrusio; an convenit in ea specie partis prolapsæ apertio, imò & extirpatio?

2. *Exocyste solingeniana, colli vesicæ urinarie inversio* Solingen. Salzmann. loc. cit. *Renversement de la membrane intérieure du col de la vessie.*

Mulieri pluries distocicè enixæ, & verberibus in ventrem infirmum à marito exceptæ accidit, ut, cum abdominis subsidentia, & urinæ excernendæ difficultate, meatus urinarius inversus digiti minoris longitudine propenderet; scilicet tunica, quæ vesicæ collo interiùs obtenditur, inversa ac per meatum urinarium elapsa botulum efformabat inter magna vulvæ labia conspiciendum, deorsum propendentem, & imâ sui parte patulum, methodus curatoria à Solingenio adhibita fuerit hujusmodi: Præmissio fotu conveniente, ope specilli corio molliori, atque spongiâ instructi, necnon liquore astringente muniti, collum vesicæ prolapsum in sedem nativam restituere allaboravit, & ipsum in hocce situ per commodum subligaculum continere, atque firmare annifus est; an, si minùs proficiant modò dicta, hîc & etiam extirpatio?

XLIX. *Hysteroptosis, hysterocèles nudæ, Pathol. method. edit. 3. Relaxatio, prolapsus, inversio uteri, vel vaginæ* Auctorum, ut Arnoldii, T. I. Sabathieri, *Act. Acad. Chirurg. Tom. III.* Levretii, *observat. de Polyp.* Gunzii *de Hern.* Puzosii *de Morb. uteri, cap. I. II.* Heisteri, *Inst. chir. Tom. II. &c.* Relâchement, chute, descente, renversement de la matrice, ou du vagin.

Est uteri vel vaginæ procidentia cognoscenda per protuberantiam in vagina observandam, aut extra ipsam propendentem ab utero prolapso, inverso, vel à vaginâ inversâ prolapsâ efformatam, reductibilem saltem initio, stipatam doloribus ad renes, & inguina pondere hypogastrii, incessu difficili, tenesmo, urinæ frequentia aut difficultate; cave hysteroptosim cum uteri vel vaginæ polypo confundas.

Inflammari, strangulari, gangrænascere, exulcerari, adhærere, & valdè intumescere citra inflammationem possunt hysteroptoseos species completæ; quorum accidentium diagnosim subministrant signa inflammationi, gangrænæ, & ulceri propria, necnon irreductibilitas quam faciunt nunc inflammatio, nunc habenæ partem prolapsam cum vicinis alligantes absente inflammatione; nunc tandem, eadem exulante, necnon adhærentiis, uteri, vel vaginæ moles nimia.

Remedia inflammationis, & exinde natæ strangulationis sunt venæ sectiones iteratæ, emollien-

tia formâ variâ applicata, aut sola, aut mitioribus resolventibus maritata, clysteres refrigerantes, fodus laxantes abdomini applicati, diæta tenuis, potus refrigerans. Gangrænæ remedia vide sub sphaceli genere. In casu gangrænæ refractariæ uterum prolapsum, vel inversum afficientis, una superest, quamvis incerti eventûs sit, extirpatio uteri; vaginam inversam sphacelosam sunt qui extirpatam velint; sunt qui nolint. *Vide* Sabathierum, Levretium, aliosque.

Adhærentias sola tollere valet sectio chirurgica. Intumescentiam partis prolapsæ nimiam debellare conaberis venæ sectionibus, emollientibus, resolventium societate actuatis, longo & assiduo usu adhibitis, clysmatibus, fomentis hypogastrio impositis, &c. Exulcerationes uteri, vaginæ, reductione factâ, vel spontè, vel injectionum vulnerariarum ope sanantur.

1. *Hysteroptosis uteri prolapsus*; *Vide* Auctores citatos; vulgò *relaxatio*, *lapsus uteri*; *Relâchement*, *relaxation*, *descente*, *chûte*, *précipitation de la matrice*.

Variat hæc species in incompletam (relaxatio uteri,) & in completam (lapsus uteri;) variat etiam principiis: causæ remotæ vulgatissimæ sunt graviditas abnormis, labores gravissimi, diuturni, conatus in ferendis, elevandis ponderibus editi, partus difficiles, obesitas nimia. Tandem variat quatenus contingit prolapsus nunc citra graviditatem, nunc verò graviditatis tempore; scilicet modò ineunte, modò provectâ graviditate, imò & instante partu.

In prolapsu uteri incompleto citra graviditatem contingente, labitur deorsum uterus vagina inclusus, protuberantiam sistens inversè pyriform-

mem, apertura transversali oblonga in sui extremo perforatam, circa cujus basim moveri potest digitus circulariter actus. Neque credideris uteri demissione modò dictâ certò indigitari ipsius prolapsum; mulieres enim sunt utero nativè demissiori citra prolapsum, ut sunt altiori, præsentè visceris hujusce procidentia: itaque certa est uteri relaxatio, si cum jam dictis in situ erecto, incessu, aut alvi depositione, queratur ægra dolores in femoribus, inguinibus, tractationes ad renes, obscurum molestiæ sensum in toto pelvis ambitu, cum aliquali leucorrhæâ antea exulante; qui dolores horizontali decubitu sensim evanescunt, ita ut manè se morbo immunem crederet mulier, nisi motus de die præstiti hesternos dolores revocarent.

In prolapsu uteri completo foras conspicitur hocce viscus plus minus extrusum, vaginam & vesicæ partem adhærentem abripiens, subsequen-
tibus à tergo abdominis visceribus nonnullis pendulis; protuberantia est cylindrica, supernè latior, infernè in sui extremo angustior, ibique aperturâ secta transversali, oblongâ, quâ statis temporibus catamenia effluunt. Uterum tegit vagina inversa, aëris contactu colorem cutis induens, & spatium vacuum nullum relinquens, per quod transeat digitus. Interea ægram vexant dolores jam dictis similes, imò majores, si subito fiat prolapsus, urinæ fundendæ difficultas non rara, aut frequens desiderium, necnon tenesmus continuus. A prolapsibus completo & incompleto differunt polypi uterini & vaginales, 1°. irreductibilitate; 2°. dolore iterata ad ipsorum reductionem sequente tentamina; 3°. figurâ quæ non inversè, sed directè pyriformis est, scilicet

supernè angustior, infernè latior: his adde quod in extremitate inferiori transversim non sint perforati; prolapsus qui fit graviditatis tempore à procidentia completa citra ingravidationem observandâ, distinguitur protuberantiæ volumine majori, figurâ rotundiori, & fetu incluso.

Curari potest radicitus uteri relaxatio, post usurpata remedia generalia, scilicet venæ sectionem & catharsim, jusculis vulnerario-astringentibus, opiatis stomachicis, tonicis, subcardiacis, decubitu horizontali, clunibus elevatis, longo tempore servato, sacculis astringentibus aromaticis in vino, aut in aceto calido, infusis, vulvæ applicatis, vaporibus plantarum aromaticarum in vino meraciori rubro coctarum vaginæ haustis; tandem (si junior adhucdum sit ægra ac valida) in gravidatione, servato toto graviditatis decursu, partûs tempore, & primis duobus puerperii mensibus situ horizontali. Radicitus tolli nequit completus uteri prolapsus, unamque tantum admittit curationem palliativam, quæ in eo sita est, ut uterus reponatur, & in debitâ sede contineatur pessarii adminiculo, quod frequentibus aquæ tepidæ aquâ vulnerariâ mixtæ injectionibus elotum servabitur. De variâ pessariorum formâ, ac materia vide Arnoldium, Sabathierum, aliosque; pessariis vulgaribus, si minus uterum repositum contineant, succedat spongia bracherio elastico sustentata, aut pessum peculiare à Surreto inventum. In prolapsu per graviditatis decursum contingente, tentanda est repositio, quæ quandoque satis de facili obtinetur, præsertim si minùs provecâ graviditate, ea statim instituitur, evacuatis priùs vesicâ atque intestino recto, & imperato convenienti situ. Si

110 GENERA ET SPECIES

ob provectiorem graviditatem, ac procidentiam non satis recentem, obtineri nequit restitutio, satius est uterum foras derelinquere, quam matrem, fetumque irritis vexare tentaminibus: tunc uterus fasciâ convenienti sustentandus, & lecto affigenda mulier, donec solitum graviditatis terminum attigerit; si partus tempore contingat uteri procidentia, nec fetus exitum naturæ committes, nec operationem adhibebis Cæsaream; ast uterum sustentatum sensim ac sine sensu dilatabis, fetum extrahes, placentam methodo Levretiana separatam educes; tandem uterum, qui sponte contrahitur, restitues.

2. *Hysteroptosis uteri inversio*; vide Auctores citatos; *uteri depressio, perversio, inversio*; vulgò *enfoncement, perversion, renversement de la matrice*.

Variat hæc species inversionis gradu, scilicet 1°. inversione levi (depressio); 2°. inversione majori, adusque scilicet orificium uteri inclusivè; 3°. inversione incompletâ; 4°. completâ. Variat etiam principiis proegumenis; pendet enim uteri inversio nunc à partu, (quod ut frequentius, ita periculo plenius est, nunc à polypo, modò ab immodicâ menorrhagiâ, aut leucorrhæâ, modò ab obesitate, quibus nisus vehementes editos addit Puzosius.

Inversionem uteri statim à partu accidentem, five hanc accersat obstetricatio imperita, five nativum uteri vitium, cognosces 1°. depressione hypogastrii, seu defectu intumescentiæ rotundæ; circumscriptæ in hypogastrio vulgò post partum observandæ; 2°. exploratione, quâ, in casu inversionis incompleto, persentitur in vaginâ protuberantia ferè semisphærica, superficie subæquali

MORBORUM, CLASSIS I. III

donata, infernè non perforata, uteri collo tanquam annulo cincta, stipata dolore acuto in inguinibus, ac renibus, pondere molesto in hypogastrio, hæmorrhagiâ plus minus ubere, teneſmo eos conatus inducente, qui uterum magis ac magis præcipitent, ac tandem penitùs invertant. In casu completo depressioni hypogastrii adhuc majori adjungitur protuberantia extùs conficiunda, irregulariter rotunda, cruenta, levis, imperforata, molli suspenſa pedunculo quem annuli ad instar cingit orificium uteri, stipata doloribus vividioribus, hæmorrhagiâ uberiori, continuis lipothymiis, quas brevi excipiunt sudores frigidi, convulsiones, delirium, mors intra tres quatuorve horas sæpiſſimè superveniens.

Inversionum uteri quas faciunt polypus uterinus, menorrhagia & leucorrhæa immodicæ, atque obesitas, difficilior quidem diagnosi; hæ enim ferè semper incompletæ, & rariores multo sunt: attamen iisdem ferè semper insigniuntur symptomatibus, quæ in inversione à partu observari diximus. Itaque has varietates, tùm ubi completæ sunt (quod rarissimum) quando certè de facili cognoscuntur, tùm in casu incompleto (quod frequentius,) ex causâ proegumenâ hariolari utcumque licet. Quamvis major sit affinitas inversionis uteri, quam ejusdem prolapsûs cum polypo uterino, levi tamen attentione ab ipso dignoscitur inversio qualiscumque; nec rei difficultatem evincunt errores hætenus commissi: etenim in distinguendâ à polypo inversione uteri incompletâ, facem prætendunt polypi irreductibilitas, indolentia sub primis tactibus observari solita, tandem dolor iteratis ad repositionem tentaminibus superveniens: collum verò polypi,

112 G E N E R A E T S P E C I E S

quod non cavum, sed solidum est, & à circumpositis solutum ac liberum, vagina & vesicæ urinariæ pars, quæ deorsum non rapiuntur, verum in sede perstant nativâ præsentē polypo, præcipua sunt quæ ab eodem inversionem incompletam determinant: de his vide Levretium in *suis de polypo Observationibus*, & in *Commentariis Academiae Chirurgicæ tomo tertio*, necnon Sabathierum *tomo eodem*.

Inversionum uteri duplex est curatio; radicalis altera, altera palliativa. Inversionem à partu, quæ ferè una curationem radicalem admittit, curabis factâ citissimè uteri repositione, quæ facilis est ut plurimum statim à partu; si tamen in eâ obtinendâ multum frustra insudaveris, & sub opero-fiori encheiresi mulier convellatur, aut animo linquatur, tunc satius est, uterum intra vaginam occultare, hîc loci dein retinendum pessorum auxilio, quàm non impetrandam repositionem persequi. *Vide Puzosium*, & observationem XI. à Sabathiero relata.

In inversione à polypo, à menorrhagia, à leucorrhæa, unicum est præsidium in repositione cum morbi primarii sanatione. Inversio ab obestitate nimia unam recipit curationem palliativam; inutilis enim esset reductio uteri, quem assiduò inverteret pinguedinis incumbētis pondus: sita hæc est in pessario crebris injectionibus à foribus mundando, quo retardabitur mali progressus. Pessio etiam locus tantum est in inversionibus omnibus in quibus impossibilis, aut frustranea est repositio. Inversio uteri quæ radicitus curari nequit, durius habet mulieres juniores menstruatæ, quàm vetulas, & non menstruatæ. Priores enim vexant catamenia uberiora, leucorrhæa
fetens

fetens acrior, excoriationes, dolores intra vaginam nusquam ferendi, nisi injectiones frequentes, ac congruæ levamen afferrent. Posteriores vix aliquando aliud patiuntur incommodum præter molestiam inter incedendum.

3. *Hysteroptosis vaginæ prolapsus*; vide Auctores citatos; *vaginæ relaxatio, lapsus, inversio*, vulgò *relaxation, descente, chute, renversement du vagin*.

Variat hæc species procidentia magnitudine: relaxatio, lapsus, inversio audit prout minor, vel major est pars vaginæ prolapsa; variat etiam principiis. Causæ, quibus debetur, multiplices sunt; pondera graviora gestata, incessio nimia, conaminosa alvi depositio, vaginæ durior tractatio, calidæ abusus, leucorrhæa diuturna, dystocia, decubitus à partu neglectus, &c. Falso credebant Veteres in vaginæ & ani procidentia, omnes vaginæ & intestini recti tunicas semper prolabi; una sæpissimè tunica interior, aut ipsius tantum pars laxatur, invertitur, erumpit, ab aliis quæ nativum circiter locum servant separata.

Prolapsus vaginæ primum sese dat conspicuum sub forma annuli crassi, Gallicè *Bourlet*, irregulariter plicati, intra quem immisso digito facile persentitur collum uteri tunc temporis demissius; crescit protuberantia situ erecto diù protracto; imminuitur longo decubitu; stipatur pondere hypogastrii, tenesmo frequentissimo, & meiendi difficultate, quam facit canalis urethræ mutata directio; prolapsu senescente, & neglectis artis auxiliis, crescit, elongatur, indurefcit protuberantia infernam adhuc aperturam gerens, quâ suo tempore effluunt catamenia; symptomata

tunc observanda eadem sunt, ac ea quibus stipatur uteri procidentia, & ægrè admodum ab invicem distinguuntur binæ hæ hysteroptoseos species in multis simillimæ: differunt tamen his paucis signis; uteri prolapsus protuberantiam sistit supernè parum duram, extremitate sua inferiori, quæ angustior est utplurimum, & apertura oblongâ transversali perforatur, os tinæe referentem; vaginæ prolapsus provec̃tissimus protuberantiam exhibet ubique æqualiter duram, infernè vulgò latiore, & aperturâ instructam valdè irregulari.

Levior vaginæ prolapsus curatur facilè reductione absque labore tunc obtinendâ, & partis prolapsæ in sede nativâ retentione, opè astringentium, aut pessarii congrui; si inveteratus sit prolapsus, difficilis fit repositio; hanc tamen impetrare poteris, si ea adhibueris, quæ ad partem prolapsam, si nimium intumuerit, reducendam facere supra diximus. In continendâ parte labor est plurimus; vulgò manca sunt pessaria communia, quorum in locum necessum est sufficere bracheria elastica spongiam sustinentia. Laudat maximè Puzosius in vaginæ procidentia bracherium, quod Academiæ Chirurgicæ proposuit Martinus.

An in vaginæ prolapsu maximo irreductili tentari potest, etiam exulante gangrænâ, vaginæ extirpatio? Certè cum successu tentata fuit, & tentari quidem posset, nisi vetaret periculum extirpandi, vaginæ loco, uteri, aut vaginæ & uteri simul.

4. *Hysteroptosis composita*; vide Auctores citatos.

(a) Procidentia completa uteri vesicam deorsum abripiens.

(b) Inversio completa uteri vesicam deorsum abripiens.

(c) Prolapsus completus vaginæ vesicam deorsum abripiens. *Chûte complete, renversement complet de la matrice, ou du vagin, avec déplacement de la vessie urinaire.*

Hanc speciem jam indigitavimus, ubi de prolapsu uteri, ac de hujus & vaginæ inversione completis egimus. Diximus deorsum rapi vesicæ urinariæ partem adhærentem. Cognoscitur hæc species ex prolapsu & inversionis jam dictorum præsentia, ex urinæ difficultate, retentione, ex ipsius rivo superiora affectante, dum emittitur; tandem ex mutatâ in eundem sensum canalıs urethræ directione. Curatio intelligitur ex iis quæ in specierum 1^a. 2^a. 3^a. curatione proposuimus.

L. Enterocèle.

Hernia intestini quælibet tum simplex, tum composita, tum saccata, tum sacco destituta: itaque pertinet huc hernia intestini incompleta sive inguinalis (*bubonocèle* Auctorum *prima*, seu *Enterobubonocèle*.) Hernia intestinalis completa quæ scrotalis (*oscheocèle* Auctorum *prima* seu *enteroscheocèle*), vel labiorum vulvæ. Hernia intestini cruralis seu femoralis (*merocèle* Platneri, seu *entero merocèle*.) Hernia intestini ovalaris (*hernia foraminis ovalis* Garengéotii.) Hernia intestini ischiatica Bertrandii. Hernia intestini vaginalis Ga-

rengeotii , Levretii. Hernia intestini umbilicalis (*omphalocèle prima seu Exomphalus primus* Auctorum.) Hernia intestini ventralis (*hypogastrocèle* Auctorum *prima.*) Huc etiam herniæ eædem compositæ ; huc tandem herniæ jam dictæ à peritonæi rupture pendent. (*Vide Arnoldium de Herniis T. I. & II. Gunzium libell. de hern. Platneri, Gorteri, Heisteri Chirurgias. Sharpium operat. de Chir. & recherch. sur l'état présent de la Chirurg. Dionisium, Garangeotium, Ledranium operat. chir. act. Acad. Chirurg. T. I. III. Halleri disput. chir. T. I. &c.* Hernies de l'aîne incomplète & complète, hernies crurales, hernies du trou ovalaire, hernies de l'échancrure sciatique, hernies intestinales du vagin, hernies du nombril, hernies ventrales, enterocéles, épiploenterocéles, ruptures.

Est intestinorum trans annulos inguinales, arcus crurales, foramina ovalia, emarginaturas ischiaticas, umbilici annulum, vaginæ parietes, vel abdominis musculos elapforum ectopia, quam sistit protuberantia ad varia abdominis loca modò memorata observanda, statim sæpiùs parva, sensim crescens, pressione aut commodo corporis situ de facili regrediens saltem initio, situ mutato, aut conatibus editis rediens, tensa, flexilis, elastica, glabra, æqualis, à contrectatione murmur edens, frigore aliquo modo contractilis,

calore verò expansilis, mirum in modum sæpè increfcens cum duritie sub spiritûs retentione aut tuffiendi, vel alvi deponendæ conaminibus, fymptomatibus tum acutis, tum chronicis variis, ex compofitione, & complicatione oriundis ftipata.

Debetur enterocele caufis omnibus quæ fuffentacula laxant, vel clauſtra interiùs folvunt, qualia funt ſerum exuperans, oleofa, niſus validi deorfum directi, iſtus externi citra continui ſolutionem, vulnera, cicatrix iterum aperta, apoſtemata, &c.

Enterocelis ſpecies poſſunt ſtrangulari, abſcedere, irritari, adhærere, taxim reſpuere ob nimiam ipſarum molem, tandem cum verâ aliorum viſcerum herniâ, aut vulgò ſic dictis herniis ſpuriis combinari.

Strangulationem duplicem pati poteſt inteſtinum hernioſum: altera fit ab aperturâ quæ exitum permittit; altera à ſacco hernioſo. Cautè diſtinguendæ ſunt binæ illæ ſtrangulationis ſpecies. In primâ cui omnes enteroceles ſubjacent, protuberantia acutè dolet, calet, ſubrubet, intumeſcit, tenditur, indureſcit, progredi, & regredi neſcia: à protuberantiæ loco dolor ſenſim ad umbilicum uſque extenditur; ſuperveniunt tormina, naufææ, vomitus ciborum primùm, dein chiloſus, bilioſus, à ſtercoraceo vix abludens, tandem ſtercoreus: nihil emittit alvus, ne flatus quidem qui per ſuperiora erumpunt cum moleſtiâ ſummâ, & imminentis ſuffocationis ſpecie: (in ſtrangulatione, quam patitur enterocele ab inteſtini appendice efformata, aut inteſtinum hernioſum perſtrictum, cùm pervia fit tuba inteſtinalis, feces, flatus emittere ſanè poteſt alvus, licet nihil quandòque emittat): accedit meteo-riſmus, febris: augentur ac denſantur ſymptomata

jam dicta, superveniente tandem singultu, ac motibus convulsivis.

Curatur hæc strangulationis species situ congruo statim usurpando, venæ sectionibus promptis, uberibus, sæpius iteratis, fomentis, cataplasmatibus, sub primo morbi exortu repercutientibus; quibus, nisi promptè proficiant, succedent emollientia aut sola, aut solventibus maritata, tentaminibus ad repositionem impetrandam variis, blandâ manu per intervalla repetitis, clysmatibus oleo defraudatis, tandem, si hæc irrita fuerint, celotomiâ, de quâ *vide* Auctores citatos. Cæterum toto strangulationis tempore alimentis omnibus interdicens est æger, cui satis sunt paucula potus congrui cochlearia, aut quid simile ad sitim utcumque solandam.

A strangulatione jam dictâ differt ea quam facit faccus hernialis in eo quod 1°. in ista hernia reducatur simul, non verò successive, ut in præcedenti; 2°. quod cum partibus contentis unâ reducatur faccus, qui in præcedenti ultimo loco reponitur, si regrediatur, & quandoque, restitutis etiam partibus contentis, non regreditur; 3°. quod repositionis tempore non obmurmuret intestinum, ut fit in præcedenti; 4°. quod reductione factâ, persistent symptomata, & crescat dolor, secus ac in præcedenti, nisi per repositionem excitetur volvulus; 5°. quod reductione impetrata, si hernia ad vesicæ latus affideat, frequens meiendi desiderium, & dolor obtusus inducantur; si musculo psoadi, & vasis cruralibus incumbat, in artu omni supposito exoriatur stupor, quæ in præcedenti exulant; 6°. quod si facile regrediatur, & exeat, eandem præ se ferat hernia renitentiam, dum exit ac antequam redu-

ceretur, quod locum non habet in præcedenti, 7°. quod immisso methodicè digito in aperturam per quam regressa est hernia, eadem in ipsâ persentiatu renitentia, ac dùm foràs digito explorabatur: neque ad hanc renitentiam, accedit ea quam præ se ferunt intestina, etsi aëre plenissima; tunc enim cùm strangulata non sint, flecti se patiuntur, & digito cedunt; hic vero globum luforium (Gallicè *balon*) aëre farctum tangere te crederes. Primarium est in istâ strangulationis specie signum hocce ultimum, quod abest in præcedenti. Proprium est strangulationi à sacco herniali, quæ in enteroceles faccatas cadere tantum potest, quod dùm fit reductio absque celotomia, non intra peritonæi cavum reducatur hernia, sed tantum sub ipso peritonæo, superatâ aperturâ exitum dante, recondatur. In hac specie præsidio est una celotomia, sub qua tantum datur repositioni locus. (*Vide ea de re Sharpium in disquisitionibus criticis, & Arnoldium Tom. II.*) Symptomata in intestini perstrictione, & herniæ Litrianæ strangulatione observanda, trademus modò, dùm scilicet de irritatione sermo erit.

Strangulationi sive ab aperturâ quæ exitum dedit, sive à sacco hernioso inductæ, nisi obviam eant repositio, aut celotomia prompta, corrumpitur hernia succedentibus apostemate, gangræna. Signa apostematis non alia hîc loci sunt quam quæ supra proposita fuerunt ubi de apostemate. Signa gangrænæ sunt pulsus parvus concentratus, intermittens, vomitus absque conatu, flatus quandoque per anum emissi, abdominis depressio, extremorum frigus, &c. cessant tormina, vomitus, singultus: protuberantia fit complanata, mollis, impressionis digito factæ tenax, livida, indolens.

Curationem tibi dabunt Arnoldius, Sharpius, Garengotius, Heisterus (*Vide Halleri disput. chir. T. III. dissert. 70.*) Peyronæus atque Luifius in *Act. Acad. Chir. T. I. & III.*

Strangulationem mentitur irritatio, quæ ut aliis causis, sic adhærentiis quandoque natales debens, in omnibus enterocelis speciebus locum habere potest. Irritationis signa sunt protuberantiæ dolor, colica recurſibus remotioribus affligens, alvus difficilis, aſt libera, vomitus etiam ſtercoreus, nec non ſingultus, minus tamen frequentes quam in ſtrangulationis caſu; tandem febris quæ non æquæ cito herniæ irritatæ ac ſtrangulatæ ſupervenit: quæ quidem ſymptomata, etſi mitiora ſint dùm viget irritatio, quàm dùm ſtrangulatio, peſſimi tamen ominis eſſent, niſi periculi metum contemperaret tuba inteſtinalis flatibus ac fecibus pervia; fatemur per viam pariter eſſe tubam inteſtinalem in ſtrangulatione partiali, quam inteſtini perſtriſtionem vocamus (Gallicè *pince-ment de l'intestin*), nec non in herniâ Litriana ſive appendiculari, licet probè incarcerata ſit: aſt inter inteſtini perſtriſtionem, & irritationem exinde petitur diſcrimen quod in perſtriſtione protuberantia vix doleat, & nulla adſint tormina, vel tantum dolores colici, obſcuri, fugaces, & intervallis maximè diſſitis recurrentes. Superveniens herniæ Litrianae ſtrangulatio difficilius ab irritatione diſtinguitur; ſtrangulationis huiusce ſigna ſunt ex Litrio ſingultus nullus aut rariffimus, vomitus pariter nullus aut multò minor quàm in herniis vulgaribus incarceratis, qui nuſquam etiam eſt ſtercoreus, nullus abdominis meteorifmus, nulla tenſio, nec intumeſcentia flatuoſa, protuberantiæ tardiùs efformandæ moles minor,

inflammationis, doloris, febris, aliorumque symptomatum remissior gradus, & serior exortus, tandem alvus toto strangulationis tempore libera, ac fecibus, flatibusque pervia. Strangulationem hancce si non satis ab irritatione determinant modò dicta, certè distinguit operatio chirurgica, quando alia auxilia mitiora frustra adhibita fuerunt necessariò instituenda, quæ nimirum appendicem oculis subjicit.

Irritationis, quam vera strangulatio excipit; nisi malo occurratur, remedia sunt venæ sectiones, clysmata emollientia oleo defraudata, fomenta, cataplasmata ex emollientibus anodynis, & resolutivis mitioribus protuberantiæ, & abdomini applicanda, oleum amygdalarum dulcium cochlearum ore assumendum, narcotica, antispasmodica, diætâ tenuissima, potus diluens, laxans, temperans: quæ plus minus repetita, si irrita evadant, ad operationem chirurgicam tandem deveniendum. (*Vide Arnoldium de Herniis Tom. II. part. 2.*)

Adhærentis obnoxia sunt enterocelis species omnes; de illis legatur Arnoldius qui eas in agglutinativas, fibrosas, carnosas, & fungosas dispescit loco modò citato. Cum adhærentiis nunc viget, nunc exulat strangulatio; strangulatione absente, modò partes emotæ in abdomen regrediuntur licet adhærentes; modò non regredi possunt, & foras remanent; in 1°. casu ubi scilicet regrediuntur partes emotæ, si intestinum sibimet ipsi adhæreat, queritur æger levem colicam, à colicâ vulgari, ægrè tamen, distringuendam, quatenus remediis vulgari colicæ appropriatis non cedit; diætâ sobriâ ac regulari levatur æger; pessum datur verò remediorum usu: quod hujus co-

122 GENERA ET SPECIES

licæ à vulgari colicâ cautè distinguendæ necessitatem adstruit. Si omento adhæreat intestinum, ægrum malè habent colica post cibum assumptum, & tractiones stomachi, augescentes digestionē progrediente, & cessantes hac penitus peractâ; si sacco herniali adhæreat intestinum, non solum queritur æger de levi colicâ; verum etiam de formicationis sensu herniam occupante; quæ symptomata ipsum potius afficiunt post cibum uberius assumptum, quàm jejuno stomacho aut sobriè pasto; in 2°. casu ubi scilicet partes emotæ non regrediuntur, hæ, præter symptomata jam dicta omnia, foras remanent irreductibiles, mollitiè tamen ac flexilitate gaudentes; & ad aperturæ exitum dantis ostium colligi possunt, si sacco adhæreant adhærentiis experto: si verò cum circumpositis adhæreat sacculus, hæ non ita facilè colliguntur, & sub restitutionis frustraneæ tentaminibus sequuntur interim partes herniæ annexæ. Auxilia varia in diversis adhærentiarum speciebus ac casibus usurpanda deprome ex Arnoldio *Tom. II. part. 2.*

Absentibus strangulatione imò, & adhærentiis, præ mole nimia repositionem respuere possunt enteroceles vastius tumentes; tunc liberatâ prius à flatibus, & fecibus tubæ intestinalis parte herniosâ, valet demùm, si opus sit, ea Medicina, quâ uterum prolapsum, eadem de causa irreductilem, ad repositionem perducere docuimus; cæterùm eo in casu non continua, sed interpolata adhibenda est taxis. *Vide Gunzium de hern.*

Combinari possunt enterocelis species cum epiplocele, cystocele, hydrocele, sarcocèle, parorchidio: (*Vide Enteroceles compositas.*) Vasti hujusce generis species sub familia triplici coordi-

namus : 1^a. complectitur enteroceles simplices faccatas ; 2^a. enteroceles compositas faccatas ; 3^a. tandem enteroceles infaccatas seu sacco hernioso destitutas.

A. *Enteroceles simplices faccatæ.*

1. *Enteroccele incompleta seu inguinalis ; Bubonoccele intestinalis seu vulgaris* Auctorum supra citatorum ; *Enterobubonoccele* eorundem ; *hernie intestinale de l'aîne , bubonoccele vulgaire , ou intestinal , enterobubonoccele.*

Nunc solitaria est, nunc geminata ; annularis est simplex, & faccata ; protuberantiam satis exiguam sistit, utplurimum regredientem, (obstant regressui strangulatio, adhærentiæ) ferè semisphæricam, ultra inguen non extensam, accidentibus chronicis rarò, acutis verò, ut strangulationi, sæpissimè obnoxiam, nisi ars suppetias ferat. Cave hanc confundas cum bubone (circa quod vide Platneri *institutiones chirurgicas*) cum testiculo ad annulum morante (Vide Dionisium *oper. chir.* & Quelmalzium *disput. anat.* Haller. T. V.) cum intumescencia ligamenti rotundi, in gravidis uterum obliquum gerentibus nonnunquam observanda.

Duo sunt quæ curam herniarum absolvunt ; alterum ut partes herniosæ ad nativas suas sedes propellantur, alterum ut in eis retineantur. Hæc præstant taxis, decubitus horizontalis protractus, brachium, astringentia, roborantia exsiccantia extùs applicata, & intus usurpata, pellentia per alvum urinas, sudores, attenuantia, resolventia, aperientia, victus, & potus exsiccans, incidens, astringens, roborans : quæ auxilia pro causarum diversitate varianda, ut methodicè procedat cu-

124 GENERA ET SPECIES

ratio. *Vide Arnoldium & Gunzium de herniis*.

Obsoleverunt castratio, punctum aureum, cauterizatio, futura regia: his successit sacci herniosi ligatura à Senffio cum successu celebrata (*Vide Sharpii disquisitiones criticas, & Gunzii libellum de herniis*). Notabis præstare utique in multis ægris ea potius adhibere, quæ herniarum augmentum impedire queunt, quam ipsas tollere.

2. *Enterocèle completa; oscheocèle intestinalis seu Entero-oscheocèle Auctorum; enterocèle labiorum vulvæ eorumdem; Enterocèle ou hernie intestinale complete, oscheocèle intestinal ou Entero-oschéocèle, enterocèle des grandes lèvres.*

Nunc solitaria est, nunc geminata; simplex est, faccata, & ex annulis inferiora versus multum extensa. Præcessit enterocèle incompleta; artificiosi subligaculi neglectum pro causa agnoscit. Protuberantia major est quàm in præcedenti, gradariè crescens ita ut tandem portentosa fiat, ex subrotunda plùs minùs longa evadens, scrotum in viris, magna vulvæ labia, imo & his suppositam femoris partem in feminis occupans, ut plurimùm adhærens ac proinde rarò regrediens (regrediebatur initio), strangulationi rarò obnoxia; quæ si contingat periculossissima, accidentibus verò chronicis, ut dyspepsia, flatulentia, colica, tractionibus viscerum abdominalium dolorificis, nausea, lipothymia, lassitudine sæpiùs stipata.

Curatio intelligitur ex præcedenti specie. In casu irreductilitatis nulla arte tollendæ, bracherio sacciformi suspensorio vulgò dicto locus tantùm est. Si possibilis sit repositio, & vastiùs tumeat hæc species, memineris juxta Gunzii præceptum taxim non continuò, sed partitis vicibus instituere. Forte in unam speciem melius coirent enterocèle 1^a. &

2^a. nullum enim essentiale discrimen inter se font.

3. *Enterocoele appendicularis ; Hernia ab ilei diverticulo Morgagni Adv. Anat. III. p. 8. 9. hernie particuliere , hernie formée par l'appendice de l'ileon. Litre Mém. de l'Acad. Royal. des Scienc. an. 1700. Hernie formée par l'appendice de l'intestin ; Enterocoele appendiculaire.*

Incompleta statim , temporis successu completa fieri potest ; simplex est , saccata , ex annulo alterutro in scrotum tandem delabens ; in casu Litriano fiebat ab intestini ilei appendice factitiâ , producto scilicet hujus intestini latere mesenterio opposito in canalem infernè clausum , qui per anulum delapsus , in scrotum sensim provolutus fuerat. Hanc enterocelis speciem stabilivit potius quam descripsit laudatus auctor : neque ex Morgagnio , Ruischio , Palfino , qui ipsam memorant , hujus diagnosi lux major affunditur. Itaque difficile fit hujus à præcedentibus distinctio : adesse tamen suspicari utcunque licet ex protuberantiæ exiguitate , gracilitate , tardiori incremento , ex parietum partis sacco hernioso inclusæ tenuitate summâ , ex annuli exitum dantis stricturâ , robore , ex necessitate pressionis ab inferioribus ad superiora in appendicem materiebus feculentis turgentem leniter exercendæ , ut scilicet in intestinum exoneretur ; ex appendicis præsertim extremæ figurâ singulari ; tandem ex rariori , dùm reponitur , obmurmuratione. E specierum præcedentium curatione eruenda est hujus speciei therapeia. Si incarceretur hæc hernia , signa habet peculiariora superius recensita quibus ab enterocelibus aliis strangulatis discrepat. *Vide* apud Litrium quid sub hac strangulationis circumstantiâ agendum sit pro casuum diversitate.

4. *Enterocèle partialis sive perstrictoria*; *Hernia ab altero intestini pariete* Heister. *chir. T. II. cap. 116.* *Pincement de l'intestin* Arnaud *des hern.* Garengéot *oper. de chir. des hern. Art. V. obs. XXI.*

Per nativas abdominis aperturas elabitur intestinum quandoque non integrum, sed ab uno tantum ipsius latere. Observatione constat hanc intestini perstrictionem ab annulo inguinali, umbilicali factam fuisse. Posse in aliis abdominis aperturis, imò & in locis, ubi abdomen aperturis non hiat, integro vel diviso peritonæo, perstringi intestinum nemo est qui non videat, & fortè prostant eâ de re historiæ in quas non incidimus; hujusce speciei diagnosim sufficientem nullam noscimus; inter hanc, & enterocelem appendicularem summa est affinitas, certis saltem morbi temporibus; imò hæc in appendicularem de facili mutari potest. Ex Arnauldio retulimus signa intestini perstricti, cui supervenit strangulatio. Sub hac circumstantia sæpius pro epiplocele incarceratâ venditata fuit hæc species, celotomiâ errorem commonstrante. Quoad curationem *vide* auxilia supra proposita.

5. *Enterocèle cruralis*; *Hernia intestini cruralis seu enteromerocele* Auctorum ut Kochii *disput. Hall. chir. Tom. III. dissert. 71. &c. merocele intestinalis* Platneri *inst. chir. §. 848. Hernie crurale de l'intestin* Arnaud &c. *Merocèle intestinal. Enteromerocele.*

Solitaria est ut plurimum, rarissimè geminata, simplex, saccata ab intestino infra ligamentum Poupartii elapso pendens, puerperis frequentior quam viris ac puellis, pro bubone vendibilis, ab eo tamen de facili distinguenda (*Vide* Platnerum §. 123.) Protuberantiam exhibet vulgò exi-

guam (ovum gallinaceum vix excedit cum maxima est) bubonoceli ferè similem , nisi quod bubonoccele proprius à pudendis sit , & in inguine paulò inferiori ; meroccele verò in parte inguinis superiori à pudendis remotiori , & ferè supra femur promineat ; à flexione tibiæ magis dolentem , adhærentiis valdè obnoxiam. Quoad curationem convenit cum enteroccele primâ.

6. *Enteroccele ovalaris* , Lachausse *dissert. de hernia ventrali* ; Vide Haller. *disput. chir. T. III. Hernia intestinalis foraminis ovalis* Gunzii ; *hernie intestinale du trou ovalaire des os pubis* Garengéot *Mém. de l'Acad. de Chirurg. T. I. Hernie du trou ovale* Sharp. *recher. critiq. Enteroccele du trou ovale.*

Hanc speciem certè raram negarunt plurimi ; observatis verò tum suis , tum & alienis adstruxit Garengéotus in *Act. Acad. chir.* sæpiùs solitaria est , geminata aliquando , feminis quam viris frequentior , simplex , saccata , ab intestino efformata per foramen ovale elapso , eo scilicet foraminis hujusce spatiolo nervorum , ac sanguiductuum transitui dicato , & ad marginem superiorem posito , quod sub nomine sinuositatis ischii venire solet ; protuberantia quæ , cum non satis provecta est enteroccele hujusce modi , nulla in cute deprehenditur , nunc rotunda est , nunc oblonga , sedem habet in superiori , & internâ femoris parte propè perinæum in viris , propè alterum ex magnis vulvæ labiis in sequiori sexu , eo scilicet loco qui foramini ovali , seu musculo obturatori externo respondet inter musculus pectinæum , & primum tricipitis caput.

Curationem erue ex iis quæ in specie prima diximus.

7. *Enteroccele ischiatica* Bertrandii apud Ver-

dierum *de hern. vesic. urin. Act. Acad. chir. T. II.*
Hernie intestinale de l'échancrure sciatique.

Vidit Bertrandius in latere dextro herniam ab intestini ilei parte subligamentis sacrosciaticis elapsâ, & per alteram ex emarginaturis ischiaticis erumpente factam. Pro ea curanda satis sunt auxilia in prima specie memorata.

8. *Enterocoele vaginalis; Hernia in vagina feminarum eveniens* Gunzii, *lib. de hern. Hernie intestinale dans le vagin* Garengéot. *Act. Acad. chir. T. I. Enterocoele vaginal* Levret. *obs. sur les polyp. sect. 2.*

Hæc species simplex est, faccata, ab intestino parietes vaginæ partu multiplici labefactatos, laxatos intendente efformata. Protuberantia albida, molliuscula, caractere enterocelis generico insignita, vaginam primum occupat, & dein magna vulvæ labia supereminet, provoluto ulterius intestino. Curavit hanc speciem Garengéotus repositione, & pessarii, quod à similitudine cum dolii operculo nomen habet, adminiculo; Hænelius verò ope spongiæ ex aqua leviter aluminosa expressæ, quam super digitis, per quos restituta fuerat hernia, compressam immittebat; frustranea sunt, imò & noxia pessaria vulgaria.

9. *Enterocoele umbilicalis; Enteromphalus* Auctorum; *Omphalocoele, sive exomphalus intestinalis* eorumdem, ut Teichmeyeri, *disput. chir. Haller. Tom. III. dissert. 67. &c. Vitium umbilici* Gunzii; *Hernie intestinale du nombril* Arnaud *T. I. Enteromphale.*

Simplex est, faccata, ab intestino per umbilici annulum, aut proximè ad ipsius ambitum elapso efformata, epiplo-enteromphalo rarior; adnotatur ferè tantum pueros recens natos; protuberantia

protuberantia quæ magnitudine variat, notis in charactere generico allegatis insignitur; malè negat Dionisius umbilicum nunquam prominere, nisi ruptum; prominere & etiam ex intestino, aut omento, aut ex utroque in faccum peritonæi provoluto testantur observata fide dignissima. Curationem nunc palliativam tantum, nunc & etiam radicalem admittit enteromphalus. *Vide speciem enterocelis primam.*

10. *Enterocèle ventralis*; *hernia intestini ventralis* Auctorum; *hypogastrocele intestinalis* Lachausse, *disput. chir.* Haller. *T. III. diff. 68. hernia ventris intestinalis* Gunzii, Platneri; *hernie ventrale de l'intestin* Arnaud; *hypogastrocele intestinal.*

Variat sede hæc species; & quamvis ad superficiem abdominis omnem, ubi aperturis non hiat nativis, extuberare possit, attamen ut plurimum loca aponevrotica potius quam musculosa intestino intenta tumescunt; itaque vulgarior sedes est in lineâ albâ, vel semilunari, vel supra annulos, arcusque crurales. Simplex est hæc enterocèle, faccata, ab intestino laxatas aponevroseon fibras, & peritonæum in sinum agente, vel eundem peritonæi faccum trans diductos musculorum fasciculos cogente efformata. Protuberantia incertam habet molem, & characteristicas generis notas præ se fert. Cave ne pro omphalocelis, aut bubonocelis speciebus vendites eas intestini hernias, quæ ad umbilici, aut annulorum vicinias exoriuntur, verè ventrales habendæ: imò datur hypogastrocelis species genuina à relaxatione aponevroseos obliqui externi enata, quæ non solum inguen elevat, verum etiam in scrotum descendit; (*vide Gunzium & Chaussæum.*) Cave ne te fallat ea ventris hernia quæ, Ledranio annotante, (*oper.*

chir. p. 145.) vulnus fibrarum muscutorum rectorum minus bene coalitum sequitur, nullâ protuberantiâ extûs visibili stipata. Curationem palliativam commodiùs recipit, quam radicalem enterocele ventralis, attamen & radicitûs curari potest; (*vide Enterocelen primam.*) Hypogastrocele in pueris evanuisse non semel vidit Gunzîus, perfricatâ ad ignem cum adipe taxonino bis terve in die protuberantiâ, imò, quando recidivam fecit hernia, perfricato toto abdomine quod vim passum esse videtur, & injecta insuper ipsi, potissimùm inferiùs, fascia lata ex molli, sed firma materie parata.

B. Enterocèles saccatæ compositæ.

11. *Enterocèle epiploico-incompleta; Epiploenterocèle inguinalis, seu incompleta Auctorum, ut Gunzii, disput. Haller. chir. T. III. &c. bubonocèle epiploico-enterica eorundem; hernie intestinale & épiploïque de l'aîne, Arnaud; bubonocèle épiploico-intestinal, épiploenterocèle incomplet; est species enterocelis prima, cui socia est epiplocele; itaque ex epiplocelis 1^a. (*vide infra*) & enterocelis 1^a. signis, atque curatione eruenda ipsius diagnosi, ac therapeia. Notandum in epiploenterocèle omni sæpè regredi intestinum omento partim vel penitus irreducto manente.*

12. *Enterocèle epiploico-completa; epiploenterocèle completa Auctorum, ut Gunzii loco modò citato, &c. oscheocèle epiploico-enterica eorundem; enterocèle labiorum vulvæ epiploica eorundem; hernie intestinale & épiploïque complete Arnaud, &c. oscheocèle epiploico-intestinal; enterocèle épiploïque des grandes lèvres; epiploenterocèle complet; est enterocelis 2^a.*

MORBORUM, CLASSIS I. 131

species cum epiplocele 2^a. combinata ; notis ergo binæ hujusce herniæ cognoscenda , & ex adhibenda in utraque medendi methodo curanda.

13. *Enterocel: cystocelica ; cysto-enterocele* Auctorum ; *hernia cystico-enterica , seu enterocele cistocelen inducens* eorumdem ; *hernie intestinale compliquée de cystocele* Sharp. *recherch. critiq.* Verdier *de la hernie de la vessie urin.* Mem. de l'Acad. de Chir. Tom. II. *cysto-enterocele* ; est enterocelis completæ ac faccatæ species , quæ sibi cystocelem , seu herniam cysticam adsciscit , sacco hernioso inter descendendum sensim trahente partem peritonæi , quâ posticè vesica tegitur , atque ita ipsammet vesicam , easque in annulum abripiente , sub certis circumstantiis signa præ se fert , quibus enterocele completa , ac cystocele cognoscendas se præbent. Ex bina hacce hernia mutuanda est curatio ; potest omentum huic speciei mixtum esse ; tunc ex trium horumce viscerum hernia exurgit enterocele epiploico-cystica.

14. *Enterocele parorchidialis ; parorchido-enterocele , sive hernia parorchido-enterica* Auctorum ; *hernie intestinale compliquée de déplacement de testicule* , Mery chez Garengéot , T. I. obs. XVIII. *parorchido-enterocele* ; est enterocelis inguinalis species , cui mixtum est parorchidium. In casu Meriano , aperto sacco hernioso , testiculus cum intestinis confusus , & in annulo positus inventus est , sive à seriori descensu , sive à retractione id loci occuparet ; speciei hujusce diagnosi , & therapeia ex combinatis enterocelis , & parorchidii caractere , & curatione desumenda.

15. *Enterocele hydrocelica ; hydroenterocele* Auctorum , ut Heisteri , &c. *hernia hydrocelico-enterica* eorumdem ; *hernie intestinale compliquée d'hy-*

132 GENERA ET SPECIES

drocele ; *hydroenteroceles* ; est enterocelis species ; cui mixta est hydrocele : combinantur ergo signa herniam intestinale, & aquosam indigitantia. Curationem erue ex iis quæ supra diximus, dum de therapeia hydrocelis & enterocelis egimus.

16. *Enterocela epiploico-cruralis* ; *epiplo-enterocela cruralis* Auctorum, ut Mauchartii *disput.* Haller. *chir.* T. III. *dissert.* 66. &c. *Hernia cruralis*, seu *merocela epiploico-enterica* ; *hernie crurale de l'intestin & de l'épiploon* Arnaud, &c. *merocela epiploico-intestinal* ; *epiplo-enterocela crural* ; est enterocela cruralis, seu entero-merocela, quæ comitem habet epiplocelelem ; cognoscitur ex combinatis herniarum intestini, & omenti femoralium signis ; & hujus curationem subministrat auxiliorum utrique dicatorum connubium.

17. *Enterocela epiploico-ovalaris* ; *epiploenterocela ovalaris* Auctorum ; *hernia epiploico-enterica foraminis ovalis* eorundem ; *hernie epiploico-intestinale par le trou ovalaire*, Malaval chez Garengéot, *Mémoires de l'Acad. de Chir.* T. I. p. 714. *epiplo-enterocela du trou ovale*.

Hanc speciem intestinum, & omentum per foramen ovale alterutrum, vel utrumque provoluta faciunt : adsunt igitur enterocelis & epiplocelis signa. Circa curationem ex binâ hacce herniâ hauriendam legatur Garengéotus loco citato.

18. *Enterocela epiploico-ischiatica* ; *epiplo-enterocela ischiatica*, seu *hernia omenti & intestini ischiatica* Verdier, *Act. Acad. chir.* T. II. *hernia dorsalis* Papenii, *disp.* Haller. *chir.* T. III. *hernie epiploico-intestinale par l'échancrure sciatique* ; *epiplo-enterocela dorsal*.

Hanc speciem observabat Papenius in virgine

rustica vastissimè tumentem : protuberantia ab ano ad furam propendebat , per emarginaturam ischiaticam elapsa fuerant pars omenti , jejunum & ileon cum annexo mesenterio , coecum , colon inferius & pars recti ; (vide locum citatum.) Nihil est quod addam de epiplo-enterocelis dorsalis curatione tùm palliativâ , tùm radicali , quotiescumque huic posteriori locus est , quæ ex jam dictis , & modò dicendis satis intelligitur.

19. *Enterocèle epiploico-vaginalis ; epiplo-enterocèle vaginalis* Auctorum ; *hernia epiploico-enterica in vagina eveniens* eorumdem ; *hernie epiploico-intestinale par le vagin ; epiplo-enterocèle vaginal* Levret, *obs. sur les polyp.* est enterocèle vaginalis cum epiplocele mixta : ex bina hac hernia speciei istius signa , & curatoriam methodum habeto.

20. *Enterocèle epiploico-umbilicalis ; epiplo-enteromphalus* Auctorum ; *hernia intestini & omenti umbilicalis* Gunzii , Arnoldii , Teichmeyerii ; *hernie epiploico-intestinale du nombril ; epiplo-enteromphale.*

Vulgatior est simplici composita hæc omphalocele. Enteromphalo faccato si omentum addas , exsurget species hæc signis enterocelis & epiplocelis mixtis dignoscenda , & mutualis ex utriusque hujusce herniæ curatione auxiliis adorienda ; observatur in infantibus , gravidis , asciticis.

21. *Enterocèle epiploico-ventralis : hypogastrocele epiploico-enterica* Ignatii Lachausse ; *hernia intestini & omenti ventralis* Auctorum , ut Platnerii , Gunzii , &c. *hernie ventrale de l'intestin & de l'épiploon* Arnaud ; *hernie de l'intestin & de l'épiploon sur-umbilicale , sous-ombilicale , ventrale* Garengéot , *Mém. de l'Acad. de Chir. T. I. hypogastrocele épiploico-intestinal.*

Variat loco hæc species, quæ nunc in linea albâ supra, & infra umbilicum, nunc latera abdominis tenet; sequitur ascitem, graviditatem, vomitum vehementem; fit ex hypogastrocele intestinali cum epiplocele combinatâ. Signa habet enterocelis & epiplocelis faccatarum; unde defumenda est curatio; ad portentosam magnitudinem visa est non semel excrescere epiplo-enterocele hujusmodi.

C. Enterocèles infaccatæ, seu sacco hernioso destitutæ, gallicè ruptures.

Observ. Peritonæi ruptionem adesse colligitur 1°. ex causâ herniam inducente, si scilicet ea natales debeat vi cuidam magnæ, aut affectibus dialyticis prægressis; vim magnam patitur peritonæum in grandi saltu, lapsu graviori, ictu valido, conatu ingenti edito, &c. Affectus dialytici sunt vulnera tum accidentalialia, tum & chirurgica penetrantia, apostemata, cicatrix iterum aperta; 2°. ex subitaneitate herniæ; 3°. ex dolore vivido primo quo fit hernia tempore; (notabis subitaneitatem dolorem vividum, & vim magnam prægressam indicare, ut plurimum peritonæum ruptum esse, nequaquam verò ita certo ut sub his circumstantiis una peritonæi dilatatio nusquam locum habeat;) 4°. ex sacci herniosi defectu: deficit faccus, si minus velatæ, Palpo judice, videantur partes herniosæ quam vulgò esse solent; & si repositâ statim herniâ, nulla, dum restituitur, aut cum restituta est, appareant sacci vestigia, qui vel ultimo loco regredi solet, vel planè non regreditur post reductas partes herniosas; 5°. ex taxeos statim ab hernia facta tentatæ diffi-

cultatæ, impossibilitate; 6°. ex strangulatione citissime superveniente; 7°. ex apostemate semper ex Garengéoto peritonæi rupturam sequente; 8°. tandem ex celotomia: hæc una certò, penetrantia vulnera, sectiones chirurgicæ, apostemata, cicatrix denuò aperta verisimillimè, reliqua modò memorata conjecturaliter peritonæi rupturam, & sacci herniosi defectum declarant.

22. *Enterocèle bubonorixis; hernia inguinalis rupto peritonæo Auctorum; rupture de l'aîne intestinale, ou épiploico-intestinale.*

Variat in incompletam & completam: fit ab intestino, vel solo, vel cum omento trans annulos, facta in peritonæo solutione, elapso, & in inguina, vel scrotum descendente. Cognoscitur hæc species caractere generico, signis rupti peritonæi, & sede anatomicâ. Curatio intelligitur ex specie enterocelis prima, si restitutio obtineri queat; ast cum repositionis summa sit difficultas, imò & impossibilitas, strangulatione confestim superveniente; peritâ manu adhibenda est celotomia, cujus ope sublatâ strangulatione, & separatis, si necesse sit ac congruum, adhærentiis, repositio obtinetur, &c. *Vide Garengéotum, oper. chir. T. I. obs. 14. & 24.*

23. *Enterocèle merorixis; hernia cruralis rupto peritonæo Auctorum; rupture crurale, intestinale, ou épiploico-intestinale.*

Fit ab intestino, vel intestino & omento per peritonæi dialysim sub ligamento Poupartii provolutis. Hujus diagnosis eruitur ex caractere generico, signis peritonæi rupti, & sede anatomicâ. *Vide curationem speciei præcedentis.*

24. *Enterocèle omphalorixis; hernia umbilicalis, sive omphalocèle rupto peritonæo Auctorum; enee-*

omphalus, & *epiplo-enteromphalus* Dionisii; *rupture du nombril intestinale*, ou *épiploico-intestinale*.

Variat in intestinale & epiploico-entericam, quotiescumque hernia fit in ipso umbilici annulo, sæpissimè rumpitur, rarò dilatatur peritonæum: probant recentiorum observata. Itaque ut minùs benè in herniis umbilicalibus unam ruptionem admittit Dionisius, ita & alii perperam hanc rejiciunt, peritonæi dilatationem semper hic loci adesse existimantes; (*vide* Heisterum & Gunzium.) Speciei hujusce, quæ intestinalis, aut epiploico-enterica est, diagnosim habeto ex charactere generico, signis peritonæi rupti, & sede anatomica, quæ scilicet umbilici annulus, vel ambitus ipsius proximus est. Omphalocelen aperto per punctiorem lanceolâ factam hydromphalo in homine ascite laboranti successisse vidit Warnerus, (*obs.* 22.) Curatio intelligitur ex modò dictis.

25. *Enterocèle hypogastrorixis*; *hernia ventralis rupto peritonæo* Auctorum; *Rupture ventrale, intestinale*, ou *épiploico-intestinale*.

Variat sede hæc species; nulla enim est abdominis pars aperturis carens, quam occupare non possit; debetur autem peritonæi solutioni quam vulgò excitant abdominis penetrantia vulnera tùm accidentalia, tùm arte facta, apostemata, cicatrices denuò apertæ; solutum semel peritonæum nusquam, vel ferè nusquam coire multiplici constat observatione: hinc fit ut trans dialyseos prægressæ hiulca labia viam sibi inveniat intestinum aut solum, aut omento stipatum. Character specificus desumitur ex notis genericis, peritonæi rupti signis, & sede anatomicâ; quoad curationem nihil est quod iis addamus quæ jam protulimus.

L I. *Epiplocele* ; *hernia omenti simplex* , *composita* , *saccata* , *sacco hernioso carens* ; itaque huc attinent *hernia omenti incompleta* , seu *inguinalis* , (*bubonoccele* Auctorum *altera* , *sive epiplobubonoccele* ,) *completa* quæ vel *scrotalis* , (*oscheoccele* Auctorum *altera* , seu *epiplo-oscheoccele* ,) vel *labiorum vulvæ* est ; *cruralis* , seu *femoralis* , (*meroccele* Auctorum *altera* , seu *epiplomerocele* ;) *vaginalis* (*hernia omenti intra vaginam* ;) *umbilicalis* (*epiplomphalus* Auctorum , *omphaloccele* , seu *exomphalus alter* eorumdem ;) *ventralis* (*hypogastrocele* Auctorum *altera* ;) huc etiam *herniæ omenti compositæ* ; huc tandem *herniæ jam dictæ rupto peritonæo*. (*Vide Auctores sub enterocelis genere citatos.*) *Hernies inguinales*, *incomplettes & complettes*, *crurales* , *ombilicales* , *ventrales*, *vaginales* de l'épiploon ; *Epiploceles* , *Entero-epiploceles* ; *Ruptures*.

Est omenti per annulos inguinales , arcus crurales , in umbilici annulo , trans vaginæ parietes , vel abdominis musculos elapsi ectopia herniosa , quam cognosces protuberantiâ ad varias abdominis sedes modò dictas observandâ , lentè sæpiùs exoriente , ægro nequidem animadvertente , tardiùs crescente , spontè per solum situm congruum nunquam , per pressionem sub congruâ

corporis positurâ factam, etiam initio, non penitus regrediente, nisi exigua sit, difficile aut partim tantum, si major, conatibus sub mutato corporis situ editis ad pristinum statum revocandâ, ægrè, cum regressa est, continendâ, molli, inæquali, rugosâ, membranas crassas sub digitis volubiles ad tactum referente, impressionis digito factæ tenaci, subcomplanatâ, à pressione, contractione, restitutione non obmurmurante, à spiritu retento, & sub alvi deponendæ conatibus non multum intumescente, dolorem, renitentiam, molestiam quàm enterocele minores præseferente, decubitus corpore extenso, incessum trunco erecto difficilem, anxiosum, impossibilem ita sæpè inducente, ut ad solandos dolores colicos, ad effugiendas tractiones molestas, singultum, vomitum, corpore incurvato incedere, ac jacere non rarò cogatur æger epiplocele completâ præ primis laborans; tandem symptomatis tum acutis, tum chronicis variis ex compositione & complicatione ortum ducentibus stipatâ.

Causas easdem agnoscit epiplocele quas enterocele; quibus adde pinguedinem omenti nimiam, & ipsius ad superiora ruptionem, cujus exemplum habet Fantonus.

Epiplocelis species possunt strangulari, abscedere, sphacelari, adhærere, taxim respuere, & cum herniis aliis combinari; strangulatio hîc, ut in enterocele, & ab aperturâ exitum dante, & à sacco hernioso proficisci potest; signa utriusque hujusce strangulationis eadem ferè sunt, ac quæ in geminâ intestini strangulatione proposuimus. Monemus tamen minùs intensa, ac urgentia in epiplocelis, quàm in enterocelis strangulationibus symptomata esse: hac præcipuè notâ inter

se differunt enterocelis, (si appendicularem & perstrictoriam excipias in quibus hæc etiam reperitur,) & epiplocelis strangulationes, quod in illis non descendat alvus etsi emollita; in his verò vel spontè, vel saltem sollicitata respondeat. Observata fuerunt epiplocelis strangulatæ exempla, in quibus venter supprimebatur, quæ & explicatu difficilia admodum, & à peritis cæteroquin viris pro enterocelis strangulatæ speciebus falsò fuerunt venditata; (*vide* Gunzium de *omenti herniâ*.) In his ultimis casibus ægrè quidem obtinetur partis herniosæ notitia; hanc tamen subministrare possunt cognitum herniæ genus, si eam priùs vidisse medenti contigerit; ægri relatus, si herniæ suæ ritè observatæ historiam accuratam tradere valeat; tandem epiplocelis notæ non rarò in hernia utut strangulata adhuc conspicuæ: quas quidem fatemur sub hac circumstantiâ omentum herniosum non semel exuisse, ut enterocelis characterem utcumque indueret; (*vide* Garengéotum, Pipeletum, *Act. Acad. chir. T. III.* Gunzium:) quæ si obscuriora sint, plenam in strangulatione epiplocelis affundet lucem sectio chirurgica. In geminâ omenti strangulatione præsidio est celotomia, cujus ope sublatis, si opus sit atque expediat, adhærentiis, & laxata constrictione, omentum mole exiguum ac sanum reponitur; ad magnam vim pro-volutum, si sanum sit & reductile, legitimè juxta quosdam intus propellitur, juxta alios in eo quoque casu melius extus relinquitur, aut quidem, ut aliis placet, amputatur: quæ etiam fieri volunt, quando sanum est, & reponi nequit: intumefactum, skirrosum, gangrænodeum, factâ ex quorundam mente ligaturâ, vel eâ, ut

rectius jubent alii, omisâ, ad partem usque facinam refecatur in ventrem refundendam sedulo. (*Vide Pipeletum de ligatur. oment. Act. Acad. chir. T. III.*) Cæterum remedia tùm externa, tùm interna, quæ in intestini strangulatione ab apertura facta proposuimus, hîc quoque locum habent, celotomiamque prægredi debent. Notat Gunzius nullum inveniri epiplocelæ cum dolore immobilis exemplum, quæ post externorum usum restituta fuerit; & nisi sanguine profusè misso reduci possit omentum, aut causa doloris tolli, firmiter persuasum habet ad celotomiam statim deveniendum esse.

Omentum herniosum quemadmodum intestina, nisi satis cita accedat celotomia, aut repositio, apostemate rariùs, gangrænâ sæpiissimè corripitur, quod ultimum vitii genus ex repetitis ad taxim nunquam de facili obtinendam tentaminibus & crebriùs & citiùs contrahit, quàm ex constrictione à facci herniosi orificio, vel ab apertura quæ exitum permisit inductâ. Ut rarior est omenti inflammatio, ita & rarò in apostema abit pars hujusce modi: cujus vitii non alia est diagnosi, ac curatio, quam quæ ex apostematis genere superiùs tradito habetur. Ex iis quæ de gangrænodo intestino modo diximus, necnon ex sphaceli caractere, ac curatione eruuntur etiam gangrænæ omento hernioso hærentis signa, & auxilia huic infesta.

Ad hærentias contrahendas pronissimum omentum est: hoc è fede emotum non solum sacco, visceribus fociis, partibus per quas elapsum fuerat, si faccus deficeret, accrevisse; verùm etiam circa vesicam, inguina, peritoneo, utero, aliisque visceribus citra herniam adhæsisse probant ca-

daverum sectiones. Signa omenti cum intestinis provoluti, ipsisque adhærentis dedimus supra suppositâ taxeos possibilitate, cum adhærentias enterocelis expediebamus, sub eadem taxeos possibilis suppositione, si omentum solum sacco herniali adhæreat, non de colicâ queritur æger; verum de levibus tractionibus in regione stomachi, majoribus si plus alimenti assumpserit. In casu adhærentiarum epiplocelis simplicis aut compositæ taxim respuentis, præter symptomata jam dicta, sub bino casu modò proposito observari solita, corporis incurvationem, & sub trunci extensione singultum, vomitum, foras insuper remanent partes regredi nesciæ, molles tamen, flexiles, & ad aperturæ exitum dantis ostium colligi valentes, si sacco adhæreant adhærentiarum immuni; difficilius autem ad idem ostium colligendæ, sequentibus interim partibus annexis, si faccus circumpositis accreverit. Quod ad curationem attinet, *Vide Arnoldii dissert. de hern. adhærentib. T. II.*

Circa omenti restitutionem nunquam spontaneam, nunquam facili negotio obtinendam animadvertere supervacaneum ducimus, huic locum non esse vigentibus strangulatione sive à sacco, sive ab aperturâ factâ, & adhærentiis plurimis, præsentem omenti etiam sani vi magnâ emotâ, obstante ejusdem intumescentiâ, skirrofitate, imò & aliquando absentibus modò dictis. In his casibus omnem adimplent paginam bracherium pilâ concavâ, suspensorium, celotomia, nisi ab hac manum retrahat auxiliorum mitiorum juxta saniora artis præcepta adhibitorum successus.

Viscera in ectopiæ societatem cum omento hernioso venire solita, nec non herniæ, ut vocant;

spuriæ , cum quibus idem combinari potest , patebunt ex specierum epiplocelis compositarum censu infra tradendo. Sub familiâ triplici epiploceles varias distribuimus, quarum curationem generalem sequentibus præceptis includimus.

Si omentum reductile exiguo modo descendit , ex peritorum sententiâ , factâ repositione , bracherium pilâ convexâ instructum applicandum , & usurpanda auxilia de eorum genere , quæ supra in primâ enterocelis specie proposuimus : his tamen adversatur Gunzius , qui semper noxiam esse vult omenti restitutionem , & præstare asserit idoneam vincturam , ne porro devolvatur , omento opponere , quàm difficilem repositionem sæpè tentare. Itaque eo in casu de curatione palliativa tantùm sollicitus bracherium pulvinari instructum , pro herniæ magnitudine excavato imponendum suadet , omisâ repositione : idem præstandum esse si parva sit , ast irreductilis , epiplocele , nemo est qui non videat. Si omentum ad magnam vim provolutum sit , sive taxim tunc certè difficillimam admittat , sive respuat , ratione gangrenæ à vi ad restitutionem necessariâ metuendæ ; & periculi tùm ab omenti restituti intumescentiâ , skirrositate , tùm à pressione in viscera facta , oriundi , memineris bracherio faccato potius quam pilâ utut excavatâ protuberantiam sustentare ; sunt qui magnam epiplocele , si reducibilis sit , reponere , & locum herniæ pilâ convexâ munire non satis verentur ; celotomiam , & omenti à strangulatione , inflammatione , gangræna liberi resectionem perperam institutam , ut radicalis obtineretur curatio , morte citâ terminatam vidit Sharpius. In entero-epiplocelibus quoad utramque partem irreductilibus , vincturæ facciformi

locus tantum est. Si reponi se patiatur intestinum omento regredi nescio, sunt qui tunc subligaculo faccato tantum uti jubent; dantur alii, inter quos Sharpius, qui bracherio instructo pilâ molliori, & ad herniam probè accommodatâ applicato, nihil mali ex pressione in omentum facta procedere posse asseverant. Si taxim admittat intestinum, & omentum, patet jam quid medenti agendum veniat. In epiploce libus complicatis simplicibus tum compositis, ex supra dictis eruenda est therapeia.

A. *Epiploceles simplices faccatæ.*

Nota. Hæ cognoscendæ se præbent simplicitate, facci herniosi præsentia, caractere generico, & sede quam occupant varia; curatio verò ex generali methodo haurienda venit; has itaque fatis sit nominasse.

1. *Epiplocele incompleta seu inguinalis; bubonocèle omentalis seu epiplo-bubonocèle Auctorum, hernie épiploïque de l'aîne, ou incomplète, bubonocèle épiploïque, épiplo-bubonocèle.*

2. *Epiplocele completa; oscheocèle omentalis seu epiplo-oscheocèle Auctorum, epiplocele labiorum vulvæ eorundem; hernie épiploïque complete, épiplocèle complete, oscheocèle épiploïque, ou épiplo-oschocèle, & épiplocèle des grandes lèvres.*

3. *Epiplocele cruralis; merocèle epiploica, seu epiplo-merocèle Auctorum; hernia omenti femoralis seu cruralis eorundem; hernie crurale de l'épiploon, merocèle épiploïque, épiplo-mérocèle.*

4. *Epiplocele vaginalis; hernia omenti intra vaginam eveniens Auctorum; hernie épiploïque dans le vagin, épiplocele vaginal.*

144 GENERA ET SPECIES

5. *Epiplocele umbilicalis* ; *epiplomphalus* Aucto-
rum ; *omphalocèle sive exomphalus omentalis* eorum-
dem ; *hernie épiploïque du nombril* , *omphalocèle épi-
ploïque* , *épiplomphale*.

6. *Epiplocele ventralis* ; *hernia omenti ventra-
lis* , seu *hernia ventris epiploica* Auctorum ; *hypo-
gastrocele omentalis* eorumdem ; *hernie ventrale de
l'épiploon* ; *hypogastrocèle épiploïque*.

Nota. Epiploceles ovalarem , & ischiaticam
enterocelibus harumce partium æque possibiles
non proponimus , utpote quæ exemplo nullo apud
Auctores legendo nobis consent.

B. *Epiploceles saccatæ compositæ.*

Nota. Continet hæc familia primum eas epiplo-
celes quibus accedit intestinum ; cognoscuntur ex
sacci præsentia , enterocelis supervenientis socie-
tate , characteribus genericis epiplocelæ , & en-
terocelæ combinatis , tandem loco quem occu-
pant. Curatio obtinetur maritata generali epiplo-
celis therapieæ ea medendi methodo quæ entero-
celi competit. Eas sigillatim persequi supervaca-
neum ducimus , utpote quæ eadem sint ac her-
niæ epiploico-intestinales in 2^a. generis præceden-
tis familia recensitæ : hoc unum intercedit discrimi-
nis quod in iis quæ ad hocce genus pertinent ,
epiplocele primaria fit. Secundaria verò entero-
cele ; in iis verò quæ sub genere præcedenti pro-
posuimus , primariò provolvatur intestinum ,
omento secundariò accedente ; hinc epiplo-ente-
roceles incompletam , completam , cruralem ova-
larem , ischiaticam vaginalem , umbilicalem , ven-
tralem illas vocavimus : istæ assumptis iisdem ad-
jectivis sub nomine entero epiplocelum venient ;
quamvis

quamvis has ab illis separatas exhibuimus; fatemur tamen nullam inter utrasque vigere notabilem differentiam; atque ita posse, imo & debere conjungi. Continet & etiam hæc ipsa familia sequentes epiplocelis species, quæ licet ex secunda generis præcedentis tribu possint satis intelligi, has tamen juvat sub speciali nomenclatura describere.

7. *Epiplocele cystocelica*; *cysto-epiplocele* Auctorum, seu *hernia cysto-epiploica*; *Epyplocele cystocelen inducens* eorundem; *épiplocele ou hernie épiploïque compliquée de cystocèle* Verdier, de la *hernie de la vessie urin.* *Mém. de l'Acad. de Chir.* T. II. *Cysto-épiplocele.*

Quod præstat intestinum in enterocèle cystocelica, hoc etiam præstat omentum trans annulos herniosum: eo descendente ita sensim trahuntur peritonæi pars vesicam posticam obtegens, & ipsamet vesica, ut sub certis circumstantiis in anulum tandem abripiantur, omenti factæ comites. Minus benè Sharpius nullam agnoscit cystocelem, nisi quæ ab intestino, omento, aut utroque primum emotis secundariò proficiscitur. Signa hujusce speciei desumuntur ex cystocelis, & epiplocelis completæ notis. Curatio ex bino hocce genere desumenda. Si epiploceli intestinum, & vesica accesserint, fit triplicata hernia quæ epiplocele enterico-cystica audit.

Observ. Nullum exemplum epiplocelis parorchidialis apud Auctores legere contigit; hanc tamen enterocèle parorchidiali non minùs possibilem esse, nemo est qui non videat; & extitisse, atque observatores effugisse verisimillima est conjectura.

8. *Epiplocele hydrocelica*; *hydro-epiplocele* Auctorum; *hernia hydrocelico-epiploica* eorundem;

Epiplocele compliquee d'hydrocele, *hydro-epiplocele*; est epiplocele cui juncta est hydrocele, atque ita ex combinatis herniæ omentalis, & aquosæ signis cognoscenda, & juxta methodum utrique competentem tractanda; hydrocelis autem epiplocelen comitantis duæ sunt insignes varietates; 1^a. quæ frequentior est, fit sero collecto intra cystidem vulgarem, extra saccum herniosum positam, & ab ipso plus, minus pro epiplocelis magnitudine occultatam (*Vide Ledranii operat. chir. p. 186.*): altera fit sero collecto intra hydatides omenti herniosi superficiem tegentes, atque ita sacco inclusas herniali (*Vide Lamurieri observationem apud Pipeletum Act. Acad. Chir. T. III. pag. 404.*)

C. *Epiploceles sacco destitutæ*, gallicè
Ruptures.

Nota. Peritonæi ruptione conveniunt Epiploceles simplices, & compositæ sacco carentes cum enterocelibus infaccatis; nec disparia in utrisque sunt signa quibus ruptum esse peritonæum demonstratur (*Vide familiam generis præcedentis tertiam.*) Conveniunt, & etiam locis in quibus solent contingere; observantur enim epiploceles infaccatæ ad inguina, arcus crurales, umbilicum, & in omni abdominis superficie aperturis nativis destitutæ non secus ac enteroceles à ruptione factæ: una discrepat contentorum indoles. Itaque in iis sigillatim enumerandis operam non locabimus, è 3^a. enterocelum familiâ intelligendis; neque earum curationi immorabimur, cum abundè sint, quæ jam protulimus; cæterùm nullâ separantur differentia essentiali entero-epiploceles, & epiplo-en-

teroceles à peritonæi rupturâ enatæ. Legatur observatio quam ad secundam hujusce generis familiam affiximus. Possunt itaque, imò debent specie conjungi; brevitatis causa trifariam tantum hernias intestinales, & epiploicas secuimus, quæ forte melius quadrifariam dividi potuissent.

LII. *Gastrocele* Ignatii Lachausse *disput.* Haller. *chir. T. III. dissert. 68. hernia ventriculi ejusdem. loc. citat.* Gunzii *libell. de hern. cap. XX.* Kirschbaumii *dissert. de hern. ventriculi disput.* Haller. *chir. T. III.* Fabr. Hildani *in respons. ad Doring. pag. 915.* Hernie de l'estomac, Garengeot *Mémoires de l'Acad. de Chirurg. T. I. pag. 703.* Arnaud *Traité des hern. préface p. 81.* Lafaye sur Dionis *pag. 121.* Sharp. *recherch. critiq. chap. 1.* Blegny *Zodiaq. An. 1. Févr. obs. 2. p. 44.*

Est ventriculi trans laxatos, diductos regionis epigastricæ parietes, imò & per umbilici annulum elapsi ectopia herniosa ad duorum transversorum digitorum à cartilagine xyphoidea distantiam ad minimum enascens ex Gunzio, proximè verò sub cartilagine xyphoidea aut ad ipsius latera ex Garengeoto, & Arnoldio: quam sistit protuberantia flexilis, elastica, glabra, æqualis, post pastum aucta, jejuno ventriculo immixta (nisi stomachi parietes laxati admodum sint, aut cum peritonæo coaliti) magnitudine varia (à cerasinâ vel olivari ad majorem, maximam excrescit), horizontali corporis situ, sub quo

levamen tempore præsertim digestionis persentiscit æger, sensim evanescens, situ corporis erecto aut nisu edito renovanda, dolore stomachi, anorexia, bradypepsia, vomitu habitualibus, aliisque symptomatibus stipata, ut ea fileam quæ ipsi ex compositione accedunt.

Obs. Interdum tam parum eminenti protuberantiâ sese prodit gastrocele, ut obesis præprimis minus facile diagnosi obtineatur: Cave igitur ne in contumacibus ventriculi affectibus, quorum causa probabilis non invenitur, aliasingas dum accusanda veniret ventriculi hernia; memineris etiam iis in casibus regionem epigastricam ægro stante ac tussire iussu primùm explorare ne frustraneam decubitus horizontalis explorationem reddat.

Causæ gastrocelis observatione comprobatae sunt vomitio valida, spontanea aut ab emetico concitata, fortis nixus in pondere elevando editus, violenta scapularum ad posteriora retractio, & similia.

De complicationibus, quas pati possunt gastrocelis species, nullam mentionem injicimus, tum quod ex iis quas patitur enterocele intelligi possunt, tum & etiam quia nullam memorant Auctorum historiae. Compositiones patent ex specie secundâ.

1. *Gastrocele simplex; Hernia stomachi simplex* Gunzii, Arnoldii, Garengéoti; Fabricii Hildani, Blegni, locis citatis; *Hernie de l'estomac, gastrocele simple.*

Cognoscitur hæc species, quæ ab uno fit stomacho, sacci præsentia, sociorum viscerum defectu, & caractere generico. Variat locus protuberantiæ toto spatio, quod cartilaginem xiphoideam, & umbilicum interjacet. Excipit Gunzius

partem hujusce spatii supernam. Repositione & bracherio pilâ molliori planiusculâ ad locum accommodatâ instructo obtinetur curatio : his vim addit parcus tenuisque , sed roborans victus , ac potus , nec non situs congruus , femoribus scilicet adductis , & inclinato capite. (*Vide Gunzium.*)

2. *Gastrocele composita ; Hernia stomachi composita* Gunzii , Ignatii Lachausse , Amyandi *Transact. philosoph. n°. 422. & ibid. ann. 1731. n°. 421.*

In istâ specie stomachum herniosum comitantur viscera abdominis varia sede pariter emota , ut intestina , ex *philosoph. Transactionib.* omentum ex Ignatio Lachausse ; intestina , & hepar ex eodem Auctore. Variat sedes herniæ hujuscemodi. De gastrocele ventrali , epiploicâ , atque intestinali sermo est apud Gunzium , Chaussæum , & in *Transactionibus philosophicis.* Gastrocelelæ umbilicalem ex intestinis , & vesiculæ felleæ parte stomachi fociis factam habet Amyandus. Cognoscitur hæc species facci præsentia , characteribus genericis gastrocelæ , necnon enterocelæ , epiplocelæ , hepatocelæ combinatis , & sede occupatâ , quæ scilicet est epigastrium vel umbilicus. Curatio eruenda est ex gastrocelis præcedentis atque generum confociatorum therapeiâ.

LIII. *Hepatocèle* Gunzii *libell. de hern. p. 4. Hernia hepatis* E. N. C. *Dec. I. Ann. II. & Dec. II. Ann. VII.* Bohnii *chir. rational. pag. 230.* Hernie du foye Arnaud *des hern. T. I. Hépatocèle.*

Rarum hocce genus herniæ observatione qui;

dem stabilitum, nondum tamen sufficienter descriptum, fit ab hepate trans laxatos, diductos in umbilici viciniâ abdominis parietes, vel per ipsum umbilicum elapso. Ejus characterem autop-
tis perficiendum sic condimus. Cognoscitur hepatocele 1°. loco quem occupat protuberantia; (ad umbilici vicinias, & in ipso umbilico fuit hætenus observata) 2°. explorato hepate quod ex hypochondrii dextri regione in protuberantiam tendere percipitur; 3°. protuberantiæ, quæ livida ac congenita est, firmitate parenchymaticâ; 4°. defectu signorum enterocelen, epiplocelen, gastrocelen, & imprimis histerocelen indigitantium. Species, quas tantum allegabimus, sunt numero binæ.

1. *Hepatocele ventralis; Hernia hepatis prope umbilicum* Bohnii loc. citat. Wolff. Strigelii, E. N. C. Dec. I. An. II. obs. 88. *Hernie du foye ventrale, Hépatocèle ventral.*

Viennæ natus est infans cum tumore circa umbilicum ad pugni magnitudinem, coloris lividi, qui pro omphalocèle gangrænodeâ imposuit; applicatis medicamentis calidioribus, & antisphacelosis, & inde auctâ adhuc inflammatione missellus expiravit. Aperto ad tumorem dictum cadavere, statim prodiit in conspectum substantia hepatis quod inflammatum repertum est; itaque non ex umbilici protuberantiâ ortum ducebat tumor; verum ex hepate (forsan vitio conformationis) prolapso, divulsâ linea candidâ, quæ inter musculos rectos constituitur. *Strigelius.*

2. *Hepatocele umbilicalis; Hernia hepatis in umbilico* Reifelii E. N. C. Dec. II. An. VII. obs. 6. Schulzii *Act. Phis. Med. vol. I. obs. 226. Hernie du foye, hépatocèle ombilical.*

Vidit Reifelius puerulum ex utero tulisse in umbilico tumorem rotundum, pomi magnitudine, lividum, duriusculum, distentum, cui vasa umbilicalia in vertice adhuc adhærebant: quibus dein arescentibus, reliqua membrana tumorem tegens incepit putrilaginem assumere: intra paucos dies puer à lacte, & cibo abstinens obiit totus marcidus. Post mortem detractâ membranâ, quæ umbilicus fuit extensus, tumor apparuit puniceus, qui separatus à cute, & musculis esse ex parenchymatis colore, & texturâ concludebatur ipsum hepar eò vi aliqua detrusum aut delapsum, quique hepatocèle dici potest. Fuit conjectura matrem contusam fuisse, quod negavit; lapsum verò concessit.

Obs. An ad genus hocce referenda est ea herniæ species à pinguedine enata, quæ ex ligamento hepatis suspensorio dicto, vel à latere hujus interno ex cartilagine xyphoideâ quasi propendet? Pinguedinem hancce in hominibus parùm alias obesis sæpè in saccum peritonæi provolutam reperiri asserit Gunzius, & in cadavere vidit oculatissimus Davisardius, anatomes peritiâ nulli fecundus.

LIV. *Splenocèle* Gunzii, *libell. de hern. pag. 4. hernia lienis* Ruischii, *Advers. anat. Dec. II. pag. 23.* Fabr. Hildani *Epist. LV. pag. 999.* Spigelii *de corp. hum. fabric. lib. VIII. cap. XIV.* Hernie de la Rate, Arnaud *des hern. T. I. pag. 29. Splenocèle.*

Est lienis trans laxatos, diductos abdominis in
K iiiij

latere sinistro parietes, vel per inguinalem ejusdem lateris anulum elapsi ectopia herniosa, cujus diagnosi tradendæ minùs quàm veritati adstruendæ faciunt Observatorum quos citavimus fide dignissimorum historiæ; characterem quo genus hocce donamus ii incudi reddant quibus vidisse contigerit. Cognoscitur splenocèle, 1°. loco ad quem extuberat hernia, (abdominis latus sinistrum sub umbilico, & inguinis sinistrum anulum visa est protuberantia huc usque tenuisse;) 2°. explorato liene, qui ex regione sinistri hypochondrii in protuberantiam tendere percipitur; 3°. firmitate protuberantiæ parenchymaticâ; 4°. defectu signorum, quæ sibi assumunt enterocèle, epiplocèle, & præ primis hysterocèle. Observationes quibus evincuntur generis hujusce species, satis sit retulisse.

1. *Splenocèle ventralis; hernia lienis ventralis* Fabr. Hildani loc. citat. *Hernie de la rate ventrale; splenocèle ventral.*

Mulier triginta annos nata, tumore magnitudine capitis infantis in sinistro latere sub umbilico laborabat: erat ille rotundus, & facile ex unâ in alteram partem ducebatur; cultro anatomico inventus est lien adeò magnus, ut inferior ipsius pars, quæ in tumorem rotundum indurata fuerat, ad os pubis ferè propenderet: ita Hildanus.

2. *Splenocèle inguinalis; hernia lienis inguinalis; seu splenobubonocèle* Ruifchii loc. citat. *Hernie inguinale de la rate; splenocèle inguinal; splenobubonocèle.*

Vidi semel herniam, ubi lien in inguen delapsus replebat dilatatum peritonæum. Mulier in nosocomio Amstelodamensi fuerat annosa, cui

lævo inguine ingens tumor, qui habebatur pro placentâ uterinâ post partum relictâ, atque ibi accretâ; alii putabant frigidum apostema: sed in cadavere certò vidi lienem eò secessisse, atque hanc produxisse herniam: ita Ruifchius.

L V. *Hysterocele; hernia uteri Sennerti libr.*

IV. Med. pract. part. II. sect. II. cap. 17.

Doringii Epistol. ad Fabr. Hildanum de herniâ uterinâ, cent. III. Ruifchii advers.

Dec. II. pag. 23. Graaf. de mulier. organ.

cap. VIII. Hernie de la matrice, Arnaud

des hern. T. I. pag. 29. Sabathier Mém.

de l'Acad. de Chir. T. III. hysterocele.

Est uteri trans annulos inguinales, aut laxatos diductos internæ abdominis medietatis parietes elapsi ectopia herniosa, quam cognosces 1°. loco protuberantiæ in hoc genere observandæ, (ad annulos inguinales, sub umbilico, & proximè ad inguina visa fuit hætenus;) 2°. exploratione colli uteri, cujus mutata deprehenditur nativa directio; 3°. protuberantiâ durâ renitente gradariè ad maximum usque volumen incremente, è pelvi pone ossa pubis emergente, uterum graviditate verâ, vel spurîâ distentum continente, reductili partim, vel penitùs saltem initio, imò & quandoque ad ipsum gestationis terminum; 4°. exploratione Puzosiana, immisso scilicet in vaginam manûs alterius digito, dùm manu alterâ protuberantia comprimitur; 5°. graviditatis veræ, vel spurix signis; atque ita cùm sæpiùs adsit vera ingravidatio, motionibus fetûs certo tempore intra protuberantiâ persentitis.

Causæ hyfterocelis observatione compertæ sunt ictus validi in ventrem, nifus magni editi, prægressa peritonæi à vulnere, abscessu etiam curatis solutio, graviditate præfente, aut accedente.

1. *Hyfteroceles inguinalis*; *hernia uteri inguinalis*, seu *hyftero-bubonocèle* Sennerti, Doringii, Saba-thieri loc. citat. *Hernie inguinale de la matrice*; *hyfterocèle inguinal*; *hyftero-bubonocèle*.

Mulier in inguen finiftrum perticâ feritur: laxatur peritonæum: paulò post oboritur ibi loci tumor, qui brevi tempore ob summum incrementum intra abdomen recondi nequit: protuberantiæ includitur uterus gravidus, ita in dies fetu aucto dilatatus, ut ea facci inftar, aut cucurbitæ majoris oblongæ ferè propendeat, & fetûs motiones & tactu & visu tandem percipiantur. Simile vitium in inguine finiftro patitur paupercula novem liberos enixa; in primo partu fola fibi confulere cogitur ab obfetricibus deferta; etfi mali aliquid in abdomine fibi hinc eveniffe fentiat, nihilominus tamen octies ex ordine naturaliter, ac faufte parit. Non multò post partum octavum ad inguen fæpiusculè perfentifcit malum in primo partu acceptum, ibique quidpiam mediocris quantitatis extra abdomen fibi excidere animadvertit; tumor in dies ita & magnitudine & longitudine increfcit, ut tandem veficam bubulam fpiritu diftentam æmuletur, & ad genua ufque propendeat; accedunt non dubia fetus vivi in protuberantia inclufi figna, ægrâ interim dolores magnos perpetiente, five cubare, five federe conetur. In bino hocce hyfterocelis inguinalis cafu adhibita eft feftio Cæfareæ cum bonis infantis, matris verò malis rebus. Tutius in hac fpecie

instituitur repositio, si obtineri queat, & eâ impetratâ fetûs expulsio naturæ aut arti meliùs committitur.

2. *Hysterocele ventralis; hernia uteri ventralis Graafii, Ruifchii loc. citat. Hernie ventrale de la matrice; hysterocele ventral.*

Geminum abdominis locum occupare observata est hæc uteri hernia: in exemplo Graafiano latus finistrum parum infra umbilicum tenebat; in Ruifchiano verò latus pariter finistrum infernè & proximè ad inguina, non tamen in ipso annulo, quod speciei præcedentis proprium est. Vidit Graafius mulierem de summis ventris, & renum doloribus, necnon de anxio in hypochondriis sensu querentem: quæ symptomata ita, dùm capite demisso decumbebat, augebantur, ut in lecto sedere semper cogeretur præ nimia abdominis mole, quod ante viginti quinque annos tumere inceperat citra causam ipsi notam. In latere sinistro paulò infra umbilicum magis elevabatur abdomen quam alibi, nec parem ubique renitentiam palpo objiciebat: aperto cadavere inventæ sunt in abdomine quatuor liquoris fetidissimi pintæ, necnon tumor rotundus magnitudine portentosus spatium reliquum implens, quadraginta libras pendens; uterus fuit herniosus, cujus substantia anticè unum, posticè & lateraliter duodecim pollices crassa, partim skirrofa, partim glandulosa, ac globulis rotundis, induratos ovorum vitellos æmulantibus, feta observabatur; cavitatem verò implebat materies nigra fetidissima, falso germini mole aut placentæ natales debens, & pugnum æquans magnitudine. Ante viginti quinque annos, labente 2°. aut 3°. graviditatis mense vesiculam aquâ plenam placentâ destitutam excluserat

mulier, subsequente per sex, septemve menses lochiorum fluxu uberrimo, cui compresso superveniebat abdominis protuberantia modò descripta. Narrat Ruifchius casum mulieris, cui ingens tumor directè ex cavo abdominis procedens circa inferiorem ipsius partem quàm proximè inguini dudum hæserat; brevi autem suppuratus benè sanabatur: accedente haud ita diu graviditate, uterus fetu crescente tumens in saccum dilatabat peritonæi locum cicatrice obductum, qui uti solemne est in peritonæi atque abdominis abscessibus, necnon in vulneribus in cavum abdominale penetrantibus etiam ritè curatis, præ acquisitâ debilitate pressum validum sustinere imposuit. In hujuscemodi peritonæi finem insinuabatur uterus eò usque, ut tandem cum fetu incluso ad genua usque penderet antrorsum. Instantibus deinde partus laboribus uterum cum fetu intra abdomen reponebat obstetrix; sicque felix evadebat puerpera, edito per vias naturales benè nato fetu.

Obs. An ad hocce genus pertinet ovariorum hernia quam memorat Arnoldius, & in puellæ cadavere ad inguinalem annulum extuberare Veyretus vidit ex Verdiero?

LVI. *Cystocele* Ignatii Lachausse de *herniâ ventrali*, Platneri *Inst. chir. Hernia vesicæ urinariæ* Salzmanni *disput.* Halleri *chir. T. III. dissert. 72.* Gunzii *libell. de hern.* &c. *Hernia cystica* quorundam; *Hernie de la vessie urinaire*, Verdier, *Mém. de l'Acad. de Chir. T. II.* Sharp. *Recherch. critiques*, Mery. *Acad. Royal.*

MORBORUM, CLASSIS I. 157
des Scien. 1713. Garengéot *operat. de*
chir. Levret. *observ. sur les polyp.* &c.
Hernie cystique ; Cystocèle.

Est vesicæ urinariæ trans annulos inguinales, sub arcubus cruralibus, & per laxatos, diductos perinæi, hypogastrii, necnon vaginæ parietes elapsæ ectopia herniosa, quam sistit protuberantia in locis jam dictis observanda, initio parva, sensim crescens, pressione, aut commodo corporis situ regrediens; mutatâ corporis positurâ, aut nisu edito revocanda, mollis, & membranas crassas, flaccidas, sub digitis volubiles tactu referens, si vesica lotio vacua sit; fluctuans, si adsit lotium; majori donata volumine post servatas diu urinas; decrescens, aut ferè evanescens iis emissis; quâ leviter compressâ, excitatur in ægro meiendi desiderium; si verò validior sit compressio, sequitur mictio plena, vel stillatitia. Cæterum affectui focia redditur urinæ retentio, mictio difficilis, vel dolorifica, ut omittam symptomata varia ex compositione & complicatione ortum ducentia. Notabis dari ægros in quibus nulla succederet urinæ emissio, nisi manibus admotis protuberantiam elevarent, ac premerent.

Causæ cystocelis sunt communes, vel propriæ: communes ex herniis aliorum viscerum, membranaceorum imprimis, intelligendæ reducuntur ad ea quæ fibras laxant, quæ tonum ipsarum frangunt subita, vel lenta distractione, quæ tandem contenta in abdomine deorsum magis urgent. Propriæ verò sunt, 1°. parietum vesicæ ampliatio ab urinæ retentione, difficultate prægressis inducta, quam sequitur, evacuatâ urinâ, eorundem flacciditas, atonia, contractionis sufficientis

defectus; 2°. vesicæ figura singularis graviditatis tempore contingens; ea enim ab utero gravido ad ossa pubis pressa lateraliter exporrigitur, figuram induens veluti brachiatam, vel deorsum expandi cogitur; 3°. tractio à visceribus aliis prolapsis; sic vesicam trahunt intestina omentum uterus, vagina è loco nativo dejecta; 4°. parietum vaginæ per partum multiplicem distensio, debilitatio, quæ scilicet sufficienti sustentaculo vesicam ex hac parte defraudat; 5°. fibrarum musculosarum tum vesicalium, tum vesicæ circumpositarum recessus ab invicem distensione productus, quo nimirum labefactatur claustrum coercentis robur. Minus benè Sharpius à præviâ enterocele, aut epiplocele cystocелеm semper pendere vult, tertiam ex assignatis causam tantum agnoscens; observatione enim non semel constitit herniam cysticam solitariam simplicem primariam enatam fuisse. Nec jure meliori uni conformationis vitio in utero contracto, non verò causæ adventitiæ, eam adscribit Meryus; potest equidem quandoque vitium conformationis locum habere; verum non aliam causam agnoscere vetant rationum momenta adversus Meryanam sententiam à Verdiero, Salzmanno relata.

Obnoxia sunt cystocelis species variæ calculo, obstructioni, inflammationi, strangulationi, gangrænæ, irritationi, adhærentiis, tandem compositioni.

Calculos sæpè continet cystocеле annularis, necnon vaginalis. Horum signa sunt renitentia, strepitus, dum pars herniosa præsertim vacua digitis contrectatur, perceptus; denique dolores à concretionibus hujuscemodi excitari soliti. Doceat te casus à Thoma Bartholino enarratus,

quod etiam si nec palpus, nec strepitus calculorum praesentiam denotent, nihil tamen de ipsorum absentia concludendum veniat, praesertim si ægrum vexant dolores calculosi. Visi sunt calculi viam sibi in inguine patefecisse, aperturâ ob assiduum urinæ effluxum in ulcus fistulosum abeunte; calculus ita quandoque obturat herniæ orificium, ut ex parte vesicæ herniosâ in aliam exonerari non possit lotium; hoc si contingat strangulatam dicunt cystocелеm obstructæ nomine melius salutandam. Incrustatione calculosâ ita clausum vidit Bertrandius herniæ cysticæ orificium, ut in defuncti cadavere, non nisi post eam diffractam, introduci stylus potuerit; vesicam felleam figurâ ac capacitate æmulabatur pars vesicæ urinariæ ectopa, humoris fetidi drachmis aliquot feta, quam pro sacco hernioso in omenti & intestini herniis observando, ast hic partibus emotis vacuo, de facili habere potuisses. Præsidio est lithotomia specialis, quâ denudatis per celotomiam in cystocеле inguinali calculosa partibus, citra verò talem denudationem in vaginali calculo etiam fetâ, sufficienter indiditur vesicæ pars ectopa, & calculus extrahitur, cavendo ne pars incisa in ventrem refundatur; deligato, ut in vulgari lithotomiâ fieri solet, vulnere, avertitur ulceris fistulosi ex continuo urinæ per vulnus effluxu metuendi periculum catheteris tubulosi immisione, quâ urina ad vias solitas revocatur.

Inflammatione corripì possunt omnes herniæ cysticæ species: tunc signis cystocelis genericis adduntur dolor acutus, calor, febris, vomitus, singultus. Ex Petiti observatione, si simplex sit cystocеле, quæ inflammationem patitur, vomitum singultus sequitur; si verò ea inflammata

epiploceli, aut enteroceli mixta sit, singultus vomitum præcedit; orificium partis herniosæ nunc penitus ob inflammationem vigentem clauditur; & lotio ex ipsâ in aliam vesicæ partem evacuari nescio, strangulatio accedit; nunc verò irritâ inflammatione satis hiat, quamvis constrictum, ejusmodi orificium, ut urinæ è vesicæ parte ectopâ per pressionem expulsæ in aliam hujus visceris partem via pateat; exulat tunc strangulatio, præfente inflammatione. Curatur cystocelis inflammatio venæ sectione iterum atque iterum celebratâ, applicatis topicis, evacuatâ ope lenis pressionis in protuberantiam & hypogastrium factæ urinâ in cystocele contentâ, si exulet strangulatio: quam si inflammatio induxerit, tunc acu ad apicem tricuspidatâ, & tubulo inclusâ perforari debet hernia, ut extrahatur lotium; dein venæ sectionibus iteratis & impositis emollientibus, imò & resolventibus inflammationi occurrendum; quæ si auxiliis jam dictis cedere renuat, unica spes est in celotomia. Denudatis hujus ope partibus, dilatione facta aufertur aperturæ exitum dantis constrictio, & in ventrem refunditur pars vesicæ herniosa, nisi obstant præsens ipsius conditio, vel adhærentiarum separationi minus aptarum indoles: deligatur vulnus, ut moris est, in bubonocelis operatione, & cicatrice factâ, locus hic splenio & bracherio firmatur. In cystocele epiploceli, aut enteroceli mixtâ, si celotomiam celebrare cogat inflammatio refractaria, meminerit Chirurgus nullam facci herniosi partem auferre, ne una eademque sectio & facci & vesicæ partem eximat cum malis ægri rebus.

Quemadmodum enterocele inflammata corrumpitur quandoque, ita cystocelis inflammatio nonnumquam

nonnunquam abit in gangrænam. Hujus signa ex enterocelis gangrenodæ affectionibus satis intelliguntur. In desperatissimo hocce casu nulla alia via remanet, quam quæ pro corruptis intestini herniis à Louisio ineunda suadetur in Commentariis Academiae Chirurgicæ.

Ab urinæ in parte vesicæ herniosâ morantis copiâ ita stimulari, irritari possunt hujus parietes, ut, quamvis absit inflammatio, ea ferè tamen accedant symptomata, quæ in cystocele inflammata observari modò diximus; scilicet dolores acuti in protuberantiâ, nausæ, vomitus, singultus. In herniâ cysticâ cum intestinali combinatâ, Suæus junior vidit irritationis hujusce exemplum, memorante Verdiero. Fugantur hæc accidentia urinæ evacuatione ope catheteris, scroti elevationis, & pressionis in protuberantiam factæ, obtinenda; præcaventur verò si vesicam herniosam manibus elevatam ac compressam exonerare meminerit æger, statim atque vastius tumet.

Adhærentias contrahunt herniæ cysticæ non secus ac intestinales, & epiploicæ: probant exempla à Verdiero relata. Legatur luculenta dissertatio, quâ enterocelis & epiplocelis adhærentias profecutus est Arnauldus, & exinde adhærentiarum cysticarum theoria & therapeia eruatur. Adhærentiæ suspicionem injicit cystocelis irreducibilitas in nullam aliam causam refundenda; præsentem ostendit celotomia.

Combinatur cystocele cum enterocele, epiplocele, procidentia, inversione uteri ac vaginæ. Vide Cystoceles compositas.

A. Cystoceles simplices.

- I. Cystocele inguinalis; Hernia inguinalis vesicæ

Tom. II.

L

urinariae Auctorum, ut Verdieri, Meryi, Petiti, Plateri, &c. *Cysto-bubonocèle* eorundem; *Hernie inguinale de la vessie urinaire*; *Hernie cystique de l'aîne*; *Cystocèle inguinal*; *Cysto-bubonocèle*.

Variat hæc species in incompletam & completam, in solitariam & geminatam. Præcedit urinæ retentio, vel dysuria, vigente hacce herniâ etiam observanda: vesicâ per annulos inguinales elapsâ, tumet inguen tantum in casu incompleto, inguen autem & scrotum in casu completo, protuberantiâ quæ notis gaudet in charactere generico memoratis: exulat alius visceris simul herniosi societatis; cave ne ipsam cum hydrocele confundas. Notabis saccum herniosum in enterocèle, epiplocele, aliisque herniis etiam incipientibus præsentem, partesque emotas includentem, in herniæ cysticæ inguinalis principio deficere; neque adesse, nisi satis cystocèle increverit; eumque ante vesicam tunc positum, nusquam ipsam includere.

Curatio modo sequenti perficitur. Interdictis ægro pinguibus, oleosis, necnon remediis diureticis, parvâ ipsi potûs quantitate concessâ, monendus est ut mingendi desiderio utut frequentissimo obtemperet; & ut quantum poterit in latus herniæ oppositum decumbat: quo in situ si difficultatem experiatur in emittendo lotio herniam replente, suppetias ipsi ferent protuberantiæ elevatio, ac compressio, necnon situs resupinus clunibus elevatis, sub quo nonnunquam etiam absque compressione succedit mictio in aliâ corporis positurâ impossibilis; 2°. factâ lotii in cystocèle contenti naturali, vel artificiosâ evacuatione, liberato per clysterem à sordibus intestino recto, ægro in positurâ legitimâ constituto, tentanda est partis vesicæ herniosæ repositio,

eam adhibendo encheiresim, quæ in intestini, vel omenti restitutione usurpatur: quâ penitus impectatâ bracherio congruo pilâ instructo convexâ, muniendus est annulus inguinalis; 3°. si cystocele completa sit, non accreta, reductionis tamen impatiens, apponendum est subligaculum faciforme, suspensorium vulgò dictum, è telâ parum extensili factum, paulò minori quàm est protuberantiæ moles donatum cavitate, in dies, prout decrescit herniæ volumen, minuendâ, & liquore astringenti ac roborante madefaciendâ. Annulum inguinalem attingente cystocele, in suspensorii locum sufficietur bracherium pulvinari gaudens latiusculo subconcavo, in planum, dein tandem in convexum mutando; quod tunc deponetur, cùm nullum de perfectâ curatione remanebit dubium; 4°. si vesica circumpositis adhæreat, locus tantum est suspensorio vulgari, nisi celotomiæ, sub qua leviores adhærentias perita manus tollit, periculum facere velit æger.

2. *Cystocele cruralis*: *Cystomerocele*; *Hernia cruralis vesicæ urinariæ* Levretii apud Verdierum, *obs. XI. Hernie crurale de la vessie urinaire*; *Cystocèle crural*; *Cystomerocele*.

Fit hæc species à vesicâ urinariâ sub ligamento Poupartii in mulieribus prægnantibus, puerperis, hydropicis, provolutâ. Cognoscitur signis genericis, sede anatomicâ & simplicitate. Differt à præcedenti notis iisdem, quibus entero-bubonocèle à merocele intestinali distinguitur; scilicet majori à genitalibus distantia, & loco sibi proprio, quem in inguine superiori, & ferè super anteriorem femoris partem obtinet. Adest urethræ obliquitas cathetere immisso detegenda; ex præcedenti specie hujusce curatio eruitur.

3. *Cystocele perinæalis* ; *Hernia perinæalis vesicæ urinariæ* ; *Hernia perinæi cystica* Auctorum , ut Meryi , Curadii patris apud Verdierum , *obs. XIII. Hernie cystique du perinée* ; *Cystocèle du perinée.*

In hac specie ad perinæum nonnihil ad raphes latera elabatur apud gravidas vesica urinaria , juxta vaginæ & intestini recti partes laterales obrepens , ab utero fetu distento pressa , musculorum ani levatorum fibras fasciculatim coactas diducit , separat , cutemque attollit , spatium nativo sustentaculo defraudatum subiens. Cystocelem hancce caractere generico insignitam specificè determinat locus affectus & simplicitas ; post partum spontaneè evanuisse observata fuit : quod si non contigerit , valet hic ea curandi methodus , quam speciei cystocelis primæ attribuimus.

4. *Cystocele hypogastrica* ; *Hernia vesicæ urinariæ supra pubem* Levretii apud Verdierum , *obs. XIV. Hernie de la vessie par-dessus les os pubis* ; *Cystocèle hypogastrique.*

Vocabatur Ledranus ab homine annos nato 40. ob urinæ retentionem , quam plures aliæ præcesferant , periculosissimè decumbente : præter tumorem , quem vesica lotio distenta supra pubem efformare solet , aderat præterea tumor alter longè minor ad latus muscoli recti positus , priore paulo elatior , & tactui facilè cedens. Extractis per catheterismum urinæ libris tribus , evanuit protuberantia major supra pubem sita , & cessavit urinæ effluxus. Levi pressione in tumorem alterum factâ , nova successit urinæ emissio , quâ tumor hicce deletus est. Irrito levamine per catheterem , qui in vesica derelictus fuit , allato , fatum brevi functus est æger ; neque facta est cadaveris aperiendi

copia. Putat Ledranus tumorem minorem faccum fuisse urinæ parvâ copiâ fetum à tunicâ vesicæ urinariæ nerveâ inter diductas tunicæ carneæ fibras protrusâ efformatum, qui in vesicæ partem majorem ægrè exonerabatur, ob constrictum à fibris carneis sacci hujusce orificium.

5. *Cystocele vaginalis*; *Hernia vesicæ urinariæ intra vaginam eveniens* Roberti apud Verdierum *obs. XVIII. Hernie de la vessie urinaire dans le vagin; Cystocele vaginal.*

Inter fibras tunicarum parietes vaginæ efformantium diductas viam sibi aperit vesica urinaria, membranas vaginæ elevans in protuberantiam signis cystocelis genericis gaudentem, è vaginæ parte ossibus pubis respondente emergentem, ejus orificium occupantem; hanc in muliere gravidâ 40. annos natâ, quam frequens ac dolorificum urinæ fundendæ desiderium divexabat, partûs tempore observavit Robertus memorante Verdiero. Deducitur hujus speciei diagnosi ex caractere generico, sede anatomicâ, & simplicitate. Cave ipsam confundas cum enterocele vaginali, hysterocystocele, & præprimis cum hydrocele quam in cavo factitio textus cellularis vaginam cum recto alligantis efformatam observavit Bertrandus in muliere gravidâ uterum antrorsum inclinatum gerente. (*Vide Bertrandii dissert. de hydrocele apud Act. Acad. Chirurg. T. III.*) Valet in hac cystocelis specie ea curandi methodus quæ adversus enterocelē vaginalem Garengoeto, & Arnoldio benè cessit; scilicet vesicâ repositâ vaginæ immittitur pessarium à similitudine cum doli operculo nomen habens, longitudinaliter in medio perforatum, & binum gerens funiculum, quo extrahi possit; nisi adhibere mavis spongiam ex

aquâ aluminosâ expressam, quâ enterocelen vaginalem ab Hænelio curatam fuisse supra diximus.

B. *Cystoceles compositæ.*

6. *Cystocele enterocelica; Entero-cystocele; Hernia enterico-cystica; Hernia cystica enterocelem inducens* Auctorum; *Cystocele ou hernie de la vessie compliquée d'enterocele* Verdier; *Entero-cystocele.*

In hac specie quæ enterocele cystocelica frequens minus est, primaria est hernia cystica; intestinalis verò secundaria, intestino saccum à peritonæo per vesicam ectopam raptò tandem efformatum subeunte. De cætero eadem signa præ se fert ac enterocele cystocelica; nimirum signa herniæ cysticæ, & intestinalis combinata: itaque utraque quoad speciem jungenda, licet cystocele hic primarius sit affectus; illic verò secundarius. Patet ex bino hocce herniæ genere curatio speciei istius.

Cystoceli primariæ comites sese addere possunt intestinum, & omentum simul, tunc ex trium horumce viscerum herniâ exsurgit cystocele epiploico-enterica.

7. *Cystocele epiplocelica; Epiplo-cystocele; Hernia epiploico-cystica; Hernia cystica epiplocelen inducens* Auctorum; *Cystocele ou hernie de la vessie compliquée d'épiplocele* Verdier; *Epiplo-cystocele.*

Quemadmodum in specie præcedenti cystoceli primariæ adjungitur enterocele secundaria, sic in istâ specie eidem in societatem venit omentum in sinum peritonæi per vesicæ descensum similiter rapti provolutum. Composita hæc vesicæ hernia signis convenit specificis cum epiplocele cystocelica à quâ ideò minùs benè separaretur quoad speciem, quamvis posterior secundaria hîc sit, illic verò primaria; neque dispar est curandi methodus

in utraque. Si in hac specie omento etiam addatur intestinum, fit cystocele enterico-epiploica.

8. *Cystocele ab hysteroptosi; Hystero-cystocele; Hernia cystica uteri vaginæ prolapsui, inversioni accedens* Auctorum; *Hernie cystique se mêlant à l'hysteroptose* Verdier; *Hystero-cystocele.*

Eadem prorsus species est hæc cystocele ac hysteroptosis composita, de quâ suprâ.

L V II. *Encephalocèle* Corvini *dissert. de hern. cerebri* Haller. *Disput. chir. T. II.* *Hernia cerebri ejusdem loc. citat.* Le-dranii *obs. chir.* 1. Reiselii *Ephem. nat. cur. Dec. II. An. II. obs.* 115. Trewii *Commer. Litter.* 1738. hebdomada 52. n. 3. Tacconii *Dissert. de humano monstro Bononiæ nato; Lechelii Eph. nat. Cur. Dec. II. An. II. obs.* 158. *Hernie du cerveau, du cervelet; Encephalocèle.*

Est cerebri, cerebelli aut utriusque, verbo Encephali, per osium cranii non penitus ossificatorum hiatus prorumpentis ectopia herniosa; quam cognosces protuberantiâ quoad magnitudinem, figuram, locum cranii quem occupat variâ, integumentis communibus supertectâ colore nativo donatis, nisi adsit gangræna; in infantum capite tantum observandâ, congenitâ, molli, indolenti, (inflammatione renitens, ac dolorifica fit), utplurimum fluctuanti, ad circumferentiam suæ baseos circulo cinctâ osseo digitis explorando, & ossificationis defectum includente, symptomatibus nullis gravibus stipatâ, saltem initio, si ea parva sit, & in vertice aut

lateribus capitis posita sit, gravissima verò symptomata, ut paralyfim, convulsionem, soporem, anæsthesiam, &c. secum trahente, si occiput teneat, aut si vastius tumeat, alibi licet sita. Cave confundas cum anevrismate spurio quod in puerulorum capite sæpius per ictus, aut capillitii tractionem producitur. (*Vide citatam Ledranii observationem.*)

Causæ encephalocelis sunt, 1°. collectio lymphæ visibilis subtilissimæ, quæ cerebrum irroratur, atque ab exsiccatione defenditur in parte cranii interni singulari factâ: hac enim positâ magis premuntur partis osseæ collectioni respondentis vasa; atque exinde impeditur in ea nutritio & ossificatio, dùm utraque in reliquis cranii ossibus perficitur; cedit pars hujusce modi debilior, minus resistens, correspondente encephali portione in ossis defectum sensim ac sine sensu insinuatâ, & superposita in protuberantiam attollente. 2°. Pressio quæcumque externa major in una cranii parte, quàm in reliquis; hac enim inducitur similis ossificationis defectus. 3°. Præsente per causas jam dictas in quodam cranii loco ossis hiato, si tamen quacumque de causâ protuberantia nondum formata sit, hanc excitare potest partus diuturnus difficilis, qui hiantibus foramine peregrino cranii ossibus, fortè primas fert in encephalo trans ipsam adigendo.

Encephalocelis species inflammari, suppurari, sphacelari possunt; quæ cognoscuntur signis inflammationis, apostematis, gangrænæ præsentiam indigitantibus: curatio eruitur ex attributâ hisce morborum generibus therapeiâ.

1. *Encephalocèle simplex; Hernia cerebri simplex* Trewii, *comm. litter. loc. citat. Hernie simple du cerveau; Encephalocèle simple.*

Hæc species à cerebro, cerebello, aut utroque tantum facta protuberantiam sistit signis genericis insignitam, sensim ac sine sensu incrementem, ob defectum collectionis serosæ nullo stipatam fluctuationis sensu; variare potest sede, quam occupat, & contento, quatenus nunc cerebrum, nunc cerebellum, nunc utrumque continet. Trewius, qui rarissimæ hujus speciei casum unus habet, vidit infantem in cujus capite super os verticis sinistrum, prope ipsum verticem & occiput, prominebat tumor floreni circiter magnitudine, & pollicem fermè altus; sic & in altero latere similis tumor, minor licet, aderat, qui tamen spontè evanuit; non difficile erat in ambitu tumoris hiatus ossis detegere; curatus fuit puerulus, adhibitâ methodo Ledranianâ. (*Vide speciem sequentem.*)

2. *Encephalocèle hydro-cystica; Hydro-encephalocèle, seu hernia cerebri composita* Corvini, Tacconii, Warneri, *obs. chir. XI. pag. 59. Hernia cerebri fluctuans* Ledranii; *Hernia cerebelli purulento-serosa* Reifelii; *Encephalocèle, ou hernie du cerveau avec épanchement de sérosité; Hydro-encephalocèle.*

Hæc species quæ præcedenti frequentior est, & à cerebro, cerebello, aut utroque fit, additâ simul magnâ serosæ colluviei simplicis, aut pure mixtæ copiâ, cognoscitur protuberantiâ notas genericas præ se ferente, & fluctuationis sensu donatâ. Variat hæc species, 1°. ratione loci, ut in parietali dextro ex Ledranii observatione, in occurso parietalium cum osse occipitali ex historiâ Tacconii, in osse occipitali ex Corvini, Reifelii, Warneri exemplis; 2°. ratione contenti; cerebrum includebat protuberantia in casu Tacconiano, Corviniano, cerebellum in Reifeliano; 3°. ratione conjunctorum; serum tantum adde-

batur encephaloceli in observationibus Ledranii, Tacconii, Corvini; serum verò ac pus ex præviâ inflammatione genitum in Reifelianâ. Hinc in ultimâ hacce observatione protuberantia fuit primum dura, tensa, & aperta, serum limpidissimum fudit, succedente materiæ purulentæ stillicidio, post septem hebdomadas morte commutato.

Curatur hæc species, 1°. impositis protuberantiæ per plures dies, imò & menses spleniis densissimis spiritu vini, aut aquâ vitæ madidis, consueto corporis involucro tantum sustentatis, per 24. horas absque novâ humectatione derelictis, eo fine ut duriora facta protuberantiam, quam sustentant, leviter comprimant. Hac methodo non solum Trewius encephalocelen simplicem curavit, sed & Ledranus compositam, evanescente protuberantiâ, dissipato sero, & ita promotâ ossificatione, ut post mensem unum foramen, quod magnitudine parietalis ferè metiebatur, maximè coarctaretur, & tandem post decimum penitus clauderetur. Quæ encephalocelibus parvis pauco sero fetis verticalibus, aut lateralibus proficit methodus; hæc manca est, si de occipitalibus aut vastiùs in quacumque capitis parte tumentibus agatur. In his enim uni ferè curationi palliativæ, quæ in protuberantiæ munimine tota jacet, locus tantum est, vix ac ne vix quidem radicali, licet in morbis extremis extrema quoque adhiberi possint remedia. Indicationes hic adimplendæ sunt, 1°. cerebrum roborare, à sero nimio expurgare; 2°. lympham in protuberantiâ collectam dissipare; 3°. partes emotas ab externis injuriis defendere repositas; 4°. ossificationem hiatus promovere; 5°. protuberantiæ cystides contractas reddere, aut removere; 6°. symptomatibus, ut paralyfi,

convulsioni, excoriationi, inflammationi, gangrænæ imminenti obviam ire. *Vide Trewium loc. supra citat. & Saltzmannum, dissert. de tumor. quibusd. ser.* Notabis circa indicationem secundam, si medicamentorum tùm extùs, tùm intùs adhibitorum ope evacuari lymphæ nequeat, de inhibendo providè aëris accessu, & de cautè vitandis cerebri, & ejus propaginum læsionibus sollicito, lympham aperturâ factâ paulatim esse tibi educendam, nisi promptiorem evacuationem jubeat imminens gangrænæ periculum; quamvis apertionem ut internecinam dissuadeant viri nonnulli in arte gravissimi; aut minori ratione ligaturam sensim in dies constringendam adhibere malint alii. Notabis circa tertiam indicationem partes emotas faciliùs ab aëris injuriis defendi, si apertura parva fuerit, & lentè ac successivè lymphæ educatur; si ad aperturam majorem faciendam coegerint rerum circumstantiæ, præsto sint debita linteaminum tegumenta, & vincula chirurgica; lymphæ evacuatio, lenta præsertim, partium retrocessioni favere potest; quæ si non contingat, ad eam impetrandam tentanda est Ledraniana methodus; anne ea quidem proficiente, tuto incidi & auferri potest pars cerebri emota, ac retrocedere nescia?

3. *Encephalocèle Lechelii, Eph. natur. cur. Dec. II. Ann. II. obs. 158. hydro-encephalocèle spinæ bifidæ mixta; Hydro-encephalocèle, ou hernie du cerveau avec épanchement, compliquée de spinæ bifida.*

Vidit Lechellius recens natum duabus instructum protuberantiis; alterâ in medio occipitis sitâ, juglandis magnitudinem æquante, molli, pilis obfitâ; alterâ in spinâ dorsi positâ, & ovi magnitudine donatâ; in hydrocephalum completum incidit tandem puerulus, quo è vivis sublatus est.

Cadaver apertum exhibuit lympham protuberantias replentem, spinam bifidam in lumbis, & foramen peregrinum in occipitali osse. Curatio intelligitur ex specie præcedenti.

Observ. 1^a. Si quis cum Corvino velit sub encephalocelis genere spinæ bifidæ species cogere, is me non habebit reluctantem; si trans foramen peregrinum in ossibus cranii præsens, à lymphâ collectâ adigantur solæ cerebri membranæ, cerebro ipsomet non emoto, an morbus ad encephalocelum referendus venit? An sub futurarum cranii diastasi contingit quandoque encephalocèle hydrocystica?

Observ. 2^a. An condendum est pneumonocelis genus? Hoc statuere videtur observatio Fonber-tiana in tomo primo Commentariorum Academiae Chirurgicæ legenda, & innuit clarissimus Gunzius.

L V I I I. *Hysteroloxia; Obliquitas uteri*
Roedereri *Elem. art. obstetric.* §. 449-
507. Levret. *observ. sur les accouch.* *In-*
clinatio, reclinatio, obliquitas uteri De-
venterii *cap.* 46. 47. 48. Ruifchii *observ.*
XCVIII. Inclinaison, obliquité de la
matrice, Sabathier *Mém. de l'Acad. de*
Chir. Tom. III. &c.

Est uteri sæpius gravidi, & contra quam in hysterocèle fit, abdominis claustris contenti situs in obliquum aberrans: quem cognosces, axi pelvis legitimè constituto, ex mutatâ orificiî uterini directione, quod exploratum nunc anteriora, nunc posteriora, nunc latus alterutrum respicere deprehenditur, ut symptomata hæc vel illa omit-

tam in speciebus variis diversa ; diagnosim genericam speciali roborata.

1. *Hysteroloxia anterior ; uterus antrosum inclinatus ; uterus in partem anteriorem obliquus ; inclinatio uteri Auctorum ; venter propendulus Latinorum ; Matrice tombée en avant Deventer ; inclination de la matrice en avant , ventre en besace.*

Debetur hæc species insertioni placentæ, non in fundo uteri, sed ad partem ipsius anteriorem factæ, ac debilitati muscutorum abdominalium. Cognoscitur abdomine supra os pubis propendente, atque magis in gravidæ sedentis femoribus incumbente, hypochondriis minùs tensis ac repletis, orificio uteri solito altiori, difficillimè, partim, & quandòque non nisi integrâ manu in vaginam immissâ, explorando, os sacrum directè ferè respiciente, digitum difficilè, & solum ferè flexum admittente, urinâ majori in gradu ob vesicam compressam suppressâ, vel contineri impote, tenesmo molesto, tractionis sensu in pelvisummâ incedendi, aut etiam situm mutandi difficultate, partu difficili, lento, doloribus spuris, frequentioribus, vehementioribus stipato, capitis fetûs vertice ossi sacro obverso, occipite ad ostium depulso, si rectè situs sit fetus, liquoris amnii vesicâ oblongâ, gracili, botuliformi, justo citiùs rumpendâ ; cujus ruptionem assiduum aquarum stillicidium excipit. In hac specie, graviditatis tempore, abdomen suspensorio sustentandum, lecto diutissimè affigenda mulier : instante partu ex gravissimis Auctorebus obstetricatio instituenda sub decubuo corporis situ, pelvi elatâ, thorace demisso, abdomine interea ope mantilis pluries complicati, & à duobus ministris gnaris ac validis sustentati elevato : ex Levretio verò

facilius succedit partus, si gravida genubus ac cubitibus innitatur. Plura *vide* apud Deventerium, Levretium, Roedererum, aliosque.

2. *Hysteroloxia posterior*; uterus *retrorsum inclinatus*; *uteri reclinatio* Auctorum; *uterus in partem posteriorem obliquus* Roedereri; *Matrice renversée contre les vertébrés* Deventer; *inclinaison de la matrice en arriere.*

Hanc speciem negat Sabathierus; admittunt cum non paucis Deventerus, Levretius, Roederus. Pendet, præcipuè præsentæ placentæ insertionem ad partem uteri posteriorem, ab ossis sacri tubere symphyssi ossium pubis nimis vicino, & lumborum vertebris in posteriora flexis, concurrente sæpius pelvis angustia. Cognoscitur tumore abdominis altius ascendente, minus prominente, magis complanato, vomitu versus graviditatis terminum, crebriori & majori, dyspnoeâ, inspiratione nempe parvâ & frequenti, capite ossibus pubis inhærente, urethram comprimente cum lotii suppressione, pubis regione tensâ, elatâ, acriter à pressione dolente, uteri orificio facile attingendo, inferiora directè respiciente, imò ex Deventerio ad anteriora converso, & margine inferiori tantum explorando, tandem fonte pulsatili ad os uteri delabente. Obstetricationem in hac specie adhibendam *vide* apud Roedererum.

3. *Hysteroloxia lateralis*; uterus *in latera obliquus* Roedereri; *uterus lateraliter inclinatus*; *obliquitas uteri propriè dicta* Auctorum; *Matrice inclinée sur les côtés* Deventer; *inclinaison latérale de la matrice*; *obliquité de la matrice.*

Variat hæc obliquitas in latus dextrum & in sinistrum; variat etiam quatenus nunc cum uteri intorsione combinatur, nunc non combinatur.

Huic speciei ansam præbet sæpissimè placentæ non in fundo, sed ad latera uteri facta insertio; præbere & etiam potest ligamentorum in alterutro latere debilitas. Hujus speciei signa sunt abdomen in medium apicem non prominens, sed subcomplanatum, depressione obliquâ longitudinali, ast non mediâ sectum cum tumore à depressionis lineâ hinc inde gemino; protuberantia dura à muliere in alterutro abdominis latere à primis graviditatis mensibus persecta, semper augescens, fixa, ventre reliquo magis dolorifica; motiones fetûs in latere obliquitati opposito manifestiores, crebriores; quandoque extremitatum ejus lateris, cui moles uteri incumbit, stupor, claudicatio, varices, tumor glandularum inguinalium, femoris in ipso partu cruciatus, & similia; orificium uteri solito altius, difficilè attingendum, margine inferiori tantùm explorandum, latus obliquitati oppositum respiciens; urinæ difficultas plus minus magna; partus difficilis, tardigradus, doloribus spuriiis crebrioribus, vehementioribus stipatus; caput fetûs vaginæ utero transversim actum, pelvimque decussans, vertice ossibus pubis, ilii, necnon ischii, si in pelvis cavitatem decidat caput, obverso appellente; liquoris amnii vesica oblonga, gracilis, botuliformis, justò citiùs rumpenda, subsequente assiduo aquarum stillicidio; funiculi excidentia quandoque contingens; brachium facilè procidens, ulteriorem capitis descensum omnimodo impediens; collum denique in vaginam depressum, extensum, cum citiori fetûs morte, malum non inhibet decubitus assiduus in partem obliquitati oppositam, experientiâ teste. Circa ea quæ in hac hysteroloxiæ specie peragenda sunt, *vide* Deventerium, Levretium, Roedererum, aliosque.

4. *Hysteroloxia citra graviditatem ; lateralis uteri non gravidi inclinatio , seu obliquitas Ruischii , obs. XCVIII. Inclinaison latérale de la matrice , ou obliquité de la matrice sans grossesse.*

Nonnunquam exploratione comperit Ruischius citra graviditatem in latus hoc vel illud torqueri uterum à situ naturali aberrantem in viventibus , quæ dolorem hypogastrii , continuum mingendi desiderium , & tenesmum frequentissimum querebantur. In cadavere autem uterum in latus finistrum inclinatum semel vidit. Hanc nativæ posituræ mutationem à pravâ conformatione oriri quandoque ; neque semper accusandam esse graviditatem cum ipso credi potest.

LIX. *Parorchidium ; Testiculorum serio descensus , vel retractio Quelmaltzii dissert. I. T. V. Haller. disput. anatom. Verdierii de hern. vesic. urin. Act. Acad. Chir. T. II. Dionisii operat. chir. demonstr. 3. Thom. Bartholini hist. anat. Felic. Plateri Mantiss. observ. Morgagni Advers. IV. Ambr. Paræi de tumoribus contr. natur. particularib. Déplacement des testicules ; testicules dans le ventre , dans l'aîne , près de l'aîne , rétraction des testicules , intrusion des testicules.*

Est testiculi unius , vel utriusque , cujus post nativitatem sedes naturalior scrotum est , situs in alienum aberrans ; quam sitûs nativi mutationem cognosces scroti exploratione , testiculo hinc , vel utrimque vacui , necnon fede quam ambo vel alteruter

alteruter occupant: porro vel ferius descendens testiculus hic, ille, aut uterque nunc abdomine occultatur, nullibi conspicuus, nunc in annulis extuberat, nunc infra hæret ipsis proximus, vel nativum jam nactus locum viam emensam remeat ad annulos retractus, aut intropressus.

1. *Parorchidium à sero descensu; serior testiculorum descensus* Quelmaltzii, Thom. Bartholini, Fel. Plater. Morgagni, Paræi, Dionisii, Verdierii loc. cit. *Testicules dans le ventre, dans l'aîne, près de l'aîne; descente tardive des testicules.*

Variat trifariam hæc species; vel enim abdominis cavo delitescunt testiculi nulla sui præbentes indicia; vel in annulis monticulorum instar extuberant; vel ipsis proximè subjacent magis adhuc prominentes. Hujus speciei signa sunt defectus testiculi unius, vel utriusque in scroto, in quod nusquam antea penitus provolutus est, necnon ipsius præsentia in variis locis modo memoratis. Notabis varietatem hujus speciei secundam cum dolore esse sæpè conjunctam, & à testiculorum defectu determinari; primam varietatem feminis legitimi emissionis. Testiculi quandoque ubi semel inventi sunt, ibi restitant; ut plurimum tamen temporis successu, & etiam non rarò statim à natiuitate, in scrotum descendunt patriis laribus valedicentes. Si diutius post natiuitatem hunc suum descensum morentur, commotionem in ipsis excitant ut plurimum pubertas adveniens, saltus validus, venus præmatura, & similia. Varietas prima naturæ committenda est; secundæ competunt applicata emollientia; tertiam decet expectatio. Cave ne annuli abdominalis per testiculi descensum dilatati apertura patentior herniæ viam subternat. Cave etiam ne protuberantiæ in varietate

secundâ & tertiâ ad annulos observandæ subligaculum apponas, & emplastra roborantia, herniam malè accusans: quod si jam ab imperito Chirurgo factum invenias seriùs vocatus, præsto tibi sunt remedia tùm externa, tùm interna, quibus inflammatio imminens, aut facta depellitur, & lenitur dolor.

2. *Parorchidium à retractione; testiculorum retractio* Quelmaltzii, *loc. cit.* Suberini, apud Solenandrum *sect. IV. conf. 18. &c. Rétraction des testicules.*

Retractioni testiculi unius, aut utriusque ex scroto in inguina ansam præbet calculus renum ac vesicæ, incessus citatior in iis qui itineribus instituendis minùs assuefacti humum celeriori pede statim signant, urina nisu magno ac diutiùs cohibita, &c. Retractionem testium ab hac ultima causa in puerulo vidit Quelmaltzius stipatam doloribus exquisitissimis, scroti tantâ contractione, ut nullum adfuisse crederes, protuberantiâ in inguinibus durâ, dolente, à testiculis efformatâ, tandem incessus impotentiâ, quam emollientibus applicatis, & præscriptis antispasmodicis curavit. Retractionem testium à celeriori gressu, ut præsentem quies sanat, ita futuram præcavet incessus primùm moderatior. Quoad primam varietatem, *vide* Calculi therapeiam.

3. *Parorchidium ab intropressionem; testiculorum in inguen intrusio* Solenandri *conf. sect. IV. conf. 18. Intrusion des testicules dans l'aîne; intropression des testicules.*

Pueri subinde manuum tractatione nunc hunc, nunc utrumque testem fursum attollunt, & premendo inguini inferunt, ut ibidem aliquandiù inhæreat cum valetudinis ut plurimum dispendio,

nisi paulò post pristinae sedi restituatur; ut omit-
tam peritonæi relaxationem ab intrusione hacce
inductam, quam facile hernia dein excipit. Virum
equi succussus durior contra ephippii partem an-
teriore[m] ita allisit, ut testis alter gravi pressione
contortus, in inguen sinistrum intruderetur, unde
nullo modo reduci potuit. Supervenit ibidem
tumor, dolor; graviter per plures dies eques
decubuit; tandem augescente febre è vita exces-
sit; priusquam institueretur sectio cælotomiæ si-
milis, quâ mali sanationem medentum unus pro-
mittebat; aperto cadavere inventus testiculus sub
peritonæo inter abdominales musculos ita inhæ-
rescens, ut quasi ipsis connatus, neque adhibitâ
etiam sectione integrâ valetudine inde auferendus
videretur; *vide Solenandrum loc. cit.* Narrat Au-
tor modò memoratus casum viri qui à febribus
diversis curatus in testiculi retractionem incidit.
Ut exclusum dimitteret testiculum, hunc magno
nisu & labore manuum frictionibus exercuit;
unde in parte graves dolores excitati sunt. Resti-
tuto post dies circiter 12. testiculo, cum ex cu-
jusdam suasu oleum terebinthinum per biduum illi-
neret, tantus calor & dolor in ea parte excita-
tus est, ut ab inunctione abstinere cogeretur;
abhinc testiculum illum percepit altero longiorem,
magis propendentem, debiliorem, flaccidum, &
cremastere resolutum non retrahendum; an hoc
testiculi vitium quartam constituit parorchidii
speciem?

Observatio. Hysteroloxiâ & parorchidio non
continentur omnia aberrationum genera: situm
etiam nativum mutat, quin tamen abdomen in
herniam elevet, stomachus deorsum provolutus,
& in pectus actus; (ultimam hanc aberrationem

herniam stomachi internam vocat Kirschbaumius : *vide* Haller. *disput. chir. T. III.*) Mutant eodem quoque modo lien , hepar , intestina ; aberrat adhuc fetus in conceptibus extra-uterinis ; prædictorum viscerum , & aliorum , si quæ sint , aberrationes , memoratas potius quam sufficienter descriptas , autoptis relinquimus concutiendas , in debita genera conjiciendas , & generico donandas charactere.

L X. *Exarthrema* Græcor. *Exarthresis* , *Pararthrema* eorumd. *Luxatio* , *subluxatio* , *distorsio* Heister. *inst. chir. T. I.* Boerhaav. *aphor. comment. T. I.* Gorter. *chir. repurgat. cap. VI.* Platner. *instit. chir. §. 1090 - 1213.* *Luxation* , *entorse* , Duverney *Malad. des os, T. II.* Petit *Malad. des os, T. II.* Col de Vilars *Chir. T. V.* de Lafaye *princ. de Chir.*

Est separatio contigui in ossium articulis diarthrosicè , non verò immobiliter combinatis ; quam cognosces 1°. impotentiâ ad motum parti luxatæ nativè competentem partiali vel plenariâ , nec sensibilitati subjecti dolorem à motu sibi metuentis tribuendâ , nec alteri morbo ; 2°. mutatione figuræ , & posituræ nativarum à malâ conformatione , & ab alio morbo non pendente ; 3°. dolore vario , ut plurimum observando , aliunde non repetendo ; 4°. protuberantiâ ad novam partem occupatam ; 5°. cavitate ad partem ab osse derelictam ; 6°. musculorum ut plurimum tensione majori in parte luxationi oppositâ ; 7°. conversione alterius ossis extremi in partem luxationi

oppositam sæpiùs observandâ; 8°. acurtatione, vel prolongatione partis luxatæ, (vix sensibilibiter mutatur longitudo in exarthrematibus incompletis;) 9°. repositione nunc difficili, difficillimâ, impossibili; nunc verò facili.

Principia exarthrematis sunt violentia externa, ut ictus, lapsus, saltus, nisus, &c. contractio musculorum voluntaria, vehementior, aut convulsiva; musculorum eorundem paralyfis; ligamentorum, capsularum articularium relaxatio, debilitas, elongatio nimia, dialyfis, intumescencia; collectio synoviae lentescens, indurata in articularum cavo; intumescencia acetabulorum, eorundem protuberantia à callo, excrescentiâ intus enatis; tumor glandularum mucilaginosarum schirrodeus; caput ossis intumescencia; apostema articulare.

Exarthrema dividitur in simplex, compositum & complicatum, in incompletum & completum; dici etiam potest obliquum, vel directum, prout os luxatum respectivè ad situm nativum obliquo modo se habet, vel merus est juxta nativam articuli directionem ejus descensus. Alia causam agnoscunt externam, internam alia; hinc specierum divisionem ducimus.

Exarthrematis curatio sita est, 1°. in partis luxatæ repositione; 2°. in ejusdem in loco nativo retentione; 3°. in symptomatum dissipatione. Primum obtinetur extensione, contra-extensione, impulsione, quæ manu, mantilibus, laqueis, machinamentis peraguntur. Repositam probè fuisse partem cognosces sono obscuro sub repositionis negotio percepto, figuræ, posituræ, ac longitudinis alienarum mutatione in legitimas, ac sanas, doloris remissione, integrâ motûs membri resti-

tutione. Repositionem citissimè instituendam differre cogunt partis intumescencia, inflammatio, nisi has faciat os luxatum, convulsiones, fractura articulo vicina; alteri prospicitur quiete, fasciatione accuratâ, situ partis luxatæ naturali. Circa bina hæc puncta, plura *vide* apud Auctores citatos, quæ brevitatis ergo prætermittimus. Symptomatibus occurritur modo vario, accidentium scilicet indoli accommodato.

(A) *Exarthremata à causâ externâ.*

1. *Exarthrema*; *luxatio simplex*; *exarthrema completum simplex à vi externâ* Auctorum citatorum, ut *Petiti cap. 1. Vilarsii art. X. Duverneyi cap. 1. &c. Luxation complete & simple par cause externe.*

Variat hæc species, 1°. parte luxatâ, quæ nunc est humerus, nunc carpus, digiti, femur, maxilla inferior, &c. 2°. regione luxationis, quæ modò fit supernè vel infernè, modò introrsum aut extrorsum; debetur violentiæ externæ; subito accidit, & ferè semper non nisi in enarthrosis, aut arthrodiis, vix in gynglimis; his adde signa generica 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. dolorem vividum in instanti, quo luxatio fit, & diù post eam factam, motum versus unam partem minùs difficilem quàm versus alteram, & repositionem ægrè obtinendam. Signa specialiora pro parte variâ, completâ, luxatâ observanda legantur apud Auctores citatos. Curatur hæc species repositione, splenio simplici solventibus madido, quiete, situ partis naturali, & fasciatione plus minùs firmâ pro luxationis renovandæ periculo; partis intumescentiæ, dolori, feбри, si supervenerint, obviam itur per venæ sectiones, narcotica, &c.

2. *Exarthrema subluxatio simplex*; *Exarthrema incompletum simplex*, constans, à vi externa Auctorum, ut Petiti, Duverneyi, Vilarsii loc. citat. *Luxation incomplète & simple par cause externe.*

Variat ut præcedens hujuscemodi species; 1°. parte luxatâ; 2°. luxationis regione; violentiam externam pro causâ pariter agnoscit; subito fit; vix alia observatur in gynglimis; locum etiam habet, sed rariùs, in enarthrosis & arthrodiis; his adde signa generica 4. 5. 6. 7. necnon impotentiam ad motum versus partem quamcumque æqualem, dolorem vividiorum, majorem articuli protuberantiam, vix mutatam nativam membri longitudinem, repositionem cæteris paribus minùs difficilem quàm in præcedenti. Curatio intelligitur ex prima specie.

3. *Exarthrema distorsio*; *Exarthrema incompletum instantaneum* à vi externa Auctorum, ut Petiti T. II. cap. 14. Duverneyi T. II. cap. 5. &c. *Entorse.*

Fugacissimum hocce exarthrema derepente fit, & à violentiâ externâ ducit originem: cadit in enarthroses, arthrodias, & gynglimos; cognoscitur dolore acuto, intumescentiâ articuli calidâ, difficultate ad motum statim exiguâ quandoque, mox magnâ, ossis capite locum nativum retinente, atque ita immutatâ membri figurâ, ac positurâ. Inchoari debet curatio per repercutientia statim à factâ distorsione tantùm applicanda; quæ si non sufficiant, aut malo non satis recenti applicari nequeant, præsidio erunt quies debita, diæta tenuior, venæ sectiones iteratæ, clysmata, topica varia, ex emollientium scilicet, laxantium, anodynorum familiâ deprompta, si urgeat dolor & inflammatio; ex solventium verò primò mitiorum, dein potentiorum genere eruta, si modico

gradu vigeant dicta symptomata : tonicis spirituosiss, solventibus , aquis & lutis thermalibus claudenda curatio.

4. *Exarthrema complicatum ; luxatio complicata à vi externâ* Auctorum suprâ citatorum ; *Luxation compliquée par cause externe.*

Variat hæc species parte luxatâ , & luxationis regione ; accidentia cum quibus complicari potest exarthrema hocce , sunt vulnus , fractura , echymoma , convulsio , paralyfis , inflammatio , apostema , gangræna , strepitus , &c. Pendet hæc species à vi externâ ; subito fit : signa præ se fert exarthrematum 1ⁱ. & 2ⁱ. prout completum , vel incompletum est : his adduntur signa affectibus complicatis propria alibi legenda ; curatio ex speciebus 1^a. & 2^a. necnon ex peculiari accidentium memoratorum therapeiâ intelligitur. Longiùs excurreret hæc species , si vitium singulum exarthremati mixtum peculiaris hîc loci maneret curatio , quam idcirco ab Auctoribus sub genere allegatis peti volumus.

(B) *Exarthremata à causâ internâ.*

5. *Exarthrema à convulsione ; Luxatio à musculorum contractione convulsivâ , vel spasmodicâ* Auctorum , ut Fayæi , Vilarsii , Duverneyi , Petiti , &c. *Luxation causée par la convulsion.*

Variat hæc species parte luxatâ , & luxationis regione. Exarthrema hocce in nullam aliam causam refundendum præcedunt , atque inducunt validæ convulsiones , spasmi , crampi , quibus caput ossis ex acetabulo expellitur. Dolorificum est cum incipit , cum fit , & cum factum est ; difficillimè reponitur , extensionibus ad repositionem necessariis summum , quo excruciat , dolorem adhuc augen-

tibus ; his adde signa generica , atque ossis obliquitatem. Indicationes curatoriae sunt caput ossis reponere , repositum in acetabulo firmare , & interim convulsioni occurrere , quod pro varietate causarum , quibus ea natales debet , modo vario perficitur. *Vide morbos convulsivos.*

Ex hac specie intelligitur exarthrema , quod debetur contractioni musculorum voluntariae quidem , aut vehementiori ; sic oscitatione majori luxari potest maxilla inferior , &c. Patet curatio ex specie primâ.

6. *Exarthrema à paralyfi ; luxatio à musculorum paralyfi* Auctorum , ut Duverneyi , &c. *Luxation causée par la paralysie.*

Variat hæc species parte luxatâ , simplicitate , cum nempe solitaria est paralyfis luxationem excitans ; & complicatione , quando nimirum paralyfi miscetur ligamentorum laxitas ; signis genericis 1°. & 2°. adde partis emaciationem , dolorem ut plurimum levem , repositionem facilem , difficilem partis repositæ , spontè , nisi detineatur , statim iterum luxandæ contentionem , adhibitâ etiam legitimâ fasciatione , directum membri descensum , ipsius longitudinem majorem , caput ossis in suo acetabulo vacillans , ab eo recedens , & spatium vacuum inter seipsum , atque acetabulum relinquens , majorem nullam musculorum tensionem in unâ parte quàm in alterâ , nullam pariter alterius ossis extremi conversionem in partem determinatam. Varietas solitaria & varietas complicata gradu tantum inter se differunt. Celebratâ repositione , & injectâ accuratâ fasciatione , paralyfis remediis congruis ex morborum paralyticorum therapeiâ petendis est oppugnanda. *Vide Duverneyum in casu complicato : his addenda venit speciei subsequenter curatio.*

7. *Exarthrema à desmochaunosi ; luxatio à serosâ ligamentorum laxitate* Auctorum, ut Duverneyi, &c. *Luxation par le relâchement des ligamens.*

Variat hæc species parte luxatâ : pendet à sero luxuriante, & ligamenta laxante citra musculorum paralyfim ; gradariè fit ; exulat partis emaciatio ; adfunt cum signis n°. 1. 2. 4. 5. 6. 7. memoratis dolor, intumescencia articuli, acurtatio membri : non minorem vim exigit ad sui repositionem, quàm quæ fit à causâ externâ, & fasciatione validiori indiget, ut debitè contineatur : reducta pars nativam sedem etiam absque fasciatione fervat quandiù quiescit, motu edito statim luxanda. Curatur repositione, fasciatione accuratâ, hydragogis, sudorificis, laconico, diureticis, topicis spirituosus, aromaticis, stimulantibus, aquis ac lulis thermalibus, vapore alkoolis accensi, suffitibus aromaticis, tonicis, vesicatoriis, diætâ exsiccante, diaphoreticâ, diureticâ.

Hinc intelligitur exarthrema à ligamentorum debilitate morbos diuturniores excipiente, stimulantibus, analepticis, spirituosus, unctionibus mercurialibus post repositionem & fasciationem debitam curandum ; intelligitur & etiam exarthrema à ligamentorum diabrosi per materiam purulentam factâ sobolescens, quod sanationem vix videtur posse admittere ; neque obscurum est exarthrema, quod ligamentorum debilitati nimiam ipsorum elongationem excipienti natales debet.

8. *Exarthrema à desmophlogiâ ; luxatio à phlogodeâ ligamentorum intumescenciâ* Duverneyi loc. cit. pag. 21. 60. & 63. *Luxation par le gonflement des ligamens.*

Locum habet ex Duverneyo in femorum ac genuum ligamentis, quæ utplurimum per deflu-

xionem aut decubitus intumefacta, cavum articuli implent, & caput ossis extrudunt cum dolore intenso, sub singulâ articuli motione augendo, cum articuli prominentiâ majori, partis indifferentiâ ad motus in sensum quemcumque exercendos, ejusdem inflammatione, variisque aliis symptomatibus. Curatur auxiliis antiphlogisticis celeriter adhibitis, phlebotomiâ præsertim, topicis emollientibus, anodynis; quibus dolore sedato succedent resolventia: his adjungi debent epispastica, & cauteria ad majorem revulsionem impetrandam.

9. *Exarthrema pastaceum; luxatio à sinoviæ lentescens copiam* Auctorum citatorum; *Luxation par l'abondance de la synovie.*

Variat in hac specie pars luxata à sinoviâ spissiori & exuperante, non verò copiosiori, ast tenui ac serosiori, quæ speciem septimam potius produceret; extruditur caput ossis, quod licet ad acetabuli margines & ultra, repositione tentatâ, de facili admoveas, nusquam tamen in hujus cavum intrudere penitus poteris, resistantiam perferens insuperabilem, & strepitum audiens qualem edit argilla mollior pinsata; exulat dolor; eminent articulus in omnes sensus qui nativè ipsi competunt movendus; in gynglimis directus fit descensus, ac prolongatio, præsentibus signis genericis 1. 2. 4. 5. absentibus verò 6. & 7. in arthrodiis autem & enarthrosis elevatur os, ac decurtatur membrum vigentibus signis genericis 1. 2. 4. 5. 6. 7. Curatur hæc species, 1°. repositione quâ quantum fieri potest in acetabuli cavum caput ossis intruditur; 2°. fasciatione validâ caput idem in cavi fundum urgente, ut sinovia ad circumferentiam expressa, & sic magis externa facta me-

lius pateat actioni topicorum solventium ac discutientium parti imponendorum ; 3°. agitatione diuturnâ capitis ossis in suo acetabulo sub singulis deligationibus præstandâ ; ut scilicet velut pistillo sinovia conquassetur , attenuetur , & sic perspirationi , aut resorptui idonea reddatur.

Hinc intelliges hoc exarthrema , quod ictum , lapsum in articulum validiores ferius excipit , à sinoviæ lentescantis collectione potissimum pendens ; scilicet nullâ factâ ictus , aut lapsus tempore luxatione , impulso tantum violentius ossis capite in acetabulum , contunduntur partes intra ipsum hospitantes , subsequente obstructione , inflammatione , apostemate , & præprimis sinoviæ coacervatione , quâ , laxatis ligamentis distensâ capsulâ , temporis successu ossis caput tandem extruditur ; casus hic maturè dignoscendus est , ut nempe prævertatur luxatio , postquam contigit , nullâ arte tollenda. *Vide Auctores citatos , & Petitum præprimis de luxatione femoris , lapsum in magnum trochanterem excipiente.*

10. *Exarthrema tophaceum ; Luxatio à sinoviæ concretionibus Vilarsii, Duverneyi, &c. Luxation par la concrétion de la sinovie.*

Variat hæc species parte luxatâ ; observatur in rheumatismo articulari , & arthritide ; cognoscitur tardigrado mali incessu , doloris absentiâ , repositione impossibili , quamvis ad tophum usque satis facile adducatur ossis caput , strepitu , qualem edit corpus solidum percussum , percepto , dum tentatur repositio , eminentiâ articuli , mobilitate ejusdem in omnes sensus qui nativè ipsi competunt. Vix ac ne vix quidem sanationem admittit hæc species : tentari tamen possunt , ut repositioni via sternatur , medicamenta varia ,

quæ materiem concretam emolliunt, solvunt, ac ligamenta & tendines roborant. *Vide Duverneyum de anchylofi, Tom. II. p. 350.*

Hinc elucescit diagnosi ac curatio, si quæ fit exarthrematis à callo in acetabuli cavitate genito, ab excrescentiâ ibidem enatâ, ab intumescentiâ glandularum ejusdem mucilaginosarum schirrosâ: intelligitur & etiam exarthrema à topheâ ligamentorum induratione, quæ memorata admittit medicamentorum genera. *Vide Duverneyum T. I. cap. 1.*

II. *Exarthrema exostoticum; luxatio à capitum ossis & acetabulorum intumescentiâ* Petiti, Duverneyi, Vilarsii, Fayæi, &c. *Luxation par le gonflement des têtes & des cavités des os.*

Variat hæc species osse luxato, parte intumescatâ, quæ nunc ossis caput tantum, nunc acetabulum dumtaxat, nunc verò utrumque est, necnon causâ memoratam intumescentiam, & exinde luxationem inducente, quæ modò virulenta est, nimirum rachitica, scrophulosa, syphilitica, modò autem simplex, ut vita in locis uliginosis, paludosis; minerarum plumbi, mercurii, fodicatio. Cognoscitur hoc exarthrema visu & tactu; scilicet capita ossium intumescere, ipsorum acetabula magis patere, complanari, deleri, & inter utraque congruam exulare proportionem sensim percipitur; hinc tardigradè increscens mirum in modum, tandem prominet articulus; vix tamen mutatâ utplurimum ob rarissimam exarthrematis hujusce completionem membri figurâ; causarum varietati accommodanda venit curatio in casu incompleto quandoque impetranda. Intumescencia rachitica, remediis rachitidi, scrophulosa verò remediis scrophulæ appropriatis impugnanda ve-

nit ; syphiliticæ competunt unctiones mercuriales ; aere sicco , calido , regimine simili , hydragogis , & aquis præsertim thermalibus depellere convenit intumescientiam , quam loca uliginosa , paludosa fecere ; minerarum fossoribus litum mercurialem proficuum esse posse ex eo concludit Petitus , quod inauratorem intumescentiâ ossium à mercurio inductâ , & cum exarthremate ferè completo exinde enato conjunctâ , laborantem hydrargyri ope sanaverit.

Nota. Exarthrema hæreditarium , vel à pravâ conformatione ex utero allatâ post nativitatem inductum consultò omittimus , ex memoratis speciebus intelligendum. *Vide Vilarium & Andrii Orthopædiam.*

LXI. *Diastasis* Græcorum ; *ossium recessus* Latinorum ; *Diastase* , écartement des os , Duverney *T. II. ch. 1. & 5.* Petit *T. II. chap. 8. & 13.* Lafaye *princ. de chir. pag. 474.*

Est ossium , cartilaginum immobiliter combinatorum , seu per raphen , harmoniam , synosteo-chondrium , synchondrosim unitorum , aut per syndesmosim sensibilibus immobilibus connexorum separatio , seu recessus ab invicem , partialis vel totalis : quem cognosces 1º. spatio vacuo inter partes combinatas , symphyssi , absque medio , vel symphyssi cartilagineâ , aut ligamentosâ subimmobili (si fractura vel ruptio adfuerint) observando , vel spatio non quidem vacuo , ast nativum superante inter partes synchondrosi , vel syndesmosi immobili connexas , si exulant fractura aut

ruptio, pariter observabili; 2°. mutatione posituræ, in dictis partibus ad invicem, obliquitatem respectivam, situm relativum alienum ipsis inducens; 3°. doloris præsentia, si recessus subito, aut saltem promptè fiat, ejusdem verò absentia, si sensim ac sine sensu contigerit.

Diastrasis nunc simplex est, nunc verò complicata cum fracturâ, inflammatione, &c.

Principia diastaseos sunt violentia externa, ut ictus, lapsus, &c. hydrocephalus, polypus narium, graviditas, protuberantia quævis introrsum enata, ossa unita extrorsum agentes, partus, syphilis inveterata, scorbutus, inæquale cartilagineum ossa nectentium incrementum, pondus partium symphysem hinc trahens, pressio, situs, latus ossium unitorum alterum assidue urgentia, constans musculorum nonnullorum hypertonia. Diastases ergo aliæ fiunt à causâ externâ, aliæ verò ab internâ; hinc fluit specierum divisio.

(A) *Diastases à causâ externâ.*

1. *Diastasis violenta; luxatio diastasis symphyseum cum vel sine medio à causâ externâ* Auctorum, ut Petiti, Duverneyi, Vilarsii, T. V. p. 227. *Diastase ou écartement des os par cause externe.*

Variat hæc diastasis symphyseos separatæ specie, quæ nunc est raphica, nunc harmonica, nunc synosteocondrica, modò synchondrosica, modò syndesmofica, subimmobilis. Violentia quævis externa, ut ictus, lapsus, &c. huicce osteoparalopiæ ansam præbet: hujus exempla fiunt futuræ cranii, ossa nasi quadrata per vim externam separata, coccix, appendix xiphoidea per ictum, lapsum introrsum luxata, fibula interincedendum à tibiâ violenter recedens, &c.

Diagnosim habeto ex signis genericis, & causâ allegatâ. Varietas hujusce speciei raphica in puerulis citra fracturam locum habere potest; in adultis cum fracturâ semper complicatur; hanc à diastasi secundâ potissimum distinguunt dolor, & causa procatarctica; neque inter varietatem harmonicam, & diastasim tertiam aliud discriminis intercedit, necnon varietatem inter synosteocondricam, & diastasim quartam. Varietas synosteocondrica nunc complicatur cum fracturâ cartilaginis; nunc verò citra fracturam hujusmodi evenit: in hoc ultimo casu, si pessumdetur cartilaginis & ligamentorum elater, constans est in symphyfi recessus; si verò salva remaneat eorumdem elasticitas, recessus est instantaneus, partium durarum synchondrosi unitarum vera distorsio dicendus: *vide* diastasim sextam. In fibulâ locum habet varietas syndesmofica; in hanc cadunt quaecumque de synchondrosicâ modò diximus, si cartilaginis hîc loci deficientis fracturam demas. Curatio fita est in partium semotarum approximatione, ac restitutione, in earumdem fasciatione, tandem in symptomatum ablatione: quæ omnia ex exarthrematis speciebus à causâ externâ inductis satis intelliguntur. *Vide* Auctores citatos.

(B) *Diastases à causâ internâ.*

2. *Diastasis raphica; diastasis, seu recessus suturarum cranii* Auctorum, ut Duverneyi, &c. *Ecartement des sutures.*

Adoritur hæc species puerulos hydrocephalo interno laborantes: pendet à fero collecto, mollia cranii ossa separante: cognoscitur charactere generico, symphyseos ossium separatorum specie, & signis hydrocephali, cujus prognosim sequitur,

sequitur, ac therapeiam admittit. Si hydrocephali tollendi aliqua daretur ratio, locus esset gradariæ ossium separatorum approximationi, & fasciationi congruæ in dies sensim stringendæ.

3. *Diastasis harmonica; diastasis ossium nasi* Levret. *obs. sur les polypes; Ecartement des harmonies.*

Hujusce speciei varietatem à polypo narium inductam refert Levretius in suis de polypis observationibus: in eâ ossa nasi quadrata per polypum sensim incrementem extrorsum acta, atque ab invicem separata fuerant; diagnosis varietatis Levretianæ eruitur ex charactere generico, ex symphyseos ossium separatorum specie, & ex polypi præsentia. Indicationes curatoria sunt polypum tollere. (*Vide Levretium loc. cit.*) ossa separata approximare, restituere, ac firmare; hinc erue diastaseôn harmonicarum aliarum diagnosim, ac therapeiam.

4. *Diastasis synosteocondrica; diastasis cartilaginis narium* Levret. *obs. sur les polypes, p. 246. Ecartement des synosteocondres.*

Hujusce diastaseos varietas à polypo narium facta apud laudatum Auctorem etiam legitur; cartilagine nempe narium per hancce excrescentiam è suo loco dejectâ. Notabis symphyfim quâ os & cartilago, non verò ossa ad invicem ope cartilaginis intermediæ uniuntur, nobis sub nomine synosteocondrii venire, quod quartam sistit symphyseos absque medio speciem. Character genericus, symphyseos partis affectæ species, & polypus synosteocondricam Levretii diastasim indigitant. Curatio ex specie præcedenti intelligitur. Diastasis cartilaginis xyphoideæ à causâ internâ facta aliam speciei hujuscemodi varietatem subministrat.

5. *Diastasis epiphysica; Diastasis epiphysium* Duverney T. II. c. 1. p. 9. *Séparation des épiphyses.*

Epiphyses, quamvis in subjectis junioribus ope cartilaginis intermediæ cum osse reliquo unitæ sint, ab eo tamen absque fracturâ separari possunt. Observatur in scorbuto, & in syphilide inveteratâ. Signa diagnostica eruuntur ex caractere generico, vacillatione epiphyseôn fracturam mentiente, & affectuum memoratorum præsentia. Indicantur remedia syphilidis & scorbuti, epiphyseôn separatarum ad os reliquum appressio, & fasciatio debita.

6. *Diastasis synchondrosica; Diastasis synchondroseôn* Duverney loc. modo citat. Fab. Hildan. centur. VI. obs. 39. Puzos. *des Accouchemens*, p. 7. *Diastase, ou écartement des synchondroses.*

Locum habet hæc species in ossibus pubis, in ossibus ileis & sacro, in coccige; fit à vi internâ distendente, & ossa hujuscemodi synchondrosi unita ab invicem removente; observatur & etiam in vertebrarum corporibus, si nempe cartilago intermedia magis increscens in uno latere, quam in altero vice cunei fungatur, quâ hinc magis ab invicem recedant vertebrarum corpora. Curatio obtinetur sublatâ vi internâ distendente, ossium diffitorum factâ approximatione, & injectâ congruâ fasciatione. Ex gibbositatis genere petantur auxilia in incremento cartilaginis inæquali usurpanda.

LXII. *Loxarthrus; Perversio capitis ossium ac musculorum appensorum* Duverney T. II. c. II. *Artus vari* Duverney T. II. c. III. *Gibbositas scapularis* Auctorum; Per-

MORBORUM, CLASSIS I. 195
version de la tête des os & des muscles ;
membres bots , bosse scapulaire , ou poi-
trine ailée.

Est ossum cum motu sensibili articulorum
situs relativus in alienum constanter mutatus ,
aut obliquitas respectiva persistens citra exarthre-
ma & spasmus. Caput ossis nativum acetabulum
servat , nec desinit acetabulum caput ossis sibi
dicati excipere ; mutatur constanter in peregri-
nam directio nativa , quâ sibi respondent ossa mo-
biliter combinata , quin contractioni spasmodicæ
hoc veniat tribuendum ; exulant itaque ab loxar-
thri genere exarthrema & spasmus ; una peccat
ossum positura respectiva , & coincidentia nati-
va , quæ in alienas mutatæ permanent.

Principia loxarthri sunt perversio situs nativi
ossum , & posituræ nativæ musculorum appenso-
rum post motus varios vehementiores , cartilagi-
nis acetabulum , vel ossis caput obducentis incre-
mentum majus in uno latere quàm in altero , par-
tialis acetabuli , vel capitis ossis exostosis , mate-
ries tophacea articuli cavum integrum occupans
inæqualiter , vel tantum lateralem ejus partem ci-
tra anchylosim , tensio musculorum & ligamen-
torum major in uno articuli latere quàm in alio ;
quam inducere valent vitium hæreditarium , malus
situs in utero , obstetrix ossa infantis rudius trac-
tans , mala fasciatio , pressio validior inter bra-
chia , dùm circumfertur infans , pravus situs diu-
turnior , & alia benè multa.

1. *Loxarthrus perversivus ; perversio capitum ossis
& musculorum appensorum* Duverney T. II. ch. 2.
Perversion de la tête , des os , & des muscles.

Contingit nonnunquam ut brachium verbi gra-

tiâ in varios sensus validissimè motum, moveri jam prorsus nequeat; quia scilicet mutatur situs ossis natus, & nativa muscutorum appensorum positura, revoluta in sui cavitate ossis capite, & ita constitutis brachii musculis, ut jam edendis, quibus dicati sunt motibus, fiant impares; nisi nativum in situm celeriter reponantur os & musculi brachii, motui præceps imminet ruina. Omnem paginam adimplent, 1°. prompta capitis in acetabulo revoluti restitutio, excitatis nimirum motibus variis in sensum præprimis huic oppositum, sub quo contigit memorata perversio; 2°. fasciatio debita, non minori diligentia hic loci injicienda, quàm si exarthremate incompleto brachium fuisset tentatum.

2. *Loxarthrus anisotonicus*; artuum, maxillæ inferioris deflexio ab inæquali muscutorum, ac ligamentorum tensione Duverney T. II. c. III. Vari, valgi, compernes, brachia vara, maxillæ inferioris tortura Latinorum; *Pieds bots, bras tournés, machoire de travers.*

Variat hæc species parte affectâ; nunc enim pedes extrò, vel intrò flectuntur, nunc genua, modò cubitus, modò maxilla inferior; patet diagnosi ex caractere generico, partibus intrò vel extrò flexis, necnon causâ allegatâ; crescit malum in pueris, dùm levaminis gratiâ artus deflexos in partem vulgo detorquent, quam major muscutorum & ligamentorum tensio occupat. Curatio tota sita est in usu machinamentorum, ut ocrearum & similium instrumentorum, quibus ad situm nativum respectivum ossa leniter adducuntur, & in eo continentur, ac firmantur; cave hanc speciem pro lordosi vendas; huc pertinent constans capitis in latus alterutrum detorsio, in-

clinatio, reclinatio à tono musculorum huic prævalente inductæ, nisi mavis ad obstipitatis genus amandare.

3. *Loxarthrus gibbosus; gibbositas scapularis, seu alata* Auctorum; *Bosse scapulaire, poitrine aîlée.*

Ista species intelligitur ex præcedenti, cum quâ secundum causam convenit, discrepans tantum parte affectâ. Vide gibbositatem scapularem, seu alatam.

4. *Loxarthrus intrarticularis; artuum deflexio à mutata partialiter superficierum articulatarum libellâ; valgi, vari, compernes, brachia vara, maxillæ inferioris tortura* Latinorum; *Pieds bots, bras tournés, machoire de travers.*

Affinis est speciei 2^a. *Loxarthrus* hujuscemodi, artuum maxillæ inferioris deflexionem sub se pariter recipiens; differt verò quoad causam quæ in ista specie in cavitate articuli hæret; in 2^a. verò extra ipsam constituta est. Partialiter mutatur acetabulorum, vel capitis ossium libella nativa, si 1°. cartilago dictas partes obducens magis crescat in uno latere quàm in altero; 2°. si in acetabulo, aut in ossis capite hinc assurgat exostosis; 3°. si in ossibus bino acetabulo excipiendis, ut est maxilla inferior, aut in ossibus unico acetabulo, aut duplici cavitate instructo exceptis, ut sunt gynglimi duplicati, materies tophacea in illis acetabulum alterum, aut in istis unam acetabuli cavitatem teneat; vel si in ossibus uniacetabularibus superficiem acetabuli omnem tegat lamina tophacea hinc crassior, aut lateralem tantum ipsius partem, exulante ubique anchylosi. Variat itaque *loxarthrus* hicce pro lordosi nomine venditandus, & parte affectâ, & principio proegumeno. Hujus diagnosim habeto.

ex charactere generico, partibus affectis, & causâ allegatâ variâ. Ex causâ loxarthri hujusce varietatem primam inducente de facili colligitur quid loxarthri secundi therapie, quæ memoratæ varietati competit, veniat addendum. Varietates hujusce speciei exostofica & tophacea, exarthrematum exostofici & tophacei curationem admittunt, additis suo tempore, si pristina redeat superficiebus articulatis libella, machinamentis congruis pro partibus elongatis adducendis, sustentandis, & articulo coercendo, firmando.

Nota. Ad hunc ordinem referri etiam possunt lordosis & gibbositas; quæ gênera sub alio ordine militare jussit classeôn hujuscemodi Auctor clarissimus. Hæc sunt varia procidentiarum, herniarum, aberrationum, & osteoparatopiarum genera, quæ à nobis delibata potius quàm pro rei dignitate tractata fuisse ultro fatemur; fusiùs ea prosequi vetabat instituti ratio quæ suis classibus præfixit Professor celeberrimus. Satis sit morborum ectoporum genera legitimè constructa genuino charactere, aitiologiâ experientie innixa donasse, species varias sub generibus singulis militantes collegisse, nominasse, distinxisse; tandem indicationes curatorias genericas sæpissimè, específicas ubique, quantum oportuit, ac licuit, proposuisse, non neglectâ interim prognosi, atque aitiologiâ peculiaribus: quæ quidem si pressiori sermone semper, compendiosius & raptim nonnunquam præstitimus, id nobis excusationis fidem facit, quod sub generibus omnibus, sub singula specie Auctores allegavimus, è quibus cuique fas sit meliora prolatis depromere.

Finis Classis Primæ.

CLASSIS SECUNDÆ SYNOPSIS.

FEBRES.

CHARACT. Syndromes frigoris, successivique caloris cum artuum debilitate & pulsus vi adauctâ, sæpè quoad frequentiam.

ORDO I. CONTINUÆ. *Pyrexia semel crescit, & semel decrescit in decursu ægritudinis.*

- I. *Ephemera*, decursus ægritudinis intra diem septimanam absolvitur. Vigor morbi subito accedit.
- II. *Synocha*, decursus intra septimanam, incrementum successivum.
- III. *Synochus*, decursus intra duas saltem septimanas, pyrexia major.
- IV. *Typhus*, decursus ad tres septimanas & ultra, pyrexia nulla, aut exigua, debilitas maxima.
- V. *Hæctica*, decursus ultra mensem, pyrexia exigua, debilitas parva.

ORDO II. REMITTENTES. *Pyrexia pluries in decursu morbi crescit & decrescit, non omnino recedit, typus sæpè confusus.*

- VI. *Amphimerina*, remissio quotidianæ typum servat, frigus in paroxysmis.

VII. *Tritæophia*, remissionis typus tertianarius, frigus
ferè nullum.

VIII. *Tetartophia*, remissio quartanæ typum servans.

ORDO III. *INTERMITTENTES. Pyrexia plu-
ries in decursu ægritudinis deserit & recurrit cum
intervallis lucidis.*

IX. *Quotidiana*, accessus similes quolibet die acci-
dunt.

X. *Tertiana*, accessus similes alternis diebus rever-
tuntur.

XI. *Quartana*, accessus similes duobus interpo-
sitis diebus redeunt.

XII. *Erratica*, accessus similes distantes ab invicem
pluribus quam quatuor diebus, aut typi
omnino incerti.

CLASSIS SECUNDA.

FEBRES.

ORDO PRIMUS.

FEBRES CONTINUÆ,

Scholasticis *Continentes* : Græcis *Pyreta synchonta* , *synochoi* ; *Continuæ* Boerhaavio & Practicis ; Gallis *Fièvres continues* ; *Continentes* Stahljo, Junckero : *vide* Galen. 1. *epid. com.* 3. Sennert. *de febr.* l. 2. *cap. X.*

CHARACTER *Classis.* Concurrunt pulsûs magnitudo & frequentia cum frigore in insultu , fervore in decursu , madore in declinatione , & semper virium prostratione majori quàm à virium vitalium gradu foret expectandum.

Character ordinis. Impetus febrilis à frigore sæpiùs exordiens sine exacerbatione partiali , & sine accessu , non pluries quàm semel vel bis in mense revertens , ad usque finem ægritudinis perseverat.

Proinde continuæ sunt, licet 1°. quolibet mense circiter revertantur , ut ephemera menstrua ; unde ab erraticâ discrepant ; licet 2°. increpant ab initio usque ad statum more aliorum morborum , sed semel tantum ; cùm exacerbantium uti inter-

mittentium pluries, & sine causâ evidenti revertatur, aut crescat in paroxysmis & accessibus partialibus febrilis impetus, factitia est divisio continuarum in homotonas, epacmafticas, & paracmafticas; omnibus enim febribus commune est, ut initio, & in declinatione symptomata decrescant, atque in incremento & statu majora sint.

Historia. Incipiunt à lassitudine, capitis gravitate, frigore, horrore, sed citra tremorem & dentium crepitationem, tunc calor in dies crescens usque ad acmen cum cephalalgia, siti, virium prostratione, decubitu assiduo; nulla exacerbatio nisi à causâ evidenti; demum declinante morbo mador, sudor, vel alia evacuatio.

Symptomata

In functionibus animalibus. Tales vocant motum liberum, sensum, appetitum.

Sensus lassitudinis in toto corpore, gravitatis vertiginosæ in capite, cephalalgia, pravus sapor in ore, anosmia sæpè.

Motus localis artuum, linguæ, difficilis, vacillans, dein decubitus supinus, vel horizontalis.

Appetitus, fames nulla vel exigua, sitis urgens, fastidium carniū, & solidorum, sitis aquarum, acidulorum frigidorum, libido nulla, *appetitus* tabaci nullus.

In functionibus vitalibus. Tales sunt pulsus & respiratio.

Respiratio in frigore parva, frequens, coacta, in calore magna, frequens.

Pulsus in frigore exilis, intermittens, intercadens, frequens, in calore plenus, frequens; in declinatione mollis, undosus.

In excretionibus. Saliva pauca, mucosa, mucus linguæ, gingivarum, labiorum cinereus, luteus, quandoque nigrescens; urina in decursu morbi calidior, turbida, mador cutis, ac *sudor* in declinatione; *dejectiones* alvi liquidæ, flavæ, sæpè foetidæ, *mucus* narium parvus, hæmorrhagiæ.

In qualitatibus. Insultus febris sæpiùs ab extremorum frigore, faciei pallore, ut plurimum sine tremulâ artuum succussione; dein calor assiduus, ferè uniformis, nisi major in statu, mollities cutis in declinatione.

Characteres generum à Galenicis traditi, sunt deceptivi.

Illi siquidem essentielles febrium differentias repetebant à subjecto caloris morborum cui sedem præbebant spiritus, unde *ephemera*; partes solidæ, unde *hectica*; fluidæ, unde *humoralis* febris exsurgebat.

Rursus omnis humoralis oriebatur à putredine sanguinis, unde *synocha* & *synochus*; *bilis*, unde *tritæophia*, *causus*, & *tertiana*; *pituitæ*, unde *causus*; à pituitâ falsâ, *epialos*; ab acidâ, *quotidiana*; & *amphimerina* ab insipidâ; *melancholia*, unde *quartana* & *tetartophia*; *bilis* & *pituitæ* simul, unde *hemitritæus*, &c. Hucherus *de febribus*. Sed cum essentia febris foret calor, differentia ab essentiâ petitæ, seu essentielles debebant repeti à gradu caloris, non à subjecto: ergo errabant Galenici. Præterea calorem in distinctâ parte residere putabant, cum calor tamen sese in vicina æqualiter diffundat ad æquilibrium usque, demonstrante Boerhaavio (*Chem. tom. 1. de igne.*) Demum putredo insufficiens est ad calorem febrilem excitandum, & gratis illum vel istum humorem putrescere, ac putrescendo hoc vel illud ge-

nus febris inducere pronuntiabant; falsis itaque principiis characteres generum innitebantur. Verum vera sint ea principia, characteres illi subsensus non cadunt; quis enim unquam sensibus percipit causam quatenus talem? Quænam est connexio inter pituitam & accessus quotidianos, &c.? Characteres itaque generici febrium à causis etiam veris petiti, sunt deceptivi.

Non minus est erronea divisio febrium à Neotericis accepta in *essentiales* & *symptomaticas*; istas vocant, quæ sunt alterius morbi effectus; illas, quæ ab alio morbo non dependent; verum 1°. quoniam febris juxta ipsos pro causâ habet vel obstructionem capillarium, vel cordis irritationem, vel nervorum distractionem, atque juxta eosdem illa vitia veri morbi sint, seu status vitiosi partium solidarum, fluidarumve, ex quo functiones læduntur, omnes febres ex his principiis debent esse symptomaticæ, nullæ essentielles; 2°. quia in sensu nunquam incurrit causa quatenus causa, nec proinde incurrit quidpiam quatenus effectus alterius, nec proinde quatenus symptoma; atque mutatâ, ut sæpè fit in scholis, causarum doctrinâ, mutaretur generalis febrium divisio; quæ supponit v. g. ulcus pulmonis esse causam, cujus amphimerina tabida effectus est: fieri enim potest ut vel à communi causâ dependeant tum ulcus, tum febris; aut ut ulcus à febre promanet, cum febris suppurationem præcedat sæpissimè: ideòque hypothetica, & proinde erronea est illa divisio fundamentis mutabilibus innixa.

Nec patioribus erroribus obnoxia est divisio febrium in *humorales* & *non humorales*; illas vocant, quæ à fluidorum vitio ortum ducunt; istas, quæ à solo solidorum vitio oriuntur, ac foven-

tur; verum 1°. illa divisio innititur principio hypothetico & in sensus nequaquam incurrenti; quæ à putredine & malignitate humorum produci putantur à spinâ tendinibus infixâ fieri posse ostendit Helmontius: homini sanissimo frangatur cranium, illicò sopor, bilis vomitus, dein febris, meteorismus, lingua sordida, aliaque signa febris putris aut malignæ accedunt: dentes fortiùs in infanti progerminent, inde febris, spasmi, vomitus, nausæ, ructus, diarrhœa, fæces virides, flavæ, putres, quæ omnia erumpentibus dentibus, sectâ gingivâ cessant. Anne à fluidis, an à solidis ea pendent, quandonam seorsim laborare solida à fluidis? Anne ex hypotheticis principiis pendere debet febrium divisio & historia? 2°. Ex eo quod sit abscessus, fistula, ulcus maximè in parte dolente, ut extremo digito, anne febris exurgens solidis tantùm debet tribui? num sanguis inflammatus, pus acre, ichor ulceris nihil ad febrim concurrunt? quo jure humoralem, quæ fit à bile, non humoralem, quæ à pure fovetur, appellaveris? cùm Antiqui has omnes, exceptâ Ephemerâ & Hecticâ, humorales & putridas nuncuparent. Si quis ad hæc dicat, sic voluisse patres, idem est ac si diceret:

Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.

Sed si alios ad consentiendum cogere velit, is tyrannis peior est, observante Galeno; illi enim facta quidem, non verò animi sensa cogere, & auctoritate suâ determinare suscipiebant; atque illis regulis regerendum est, quod patres deliquere, hoc celare gnati debent, atque animal rationale non usu, multò minùs abusu, sed ratione ducendum esse.

De Principiis Continuarum.

Obices circulationi oppositi, vel materies stimulantés in vasis sanguiferis, febribus occasionem præbent; five enim 1°. vivo animali ligaturas injicias, five in venas liquores sanguini inspissando, coagulando aptos infundas, hinc febris exsurgit, (Baglivi *de febribus mesenteric.* Wepfer. *cicut. aquat. pag. 52.*) 2°. Si acida, alkalina, aromatica, verbo acria quævis in sanguiductus immittas cum Baglivo; five aciculam puram, spinam carnibus, tendinibus vivorum animalium infigas, observante Helmontio, hinc febris exsurgit continua.

Verùm causam febris effectricem ab occasione summopere distinguendam monuimus: docet enim mechanica à resistantiis oppositis machinarum hydraulicarum motus retardari; atqui tamen machina cordis post has obstructions acceleratur, adeoque necessum est ut potentia motrix in ipsum agat accelerando in majori ratione, quàm materia febrilis retardando. Sit dimidia pars sanguiductuum obstructa, cordisque vis eadem remaneat, jam dimidio minor sanguinis copia ex arteriis in venas, ex venis in cor, ex corde in arterias, transfunditur; eadem etenim in extremis arteriolarum orificiis velocitas perstat, quæ semper est ut virium motricium radix ex hydraulicis, (D. Pittot *des Pompes, Mém. de l'Acad. 1735. princip. 3e.*) sed quantitates fluidorum tranantium sunt in ratione compositâ orificiorum minimorum & velocitatum: ergo dato orificio duplo minore, & velocitate eâdem, duplo minor est fluidi quantitas, dato tempore transfluens: quod est probandum.

Velocitas quâ movetur embolus ab eâdem vi applicatâ, eò minor est, quò minus est orificium per quod fluidum ab embolo projectum evacuari debet; verùm per orificium integrum sanguine ex arteriis in venas fluente cordis contractiones erant integræ, & septuagesies intra minutum perficiebantur; ergo per dimidium consueti orificium fluente sanguine cordis contractiones vel erunt duplo minores eodem numero, vel duplo rariores sub eâdem magnitudine; adeoque eadem datâ vi cor contrahente, nedum pulsus velocitas, aut magnitudo crescant, ambas vel alterutras imminui mechanica jubet necessitas. Sint, sub illis circumstantiis obstructionum, vires cordi applicatæ quadruplò majores solito, quoniam velocitas in sanguine orificia ultima tranante hinc duplo major evadit ex hydraulicis, quod ex orificio deficit, præcisè pensat aucta velocitas; adeoque tantumdem transluet sanguinis ex arteriis in venas, quantum in statu sano; nec proinde pulsus vel major, vel frequentior evadet, sed tantum firmior, auctâ scilicet collisione columnarum sanguinis: adeoque cum constat, vel conceditur obstructos esse ultimos sanguiductus, ut in malignis febribus, licet pulsus nec major, nec frequentior sit solito, vires cordis esse solito majores haud dubium est.

Si verò, iisdem positis, pulsus tantum duplo major quam in statu sano sub eâdem frequentia superveniat, quoniam velocitas sanguinis pulsus magnitudini respondet, velocitas duplò major exsurgit, adeoque vis cordi applicata quadruplò major est solito; sed eam prius quadruplam evicimus; ergo sexdecuplam, seu quadruplæ quadruplam evasisse consequens est.

Qui concedunt itaque Bontekoe & Boerhaavio febrem ex sanguinis velocitate mensurandam esse, illi fateantur necesse est quod, datis obstructionibus, febris cum pulsu quoad magnitudinem & frequentiam sano possit consistere; atque auctâ tantum magnitudine, febris major existat.

Verum si sub iis circumstantiis obstructionum, non solum magnitudo, sed etiam pulsuum numerus duplò majores evadant, quoniam velocitas sanguinis sub eadem pulsus magnitudine, numero pulsuum intra datum tempus, seu frequentia est proportionalis, atque est semper ut radix virium, cum velocitas ex hoc solo capite duplò major sit, vim ex hoc solo nomine quadruplam, adeoque junctim cum magnitudine sexagesies & quater solitâ majorem evasisse necessum est. Illud autem est causa febris quod secum importat necessario febris symptomata pathognomonica; verum vis cordis adaucta in majori ratione quàm vires artuum voluntati subditorum, secum importat pulsus crebros, vel magnos, vel firmos, invitis obstructionibus; atque exinde fit ut natura virium parca, fluidum nerveum ab artubus libertati subditis detrahat: atque ex hac virium vitalium vehementiâ attritus, calor, sitis, aliaque symptomata febrilia spontè fluunt; ergo eam esse febris causam nullum est dubium.

COROLLARIUM 1. Febris potest consistere cum pulsu quoad frequentiam tantum adaucto, modò tamen vires musculorum liberè movendorum sint imminutæ; hæc est febris frequentissima.

COROLLAR. 2. Febris potest consistere cum pulsu quoad magnitudinem tantum adaucto, modò
vires

vires musculares in minori ratione sint adauctæ, aut absolute minores consuetis.

COROLL. 3. Febris consistere potest cum pulsu & majori & frequentiori, ut in trytæophiâ ardenti aliisque acutis.

COROLL. 4. Febris consistere potest cum vi pulsûs sanam non excedente, ut cum quod ex magnitudine deficit, frequentia pensat, aut quod ex frequentia deficit, magnitudo vindicat, modò tamen vires artuum sint absolute minores.

COROLL. 5. Febris potest consistere cum vi pulsûs infra sanam constitutâ, modò tamen vires artuum in majori ratione decreverint, ut accidit in tritæophiâ lypiriâ, aliisque malignis.

COROLL. 6. Nequaquam assentimur Bontekoe & Boerhaavio, qui febrem ex pulsûs velocitate metitur, cum velocitas pulsûs adaugeri non possit nisi factum ex frequentia & magnitudine majus sit, atque nisi vis pulsûs sit absolute major.

COROLL. 7. Nec assentimur illis qui ex frequentia solâ febrem æstimant, nullâ habitâ virium muscularium ratione; si enim vis pulsûs quoad frequentiam increseat pari passu ac vires artuum, ut in irâ, & cursu veloci, febrem adesse nemo pronunciat; & si pariter vis pulsûs decreseat quoad magnitudinem in eâdem ratione quâ decrescunt vires artuum, ut in extremo mortis agone, ibi non febrem, sed tantum frequentiam à debilitate ortam novimus.

COROLL. 8. In omni febre debet adesse notabilis virium absumptio, seu conatus facultatis vitalis hujus facultatis viribus & simul causæ noxiæ intensitati proportionalis, atque ille conatus febris essentiam & veram ideam absolvit.

Febrilis conatus non semper præsto datur, quo-

210 G E N E R A E T S P E C I E S

ties febris principia præsto sunt; verum subito non rarò invadunt etiam jam dudum materiæ febriles intra machinam & vasa etiam sanguifera nidulentur; verbo, à longè præparatur febrilis apparatus, & dein ex improvise febris quandoque exsurgit; hoc norunt Practici. Non derrepente morbi hominibus accidunt; sed paulatim collecti confestim apparent Hippocrat. *Ballon. de virg. morb. c. 7. p. 10.*

Præludia etenim febrium sæpè videntur indicare saburras in sanguine, quæ hujus motum retardant & vasa minima infarciunt, ut patet ex capitis & corporis gravitate, lassitudine, pulsu parvo, raro, inæquali, cibi & exercitii consueti fastidio; ante plures dies præcessit vel perspirationis, vel catameniorum suppressio, vel crapula, &c. & tandem febris subito adoritur.

Febris deinde per unam alteramve diem increfcit; & præterea in exacerbantibus sine causa evidenti febris certis horis increfcit, aliis verò remittit; in intermittentibus post plenam apyrexiam febris vestigia relegit, deinceps recedit.

Effectus sunt certiffimè suis causis proportionales, (Wolf. *mech.* 24.) si itaque pro causâ febris assignetur vasorum obstructio, quæ tantum ejus principium est, tunc febris deberet adesse, cum vasa ingurgitantur, major vel minor prout magis vel minus infarcta sunt. Verum ea esse infarcta paucis horis ante insultum, maximè post paroxysmum & accessum minus, nemo bonâ fide negare potest; atqui tamen febris ante insultum continuæ & post accessum intermittentis plures alios illaturæ nulla omnino est; ergo datâ causâ vel majori vel minori, nullus tamen effectus daretur, quod est absurdum.

His regerunt Neoterici, non quamvis fermenti, seu materiei febrilis quantitatem ad febrem sufficere, sed eam requiri quæ vasa distendat ultra diametrum consuetam; sed vanum subterfugium; vel enim dimidia hujus quantitatis ad febrem necessariæ pars vasa distendit & obstruit quoad dimidium vel non; si primum, dimidium febris, seu febris obstructioni proportionalis adesse debet, quæ tamen nulla est; atque quoniam materies illa sensim & per gradus cumulatur, febris non illico, sed gradatim accendi deberet; quod sæpè falsum est. Si secundum, nulla quantitas materiæ vasa obstruit & distendit, cum hujus dimidia ne quidem dimidium producat, seu pronuntiandum est effectus suis causis non esse proportionales, seu quod eodem recidit, ex minimis causis, imò nullis effectus maximos inferri posse, adeoque dari effectus, aut effectuum partes sine causâ, quod absurdum est.

Pluribus arridet opinio solo figmento innixa, dari vel in ventriculo, vel in pancreate, hepate, mesenterio, &c. massam febrilis materiæ, quam *fomitem* vocant, atque ex hoc receptaculo vel continuò vel per vices interpolatas, fermentum illud inviscans in sanguinem refundi, unde febris continua vel interpolata.

Verùm quo genio, quo mechanismo nunc continuò, nunc per vices tantùm hæc transfundatur materies nemo dixerit, semel autem hoc infuso fermento, cur statutis horis exhauriatur fomes suo tempore redintegrandus? quare iteratis cathartics, emeticis, jusculis diluentibus, bilem, succum pancreaticum, primas vias funditus everrentibus, febres intermittentes pertinaciores evadant, docente Sydenhamo, licet fomes ille

expurgatus fuerit? cur ab animi pathemate recurrant sopitæ febres? cur à gravi nuncio, à negotio inopinato superveniente, accessus vel retardetur, vel auferatur? cur à sclopeti explosione pone aures rustici accessus removeant? quid inde adversus fomitem?

Verum quorsum hæc disputo; hanc theoriam invenit opinio, mechanices ignorantia fovit. Esto, fit fomes sanguinem inspissans, sanguis inspissatus necessario cordis motum retardat, pulsum minuit, ex demonstratis; atque ut in his circumstantiis velocitas & numerus pulsuum crescat, vires cordis admodum majores debent impendi. Quis in hydraulicis ita rudis est qui ex resistentiis vires machinarum intendi putaverit? nugatorias hac de re fictiones confutare pudet, principia evertere fatis fit.

Motus cordis non debetur mechanicæ partium dispositioni, & viribus semel ab ortu impressis, nec aliis causis, quas mechanicas appellant Neoterici.

Cordis contractio debetur vi fluidi nervei per nervos cardiacos immissi tantummodo; sanguis enim per venas appellens cor diducere tantum, adeoque contractioni obstare potest. Sanguis per arterias coronarias influit in textum cordis, sed contracto corde, adeoque effectus est ille influxus, non verò causa contractionis.

Jam vis fluidi nervei vel ab encephali viribus dependet, vel à motore animato qui encephalo præest. Sint vires encephali mechanicæ quæ fluidum nerveum promoveant, illæ totum suum motum habent à vi sanguinis per arterias immissi, & à vi elastica pulpæ cerebri, hoc pronunciat ipse Boerhaavius (oratione octavâ) qui ait, ut agat cor, nervorum eget virtute, quæ lacertos ejus

excitet, neque nervis hæc facultas, nisi à cerebello est; atqui hujus potentia imputanda arteriarum sanguini per pulsum ejusdem cordis ad cerebellum appressi; causa ergo hîc affectu suo prior, tamen ab hoc pendet, & hîc adeò effectus suam iterùm causam facit, pag. 111.

Verùm vires à corde sanguineis columnis impressæ sunt ut arteriarum ab aortâ proficiscientium orificia; atque cùm carotidum simul & vertebralium orificia sint vix tertia pars orificii aortæ, vix tertia pars virium cordis sanguini impressarum superest in sanguine caput irrigante; verùm cerebellum est in recens natis tantùm nona pars cerebri & 57^a. pars totius corporis; cum itaque sanguinis influxus fermè sint ut moles irrigandæ, sanguinis influxus in cerebellum est 9^a. pars illius qui in cerebrum tendit, & 57^a. illius qui totum corpus pervadit; verùm quantitas influens est mensura virium; nam exsurgit ex velocitate & vasorum sectione conjunctim; ergo vis sanguinis cerebellum pervadentis est 57^a. pars virium à corde toti sanguini impressarum; jam verò pars est minor toto, adeòque vis quam fluidum nerveum cerebelli potest accipere à sanguine cerebelli est ad vim quæ cor debet exerere, ut i. ad 57. seu 57^{ies}. minor. Tota illa vis fluidi nervei cerebelli influat in cor contrahendum, quoniam cor nec ulla machina majorem vim potest habere, nec effectum præstare quàm est vis motoris ipsi applicata, fluidum nerveum non potest cordi impertire majorem vim quàm 57^{am}. partem ejus, quâ cor in antecedenti contractione indiguit; ergo si à fluido nerveo per arterias tantùm propulso moveri debeat cor, effectus erit major suâ causâ, seu ideò cor movebitur, quia fluido nerveo vim

& motum impressit, erit itaque vis cordis ipsi vi cordis tribuenda, seu motus cordis erit causa sui ipsius, proindeque motus cordis erit effectus sine causâ, quod est absurdum. Reliquum est igitur ut cordis motus singulis pulsibus efficiatur à motore animato, quo deficiente, ut post mortem, cessat cordis contractio; actuato, ut in pathematis vividis, crescit; & oppresso, ut in timore, opprimitur cordis motus.

Idem aliâ viâ demonstrare possumus: sanguis eâ velocitate fluit ex corde, ut posset quovis secundo viginti pedes horizontaliter percurrere, (*Hæmast. p. 300. n°. 40.*) per orificium aortæ 97. lineas amplum; ut autem fluidum nerveum ventriculum sinistrum cordis contrahat, necessum est ut saltem eandem vim habeat, quam sanguinis à corde emissæ columna, ex principiis Hydraulicis & nominatim ex Phoronomiâ *prop. 31.* vires enim quæ se mutuò æquilibrant in fluidis sunt ut facta ex duplicata velocitate, orificiis & densitatibus fluidorum, adeoque si supponamus eandem sanguini & fluido nerveo densitatem, atque orificium simul sumptum in nervis cardiacis sinistrum ventriculum petentibus millesimam partem aortæ, velocitas fluidi nervei debet esse 31. vicibus major velocitate sanguinis in aorta; seu 620. pedum intra secundum: Verùm velocitas sanguinis in ultimis arteriis ex Keilio est 5230. vicibus minor quàm in aortâ; ergo velocitas quam fluidum nerveum potest à sanguine per cerebrum circulante mutuari, est 162130. vicibus minor quàm ut posset cor contrahere.

COROLLARIUM. Obstructiones in minimis vasis motum cordis minuunt, ergo & motum sanguinis in cerebello; adeoque cum motus febrilis supponat

conatus & vires cordis adauctas, saltem in acutis, nec possit cordis motus augeri nisi auctâ fluidi nervei velocitate, imminuto sanguinis motu absurdum est velle fluidi nervei motum exinde adaugeri, seu febrim ex obstructionibus per leges mechanicas oriri.

Si regerant fluidum nerveum esse infinitè rarius & tenuius sanguine, adeoque in ipsius pressione velociorem motum ipso sanguine concipere, cum velocitates impressæ ab eadem vi fluidis diversæ densitatis sint inter se ut radices densitatum inversè, non refragabimur. Sit itaque densitas fluidi millionies minor densitate sanguinis, velocitas quidem erit decies millies major: verùm vis fluidorum diversæ densitatis est in ratione compositâ ex duplicatâ velocitatis & densitatis simplâ; cùm itaque densitas fluidi nervei millionesies minor sit, licet velocitatis quadratum millionesies majus evaserit, unum ab altero vindicatur, & vis ex utroque resultans non major est, quàm si densitates fluidi nervei & sanguinis æquales supponamus: & hæc dicta sufficiant adversus Neotericos, qui ignoratâ mathesi, morbos mechanicè explicare fuscipiunt.

Febres & phlegmasiæ sunt duæ tertiæ partes morborum ex Sydenhamo. Hominum quadragesima pars febre, vel cum febre moritur, Graunt *medicals observat. on the bills of mortality.*

1. *Ephmera. L'éphémère, courbature.*

Character. Genus est febris continuæ quod citra dimidiam septimanam spontè cessare consuevit.

Latinis *Diaria*, quia plures species intra unam diem terminantur. *Ephimera*, Gordon. *lilio*, p. 3. *Effemera* Italica; *Effimera* Gilberti Angli; *fièvre éphémère*; *febris inflativa* Arabibus quibusdam.

Symptomata.

In functionibus animalibus. Insultus subitaneus, sæpius ante diluculum, nulla lassitudo notabilis præcedit, illicò dolet caput, jacet æger.

In functionibus vitalibus. Pulsus plenus, liber, expeditus, frequens, respiratio frequens, pulsant tempora isochronè cum arteriis.

In excretionibus. Halituosus est sudor potissimum declinante morbo, urina vix mutata.

In qualitatibus. Cum aliquali frigore, ast sine rigore & horrore invadit, unde ab insultu rubellæ distinguitur.

Calor mollis vaporosus sequitur.

Rubet totum corpus, imprimis facies cum aliquali turgescentiâ, unde febris inflativa dicta.

Ordo symptomatum. Præludium nullum, principia seu occasiones procatarcticæ utplurimum adfuere, ut error in ingestis applicatis, &c.

Insultus ferè sine oscitatione, horrore, somnolentiâ, sed subitaneus, ita ut protinus æquè magnus sit ac in vigore, cum frequentiâ modicâ, calore miti, vaporoso; repenti, ut ait Lomius, totus morbus simul accedit; status morbi per diem circiter, aut ad summum per duos tresve dies viget, sine ullo gravi incommodo; demùm rarò per hæmorrhagiam, sæpius per copiosos halitus aut sudores terminatur.

Principia procatarctica sunt ea quæ leviter motum sanguinis retardare valent, quæque labore unius alteriusve diei possunt solvi, vel eliminari, adeoque natura à tam parvo incommodo nequaquam opprimitur, usquequò bellum citò desitutum indicat materiæ morbificæ, quam confusè persentit, brevi & facilè cessuram, adeoque eam sine

magno apparatu aggreditur, & sine turbâ, sine morâ profligat.

Diariam omnem sola ferè natura curat, rarò accersitur Medicus; illam curasse quàm novisse facilius est, quia tempus deficit ad distinguendum utrum futura sit synocha, vel synochus. Abstinencia à cibo, potus calidus aqueus, cum quiete sufficiunt.

1. *Ephemera plethorica; Ephem. ex opilatione; ex vino; ex suppressâ perspiratione; ex cibis calidis*, Avicennæ, T. II. pag. 16. *Diaria inflativa* Auctorum.

Principia. Plethora est in ratione composita ex directâ ingestorum & inversâ excretorum; adeoque eò major est 1°. quò ingestorum quantitas major intra datum tempus; 2°. quò vires coctrices sunt majores; 3°. quò qualitas ingestorum est succulentior. Ingesta sunt, vel esculenta vel potulenta. Ista verò ferè tota in sanguinem transeunt, & cum grata ac fermentata ea copiosius, jucundius ingeruntur, unde frequentiores sunt excessus in potu quàm in cibo; esculenta tamen delicatius parata, fercula lauta, in pueris cupediæ, cibi conditi, ita ut gulam irritent, plethoræ pariter favent, quia copiosius assumuntur, & facilius digeruntur; hæc sunt ingesta quæ per se non inducunt plethoram nisi sint ad egesta in solito majori ratione.

Verùm egesta vel absolutè vel relativè immunita pariter concurrunt; egesta vel egerenda alia sunt assueta, ut viâ perspirationis, urinæ, sudoris, alvi, feminis; vel inassueta, ut per hæmorrhagiam narium, podicis, uteri, puris, ichoris, ex fontanellis, ulceribus, fistulis effluxus, phlebotomiæ consuetæ. Plethora crescit

1°. in ratione quantitatis materiæ egeri solitæ, quæ retinetur ; sic quoniam perspiratur plus materie quindecies quàm per alvum ejicitur in dato tempore, observante Sanctorio (*aphor. X. sect. 3.*) plethora à cohibitâ perspiratione cutaneâ toties est major quàm quæ à constipatione alvi potest exurgere ; 2°. in ratione facilitatis quâ materies suppressa sanguini remiscetur ; sic à suppressis catameniiis plethora multo citiùs increfcit, quàm ab urinâ suppressâ, quia aliquot dies requiruntur ut urina suppressa ita vesicam & ureteres repleat ut in sanguinem regurgitet, statim verò sanguis menstruus fluit in venas hypogastricas ; 3°. in ratione durationis hujus suppressionis ; sic si per biduum suppressum sit ulcus, duplò plus retinetur ichoris vel puris in massâ sanguineâ quàm si per diem stetisset effluxus.

Moles fluidorum, adeòque pondus corporis, potissimum hieme crescit citra sanitatis detrimentum, tribus libris ex Sanctorio ; atque quò robustior est homo, eò majus pondus fluidorum citrà noxam gestare valet ; interea tamen pulsus & major & frequentior est post pastum, quàm ante pastum, & frequentia illa post majorem pastum major est, minor post minorem ex observatis Robinsonii. Pulsuum jejuni esse ad pulsuum pransi numerum ut 70. ad 76. supponamus, verisimile est magnitudinem in eadem ratione crescere, adeòque cum ea citra morbum crescant per aliquot horas, vis cordis increfcens unâ sextâ parte per aliquot horas morbum non infert ; pondus itaque superfluum quod ansam præbet Ephemeræ est in robustis majus tribus libris, si de perspiratione retentâ quæstio sit. Quoniam tamen intra noctem, & à fortiori intra nyctemerum potest

major quantitas perspiratione evacuari, (Sanctor. *sect. 3. aphor. 1. X. 69. &c.*) non mirum si Ephemera, quæ copiosos halitus excitat, spontè sanetur.

Homo jejunos intra noctis spatium uncias octodecim circiter perspirat, Sanctor. *aphor. 2. sect. 3.* cibo verò refertus si concoquat, quadraginta uncias perspirat; ergo perspiratio jejuni est ad perspirationem pasti ut 9. ad 20. Homo sanus quolibet mane revertitur ad idem pondus quod pridie habuerat, si cibis utatur; ergo si alterâ die cibis abstineat, non solum minùs ponderabit quàm pridie totâ quantitate, quam assumere consueverat, ut verbi gratiâ, 109. unciis; verùm totâ eâ quam hacce secundâ die perspirabit, ac per alias vias amittet, quæ ferè est 49. unciarum; ergo si 109. uncias assumere consuevit, jam jejunos per integrum diem is erit ferè 10. libris levior, quàm fuerat pridie post pastum, quod de illis qui semel in die manducant intelligendum est.

Qui exercentur adusque sudorem ambulando, amittunt intra semi-horam octo vel novem uncias, seu octies magis quàm si æstate quievissent, & homo pinguis simili exercitio trigies magis perspirabit quam si æstate quievisset. Verùm Ephemera auget, calorem & sudorem non minùs ac celer ambulatio, atque his proportionalis est perspiratio, adeoque verisimile est ab Emepherâ pondus decies saltem magis minui quàm in sanitate factum esset.

Æstate perspiratio est ad urinam ut 2. ad 1. Ab ambulatione vel equitatione perspiratio est ad urinam ut 4. vel 5. ad 1. ergo à calore & sudore perspiratio crescit in majori ratione quàm decrescit urina; ergo licet ab ephemerâ minuatur urinæ quantitas, pondus totius corporis ratione perspi-

rationis maximè minuitur, atque sic perspiratio unius diei plures venæ sectiones compensat.

Die 14. Septembris 1752. horâ quintâ matutinâ correptus sum Ephemerâ plethoricâ; febris erat magna & sine præludio, præter insomnium, calor acer, deglutitio difficilis, cephalalgia gravativa magna, febris post duas phlebotomias nocte sequente recessit.

In insomnio cogitationes importunas de objecto quodam injucundo experiebar, quoties somno indulgebam, & penes me erat somnum abigere simulque insomnium, sed quamdiu somno indulgebam hoc phantasma à mente depellere minimè poteram.

Numerus pulsationum mihi sano est 72. in minuto primo, & in hac febre manè erat 94. vespere 98. Calor aëris erat 17. grad. calor verò pedum meorum erat 35. gr. thermom. Reaumurii, & paulò ultra, è vulnuscule venæ vix uncia tres sanguinis quovis minuto effluebant.

Numerus respirationum durante febre erat 27. intra duo minuta, ita ut cum cor pulsabat 196. vicibus, respirabam 27. vicibus; numerus respirationum erat 7^a. pars numeri pulsationum cordis.

2. *Ephemera Nauseativa* Avicennæ, tom. II. p. 3. *Ephem. ex crapula; ex satietate; ex cacochylia; à cruditate* Sennert. *Ephémère d'indigestion.*

Dyspepsia seu difficultas digerendi alimenta est in ratione compositâ ex debilitate stomachi, quantitate & resistentiâ ingestorum.

Debilitas stomachi eò major est, quò minùs in contractionem nititur, tum ob remollitionem ab oleosis, aqueis tepidis diù usurpatis, tum ob anæsthesiam, seu sensûs imminutionem propter

MORBORUM, CLASSIS II. 221

vitia nervorum, cerebri, studium, moerorem, pathemata, fluidum nerveum aliò derivantia, tum ob rigiditatem & phlogosim ventriculi.

Quantitas ingestorum est ut pondus ciborum quovis pastu assumptorum simulque pastuum numerus intra datum tempus, adeòque ut volumen & gravitas specifica eorum conjunctim.

Resistentia digerendi est ut tenacitas & viscositas ciborum, nec non cacochylia, seu succi gastrici obducentis ventriculum, ut eorum durities, cruditas, adiapneustia, nec non ut sensibilitas stomachi, qui si doleat, phlogosi tentetur, irritetur nimis, ex cibis mollioribus eandem resistantiam experitur, ac sanus ex durioribus.

Ingesta sunt vel ad fermentationem, vel ad putrefactionem prona; facile fermentescunt vegetabilia cruda, acida, ut fructus horæi, acetaria, cremores ex farinosis, panis malè fermentatus, placentæ, vina recentia; hinc ptyalismus, ructus acidi, morsus ventriculi, colicæ, flatulentia, pondus in epigastrio, nausea, &c. Facile putrescunt esculenta ex carnibus diù coctis, diù maceratis animalium carnivororum, avium rapacium, piscium ejusdem indolis, ex horum ovis jusculis, gelatinis: item vegetabilia acria ex classe cruciformium, umbelliferarum; aromata condimenta aliis permixta, hinc ructus nidorosi, foetidi, carniæ horror, oris amaror, fetor, nausea, vomitus biliosi, cardialgiæ, pondus ventriculi diuturnum, capitis gravitas. Succu crudi, subacidi, copiosi sanguinem inspissant, vasa infarciunt; inde resistantia cordi & vasis opposita, quam Ephemera repetitis vasorum ictibus superat, sanat.

Succi acres, biliosi, putres, injucundi molestant vasa sanguifera, unde sensu confuso natura

excitata febre ephemerâ eos per diapnoem, sudorem, urinas, diarrhoeam exterminat.

3. *Ephamera à frigore; Diaria VIII.* Foresti quam ipse passus est ex itinere cum vento frigido. *Diaria ex balneo frigido, pluviam frigida; Diaria ex mœrore, terrore, &c.*

Refrigeratio corporis non solum perspirationem cohibet, unde plethora, verum & humores figit, densat, unde cordi opponitur resistantia, quam molestiam tollit natura conatu & attritu febrili, qui diariam illam constituit: mœror & metus eandem inducunt in corpore mutationem; nam mœstitia & timor impediunt perspirationem; Sanctior. sect. 7. aph. VIII. IX. & XV. & perspiratio impedita à quacumque causa mœstitiam & timorem facit, aphor. VIII.

4. *Ephamera à calore; Ephem. ab insolatione, hypocaustis, thermis; ammochasia, balneo, &c. ab ira, furore, exercitio violento, labore immodico, pervigilio, à sudorificis, cardiacis, liquoribus ardentibus.*

Calor est in ratione compositâ ex simplâ quantitatis partium ignearum & alkalinarum, simplâ densitatis fluidorum ac tensionis solidorum, & duplicatâ velocitatis, quâ invicem ambo colliduntur.

Quantitas partium ignearum crescit ab insolatione, thermis, potu fervido, spirituosos, cibis aromaticis, piperatis, salitis, alkalescentibus, condimentis, cardiacis, sudorificis, acribus.

Tensio solidorum respondet viribus contractivis cordis, simulque resistantiæ sanguini transfluxuro per vasa minimâ adauctæ, tono fibrarum vel nativo, vel per laborem assuetum, animi pathemata, &c. adaucto.

Velocitas est ut radix virium, quæ cor, musculosque contrahunt in febribus, laboribus, pathematis, cursu, equitatione, vociferatione, &c. impenfarum.

Huic ansam præbent principia caloris extrinseca, ut insolatio, balneum fervidius. Calor directus solis est duplus caloris reflexi, seu illius quem ex thermometro metimur; sed calor ille æstate ad 60um. gradum thermometri ascendit, adeoque tunc est duplus caloris sanguinis sani, eumque coagulare, ac lympham inspissare valet in confiniis cutis, simulque fibras nerveas ingratè vellicare, & phlogosi afficere; unde effectus illius caloris sunt fluidioris avolatio, residui viscositas, irritatio cutis, ac proinde occasio datur ephemeræ.

Ab insolatione cephalalgia, coryza quotidie hieme præsertim superveniunt, quoties frigus insolationi succedens materiem perspirabilem à calore agitatum cohibet.

5. *Ephamera lactea* Riverii; *Ephem. puerperarum*, *nutricum à lactis refluxu*, *à lacte suppresso*; *la fièvre de lait*, *le poil*, vulgò *arcoussel*.

Tertiâ circiter à partu die accedit aliquale frigus, vel à minimâ sitûs in lecto mutatione, totum corpus pervadens, identidem revertens cum gravitate; mammae simul dolent, tument, dein serum lactis effundunt; effluxus lactis ab axillâ hinc & inde videtur procedere, deinde velut corpus mammae stringi videtur, mox ex papilla, maximè si has emulgeat alumnus, serum illud subsultim exilit, hunc lactis impetum nomine vernaculo *esponge* indigitant mulieres: interim lochia adhuc cruenta fluere pergunt, sed moderatiùs: interdum grana, vel acini papillarum rubent, tenduntur,

224 GENERA ET SPECIES

nigricant, acutè dolent : hos tumores, vulgò *cané-gres* nuncupant nostrates ; non rarò moles mam-mæ in tumores tactu non visu dignoscendos pau-lulum à pressione dolentes, subdivisa videtur, atque ea symptomata intra duas, tresve dies ube-riori lactis proventu, ac sudore copioso, valdè halituofo, sæpè olido, lactis coagulum referente, terminantur, & identidem nutrices frigore sus-cepto, infestant ; sunt quibus papillæ Rhagades patiuntur, quod primiparis tantum fit, has *ten-drieres* & *gersures* Galli nuncupant.

Mammarum tumor, tensio, dolor, lactis dein uberior proventus, cæteraque symptomata sua-dere videntur, lac utero destinatum ad alimo-niam fetus, jam restricto utero in sanguine re-dundare, atque eo fine suscitari ephemeram, ut impetu sanguinis vasa lactifera mammarum am-pliantur, sicque chylo viam præbeant in lac mu-tando : ideò vero lac in mammarum glandulis se-cernitur, quod è cruore ab illorum osculis fuga-tur, ob affinitatem gravitatum specificarum lactis & coli ; antea verò chylus in mammis non fecer-nebatur, tubis arterio-lymphaticis nondum satis diductis, atque ephemera viam lacteo succo præ-parat, utili, sed non semper vivido & impetuoso molimine.

6. *Ephemera à phlogosi, à dolore* Frid. Hofman. cap. 14. *Ephem. à vulnere, fracturâ, luxatione, casu ex alto, contusione, &c. Ephem. vulneraria* Frid. Hofman. cap. 14. pag. 186.

In parte vulneratâ, contusâ, validè distractâ sanguis hæret, vel effunditur, vel ejus liber flu-xus præpeditur ; ad eum autem discutiendum, re-solvendum, promovendum maximè, si grave pathema,

pathema, quod concurrat, hujus moræ & inspissationi anſam dederit, vires cordis ex ſympathiæ legibus excitantur, totaque reſolutio intra paucos dies obtinetur, maximè ſi phlebotomia, ut fieri aſſolet, in uſum vocetur, cum potu calido, diluente, & auxiliis parti vulneratæ, contuſæ propriis.

7. *Ephmera ſudatoria*; *Ephem. anglica peſtilens* Raimund. Fortis; *Sudor anglicus* Sennert. *Hydropyretion* quibuſdam, vulgò *la Svette*, vel *Souette*; *Hydronofus* Foreſti; *the Swealing ſickneſſ* Anglis; *Sudoriferus morbus* Batavis; *Ephmera maligna* Juncker. pag. 468.

Symptomata. Summa virium proſtratio, animi deliquia, anxietas, cardialgia, capitis dolor.

Pulſus frequens, celer, inæqualis, palpitatio cordis maxima, pertinax, aliquot quandoque annos à febre ſuperſtes.

Sudor perpetuus, copioſus, utilis, cum morbo terminandus.

Calor moleſtus.

Hiſtoria. Primùm cœpit ab Angliâ anno 1486. quam per quadraginta annos depopulata eſt; interea Germaniam, Belgium, Zelandiam, Brabantiam, Flandriam, Daniam, Norwegiam, Galliam ab anno 1525. ad 1530. peragravit; autumno maximè ſæviebat, hieme inducias afferente, vere revertebatur: initio urbem occupans quingentos aut ſexcentos ſingulis diebus adoriebatur, ex quibus vix centeſimus evadebat; aſt adhibitis cardiacis, & vitato frigore, ſervata quiete, ſudoribus prolicitis morbi ſævitieſ deferbuit. Nuper epidemicè graſſata eſt Bellovacî Picardiæ, & phlebotomia profuit; hujus hiſtoriam exſpectamus. Vide febris ſudatoriæ hiſtoriam in hiſtoriâ

Regni Henrici VII. à Verulamio. Quatenus hic morbus discrepet à miliari sudatoria, videbis in tertia classe.

8. *Ephamera menstrua* Ramazzini; *Ephem. medica. Vide* Valescum de Taranta-philonio, & *Histor. medic.* Freind. pag. 163.

Puellæ quæ catamenia pati incipiunt, si vividae, sanguineæ, simulque fibrâ tensâ, elasticâ donatæ sint, quovis mense, quando scilicet catamenia ingruunt, febre ephemerâ corripuntur cum levi & brevi frigore, hysteralgicis, cephalalgicis, aliisque affectibus, sanguinem undique pressum, & reagentem indicantibus; ea verò omnia intra unam aut alteram diem menstruis erumpentibus evanescent. Vidit Valescus de Taranta, Monspel. Professor, quem trigesimo quoque die febris per 30. annos continuos adoriebatur.

9. *Ephamera anniversaria* Etmuller. Seidel. *de morbis incurabilib.* pag. 14. *Ephem. natalitia.*

Antipater Sydonius Poëta febrem diariam quolibet anno, ipsâ quâ natus erat die, revertentem patiebatur, à quâ tandem senex obiit, ut referunt Valerius Maximus, l. 1. cap. 8. & Plinius, libr. 7. *histor. nat. cap. 51.*

10. *Ephamera hæmatydrotica*, Georg. Agricollæ; *sudore sanguineo stipata*, Lycosthen. *de prodigiis*, Schenck. *obs.* p. 766. epidemica & truculenta fuit.

11. *Ephamera dichomene*, Deidier. *observ. consult.* 14. tom. 2. *Febris dichomene*, seu *menstrua duplex.*

Ephamera est, quæ decimo quinto quovis die revertitur; hanc observavit illustr. D. Gibert, Doct. Med. Monsp; in casu D. Deidier dyspnæa, motus convulsivi, sitis, urinæ rubræ, pruritus ingens, frequentia pulsûs, & hypochon-

drii dextri intumescencia quâvis decimâ quintâ die per tres menses revertebantur.

Praxis Ephemeræ.

Quoniam Ephemera intra unum diem vulgò sudore terminari consuevit, indicium est materiem morbificam in illis potissimum vasis sanguineis residere, ex quibus intra tam breve temporis spatium expurgari per sudores potest; circulatio sanguinis est quinquies millies velocior in magnis arteriis quàm in ultimis vasculis ex æstimatione Keillii, qui ramificationes arteriarum quadraginta ordinum numerat: quoniam verò docet anatome & hydraulica circulationem eò tardiozem esse in vasis, quò magis ea à corde recedunt, cum numerus ordinem ramificationum exprimens ipsam à corde distantiam ferè exprimat, verosimile est materiem morbificam in ramis decimi ordinis esse decies à corde distantiozem, quàm quæ est in aortâ, adeoque decies tardius, si cætera paria sint, à sanguine expurgari posse, cum ad hoc ut expurgetur necessum sit ut in fluentum venæ cavæ & aortæ revertatur, quod ex hypothese decies tardius exsequetur, quàm quæ per arteriolas recto tramite venis sanguineis terminatas circulatur.

Supponamus morbos acutos, quorum materiæ morbificæ in arterioso systemate potissimum latent, esse omnium longissimos, qui quadragesimâ circiter die terminantur, dùm chronici sedent in lymphaticis, vel sanguiferis venosis, pronum erit concludere omnium tardissimos materiam suam in quadragesimâ arteriarum divisione obtinere, & brevissimos in prima, sicque numerum dierum

228   G E N E R A   E T   S P E C I E S

quos durare consueverunt morbi, respondere numero divisionem vel ramificationum ordinem exprimenti: quæ hypothesis non magnam fidem meretur, usquequo res medicæ in majori luce constitutæ eam confirmarint; si hoc ita foret, materia morbifica ephemeram inducens resideret in majoribus vasis, seu in cruore cujus motum aliquantulum retardaret, atque ejus moleculæ ejus forent voluminis, quo vasa secundi, ac à fortiori tertii ordinis nequaquam subire possent, usquequo subactæ & attenuatæ forent: talis est conditionis sanguis copiâ tantum peccans, seu globi purpurei copiosiores; illi etenim, quia molem majorem movendam cordi offerunt, ipsi resistunt, adeoque muniis vitæ obstant, & ex lege sympathiæ debent attenuari in lympham, serumve resolvi, ut sanitas restituatur; hoc autem ephemerâ præstat.

Ut ergo naturæ ductum sequatur Medicus, is debet in *ephemerâ plethoricâ*, 1°. ægrum omni cibo & juscule interdiceret, ut uberius fiat perspiratio, sicque moles sanguinis minuatur, nec pari passu activis particulis resarciatur: verum potu aqueo non frigido, quantum sitis exigit, sanguinis viscositas à calore intendenda debet præcaveri; imò si non satis procedat perspiratio, potus theiformes calidi, diaphoretici ex infusis theæ, veronicæ, adianthi, &c. sunt interponendi; atque ut intestinalis perspiratio juvetur, clyfma emolliens, non sudante corpore, est injiciendum.

2°. Nihil est ad perspirationem minuendam aptius, quàm se nudum aëri frigido, ventove exponere, vel se intra lectum jectigare, adeoque æger more solito vestitus in conclavi quiescat, vel in lectulo tranquillius jaceat, ut simul vires

motui musculari inutili detrahat, & muniis vitalibus reservet.

3°. Si dolor capitis, artuumve notabilis sit, pulsusque vigor debito major, quod expertus tantum judicat, maximè verò si febrem in alteram, tertiamve diem prorogandam fore conjectamus, tum phlebotomia è brachio instituenda est, ut febris impetus, & cum eo symptomata dolorifica minuantur; in adultis verò semi-libram vel uncias decem detraxisse sufficiet absente sudore.

4°. Præmissâ phlebotomiâ, admissâ diætâ & gymnasticâ congruis, febris intra diem vel intra quatrimum ut plurimum terminatur sudore vel hæmorrhagiâ, quod rariùs: & subsequenti die ad detergendas primas vias, aut etiam secundâ die, si ephemera extensa fuerit, horis matutinis catharticum lene est propinandum, atque deinceps paulatim cibus eupeptis, mollibus, assuetis restituendus est æger.

5°. Quò æger infantie propior, febris prolixior, fames voracior, eò faciliùs à jejunii severitate recedendum, & juscula sunt indulgenda.

6°. Quò æger vigori ætatis propior, fervidior, magis sanguineus, floridus, phlebotomiæ aut hæmorrhagiæ cuivis assuetus, eò largiùs sanguis est ipsi mittendus vel unâ vel binis phlebotomiis.

In *Ephemera nauseativa* præter auxilia jam assignata requiritur, 1°. ut potu tepido, copioso, vomitus proritetur, quem nausea videtur indicare, imò si hoc non sufficiat, sitque epigastrii gravitas, cardialgia, oris amaror, capiplenium, cum modico pulsus vigore, aquâ levissimè emeticâ, dissolutis in ejus librâ duobus, tribus, vel quatuor tartari stibiati granis, vomitus est juvandus; die verò subsequenti catharticum lene, diluens, non

230 G E N E R A E T S P E C I E S

calefaciens horis matutinis, est præscribendum; quod felicius succedet, si pridie horis pomeridianis, aut cum febrilis calor major fuerit, phlebotomia instituta fuerit, signis allatis indicata; demùm febre terminatâ æger more solito repurgandus est.

In *Ephemerâ lacteâ* 1°. cavendum ne puerpera quæ iusculis quartâ quavis horâ per septimanam circiter est nutrienda, non primis etiam diebus, ut mos est, offis infarciatur, nec antè partum liquidis spirituosus incendatur; 2°. accedente febre, frigus est cautissimè arcendum, quod sensus horroris à levi suscepto aëre suadebit; 3°. ut via lacti mammarum seroso præparetur, atque utut paucum tum ab alumno, ut rusticis solemne est, tum à mulierculis, tum à catellis, tum ope syphonis exfugatur bis in die; ficque secretionis libertas augeatur; 4°. ut ex parte mammarum omnis alia tollatur resistantia, linteis tepidis tegendo, oleo amygdalarum liniendo, molli gossypio obvolvendo; 5°. absente febre alumnus est à matre lactandus, quo lacte seroso & diluente meconium & faciliùs & feliciùs expurgatur: atque lactans mater citius à febre & à lochiorum incommodo immunis evadit; 6°. nonâ circiter die puerpera leniter est purganda, dein offis & carnibus paulatim assuefacienda.

In *Ephemerâ sudatoriâ* præter cautelas assignatas ægri cardialgiæ cardiacis sunt debellandæ, ut aquâ florum aurantiorum, cinnamomi hordeati, vino mero, cùm confectiōe hyacinthinâ, alkermes, theriacâ, atque sudor tum cautè sustinendus, tum, si langueat, his cardiacis atque sudorificis promovendus.

II. Synocha, *la Synoque.*

Genus est febris continuæ, quæ ad septimanam utplurimum extenditur, Galen. *de differ. febr. p. 272. Tom. II.*

Synocha Gordon. *cap. 5. de febre sanguinea.* Gilberti Angli, *fol. 28.*

Synochus imputris Galen. *lib. 2. de differ. febrium.*

Synochus simplex River. *cap. 2. Continens non putrida* Lommii, *pag. 2.*

Septimanaria F. Plateri, *class. dolores.*

Synocha febris continens catexochen dicta Junker. *tab. 57.*

Febris continens seu synocha Stahl. *casuale minus, casus 87.*

Ægri septimani vocantur.

Symptomata eadem quæ in ephemerâ, eo discrimine quod febris non illicò tota accedat, sed in dies major ac major evadat usque ad tertiam, quartam vel quintam diem, tuncque in eodem vigore perseveret usque ad declinationem; lassitudo, capitis dolor, virium muscularium prostratio, sensim pari passu crescunt usque ad acmen, præterea in acme omnia vehementiora sunt, ut cephalalgia, carebaria, faciei rubor, calor corporis, velocitas pulsûs ex plenitudine & frequentia repetenda, somnus altior occupat, pulsant tempora.

Terminatur septimâ die vel hæmorrhagiâ narium, si plethoricus, sanguineus sit æger, vel perspiratione insensibili, ut accidit professori Wedelio; vel somno, ut accidit professori Stahlio, (*class. de febr. pag. 1.*) vel sudore.

Synocha jugem habet æstus nihil remittentem,

232 GENERA ET SPECIES

& quamvis per horam nonnunquam remittat, hoc accidentale est, non verò statum, nec de ejus essentia, & vix inde levamen sentiunt ægrotantes, *Stahlius*. Hujus principium seu occasio est, sanguis purus utplurimum, sed vel copiosus vel sero perspirabili onustus, vel igneis particulis fetus, vel leviter inspissatus per moram: in primo casu eum resolvit natura in serum perspirabile, motu febrili excitato; in altero continuam feri secretionem tantum molitur; in tertio potu per sitim imperato ipsius fervorem extinguit, & dilatatis urinæ & sudoris viis igneas particulas exhalat; in quarto ope caloris aucti viscositatem minuit.

Synocha periculosior est ephemerâ quantum est vehementior & diuturnior simul; cum enim malo physico seu periculo proportionales sint naturæ conatus, quoties ordinati sunt, ut in hoc morbo, quò febris vehementior est & pertinacior, eò majori molimine atque longiori opus est ut materies morbifica mutetur, adeoque eò magis nocere œconomiae animali ea materies censenda est.

Quò plura simul vitia concurrunt, ut sanguinis spissitudo & plethora, eò periculosior est morbus; quia eò majora molimina exigit, ut tollatur, & si vires deficient in hoc molimine, vita deficit.

1. *Synocha plethorica*; *Synocha 7°. die soluta* Frid. Hofmann. *obs.* 3^a. *Febris sanguinis* Avicenn. *T. 2. pag. 43.* *Synocha simplex* Fr. Hofmann. *de febr. pag. 110. & 111.* *Synocha sanguinea* Sennert. *de febr. l. 2. c. 10.* *Synocha inflata* Heurnii *de febr.*

Differt ab Ephemerâ plethoricâ 1°. duratione

ultra quartum diem; 2°. quod non est sudor constans versus finem morbi; 3°. quod symptomata in statu sint graviora, potissimum respiratio celer, frequens, pulsus velox, plenus, somnolentia.

Differt à synocho putri, quod nulla notabilia sint signa putredinis, ut linguæ flavedo, fordities, oris fetor, nausea, vomitus, &c. quod brevius terminetur, quod facies, oculique magis rubeant, venæ magis tumeant, pulsent tempora, quodque sine notabili rigore adoriatur.

Principium hujus febris est plethora commota, seu copiosior sanguis, isque simul fervidus, & per pathemata vivida, exercitia immodica, esculenta, calefacientia exagitatus; unde quid egerendorum, ut hæmorrhoidum, catameniorum, perspirationis, phlebotomiæ assuetæ, &c. suppressio; quid ingestorum copia adaucta conferant, in hujus productione satis liquet. Licet autem sub finem morbi signa saburræ putris accedant, ea sunt effectus, non verò principia morbi.

2. *Synocha ardens; Synocha biliosa* Sennert. lib. 2. cap. 10. *Synocha causodes* Mangeti, *Biblioth. med.* *Synochus causonides* Gilbert. Angli, fol. 56. *Cholerica febris* Frid. Hofm. *de febr. s. 4. cap. 2. obs. 5.*

Ea corripit graciles, biliosos, sanguine copioso, ac carne non ita abundantes, qui vitam laboribus deditam agunt, corpusque multum exercent, & pathematis vividis exagitantur; qui in sole & æstu diutius versantur, aut cibis & medicamentis calidis sunt usi. Calor est acrior, vehementiorque, ac sitis magis divexat quam in plethoricâ; urinæ sunt tenuiores atque acriores. Differt à Tritæophiâ ardente quod non spontè periodicè remittat.

3. *Synocha putrida* Sennert.

Licet calor in fynochâ putri, si cum aliis putridis conferatur, sit mitior, tamen si cum fynochâ plethoricâ comparetur, calor est acrior. Deinde in putridâ urina est rubra, crassa ac turbida, sine sedimento, cruda, aut saltem leviter cocta in principio, pulsus præterea ut in aliis putridis. Tandem symptomata omnia, ut dolor capitis, inquietudo, vigiliæ, &c. majora sunt quàm in plethoricâ.

Pulsus ut in aliis non solum est magnus, sed & vehemens, celer, frequens; inæqualis & inordinatus.

4. *Synocha tragæda* Ramazzini, *constit. Epid.* p. 184.

Narrationem oppido curiosam apud Lucianum *de conscribend. histor.* habemus de febre quadam tragædâ (sic enim illam appellare liceat) quæ Abderitas temporis ferè momento invasit. Egerat Archelaus Poeta tragicus, mediâ æstate, multoque æstu apud Abderitas Euripidis Andromedam, ex quo factum ut multi ex theatro febricitantes exierint, ac universi postmodum febre gravissimâ fuerint correpti, quæ die septimâ plurimo sudore erumpente, nec non sanguine è naribus profluente, solvebatur, superstite tamen ridiculâ quâdam mentis perturbatione; nam ut refert Auctor, omnes quasi ad tragoedias agendas impellebantur, & iambica personabant, multumque vociferabantur, maximè autem Euripidis Andromedam cantu referebant, plenaque adeò civitas erat pallidis ac macilentis illis tragoedis septimanis... Haud aliter apud nos immodicus æstus plebem urbanam inter angustias ædicularum conclusam in febres agebat aspectu quidem terribiles, nec sine mentis

emotione, quæ postea die septimâ, oborto sudore, post celebratam liberali manu phlebotomiam, solverentur; ubi vici angusti & anfractuosi solis ardorem eludebant, minus à febribus populares exercebantur, atque id beneficii ex hac febre secutum est, ut referatis à calore & sudore poris cutaneis, exterminatâ radicitus scabie, plebs nitidior ac vegetior apparuerit. *Ramazzini.*

5. *Synocha catarrhalis* Frid. Hofmann. *de febrib. sect. 4. cap. 1. observ. 5. Catharrhus cum febre epidemicus* Georg. Henisch. *comm. in Aræteum pag. 315. Febris epidem. ann. 1580. Riverii, observat. X. pag. 137.*

Illa spatio sex septimanarum anno 1580. omnes ferè Europæ gentes affligebat, vix vigesimus hujus morbi expers erat præsertim in Saxoniâ. In invasione omnes vires languebant, præcordia gravitatem sentiebant, cor pressionem, & palpitabat; pulsus parvi, celeres & inæquales erant; caput erat grave, & ingravescente morbo ita ægroti languebant ut tremarent & conciderent; quidam vigilabant; alii profundiorum somnum habebant; ex capite fluxit acrior & subsalsus humor ad thoracem, qui tussim movebat, in extremis partibus dolores vagos & pungitivos excitabat; initio horror & calor totum corpus & caput occupabat; & ad tactum non erat mordax, continuus tamen cum rubore oculorum & tumore; urina primùm tenuis, mox crassa; aliis sanguis è naribus fluebat; plerisque sudor copiosus prorumpebat, quo & febris finiebatur, quarto ut plurimum die; interdum, sed raro, longiùs protrahebatur ad septimum vel nonum diem. *Henischi.*

6. *Synocha scorbutica*, Linden. *de Scorbuto* 1756. Sydenh. *pag. 39.*

236 GENERA ET SPECIES

Vidi in puero, cujus pater & mater scorbutici erant, febrem continuam acutam cum stomacace ita putridâ, ut vix ullus cameram in quâ jacebat æger ingredi posset, ex quâ intra septimanam obiit. In hac convenit limonata mineralis, seu ex spiritu vitrioli in aquâ ad gratam aciditatem, catharsis lenis, vinum rubrum, &c. Conveniunt etiam tartarum vitriolatum, cremor tartari, acetum cum sale tartari mixtum; sumatur bis vel ter in die ad uncias quatuor, necnon spiritus Mindereri adhibeatur.

7. *Synocha dolorum; febris symptomatica à doloribus orta* Frider. Hofman. *de febr. symptomat.* pag. 187. T. 2.

Non solum febris synocha, vel ephemera comitatur dolores & phlogoses, quæ fiunt in vulneribus, ambustionibus, tumoribus phlegmonoidis, bubonibus venereis dum suppurantur, tendinum puncturis, sed etiam morbis dolorificis ineuntibus affidet, ut paroxysmis arthritidis, rheumatismi, nephralgiæ, proctalgia à mariscis, similibusque.

Cura exigit phlebotomiam repetitam, victum tenuem, diluere & demulcere aptum; syropos ex aquâ liliorum, floribus nymphaeæ, papaveris rheados, papaveris albi, laudanum; extus verò admoventur fomenta emollientia, leniter resolventia, cataplasmata anodyna ex micâ panis, lacte, croco: cavendum à catharticis, quæ non nisi sedato dolore, si saburra primas vias infestet, advocanda sunt, eaque minorativa, antiphlogistica.

8. *Synocha cephalalgica*, obs. D. Razoux, Med. Nemausensis, *Journal de Médecine* Novembre 1758. pag. 415. *Cephalalgia verminosa.*

MORBORUM, CLASSIS II. 237

Febris ardens, continua, pulsu pleno, vehementi, cutis arida, urens, facies rubra, oculi inflammati, dolor capitis, seu frontis assiduus, continuò crescens à morbi initio; lingua nitida, nulla læsio stomachi, nulla saburræ indicia; post sex largas phlebotomias, catharSES, anodyna narcotica, ptisanas nitratas morbus perseverabat; tandem ex præjudicatâ suspitione saburræ præscribitur emeticum, & ægra septuaginta duos vermiculos sternutando, & vomendo ejecit ex naribus, qui in sinibus frontis latitabant, & illicò ab omni febre & cephalalgia liberata est.

Vermiculi erant septem, vel octo lineas longi; albi, tres lineas lati, annulis distincti, omninò iidem qui in sinibus frontis vervecum reperiuntur, descripti à D. de Reaumur, *insect. histor. tom. 4. pag. 555*. Hæc autem mulier pridie hujus morbi biberat aquam rivuli, ex quo pecus ovile paulò antea sitim extinxerat; hi vermiculi spinis rubris, uncis & corniculis hispidi, irrequieti, & agiles sunt, ac oves in phrenitidem agunt, quâ exiliunt, & arbores obvias capite impetunt.

III. Synochus, Fièvre continue.

Est genus febris continuæ, quæ ad duas, tresve septimanas extendi consuevit, cum pulsus robore sanum, in morbi statu saltem, notabiliter superante.

Synochus Galen. Continens putrida Lommii libr. 1. p. 2.

Febris putrida Riverii; Synochus putris, febris continens dicta Pitcarn. de febr. 24.

Febris continua putrida Boerhaav. aphor. 730.
Differt ab Ephemerâ & à Synochâ, 1º. quod

cum rigore sæpiùs , majorique frigore invadat ;
atque 2°. quod diutiùs crescat ; 3°. quod secundâ ,
tertiâve finitâ septimanâ terminetur. A typho
vix initio distinguitur ; differt tamen odore proprio ,
debilitate artuum minori , robore , pulsûs quoad
frequentiam , plenitudinemque multo majori & sanum
superante , calore sanum excedente , cum in typho calor ,
urina , pulsus sano similes , ac pulsus sæpè debilior ,
linguâ sordidâ quidem , sed non nigrescente , nisi in
paucis speciebus.

Ab hecticâ differt motu velociori , symptomatum
vehementiâ , debilitate , initio etiam majori linguæ
sorditie , &c.

Rarior est amphimerinâ putridâ , quacum vulgò
confunditur ; nunquam est homotona , nec parac-
mastica , nec epacmastica , sed initio & fine semper
debilior , in augmento & statu fortior , unde illæ
divisiones Veterum inanes videntur.

Symptomata

In functionibus animalibus. In vigore sæpiùs
adsunt vel somnolentia , vel leve delirium , in
tractu fastidium & tædium , motus muscularis
difficilis , virium prostratio , ita ut ferè semper
jaceant , imò sæpè in situ horizontali supino , minus
tamen quàm in typho. Adde dolores lumborum ,
capitis ventriculi gravamen , imò cardialgias ,
vertiginosam titubationem.

In functionibus vitalibus. Respiratio frequens ,
& amplior solito , seu in eadem ratione quâ
pulsus , difficilis , suspiriosa.

In functionibus naturalibus. Solidorum ciborum ,
& præsertim animalium fastidium , iusculorum
aversatio , frigidorum & subacidorum fitis
intensa , ni sopor adsit , aut delirium ; tabaci assueti ,
vini aversatio.

In excretionibus. Halitus oris & cutis foetens, in convalescentibus quandoque moschatus, vel singularis; saliva viscida, pauca; urina rubra, turbida, sedimento in declinatione albescente, dejectiones biliosæ, flavescentes.

In qualitatibus. Facies non ita rubens ac in ephemerâ, nec ita plumbea ac in typho, calor ficcior, mordacior quàm in ephemerâ, intensior quàm in typho per tractum morbi, initio frigus & horripilatio, sine tremore tamen, sed à levi sitûs mutatione revertens.

Dolendum est quod nullus Auctor, ut observat Stahlius, febrium species distinxerit, nisi ex præconceptâ putredinis & malignitatis opinione, ita ut individuas observatione compertas ad suam speciem, imò ad genus referre difficillimum sit: hoc exinde factum est, quod nullus Auctor historiam morbi seponat ab ejus theoriâ philosophicâ, & semper causam cognitam supponat, atque exinde signa characteristica derivare contendat, quo errore nihil pejus in re medicâ.

Galenici omnes febres humores putredini adscripserunt, Ephemerâ scilicet & Hecticâ tantum exceptis, quia illam spiritibus, istam solidis excandescantibus tribuebant, unde juxta ipsos febris putrida erat classis febrium quæ continebat omnes exacerbantes, & omnes intermittentes, & omnes (duabus exceptis) continuas. Neoterici ex Veterum classe genus unicum confecere, quod febrem putridam vocant, seu synochum, unde Veterum pyretologia evertitur.

Nos seponimus quod excogitavit circa causas opinio, ab eo quod observatio docet, & species à causis nequaquam distinguendas censemus, sed tantum à symptomatis; utrum putredo latens

febres omnes foveat, nihil ad historiam febrium pertinet, sed tantum ad earum philosophicam cognitionem, sine quâ tradi debet historia. Eam interim sibi arrogant Neoterici licentiam, quam nemo facile Botanico concesserit, à quo in describendâ plantarum historiâ sensuum requirimus testimonium, non rationis commentationem.

Febrium quidem species omnes juxta phœnomenorum suorum varietates in genera redigere, ac characteres cujusque idiopathicos enucleare res est multi otii, ac summè ardua, ad quam unius Medici ætas non suffecerit; at verò hic labor, utut sit improbus, prius est exantlandus, quam nos aliquid memoratu dignum in extricandâ tam multifariâ horum morborum serie præstitisse jure possimus gloriari. Sydenham. *cap. 11. p. 28.*

Galenus duas synochi species admittebat, sanguineam scilicet & biliosam; Sydenhamus verò nulli hypothese addictus plures multò observavit, nec facile determinandum hunc numerum esse putat.

Synochus putris, ait Riverius, nullis paroxysmis distinguitur, unde discrepat à remittentium generibus, ut amphimerinâ; nec enim paroxysmis adscribi debent calores vel fugaces à jussulo, motu oriundi, vel similes mutationes, quæ Gallis *Bouffées* nominantur; multò minus illa acceleratio pulsûs, quæ sanis etiam omnibus accidit, quæque febricula vespertina vocatur; quod si ita esset, ut volunt Neoterici, nulla febris continens daretur, omnes essent remittentes, vel exacerbantes.

1. *Synochus sanguinea* Galen. 2. *method. cap. V.* River. *pag. 304.* *Febris continua annorum 1661. ad 1664.* Londini, Sydenham. *cap. 4. pag. 29.* *Febris depuratoria ejusdem.*

Distinguitur

Distinguitur hæc species 1°. vomitione initio, & diarrhoeâ versus finem, nisi Medicus principio obsistat, undè putris cognominatur; 2°. linguâ ficcâ & nigrâ; 3°. ingenti ac subitanâ artuum debilitate; 4°. partium externarum ficitate, si declinationem leni madore stipatam excipias; 5°. ad decimum quartum vel vigesimum primum diem extenditur. Discrepat à typho, quod licet summa sit artuum prostratio, tamen pulsus in vigore morbi plenior & frequentior est, adeoque fortior quàm in sanis, simulque calor intensior, nec ulla in hac specie purpura apparet.

Symptomata quidem à pravâ medendi methodo diversa exsurgunt, quæ diagnosis speciei confundere possunt, sed ea tantum, quæ sibi relicta febris producit, recensenda sunt. De cætero ea species conceptam semel effervescentiam, sine ulla exacerbatione eodemque semper tenore, (nisi acmen excipias) perficit, urina ubique vel tenuis vel crassa, utraque ex æquo cruditatis indicium.

Cum diarrhoea in morbi declinatione accedebat, morbus inde factus pervicacior diutius affligebat.

Processus Curatorius.

Si æger junior vel senior aut ab aliis morbis convalescens fuerit, phlebotomia aut parca, aut nulla præmittenda est. Si vegetus sanguineusque sit, illa initio instituenda, & pro viribus ægri habitualibus, ac morbi intensitate repetenda bis vel ter; victus sit ex jusculis quartâ quavis horâ sumendis, ita tamen ut interponi possint cremores fluidissimi, horum loco sumendi. Si æstum

& febrem jufcula intendant, ut in biliofis accidit, potus fit decoctum hordei vel quid fimile.

Præmiſſis phlebotomiis feliciùs ſuccedit emeticum ex epigaſtri gravitate, naufea, cardialgiis indicatum, quod adultis fit ex drachmis ſex vini emetici, cum oxymelitis ſcillitici & fyrupi de ſcabioſâ ana drachmis quatuor: ſumat jejuno ſtomacho; atque uno vel altero ptifanæ cyatho diluatur, necnon poſt quamlibet vomitionem copioſus ptifanæ pulli vel aquæ tepidæ cyathus hauriatur, vel tartari ſtibiati grana tria aut quatuor in aquæ tepidæ cyatho uno aut altero intra horæ quadrantem propinentur. In noſtris regionibus minor doſis emetici ſufficit, niſi tamen ægri ſint craſſi, robuſti milites, bajuli, atque in hoc caſu uncia una & ſemis, vel uncia duæ vini emetici in tribus aquæ tepidæ cyathis mixti, interpoſito horæ quadrante, ſucceſſivè hauriuntur, undè plenaria ſuccedit vomitio.

Sequentibus diebus alternis catharſis ex infuſo ſennæ in decocto tamaryndorum additâ mannâ, celebratur; veſperè verò julapium vel emulſio cum ſyrupo papaveris albi turbam excitatam compeſcit; diebus intermediis clyſmata laxantia repetenda, aſt verſus decimam diem obſervandum, quieſcendum. Imminuitur ut plurimum febris, urinæ coctæ apparent, ſudores ſalubres accedunt, & decimâ quartâ febris recedit; curam vero catharſis abſolvit.

2. *Synochus ſudatoria. Febris continua epidemica ann. 1665. ad 1667. Londini, Sydenham. pag. 63.*

Dolor capitis intenſior quàm in prima ſpecie, & vomituritiones adhuc immanes; in plerisque diarrhœa, quæ in prima ſpecie ope emetici poterat præcaveri, in iſta provocabatur, nec ta-

men cessabat vomituritio, siccitas externarum partium; at præmissâ phlebotomiâ sudor facile superveniens symptomata sublevabat, quocumque morbi tempore, quod in primâ specie non ante decimam quartam diem accidisset; sanguis sæpè pleuriticorum & rheumatismo laborantium sanguinem colore referebat.

3. *Synochus variolodes. Febris (variolosa) continua ann. 1667. ad 1669. Sydenham. pag. 99. Synochus variolosa.*

Hæc species cum variolis epidemicis ingressa, stetit cum iisdem, ceciditque. In hac febre & hac variolâ scrobiculus cordis à levi pressione doluit, capitis dolor, calor corporis, petechiæ satis manifesto indicio se prodebant; sitis interim non urgebat.

Lingua sanorum similis quandoque albida, sicca rarissimè, sudores effusissimi ab initio morbi sine levamine.

A sudorificis & calidis delirium phreniticum accedebat; petechiarum crescebat numerus, & symptomatum aliorum intensitas; urina laudabilis, sed sine levamine.

Minus rectè tractata species ad septimanas sex vel octo perdurat, nisi mors intercesserit. Ptyalismus satis uber quandoque sub finem accedebat, maximè si parum evacuatus, multumque dilutus & refrigeratus æger, isque salutaris.

Exceptis variolosis eruptionibus, cæteta symptomata variolæ congruebant.

Curatio. Facillima methodus hujus speciei sanandæ est 1°. phlebotomias repetere, ut in morbo inflammatorio, etiam si adsit diarrhœa; 2°. enema refrigerans vel singulis vel alternis diebus injicere; 3°. julapium ex aquis lactuæ,

portulacæ, syrupo de limonibus, quater vel quinquies in die propinare; 4°. serum lacteum aut aquam hordei pro potu ordinario offerre; pultibus hordeaceis, panatellis, pomis ægrum nutrire; 5°. deterfisque sudoribus quovis die ægrum è lecto eximere, ut calor contemperetur, cum in hoc morbo nulla alia sit materies morbifica præter æstuosum sanguinem.

4. *Synochus dysenteriodes; Febris (dysenterica) continua ann. 1669. ad 1672. Sydenham. pag. 116.*

Synochum dysenteriodem à dysentericâ distinguo ex eo quod in dysenteriode sint omnia phœnomena, præter alvi fluxum cruentum & torminosum, quæ dysenteriam antea regnantem comitabantur, idem ordo symptomatum, idem exitus, &c. in synocho vero dysentericâ ipse alvi fluxus cruentus, & torminosus sit symptoma morbi; quod tamen minùs est notabile quam symptomata merè febrilia.

Illa species cum alvi torminibus rarò inibat; sudores etiam pauci, verum cephalalgia immanis, lingua albida, humida, aphtæ in exitu à regione calidiori, & in ægritudine contumaciori.

Cura eò debet vergere ut materia acris quæ dysenteriam excitasset, per alvi colatoria educamus, edulcoremus; sed cum vires non ita infringantur ac in dysenteriâ, paregoricis minus est indulgendum, ne retineatur materies morbifica: pulles avenacæ, hordeacæ, panatellæ sint pro cibo; pro potu verò cerevisia tenuis tepefacta. Ast celebratâ semel aut bis catharsi, pullorum carnibus ægros interdicare nil jubet: tertia purgatio, interposito die, morbum absolvit ut plurimum; si dein vires forent lan-

guidæ, ut apud hystericas, laudanum & auræ liberioris usus, febre depulsâ, conveniunt. Hac methodo morbus nullo negotio victus recedebat. *Carus* his febribus superveniens ob medicamenta sudorifica inopportune præscripta lethalis.

5. *Synochus pleuritica; Febris pleuritica* Sydenham *ann.* 1673.

Hæc species actu dum scribo Monspelii pandemica est. Incepit æquinoctio verno, & initio maii etiamnum perseverat; incipit à frigore notabili cum horrore, lassitudine; alterâ die dolor pectoris pungitivus, sed mitis sub mamâ sæpius dextrâ, qui pressione non mutatur, cum calore, tussi humidâ, paucâ expuitione sanguinis, sudatiunculis; lingua est alba, in fervidiori ætate & temperamento delirium accedit, secus minimè; symptomata pleuritica post aliquot phlebotomias intra octo circiter dies recedunt, & febris remanet; in quâ quidem calor quandoque crescit; sed nulli sunt paroxysmi veri à frigore incipientes. Febris ad 14. sæpius ad 21. diem extenditur.

Curatio. Æger iusculis quartâ quaque horâ vescetur. Potus erit vel decoctum cichorii, vel infusum capillorum veneris.

Phlebotomia una vel altera primâ die instituetur; sæpius adultis quatuor vel sex necessariae sunt; post secundam tertiamve, id est, circa tertium morbi diem purgabitur æger cum mannæ unciis duabus vel tribus, & grano uno, alterove tartari stibiati, in cyatho infusionis florum violæ vel foliorum cichorii decocto, vel duo cyathi purgantes unâ horâ interpositâ propinabuntur cum grano tartari stibiati, & mannæ unciis duabus in quolibet; hoc remedio quandoque

vomitibus excitatur & lumbrici rejiciuntur etiam in adultis, deorsum materies copiosæ, fluxiles excernuntur; die sequenti phlebotomia, si utilis sit, collocatur, aut alternis diebus usque ad duodecimum & ultra diem cathartica repetuntur, & licet tussis ac sputum sanguinolentum, atque cruor crustâ albâ tectus dissuadere videantur, in primis & multò magis in ultimis cathartici drachma una aut altera folliculorum aut foliorum fennæ additur infundenda, cujus infusio mannæ unciis aliquot addita scopum optimè attingit.

Qualibet nocte julapium paregoricum præscribitur; denique sudores critici erumpunt aut sputa crassa, copiosa exeunt, & sic morbus terminatur.

Quomodo differat à pleuritide videbis in inflammatoriis.

6. *Synochus ardens* Riverii *prax. lib. 17. sect. 2. cap. 1. pag. 304. synochus biliosa* Galeni 2. *de differ. febrium cap. 2. & 2. de crisiibus.*

Fit juxta Galenum à bile putrescente in majoribus vasis, & est de familiâ ardentium. Si enim tenuior sanguinis pars & calidior quæ flavæ bilis indolem æmulatur, reliquas partes superet, & putredinem concipiat, synochus biliosa exoritur, ait Riverius. Una febris ardens, pergit ille *pag. 305.* à principio ad finem, unicam accessionem habet, quæ synochus biliosa & etiam synochus ardens nominatur, quæ fit cum bilis putrescens vasa omnia cordi proxima occupat.

Discrepat maximè à *tritæophia causo* seu ardente periodicâ Riverii, in quâ scilicet sunt paroxysmi tertianarii.

Hæc adolescentes biliosos valdè exercitados æstare potissimum aggreditur, calore fervido, continuo ad 33. thermometri Reaumurii gradum, & siti assiduâ ac pervigilio ægrum divexans.

Curatio eadem quæ tritæophiæ caufonis, verfabitur in contemperando fervore sanguinis per repetitas phlebotomias intra primos dies, per potum emulsionatum vel acidulum nitrosum, aut limonatum tum vegetabilem tum mineralem, qualem præscribit Sydenhamus ex spiritu vitrioli; aut salis in magna aquæ copia diluti, ita ut vix aciditas linguam feriat. Cathartica non nisi sedatâ febre conveniunt eaque antiphlogistica ex tamarindis, cassiâ, floribus violarum, cum manâ, sale polychresto &c.

Maximè verò necessarium est ut æger auram liberiores respiret, imò ut quavis die aliquandiu, si vires finant, è lecto surgat, saltem supra lectum cubet vestibus indutus, capite paulum elatiori, ut fervor sanguinis temperetur, ejusque ad caput impetus retundatur. Clysmata refrigerantia quotidie repetita nec non julapia ex aquis lactuæ, portulacæ, syrupo nymphææ, violarum pluries in die hauriantur; noctu vero emulsionibus syrupus de nymphæa aut de papavere addatur.

Sanguis initio extractus in hoc morbo crustâ coriaceâ albâ tectus est, adeoque verè inflammatorius; hunc corruptum vocabant Veteres, & inde putredinem hujusce generis febrium deducebant. Riverius ipse hac specie correptus *observat. 94. pag. 97.* hanc vocat *continuam putridam*, eamque duabus phlebotomiis & clysmate superavit intra triduum, nullâ catharsi adhibitâ; errant ergo illi qui putridas cum mesentericis confundunt, & omnes indiscriminatim solis re-

petitis catharticiis curari volunt. Mesentericæ, quæ a multo putridæ faburræ apparatu in primis viis foventur, cathartica quidem multa exigunt, sed ad amphimerinas pertinent; putridæ verò dictæ Veteribus magis inflammatoriæ sunt; unde juxta Sennertum *de febr. l. 2. cap. 3.* signa febris putridæ sunt calor urens, sitis magna & intolerabilis, lingua arida aut nigra, delirium, aut quid simile.

Species aliæ synochi, quæ singularem attentionem merentur, sunt sequentes.

7. *Synochus rheumatifans* Sydenhami *ann. 1675.* Illa est quæ dolores artuum in diversis partibus excitat, sanguinemque phlogisticum suppeditat. Curatur eodem modo quo cæteræ inflammatoriæ, ut pleuritides, variolodes, ardens. Hujus historiam & curam omittit Sydenhamus.

8. *Synochus hyemalis* Sydenham. *postscriptum in tractatu de hydrope, pag. 505.* *Synochus catarrhalis* rectius dicenda.

Duobus primis diebus æger nunc friget, nunc incalescit, de dolore capitis & artuum cum inquietudine conqueritur; lingua alba; pulsus quidem est sanorum pulsui similis, verum non est ea virium prostratio quæ typhum designat; tussis fermè adest, sed non adsunt alia peripneumoniarum hyemalis signa, ut dolor capitis vividus, thoracis coarctatio, dyspnœa gravis; sanguis tamen est pleuriticus.

Hæc febris, si regimen calidum accedat, in typhum degenerat: accedunt enim delirium, sopor, pulsus languidus, inordinatus, lingua arida, maculæ rubentes & lividæ.

Cura vergit ad evacuandam, ope phlebotomiæ, pituitæ colluviem congestam, & repetitâ catharsi subducendam. Fiat phlebotomia

ad uncias decem; die sequenti blandè purgetur æger ex mannæ & fyrupi rosarum solutivi ana unciâ unâ, infusione foliorum fennæ & rhei in decocto tamarindorum. Alternis diebus ad tertiam vicem repetatur catharsis: syrupus de papavere dein singulis noctibus adhibeatur ad unciam unam: diebus à catharsi vacuis decoctum pectorale & julapium bechicum usurpentur vel eclegma, vel emulsio interponitur: è lecto interdum surgat, & à carnis esu abstineat, jusculis tantum utatur.

9. *Synochus anniversaria* Bexivenii apud Seidelium *de morbis incurabilibus*, pag. 14.

Quidam Joannes Architectus singulis annis statò die quo natus fuerat febre implicabatur, quæ ex putrescente bile genita suum circuitum fervans quartum & decimum non transgrediebatur diem, donec senio confectus, & ex more eâdem implicitus febre, natali suo die vi morbi prostratus occubuit.

10. *Synochus spermatica* Sinibaldi.

Castis, religiosisque cælitibus hæc accidit ob spermatis retentionem, unde mœror, pervigilium.

11. *Synochus Tarantata*. Vide *Act. Acad. Paris. in histor.* 1707. & 1708.

Non solum Musicos synocho diutiùs protractâ affectos sublevavit sonus fidium, atque curationem absolvit, sed etiam vidi quem in alio febris genere immanis dolor capitis alternis diebus cum febre vexabat, & quem mirè sublevavit iteratus quotidie per aliquod tempus tympani bellici sonus, cui spectaculo mœstus intereram, utcumque ludicrum exteris visum esset; agebatur quippe de cognato, qui hujus & aliorum auxiliorum ope convaluit.

250 GENERA ET SPECIES

12. *Synochus soporosa* Guarinon. *conf.* 301.
Riverii *observ. pag.* 134. Sydenham. *febr. contin.*
ann. 1670. *pag.* 119.

Incipit sopor à delirio obscuro, accedit stupor, dein somnolentia, quæ à regimine calidiori excitata non potuit à Sydenhamo sublevari nisi auxiliis, dùm de Cataphorâ febrili, recensendis. Vide Sydenham. *schedula monitor. pag.* 517. & *febr. contin. p.* 138. & 141. Largum epispastium capiti raso impositum prodest.

13. *Synochus scorbutica* Sennert. *de Scorbuto.*

Si in secundo scorbuti gradu sint, curantur acidis, lenibus catharticis, non neglecto usu vini albi; si in tertia periodo accedit colliquatio, purpureæ maculæ, dissolutio putris, mors, teste D. Lind.

14. *Synochus miliaris*, à Carouge en Normâdie, Janvier 1754. *Diar. med. Avril.* 1756. Gerard. D. M.

Febris initio mediocris, horroribus, lassitudine, dein calore præviis; pulsus parvus, debilis, irregularis; lingua initio sana, in fine sicca, cum siti ardenti; nausæ; dolores vagi, agrypnia, magna asthenia.

Dejectiones frequentes, serosæ, foetidæ, verminosæ, urinæ pallidæ sedimento viscoso.

Cruor in patellâ nunc dissolutus, nunc insula in copioso sero, cutis maculis rubris, papulis vel albis, vel utrisque.

Terminus intra 15. vel 20. dies per lyfin, rarò ad 30^m. Mortis signa in quibusdam erant, quæ valetudinis in aliis, ut strictura laryngis strangulans.

Cura. Remedia quæ profunt sunt tartarum stibiatum in tamarindorum decocto; quædam doses salis sedativi, serum lactis, vel aqua panis cum nitro pro potu, cum dissolutio non imminabat,

phlebotomiæ, vesicatoria tibiis admota, & sal sedativum in decocto bardanæ pro potu. Hyeme & æstate perniciosior fuit.

Illam synochum excitabat virus miliare latens, ut excitat alios benè multos morbos sæculo elapso ignotos. An eadem species ac febris nova Sydenhami?

IV. *Typhus* Hippocr. 1us. & 2us. *de internis affect.* Foessii, 553. *Typhodes* Pr. Alpin. *Febris mali moris, febris nervosa* Anglis. *Fièvre nerveuse, la fièvre continue maligne.*

Genus est febris continuæ quæ ultra duas septimanas, sæpiùs tres, extendi consuevit cum calore & urinâ sanorum similibus, pulsuque quoad frequentiam sano ferè simili, & quoad robur non majori, artubus interea maximè prostratis.

Discrepat à synocho, quâcum magnam affinitatem habet, ex eo quod pulsus vel æque rarus, vel si frequens, saltem tantumdem minor sit quàm in sanitate: in hoc autem male morata, seu maligna dicitur quod sub bonâ quoad calorem, pulsum & urinam specie clam ægro insidietur, & symptomata gravissima, ut soporem, delirium, cardialgias, exanthemata, convulsiones inducat subito, cum initio mitis & sine periculo visa fuit. Novi certè vulgò in Galliâ potissimùm toties malignis febribus accenferi eas quæ inassueta & gravia secum ferunt symptomata; cùm alii clament illud nomen aptius illis convenire, quæ à miasmatis contagiosis aut venenatis procedunt, verùm ne nomen æquivocatio fiat, istud genus typhi nomine indigitare liceat, malignarum epitheton illis speciebus relinquatur.

Differt à morbis exanthematicis ex eo quod exanthemata in typho, vel à regimine calidiori inducantur, vel non nisi in morbi statu superveniant, eaque utplurimum sint maculae, non verò tumores, etiamsi parotides quandoque subnascantur: in exanthematicis verò eruptiones miliares, variolosae, rubeolae, bubonacae, &c. ante morbi statum etiam prorumpant.

Demum pulsus ferè naturalem frequentiam tenuis & summam artuum prostrationem in aliis febrium generibus reperiri novimus; unde species ab invicem distinguuntur; verum nihilominus typhus genus distinctum facit, cujus species nonnisi à pluribus observatoribus possunt distinctè recenseri. Hunc morbum à febrium classe eliminandum censet Visone in *Libello dell' uso delle battiture*, ex eo quod frequentiam pulsus absolutam in febris essentia seu arbitraria sua definitione reponendam censuit. Nomen *cacoethes* febribus hujusce generis ab Hippocrate fuit inditum passim in *Coacis*.

Malignus dicitur morbus qui 1°. invadit cum spontaneâ virium prostratione; 2°. cujus symptomata non respondent stadiis morbi; 3°. nec respondent signis externis, ut calori, urinæ, pulsui. Dantur febres malignae continuæ, ut typhi, aliae remittentes, eaque frequentiores, ut amphimerina & tritæophia.

1. *Typhus carcerum* D. Pringle. *Jail distempers*; *Maladie des prisons ou d'hôpital* Huxham. de *aëre*, pag. 82. *Febris carcerum*.

Initium. Horror & calor febrilis alternantes, anorexia, noctu recrudescencia sine horrore, calor corporis, somnus interruptus non reficiens; labor & confusio in cerebro, in syncipite; sitis parva vel nulla; pulsus frequens; ægri tamen

procedunt & vagantur ; si tunc fiat phlebotomia, pulsus imminuitur & delirium accedit, unde distinguitur à synochis.

Augmentum. Accedunt lassitudo summa, nausea, dolor dorsi, dolor & confusio idearum in capite, summa virium & animi dejectio, pulsus velox & plenus ; si tamen phlebotomia una larga instituitur, pulsus frequentior & simul minimus evadit, sequente delirio, cruor spissus initio & in progressu.

Urinæ variæ nunc turbidæ, nunc limpidæ, pallidæ, sed in fine, si benè vertat morbus, ut plurimum crassæ & sedimentosæ evadunt. Si æger frigori exponatur, accedit diarrhœa non critica in pessimo casu, feces colliquativæ, ichorosæ, putres.

Calor cutis acer & mordax, seu relinquit in digitis Medici sensationem per aliquot minuta : cutis sicca, nisi sudor adsit, sudor foetidus, sapor pravus in ore, pravus odor ab ipso ægro perceptus antequam deliret, lingua sicca profundè sulcata, deinde flavescens, viridescens.

2. *Typhus nervosus ; nervous-fever.* Huxham, *essai upon the fevers* 1752. *Febris nervosa*, Huxham, *de aëre*, pag. 147. *Fièvre nerveuse.* *Hectica maligna nervosa* Willisii.

Initium. Fastidium omnium rerum, leves phryciases, flammæ fugaces faciei, lassitudo universalis ut à magno exercitio, sopor & animi abjectio, capitis dolor gravativus, vertiginosus.

Augmentum. Accedit anorexia, frequens nausea, vomitio viscosa, insipida, identidem morbi vehementia remittit, ac dein maximè circa vespèram recrudesceat, calor, cephalalgia vertiginosa crescunt, pulsus frequentior, sed debilior, respiratio minùs libera, dolor capitis in vertice

254 G E N E R A E T S P E C I E S

secundum futuram coronalem, vel obscurus, vel vividus, simulque frigoris & stuporis sensus in occipite: hos dolores typhi comites frequentissimos sequitur delirium; æger 5. vel 6. dies in hoc statu permanet pallidus, somnolentus, sed inquietudo & agitatio somnum tantum quærere aut simulare permittunt. Pulsus semper frequens, debilis, inæqualis, alias undosus, nunc intermittens, alias celer frigidis auribus; urina sero lactis similis, sine sedimento, nisi furfuraceo; si adsit; mucus albus, deinceps aridus, rimosus linguam tegit; fitis nulla.

Status. Septimâ vel octavâ die vertigo, cephalalgia gravativa, tinnitus crescunt, delirium accedit cum oppressione, languore, anxietate; si surgat æger, in syncopem cadit cum sudore frigido manuum & frontis, sed fugaci, dum palmæ manus & genæ calent. Si urinæ limpidæ evadant, citò apparet delirium cum tendinum subsultu, delirium autem mite & mera idearum confusio.

Lingua in medio sicca, margine flavo, tremula; si in statu morbi humida evadat cum multâ salivâ; pravum signum.

Dysphagia & singultus mali ominis sunt.

Nonâ decimâve die, sudores generales copiosi frigidi, viscosi in extremis, cum dejectionibus alvi fluidis, unde vires exhauriuntur, ast à diarrhoeâ moderatâ delirium & sopor evanescunt.

Si sensim exhauriatur æger, pulsus frequentissimus & undosus evadit, delirium terminatur sopore alto lethifero: urina, lachrymæ, feces inscio effluunt, mortem accelerant tremores & convulsiones.

Duratio morbi à 14. ad 20. dies; versus finem omnibus auditus & cognitio perit; plures immo-

dicè metuunt, quidam à somno abstinere, ne mors somni specie obrepat.

Surditas cum pustulis ad os, cum parotidibus suppurantibus boni ominis.

Curatio. Quoniam hujus morbi principia sunt nervorum debilitas, sanguis cacochymicus, evacuationes immodicæ, ærumnæ, vigiliæ, usus immodicus cathartorum & veneris, ptyalismus, &c. curandus est refocillantibus & cardiacis, alimentis scilicet lenibus, diluentibus, abstinendum à phlebotomiâ, & ab opiatis, clysmata tertiâ quâvis die injicienda, à leni emetico ordienda curatio; juscula pulli, ptisana de cornu cervi, panatellæ, vinum rubrum, succus aurantiorum vires optimè reficiunt, quæ nullis sudorificis minuendæ, sed julapiis, cardiacis temperatis ter in die sustinendæ: apud Anglos vesicatoria tibiis, cruribusque admoventur, quæ, si sopor, deliriumve adsint, conveniunt.

A septimo ad nonum eruptio miliaris superveniens juvanda cardiacis, diluentibus, vino rubro, quod sudorem moderatur, nec eruptionem impedit, uber ptyalismus sine aphtis utilis est, sudores effusi noxii.

3. *Typhus comatosus; Fever of spirits* Quincy
Essai 2. Fébris maligna cum sopore River, *obs. comm.*
 4. p. 134.

Mulier adolescens plethorica post vigilatas noctes, inediam, curam liberorum & mariti ægri, incidit in typhum, quæ sexaginta dies uno eodemque fervore citra aliquam intermissionem eam veluti stupidam detinuit, nec interim per totum morbi decursum ulla crisis se prodidit usque ad diem sexagesimum, in quo tantum sputum album & spumofum sine tussi rejecit, ita ut hujus sputi

libras duodecim emiserit, quo facto convaluit; afferens se nihil incommodi, nihil doloris in toto hoc morbo percepisse.

4. *Typhus hysterico-verminosus.*

Virgo adulta ægrotabat, pulsus sex primis diebus erat sano similis, dolebat capite, mortem sibi certo instare credebat, cor palpitabat, pectoris erant oppressiones fugaces; sumptis mannæ unciiis duabus cholera fuit excitata, dein lumbricum ore rejecit; pulsus septimâ die parvus, inæqualis evasit; frigus & calor vagus; adhibita sunt vermifuga cum cardiacis; die duodecimâ ob contumeliam ab ipsius proximo, hæreditatis causâ acceptam, incidit in lethargum oculis semiapertis, facie cadaverosâ, angulo interno oculorum lippo, lacrymoso, linguâ fuscâ, ficcâ, & sic fato functa est 15^a. morbi die.

5. *Typhus Castrensis Boerhaav. consult. pag. 209. de febre Castrensi hungaricâ.*

Aliud est genus hujusmodi epidemicæ febris longè pejus atque lethalius, quod vix centesimo observatur Medico. In eo quidem febricula est, vires illicò prosterbens absque apparentibus malis signis; calor longè mitior, sæpè vix percipiendus, cum frigore sæpè extremorum, respiratione impeditâ, angustâ, anxîâ; pulsus celerrimus, debilis vix observandus, tenuis maximè inæqualis, sæpè quasi evanescens; urina non rubra, sed plerumque lactea, turbida, absque sedimento; aut varia penitus; sitis sæpè minor, ficcitas oris, linguæ, faucium, inquietudo, deliria, anxietates leviores.

Febris hæc sola sæpè virium jacturâ se prodit; adeò latere solet & fallere: *το theion* Hippocratis in hac agnosce.

Curatio.

Curatio. Simul ac febris hæc adest, surgat æger illicò de lecto, sedeat in fedili, moderatissimo calore fruatur, abstineat ab æstu; capiti, manibus, epigastrio applicentur fomenta ex aquæ & aceti partibus æqualibus; pedibus & nuchæ noctes diesque applicentur epispastica ex fermento acri panis cum sale & aceto subactò; bibat decoctum hordei cum succo citrei, aurantii, cum rob ribesiorum, ceraforum nigrorum, sambuci, & similibus largâ copiâ. Ubi largo talium usu permaduit, si sponte sudat, continuetur sudor ille lenissimè sine ullâ violentiâ. Cibus esto ex pane cum vino pauxillo & similibus; medicamenta tum dentur omnia, quæ putredinem arcent, humorumque nimiam dissolutionem prohibent, qualia hæc:

Recipe: folior. ruthæ, scordii ana m. ii. cortic. citrei unc. ii. succ. citrei unc. iii. aut aceti vini unc. semiss. aq. commun. liv. iv. tunc liquori filtrato misce rob. sambuci unc. iv. aqu. stillatitiæ cinnamomi unc. i. bibat de hoc liquore æger unc. i. omni horâ de die & noctu, nisi somnus impediverit.

Quid est ea febris, nisi typhi species, licet pulsus celerrimus dicatur. Signa pathognomonica seorsim nulla sunt ita certa, quin syndrome sit multò certior in designandis speciebus.

6. *Typhus Ægyptiaca* Prosp. Alpini; *Febris maligna Ægyptiorum.*

Hæc autumnò viget; incipit à vomitu bilioso, cardialgiâ, anxietatibus, succedunt dejectiones foetidæ, variæ in variis ægris; cacositia, adip-sia cum linguâ asperâ, ficcâ, nigrâ; pulsus, urina, calor, fanis similes; subjecta sunt advenæ potius quàm indigenæ: principium est vel potus aquæ coenosæ in cisternis putrefactæ, vel halitus lacuum.

Therapeia Typhi Hecquetiana.

Si in febre in quâ per primos dies æger vix febricitare videtur cum urinâ, pulsu, linguâ, cute vix à sanitate mutatis, sed cum astheniâ, pervigilio; deinde verò post levem cephalalgiam accedentibus cardialgiis, hypochondriis tamen mollibus, ex improvise superveniunt subsultus tendinum in carpo, tum inter dormiendum, tum in explorando pulsu, tremor labiorum, linguæ balbuties, somni inquieti, delirium, somnia, corporis subsultus, vel similia, ea insignem malignitatem indicant.

Præmissâ phlebotomiâ ex brachio & pede, ad venæ jugularis sectionem deveniendum est. Utatur æger fero lactis, inde deveniat ad ptisanam ex decocto aquoso Kinækinæ, in cujus libris duabus dissolve vini emetici unciam, & salis epsomienfis drachmas aliquot, sumat pro potu. Adhibeantur etiam levia hypnotica, necnon clysmata ex aquâ, & sic evanescet febris maligna.

7. *Typhus lëterodes; Fièvre jaune d'Amérique*
Lining. Vandermonde maj. 1758.

1^a. Periodus.

Initium. Sæpius triduò ante febrem cephalalgia, lumbago, dolor arthriticus, maximè in genubus, & furis, anorexia, lassitudo, asthma, dein febris incipit ab horripilatione; pulsus plenus, frequens, sæpè durus, pulsant carotides.

Calor ad 102. gr. therm. Farenheitii non ultra, qui per biduum utplurimùm sine remissione perseverat, cum ephidrosi quæ tertiâ die evanescibat.

Respiratio minima, quæ à minimo motu, vel

à deglutitione acceleratur, lingua humida, aspera, alba, in medio brunnea circa secundum diem, sitis moderata.

Tertiâ die calore, ephidrosi, pulsuque remissis, superveniunt nausea, vomitus.

Hypochondria nec tensa, nec dura.

Primâ die somnolentia, dolores antiqui renovati, animi prostratio, debilitas, vultus ruber, oculi rubri, lucis intolerantia, rarò delirium, feces nondum nigræ, cruor in patellâ floridus, nullum serum dimittens.

Secundâ die inquietudo continua, jactatio, dolores nulli, feces duræ, nigræ, constipata alvus, pervigilium pertinax, urinæ copiosæ, pallidæ cum hypostasi copiosâ primâ die, sed secundâ die turbidæ cum hypostasi brunneâ, tertiâ die sanguinolentæ.

Intra 72. horas ad summum pulsus rarus evadabat, calor evanescebat sine evacuatione critica; si tamen diaphoreticis blandis & diluentibus sudor productus fuerat per triduum, cum febre periculum evanescebat, cæteri cum magnâ astheniâ & oculorum flavedine, alteram morbi periodum ingrediebantur.

2^a. Periodus.

Pulsus tardior & mollior quàm sanis præ mollietate evanescebat sæpius, & tunc aurigo, vomitus, delirium, jactatio crescebant.

Calor sanus, pulsu debilitato frigus, facies, pectus, extrema sublivida.

Cutis in frigore aëris viscosa, & humida, dum calebat aër, respiratio lenta, lingua nitida, apice & angulis rubra, frigidam aquam sine multâ siti appetebant.

Vomitibus vel nausea crescebant, ita ut vix quid-

quam retinebant ; aliis cruor , aliis atra bilis picea rejiciebantur cum vomitu , somnus nullus , vel continuò interruptus , cum summa debilitate ; vix lecto præ inquietudine contineri poterant ; interrogati tamen quomodo valerent : optimè , respondebant.

Vix è pulvinari removebatur caput , quin pulsus evanesceret cum frigore , sudore viscoso , labiis , extremis , facie , imò unguibus livescentibus ; tanta erat eorum debilitas.

Delirium recurrebat & crescebat , maximè ubi pulsus parvus & depressus.

Ophtalmia crescebat , sed sine dolore.

Aurigo , nisi in initio secundæ periodi accessisset , tunc in oculis apparebat , mox totum corpus flavescebat , paucis aurigo in oculis concentrata , accedente morte , illicò pectus & collum tingeat.

Collum & pectus maculis rubro-lividis , rarius extrema erant variegata.

Mulieribus catamenia copiosa & prævertentia.

Cruor tunc ita dissolutus , ut non solum vomitu & mictu , sed etiam naribus , ore , auribus , oculis , vesicatoriis , rarius poris cutaneis viam sibi faceret.

Quidam ægri constipati , alii frequenter feces rejiciebant ; ex quibus alii nigras liquidas cum dysphoriâ , alii piceas , seu nigras & tenaces , quibus moderatè fluentibus levabantur.

Urinæ copiosæ , crocæ in auriginosis , aliis pallidæ , semper cum multâ hypostasi , aliis turbidæ , aut sanguinolentæ.

Hæc periodus septem , vel octo dies ut plurimum percurrebat.

3^a. Periodus.

Tunc spes salutis erat , si symptomata omnia

MORBORUM, CLASSIS II. 261

remittebant pulsu pleniore, viribus redeuntibus; sed secus omnia symptomata intendebantur, novaque accedebant, scilicet pulsus minor adhuc & inæqualis, extrema frigida & livida, rarò facies vivida, aliis plumbea, maculæ ita crescebant, ut collum, pectusque omninò nigrescerent, palpitatio cordis vehemens, calor in regione cordis, respiratio difficilis, suspiriosa, æger inquietus, agitated, sudor faciei, colli, pectoris fluens, cruor è naribus, ore, auribus simul, dysphagia, singultus, subsultus tendinum, dein cataphora, delirium continuum; per duodecim horas ante mortem aphonus æger & asphyctus; in acutioribus convulsio tragoediæ finem imponebat, post mortem crescebant maculæ, & putredo citò perficiebatur.

Cùm aër summè calebat, illæ tres periodi intra biduum, vel triduum percurrerantur.

Epidemia & contagio calore aëris crescebant, frigore remittebant in Carolinâ meridionali, ita & symptomata, ac periculum.

Ægritudo peior, si aër clausus non renovatus, si robur nativum majus, apud peregrinos, meticulosos, exercitados, aut morbis prægressis debilitatos.

Qui ad ultimam periodum deveniunt, omnes moriuntur.

In primâ periodo cephalalgia, lumbago, ophtalmia, lucis intolerantia, faciei rubor; quò intensiores, eò morbus vehementior & acutior; quò prima periodus brevior, eò brevior etiam secunda: si enim pulsus vehementia cessaret ante tertiam diem, mors circa quintam accedebat. Pulsus depressus tertiâ die symptomata pessima prænuntiabat; quò gravior debilitas initio, eò pericu-

lum majus. Hypostasis urinæ primis diebus quò uberior, eò pejoris ominis.

In secundâ periodo. Si secundâ ægritudinis die oculi flavescebant, mors quartâ accedebat; si sub finem tertiæ diei, morbus vel feliciter, vel tardiùs terminabatur, ut decimâ tertiâ, vel decimâ quartâ: quò flavedo intensior, & velociùs extensa, eò pejus; rubedo oculorum, & circumvesicatoria crescens ominosa.

Vomitio nigra utplurimum lethalis; lividitas macularum labiorum, unguium, necnon faciei rubor, aut pallor mortem instantem designabant.

Dejectio frequens, maxima, nigra sine levamine, mortifera; omnis hæmorrhagia, exceptâ nasali & catameniali, ominosa; ab ischuriâ mors in promptu.

Typhus icterodes contagiosus est. Albos tantum, maximè peregrinos ex regionibus frigidis advenas, Indos, Hybridos, *Mulatros* omnes, exceptis infantibus, unâ tantum vice afficit; Nigri verò ab eo morbo nunquam afficiuntur.

Definitur febris in quâ pulsus vehementia biduum, aut triduum tantum durat, ut in ephemerâ; sine evacuatione criticâ definit, & superest maxima debilitas cum pulsu parvo, qui levi corporis motu, aut situ erecto evanescit, accedente citò aurigine universalis, pulsu minimè frequenti, & sine calore; epidemica fuit in Carolinâ ab exeunte Augusto anni 1748. ad Octobris dimidium.

8. *Typhus exhaustorum* D. Dellon, D. M. *Iter in Indias Orientales*. Ægri Lusitanicis vocantur *Esfalfados*.

Apud Indos frequens est morbus eorum qui venere exhausti sunt; febris scilicet continua,

MORBORUM, CLASSIS II. 263

in quâ *pulsus* nunc est fortis & plenus, nunc verò & illicò debilis, & ferè inconspicuus. *Urina* valdè rubræ, sed pellucidæ; *cutis* sicca, calida; *sitis* magna, pervigilium, nausea. *Therapia* ex analeptics, cibis euchymis & eupeptis petenda, ut ovis, panatellis, jure carniū; potus sit vinum paululum aquatum; nec timendum est ne febris & calor increfcant, cum nihil ad illam curandam sit aptius.

9. *Typhus à manipuera.*

Manipuera est succus jatropæ manihot, seu mandihoæ Pisonis, cujus radix ficcata est panis Americanorum; succo illo intus sumpto, corpus inflatur maximè; ventriculus dolet cum ructu, nausæâ, tenesmo; hinc mox oculi obfuscantur; vertigines, perpetuique dolores capitis accedunt; tandemque extremorum frigus, animi deliquium, & ipsa mors succedit.

Antidotus sunt flos nhambi, an baccharidis? & grana Bixæ urucu, vulgò *Roucou*. Incipiendum ab emeticis, & dein piper reticulatum, mox succus limonum, ananæ adhibeantur. Guill. Piso. *Hist. natur. l. 5. cap. 17.*

V. *Hætica*; la Fièvre Hectique; Fièvre lente.

Genus est febris continuæ, quæ chronicorum morborum more sensim, & sine virium notabili prostratione, atque exiguâ pulsûs frequentia, ad plures septimanas, imò menses extendi consuevit cum pulsu post pastum frequentiori.

Confundi solet cum Amphimerinâ tabidâ & lentâ, quæ singulis diebus, vespere potissimum, sine causâ evidenti exacerbatur; sed differt ab

eâ , ut ab exacerbantibus continuæ differunt. Hanc Hecticam vocarunt Græci , seu habitualementem , cujus calorem constantem , & ideò solidis quasi inhærentem dixerunt.

Distinguitur à Tabe & à Phthisi , ex eo quod nulla pars in hecticâ ulcere , vel abscessu sit vitata , ut in tabe & phthisi vitiantur viscera. Adde quod tabes & phthisis febriculâ amphimerinâ stpentur.

Hectica Galeni , & omnium ejus sequacium , Sydenhami 524. *Lenta Febris* Juncker. tab. 68. Frider. Hoffmann. T. 2. p. 175. qui eam ab amphimerinâ distinguunt.

Hecticam duplicem statuit Galenus (*de different. febrium* , lib. 1. p. 263.) primam qualis est à nobis definita ; alteram quæ juxta ipsum vera tabes est , aut tabis comes assidua , nobis amphimerina.

Hippocrates nomen proprium hujus generis non adhibuit , sed nomine classico usus eam diurnam & lentam cognominavit ; verùm nomina generica distincta cuique morbo competunt. Cùm autem *Hectica* sit nomen hujus morbi antiquissimum , vacuum , *Febris lenta* , nomen ordinis , non generis , prius posteriori est anteponendum in hoc genere designando.

Differt à typho symptomatum gradu minori , duratione breviori multò , orthostadiâ , ægri enim vix lecto affiguntur.

1. *Hectica infantilis* Sydenhami , p. 524. *lenta Febris infantum* , Frider. Hoffman. pag. 177. T. 2.

Infantes sine insigni calore languent cum appetitûs dejectione ; tam artus quàm corporis truncus ubique emaciantur.

Curatio. Rhei electi uncias duas in tenuis ce-

revisiæ libris duabus immitte, benè obtura lagenam; hinc bibat pro potu ordinario cum & sine cibo. His absumptis ad tertiam vicem, iterùm alias duas libras substitue eidem rheo superaffundendas; si verò metus sit ne prima vice alvus nimis moveatur, uncia una rhei statim sufficiet. Sydenhamus *Schedula monitor. p. 524.*

2. *Hæctica vespertina, seu febricula vespertina,* Morgan. *animal æconomy. propos. 15.*

Constat iterata observatione pulsum apud omnes homines, cætera sanos frequentiore evadere post pastum, ita ut si pulset horis matutinis ante jentaculum arteria 66. vicibus in minuto, ea 84. vicibus pulsatura sit post prandium, hoc est in ratione 100. ad 129. ferè ut 10. ad 13.

Illa verò frequentia perseverat usque ad noctem mediam, sed sensim decrescendo, ita ut numerus pulsationum unâ horâ post prandium sit ad numerum horâ undecimâ nocturnâ, ut 84. ad 78. circiter.

Ex principiis Mortoni, cum in summâ frequentia pulsûs, vespertina sit ad matutinam, ut 8. ad 7. vis pulsûs vespertina est major matutina, ut 111. ad 100. velocitas sanguinis & diameter arteriarum vesperè sunt etiam majores quàm manè: cum autem vis artuum potius decrescat vesperè, evidens est ex definitione febris, illum statum febrilem fore, si notabilis foret mutatio; non minus hic status, licet omnibus sanis communis, vocatur *febricula vespertina*, quâcum properamus omnes ad hæcticam senectutis, seu ad mortem.

Ex his sequitur nunquam pulsum esse rariorem, quàm summo manè inter dormiendum, & quod jejuno stomacho pulsus est minus frequens quàm durante digestionem. Digestio itaque est opus, quod

266 GENERA ET SPECIES

ut absolvatur indiget aliquali febriculâ, quasi quod transit in massam sanguinis indigeat tritu iterato, ut elaboretur, & in cruorem mutetur.

3. *Hectica Chlorotica*, febris alba Horstii part. 2. lib. I. Moroni in directorio; febris virginea Sennert. de morbo virgineo; febris amatoria etiam dicitur.

Est febris vesperè intensior, ast continua non exacerbans, pallore faciei, lassitudine, difficultate respirandi in scalarum ascensu, capitis dolore, oedematiâ, picâ, palpitatione stipari solita. Vide Chlorosim. Ea verò optimè curatur syrupo martiali, aut limaturâ ferri, quæ lympham crassam, inertem quâ vasa onerantur, cum catamenia deficiunt, attenuant, unde hoc opere liberata natura, à febriculâ illâ quiescit.

4. *Hectica syphilitica* Raim. Fortis. Mercurialis, Tom. 3. fol. 22. Lenta febris Astruc de morb. vener. lib. 4. cap. 3.

Est febricula noctu crescens chronica, vere potissimùm infestans cum doloribus nocturnis, sudatiundulis matutinis, quæ ab ipsis doloribus nocturnis, aut nodis, gummatisque fovetur; si verò suppurationes graves in ossibus accesserint, etiam Amphimerina evadit.

Curatur balneis, lacticiiniis, similibusque, modo specifica syphilidis adhibeantur, fecus ægrum absumit, exsiccat, exhaurit.

5. *Hectica scrophulosa* Bonet. in sepulchret. Tom. 3. pag. 146-153. Vide Febrem hecticam scrophulosam. Russel de tabe glandulari histor. 23.

Non differt à phthisi scrophulosa Mortoni. Si suppuratio jam adsit, erit Amphimerina horribus paroxysmos suos ineuns; si suppuratio nulla, usus aquæ marinæ conducit.

6. *Hectica à calculis* Boneti *sepulchret. lib. IV. pag. 121. Tom. 3. observat. 21.* Franc. Figueros medicus Hispalensis febre lenta cum dysuriâ, urinis fuliginosis, tenesmo, fiti, linguæ scabritie, arenularum mictione absumptus est; calculi vesicæ erant hujus morbi principium ante aperturam cadaveris ignotum.

Simile quid accidit sexagenariô, qui sine dysuriâ mingebat, sed apestiâ, virium languore, & febre lentâ absumptus est; calculum ignotum 14. uncias ponderantem gerebat in vesicâ.

Casus *hecticæ à calculis renalibus* Bonet. *sepulchr. lib. 4. s. 1. obs. 21.*

7. *Hectica hydropum* Bonet. *sepulchret. lib. 4. sect. 1.* Ea est quæ fovetur ab aquarum effusione in diversis partibus, in quâ tamen signa Hydrothoracis vel ascitis deficiunt, secus enim morbus esset hydrothorax vel ascites.

Ab Hydrothorace Sepulchret. *Ibid. obser. 14. 4. 13. 6.*

Ab Hydrothorace Pericardii, *Ibid. obs. 12. 6.*

In his speciebus inventa est aqua nigrescens, & putrida in alterutro thoracis cavo pulmonibus illæsis. *Coiter.* vel vesicæ aquam flavam continentes in pulmonibus copiosæ, vel pericardium falso liquore turgidum cum cordis aneurismate, pulmonesque indurati visi sunt.

8. *Hectica Nostalgica.*

In orphanotrophæis hæc species frequentissima: Pupilli scilicet vel patriâ vel parentibus orbatî moerent, languent, debilitantur, anorexiâ, mœrore confecti lentè febricitant, sensim absumuntur; nullumque huic malo remedium est, nisi reversio ad parentes, ad patriam, medicamina evacuantia, quæ anorexiæ aut diar-

rhœæ gratiâ præscribuntur, inutilia, sæpè noxia sunt. Plures gestant in cruribus vel tibiâ maculam brunneam vel livescentem; in lectulo immobiles, taciturni, omnia fastidientes jacent.

SCHOLIUM. Hectica nervosa Willisii. Hectica pestilens Sennert. Hectica à synocho degener seu lenta junckeri ad Typhos attinere videntur.

Hecticæ quæ apostemate, fistulâ, ulcere alicujus visceris aut partis foventur, ad tabem vel phthisim spectant.

Hectica à skirro lienis, hepatis, pancreatis, uteri, ad splenalgiam, hepatalgiam, hepatirrhæam, leucorrhæam &c. spectant, cum in illis sint alia symptomata febre magis notabilia.

Signa generica hecticæ sunt 1°. febricula tam mitis, ut ægri si febricitent id non sentiant nisi in ultimo gradu; 2°. cutis ficcitas cum calore sicco, acri, non tamen ad thermometrum notabili; 3°. unâ aut alterâ post cibum horâ, calor & frequentia pulsus augentur; 4°. interea pulsus est minor quàm in statu sano.

9. *Hectica verminosa* Frid. Hoffman. 2. 187.

Febres verminosæ puerulis ablaetatis familiares sunt diversi generis, eæque multum anomalæ, sæpius tamen amphimerinæ vel hecticæ, talis est amphimerina tussiculosa nec non ea quæ dentitionem sæpè comitatur.

Hectica verminosa in hoc ab aliis differt quod post cibum & vespere non constanter ingravescat, quod sæpè alvi fluxum comitem habeat, in quo cinerea vel grisea excrementa succedunt, urina turbida cum sedimento limoso mingitur, quæ in aliis hecticis non observantur. Præterea foetor oris singularis quem acidum dicunt mulierculæ, lumbricorum excretio, pruritus narium,

volaticus alterutrius genæ rubor, dolores punctorii vagi in abdomine: ætas infantilis signa præbent, ab hac febre tamen non immunes sunt adulti. Præcessit usus dulcium saccharatorum.

Cura absolvitur catharticiis & anthelminticis. Optimè purgant, & vermes abigunt stibiata parvâ dosi, inter quæ syrupus Glauberi ad guttas aliquot, infusa foliorum vel folliculorum fennæ cum mannâ, syrupo florum persicæ, aqua novem infusionum, syrupus rosatus solutivus; etenim cum de infantibus agitur, mellitis illa improvida ætas ludificanda est, secus medicamina recusat: unde sæpè deveniendum est ad grana pauca tartari stibiati in aquâ multâ dissoluti, aut ad aquilæ albæ grana aliquot pulticulâ involuta. Si febris vigeat, abstinendum ab anthelminticis, imò à purgantibus validioribus juxta Hoffmannum, & utendum acidis cum amaris, imò in hoc casu aquas selteranas spiritu vitrioli correctas laudat Auctor, quod tantum adultis convenire videtur; inter amara vermifuga excellunt semen fantonicum, tanacetum &c.

10. *Hæctica cachectarum.*

Est hæctica seu lenta symptomatica, ut aiunt, quæ cachectas benè multos afficit, citra purulentiam, unde differt à phthisi & tabe; talis est febricula lenta convalescentium à febribus acutis, à phlegmasiis, à fluxibus, nec non chlorosiantium, scorbuticorum, syphiliticorum, hydropum &c. Hæc verò febris ut plurimum sequitur prognosim & medelam morbi principalis, cui adhæret.

ORDO SECUNDUS.

FEBRES REMITTENTES.

Syneches & Pyreta Epanadida Hippocrati ;
Scaſoning Anglis ; *Proportionatæ* Torti ;
Paroxyſmales Avicennæ ; *Continuæ pe-*
riodicæ Sennerti ; *Remittentes* Pringlii ,
 Huxhamii , &c. *Continentes* Mortoni ,
Pyretol. pag. 120. Exacerbantes , *Pathol.*
meth.

ILLÆ sunt quæ ab initio ægritudinis ad finem
 ufque ægrum non dimittunt , ſed determinatis
 temporibus in quocumque ſtadio , adeoque plu-
 ries cum horrore , vel oſcitatione , frigore , aut
 ſimili quodam ſpaſmodico conatu recrudeſcunt ,
 ſubſequentē caloris , vel aliorum ſymptomatum
 augmento , citra ullam cauſam evidentem , vel
 abſque principio procatarctico.

Illa ſpontanea , ſine principio evidenti repetens
 ſymptomatum redintegratio propriè *paroxyſmus* ,
 Latinis exacerbatio vocatur , & eſt in remittenti-
 bus quod *acceſſio* in intermittentibus , adeoque
 diſcrepat ab augmento accidentali , quod in con-
 tinuis , vel continentibus obſervatur ob animi pa-
 themata , cibum aſſumptum , motum corporis ,
 aut febriculam vespertinam , de quâ egimus in
 hecticâ.

Intervalla inter paroxyſmos vocantur *Remiſſio-*
nes , quia febris non omninò recedit , ut patet
 vel ex pulſûs frequentiâ ſanam ſuperante , aut ex

virium prostratione adhuc notabili, qualis in intermittentiis apyrexia, seu intermissione non datur. *Periodus* est pars morbi constans uno paroxysmo, vel accessu, & una remissione, vel intermissione.

Continuæ primi ordinis unicum habent augmentum, scilicet in secundo ægritudinis stadio; ast remittentes in quovis suo stadio, scilicet initio, augmento, statu, & declinatione suos paroxysmos patiuntur, ut sui sunt in singulis intermittentiis stadiis accessus.

Qui cognoverit causam accessionum in intermittentibus, & causam febris continuæ, ambasque conjunxerit, is causam exacerbantium capiet; principium verò nullum aliud est quam natura, quæ confuse percipit periculum ab intermissis suis conatibus oriundum, adeoque identidem conatus suos renovat, quæ tamen viribus suis prospiciens eos conatus alternatim remittit; hinc enim periculum est ne materies morbifica diutius immorans & stagnans putredinem majorem, aut sphacelofam acrimoniam adipiscatur, adeoque eam iteratis cordis conatibus corrigere, vel expellere nititur, aut nimis torpidum sanguinis motum exsuscitat, ut debita ei velocitas concilietur, aliunde verò pro consuetudine in actibus etiam liberis receptâ, in eodem tenore conatus suos non sustinet, sed gradatim auget usque ad *acmen*; dein successivè illos imminuit, ut in omni opere consuevimus. Sic cantores cum ad tonum sensim altiores devenere, si diù cantare pergant, in tonum successivè magis depressum delabuntur, & identidem chori magister, tonum lapsus, seu vocem altius tollere cogitur; sic fossiores initio vegetius ac vegetius laborant,

deinde sensim à vigore remittunt, usquequò inertiae suae conscii conatus iterum intendant.

Qui fingunt fomitem materiae morbificae instar fontis periodici, qui per intervalla majorem fluidi copiam suppeditat, illi mechanicè sibi videntur ratiocinari, atque de hypothese novâ sibi plaudunt; sed demonstratum puto ab hujus materiei morbificae periodico appulsu, quem nemo explicuit, sanguinem tantummodò inspissari, adeoque motum cordis, ni accedat conatus naturae, ita minui, nedum intendi; ergo ad naturae conatus in hac ipsâ hypothese semper confugiendum est.

Observant omnes Practici, quod intermittentium accessus quidam tamdiù durant & repetunt, quamdiù cathartica, aliaque evacuantia repetuntur, & ideò cum semel ad kinkinam deventum est, ab omni evacuatione esse abstinendum, teste Sydenhamo; atqui ubicumque sit fomes ille materiem morbificam suppeditans, is evacuantium ope debet successivè imminui, & diætâ severâ concurrente eundem permanere impossibile est; ergo cum effectus suis causis sint proportionales, & reditus accessuum crescat cum fomes decrescit, huic fomiti non tribuendus est accessuum reditus. Si verò fomes ille adsit, quod in certis casibus verum est, illud non est causa, sed principium accessuum, vel paroxysmorum.

Laborem febrilem natura ordiri consuevit ab spasmodicâ cutis contractione, quæ frigus quidem & horrorem excitat, sed quæ materiem morbificam commovet, ex minimis vasis exprimit, exagitat & ad elaborationem ulteriorem in calore febrili suscipiendam disponit; calor verò febrilis physicè, atque pulsus vasorum mechanicè hanc salubrem fluidorum alterationem, coctionemve
molitur,

molitur, ut fusè in theoriâ febrium exposuimus.

In actuali Medicinæ statu parvi refert ad praxim non solum species, sed etiam diversa genera febrium ab invicem accuratè distinguere, quippe siue exacerbantes, siue continuas, siue intermittentes acutas, ut quotidianam, tertianamque duplicem eodem fermè modo curant: phlebotomia, cathartica in omnibus primas tenent, & tantum in exacerbantibus & intermittentibus quæ his remediis resistunt, nec purulento principio debentur, kinkinam opponunt; interea ut Astronomi stellas, Botanici plantas, quarum distincta cognitio vix utilis videtur, ita & Nosologi diversas febrium species distinguere debent, ut perfectior evadat scientia medica, & in usus futuros paratior.

VI. *Amphimerina*, Fièvre putride, maligne.

Hemitritæus Brendel. *Emitritée*; *Latica* Barbaris; *Phlegmatica* Avicennæ, Græcis *Amphimerina*; *Syneches* Mortoni, Gorræi definit. *Cathemerina* & *Methemerina* recentium Græcorum juxta Galen. in *epid.* 564. n. 11. Latinis *Quotidiana continua* Sennert. *La Quotidienne continue*.

Ab *amphi* circa, & *hemera* dies, quod singulis diebus paroxysmus revertatur. Differt à *quotidianâ* ex eo quod in remissione ad plenam integritatem, seu apyrexiam non deveniat; à *tritæophiâ*, quod à rigore incipiant plures paroxysmi.

Genus est febris remittentis, cujus paroxysmi singulis diebus sibi similes sunt, sed rarò regularis observatur.

Differt à *synocho* & *hecticâ* cujus acutiem ha-

bet, ex eo quod sensibiles sunt sine causâ evidenti exacerbationes, horrore, frigoreque aliquali ineuntes; à quotidianâ quod non intermittat & in remissione æger debilis admodum ac febricitans remaneat, aut quod obscuras intermissiones habeat, deindeque remittentem se prodat; proteiformis enim sæpius est maxime cum medicamentis ejus typus turbatur.

Amphimerina vel est morbus, ut aiunt, essentialis, vel *accidens*, seu symptoma minus præcipuum alterius, ut tabis, phthysos; ista vero chronica est, cùm essentialis sit semper acuta, de quâ hic agimus; si quis hoc genus Hemitritæum vocet, non repugnabo.

Amphimerina Latica.

Febris lymphatica continua Etmuller. *colleg. cas.* 21. *Phlegmatica periodica* Avicennæ *lib. 4. fen. 1.* *quotidiana continua exquisita* Jonstoni, *idea univ. med.*

Illa est quæ paroxysmos prælongos obtinet ad horas octodecim protractos, exacerbatur quotidie circa vesperam, cum levi partium extremarum refrigeratione utplurimum, calore in paroxysmo miti, sed tenaci. Ita contumax est ut duos menses sibi relicta excurrat. *Latica* dicitur à calore latente. Vide River. *obs. 57. centur. 1.*

Vide curam distinctè traditam apud Etmullerum loco citato *pag. 609.* curam verò sequentium apud Torti. Sequentes species sunt malignæ, typo confuso, gravibusque symptomatibus stipatæ, à Mercato *Tertianæ perniciosæ* dictæ, vulgò *febrium malignarum* nomine cognitæ, aut si minus periculosæ sint, *putridæ* dictæ.

1. *Amphimerina Catarrhalis* Junckeri *Tabul. 67.*

Nenteri *cap. 9. tab. 136. febris catarrhalis* Auctorum ; *fièvre de rhume ou catarrhale.*

Differt à latica per coryzam , dolorem dorsi , tussim , raucedinem , dyspnœam , anginam ; incipit à refrigeratione & vagis longisque horribus.

Ægri vesperè pejus habent , horrent , tussunt , febricitant , dolores catarrhales majores experiuntur. Is verò morbus præmissâ phlebotomiâ & potu theiformi , diluente , calido , narcoticoque horis nocturnis assumpto , sua sine periculo percurrit tempora , ac blandâ diaphoresi terminatur. Ea verò quam Germani vocant catarrhalem malignam sæpius sine symptomatis catarrhosis observatur , monente ill. Brendelio.

2. *Amphimerina Epiala.* Galen.

Est febris maligna intermittenti similis in cujus remissionibus ægri prostrati habent pulsum frequentiore , & fortiore , in paroxysmis verò tremorem spasmodicum quasi epilepticum , ut vocem præcludat ; pulsum rariorem & inæqualem , & interea dum calidior ab astantibus percipitur , æger horrore frigorigero maximo percellitur. Paroxysmi vel semel vel bis in die recurrunt anticipantes vel retardantes , nec enim legem in his expectare debemus , sed intra paucos paroxysmos æger è medio tollitur ; illa aggreditur homines senes & cachecticos saburrâ quâdam infarctos.

Rarissimus in Gallia morbus ; frequens , ut ferunt , apud Italos. D. Baux pater ter eum morbum viderat , sed toties lethalem. Memini me ter hunc morbum observasse ; bis in nosocomio generali. Æger utcumque calidus perciperetur ab astantibus , de summo frigore in invasione fe-

brili conquerebatur ; ille evasit ; de secundi eventu memoria nil suppetit. Tertius in paroxysmo conquassabatur tam vehementer, ut ne potum cardiacum haurire posset ; post sex circiter minuta quiescens pulsum habebat debiliorem, & calorem minorem quàm in epifemasiâ ; seu dum frigus sentiebat, & cardiacis indigebat ; post tertium paroxysmum obiit. Ille senex ob immanem dysuriam balnea domestica subire coactus non satis purgatus erat ; & illicò atroci dysuriæ dolore sedato omninò accessit epiala ; præcesserat somnus veternosus per noctem.

In hoc morbo quantociùs purgandum cum emetico & dein apozemata ex foliis cichorei, dentis leonis præscribenda, interpolata catharticiis antequam ad kinkina deveniamus ; bezoartica, theriaca cum illis cardiacis in ipso paroxysmo indicantur.

Immeritò culpatur Avicenna quasi finxisset morbum in quo externa calent, interiora frigent ; cùm enim Medicus externa calida percipiat, & æger horrore frigido concutiat, facile est concludere eum in interioribus frigere, dùm calent exteriora. Quod cæteri dicunt ad illud phænomenon explicandum supponentes esse puncta calida frigidis intermixta, est commentum scholasticum ; non est necessarium frigus thermometricum ad sensationem frigoris percipiendam cum ultima urinæ gutta mingitur ; cum nefas horrendum audimus, frigidus per ossa tremor currit sine prævio frigore atmosphærico, ut vulnus nobis sensum unctionis imprimit sine calore thermometrico ; ab spasmo cutaneo frigus illud est deducendum, non à frigore pituitæ vitreæ, ut putabant Veteres.

In virgine juveni actu video epialam multo leniorem, in quâ ægra quotidie è lecto surgit, paroxysmos per decem vel duodecim horas patitur, initio cum summo tremore, frigoreque, quod ab astantibus non percipiebatur; deinde verò tremor nullus fuit, lingua humida quidem, sed brunnea, subnigra evasit, & invitis cathartics per alternos dies repetitis ægra ultra mensem singulis diebus paroxysmum experta est. In paroxysmorum intervallis pulsus minimè frequens est, verùm debilitas artuum docet ægram non esse apyretam.

3. *Amphimerina syncopalis* Jonston. *idea univ. med.* Sennert. *de febr.* *Febris syncopalis* Avicenn. lib. 4. f. 1. Foresti *observ.* 61. lib. 1. Torti pag. 192.

Virgo sexagenaria post nauseas, cardialgias, adhibitâ catharsi quotidie febris paroxysmum experiebatur, sed alternis diebus paroxysmus erat fortior; sumpto cathartico & iterato etiam cum kinkina, febris syncopalis apparuit, quippè pulsus evasit exiguus, rarus, ut in statu sano; pedes frigebant, syncopes imminebant, & continuo sopore detinebatur; manè melius se habebat, pulsus resurgebat, sed quovis vesperè frigus, anxietas, nausea & vomitus biliosus viridescens revertuntur: purgata est statim cum emetico & uberrimè evacuatâ, alternis diebus iterata catharsis, adhibita cardiaca, limonata, aqua pulli.

Mirum febris genus, cujus paroxysmi decem aut duodecim horas durant, & in quo pulsus rarior est in paroxysmo, quàm in sanitate; paroxysmi non amplius sudore terminantur.

4. *Amphimerina cardiaca*; *cardiaca febris* Torti pag. 183. *Febris syncopalis humorosa* Avicennæ lib. 4. fen. 1. cap. 53.

278 G E N E R A E T S P E C I E S

Febris est acuta maligna quotidie circiter exacerbans cum leipothymiâ & fyncope in paroxysmo, nec non vomitione bilis prasinæ & æruginosæ. Unde crescente debilitate extrema frigescent, sudor frigidus dimanat, & circa quartam diem ut plurimum è medio tolluntur ægri. Differt per dolores cardialgicos à fyncopali.

Aggreditur juvenes biliosos, ficos, cacochymicos, differtque ab amphimerinâ repletionali seu fyncopali humorosâ Avicennæ, quæ non ita acuta est, minuta scilicet à bile æruginosâ; humoralis verò à pituitâ vitreâ, ut aiunt, producitur.

Quantocius vomitorium est præscribendum, cardiacis maritatum & lene. Serapio solam aquam calidam vel syrupum acetosum suadet; verum nostris temporibus tartarum vel vinum stibiatum magnâ aquæ copiâ dilutum & cum aqua naphæ, theriacali vel simili junctum præstare videntur in remissione; in paroxysmo verò fortiora cardiaca indicantur. Juscula sint succo limonum aromatizata. Kinkina laudatur à Torti.

5. *Amphimerina humorosa* Avicennæ lib. 4. fen. 1. cap. 53. Paul. Æginet. lib. 2. cap. 37. febris fyncopalis reptionalis Forest. obs. 61. & obs. 29. pag. 89. T. 1. Vide febrem fyncopalem ejusque curam apud Torti, pag. 192.

Differt à fyncopali propriè dictâ five minutâ 1°. ex eo quod multò minùs acuta sit: 2°. quod plurimi paroxysmi quotidianæ typum sequantur, econtra in fyncopali minutâ plures paroxysmi tertianæ typum sequuntur ex Avicenna: 3°. magis est nauseativa & cardialgica quam fyncopalis: 4°. cacochilia copiosa crassa eam fovet, fyncopalem verò paululum materiæ acris & venenatæ.

Hos ægros Paulus curari vult sine phlebotomiâ & sine catharfi; phlebotomia quidem contra indicatur à pallore aut lividitate faciei, à pulsu debili & raro, in ipso paroxyfmo, quæ raritas in paroxyfmo mihi videtur signum fynco- palibus & epialis proprium; cartharfm vero illi ægri non tolerant & animo linquuntur, ait Paulus & Avicenna; licet enim vehementer eâ indigeant, robur ita est exhaustum, ut eam ferre nequeant. Hinc Paulus repetitas frictiones totius corporis per dies integros continuatas potiffimum præscribit & mulfam pro potu, ad summum clysmata & pro cibo panem in jusculeo solutum vel vino tinctum fuadet.

Observatio 29^a. lib. 3. Foresti ejus speciei historiam optimè tradit, ac curationem per frictiones assiduas more Galeni & Pauli; vis kin- kinæ tunc erat ignota.

6. *Amphimerina phricodes* Galen. *Isagog.* Marcell. Donati *histor. mirab. lib. 5. cap. 5.* *Querquera* Car. Pisonis. *Fbris algida* Torti pag. 193. ubi sex historiæ ejus extant. *Zerzera* Castelli *Lexic. Febris horrida, algida & horrida* Latinis vel horrida. *Querquera* à Græco *Karcaros*. River. *febris maligna, observ. 56. cent. 3.* vulgò dicitur ea in quâ horror continuus est seu frigus intensum tum ad sensum ægri, tum ad palpum Medici cum tremore spasmodico, quæ simul est exacerbans amphimerina.

Differt ab hemitritæo quod quotidie rigores longi paroxyfimum comitentur; alternis verò diebus in hemitritæo. Vide Sennert. *de febr. lib. 2. cap. 21.* & River. *cent. 4. observ. 15.*

Sexagenaria febre malignâ laborabat hemitritæo affini. Paroxyfmi quotidiani erant cum refrigera-

tione totius corporis per horas duodecim vel quindecim perseverante & maximo virium languore, quem fovebat diarrhœa grisea lienterica. Huic in fine profuit Bezoardicum Joviale Riverii, & undecima die sanata est.

Etmuller, Helmontius & Sylvius appellant algidas febres, quæ ab initio ad finem algorem habent comitem. Vulgatius initio ludit sub effigie Tertianæ duplicis, dein subito æger frigidus, asphyctos videtur, paroxysmi confunduntur, & nisi ingeratur kinkina, observante Torti, è medio tollitur. *Vide Cardialgiam febricosam.*

7. *Amphimerina Hemitritæus*; *Semitertiana* Latinis; *Emitritée*. *Hemitritæus legitimus* Auctorum, River. *observ. comm.* 23. pag. 139.

Quoniam docet observatio quod inconstans est in febribus hujusce ordinis paroxysmorum typus, & quod in eodem subjecto nullus paroxysmorum ordo sit constans, hemitritæus ratione typi non debet differre ab amphimerinâ, monente Brendelio & dudum Foresto; adeoque ambæ sub eodem genere militare debent.

Hemitritæus est illa species amphimerinæ in quâ singulis diebus est paroxysmus, aut alternis diebus paroxysmus à summo frigore incipit quasi tertiana cum quotidianâ continuâ simul concurreret. Differt legitimus hemitritæus à notho ex eo quod sit acutus, & intra septem dies ut plurimum terminetur: nothus verò sit chronicus, nam Stahlius vidit nothum ad menses extensum (*de febribus observ.* 43. pag. 121.) atque solis viribus naturæ sanatum.

Accidit præcipuè autumno gulosis & catillonibus.

Ex pulsus frequentiâ solâ non judiciari debet utrum febris intermittat vel remittat: si enim

MORBORUM, CLASSIS II. 281

post paroxysmos vires prostratæ remaneant, si sint gravia symptomata, ut vigiliæ, lipothymia, licet pulsus non sit frequens in remissione, febris minimè intermittens habenda est. Vide *observ.*

23. River. de *Hemitritæo*, pag. 139.

Legatur observatio hujus Hemitritæi apud Balonium *consil.* 115. *lib.* 1. de febre semitertianâ ubi erat sopor, delirium & dolor obscurus lateris cum summo ardore; altera *in consil.* 29. *lib.* 2.

8. *Amphimerina pseudohemitritæus. Tertianâ continua duplex* Verlhof. p. 62. *Lipyria* Avicennæ, non Græcorum. *Hemitritæus nothus* Galen. *faux Emitritée.* River. *obs.* 54. *cent.* 1. *Hemitritæus minor* Schenckii.

Differt à priori morbi longitudine majori, adeoque intensitate minori, vid. *observat.* 39. *centur.*

4. River. de *Episcopo Uctiensi.*

Diagnosim etiam hujus speciei vide apud Riverium *observ. communic.* 23. pag. 139. differt siquidem à tertianâ nothâ duplici, quod lipothymias, vigiliæ, aliaque symptomata accersat, viresque in remissione non refurgant.

Ad hanc speciem revocandus videtur morbus qui vocatur *quotidiana continua cum quadruplici tertiana* Riverii *obs.* 23. *cent.* 4.

Huc spectat etiam *rara species hemitritæi* River. *obs.* 23. *cent.* 3. Mense Februario, ait, Gerardus febre continuâ pituitosâ cum paroxysmis tertianæ laborabat. Illi à rigore incipientes bis in die recurrebant, & febre intensâ ad multas horas perseverante, leni sudore terminabantur ita ut hæc species ipsi videatur quotidiana continua cum tertiana quadruplici.

Aliàs notavit Riverius triplicem tertianam, seu quæ intra duos dies ter recurrebat.

Pseudo-hemitritæum epidemicum anno 1720. grassantem vidē descriptum in *consultatione* 200^a. Frid. Hoffmanni *pag.* 422. ejusque epicrisim, licet auctor hunc morbum pro intermittente habeat.

9. *Amphimerina Hungarica*; *Hemitritæus pestilens* Schenckii 1574.

Febris Hungarica seu Castrensis Juncker. *tab.* 73. *Vermis cerebri* Schenckii.

Febris est acuta maligna epidemica ut plurimum, castrensis, æstate militibus, potissimum plethoricis familiaris, quæ orditur ab horripilatione & cephalalgia quibus accedit sitis & æstus maximus, ardor circa scrobiculum cordis, linguæ ficcitas & tumor, frequenter angina, quarto, septimove die delirium cum oculis fulgidis, venis capitis tumidis, & vespere paroxysmus; his adde pulsum fortiolem, quam in cæteris malignis, narium hæmorrhagias supervenientes, agrypniam continuam cum anorexia, quibus comites se addunt pro diversitate temperamenti & principiorum vomitus, dysenteria, petechiæ, parotides, paralyses, hemiplegiæ.

10. *Amphimerina tussiculosa*. *Fièvre vermineuse, & catarrhale des enfans*; *coqueluche des enfans*.

Anno 1751. mense Junio & anno 1760. mense Maio, viguit epidemicè inter infantes hæc febris quotidie exacerbans cum sputo sanguinis, tussi ferina, in qua ferè suffocantur, lumbricos rejiciunt.

Curatur catharticiis vermifugis per alternas dies repetitis. *Vide* Tussim clangosam.

11. *Amphimerina miliaris*. *Vide* Sydenham, *Pag.* 520. *Diar. medic.* 1758. *pag.* 275.

Hæc à veneno miliaris latente excitata, qua-

vis nocte paroxysmum excitat quotidianæ intermittentis æmulum. Hæc verò kinkinæ resistit; hæc febris per octo primos dies benigna, dein caput impetebat & funestam hæmorrhagiam accersebat, usquequò demum miliaria exanthemata alba à D. Martean observata hujus morbi genium declaravere.

12. *Amphimerina singultuosa*. *Fièvre maligne avec hoquet; febris continua & maligna* River. cent. 1. observ. 47. idem obs. 78. centur. 3. *Singultus, Febris lyngodes* Walschmidii.

Episcopus Nemaufensis anno 1629. quinquagenarius febre illâ malignâ cum singultu & nausæâ affectus fuit; exacerbationes mane quovis adveniebant & septem horas durabant; urinæ erant rubræ & turbidæ; feces liquidæ, biliosæ; vigiliæ perpetuæ; sanguis extractus quasi pleuriticus; febris quintâ die invitis duabus phlebotomiis crescebat cum anxietate, sudoribus non criticis: septimo sudor criticus copiosus accessit. In altero ægro febre eâdem singultuosâ laborante post plures phlebotomias & duas catharthes, variaque remedia, die morbi duodecimâ, laudani grana duo cum emulsione in quâ uncia salis prunellæ, assumpta sunt, & intra horam morbus cessavit.

13. *Amphimerina Anginosa* Huxham *de aere* III. *Febris petechizans* Nenteri. *Influenza* Huxham *de aere* pag. 104. *Febris catarrhalis maligna sive petechizans* Junckeri tab. 71. *Gallis Grippe, solette &c. Angina epidemica* Forest. l. 6.

Illa species est eadem omninò quam describit Riverius obs. 9. comm. pag. 136. morbus epidemicus *coqueluche* vulgò, eo tantum discrimine quod apud Nostrates nullæ erant petechiæ, cum

284 GENERA ET SPECIES

apud Germanos & Anglos frequenter febribus malignis se adjungant comites. Eadem observata est epidemica Condomi apud Vascones anno 1750. ex *Diario medic.*

Is morbus *coqueluche* dictus anno 1757. plurimos à medio tollebat à 4. ad 7. vel 14. diem. Tussis erat cum anginâ, dolore capitis, pervigilio, lumbagine, coryzâ. Qui post phlebotomiam & bechica sudorem foetidum effundebant, liberabantur; plurimi inediâ consumebantur.

Condomi ulcerosa erat angina cum ptialismo & petechiis; diarrhoea vel spontanea vel artificialis & nitrum profuere. Affinis erat cynanchæ malignæ Strauffii seu laqueo Aëtii. Differt hæc species à purpurâ quod maculæ cutis in amphimerinâ sint accidentales, regioni calidiori tribuendæ. *Vide Purpuram.*

Germani catarrhalem sæpè nominant amphimerinam malignam in quâ ne minimum est catarrhi symptomata, notante Brendelio, saltem stillæ narium, epiphora, horror à principio diverso dependent.

Amphimerinæ malignæ necnon tritæophiæ sunt morbi apud nos minimè rari, sed qui nomine generico febrium putridarum, aut malignarum confunduntur; illæ siquidem quæ alternis tantum diebus exacerbantur cum exiguo aut nullo frigore præter initium morbi sunt tritæophiæ; quæ verò singulis diebus exacerbantur paroxysmis subsimilibus sunt amphimerinæ, & paroxysmis alternis frigore majori stipatis sunt hemitritæi. Legi meretur quod scripsit de hemitritæis & tritæophiis Baglivius, lib. I. pag. 59.

14. *Amphimerina peripneumonica; Morbus epidemicus Telonæ in Gallo-Provinciâ ann. 1757. Diar. med.*

Vere invadit hic morbus; exordium à tussi importunâ & febre amphimerinâ acutâ bis quovis die exacerbante cum frigore & calore alternatis. Accedebat oppressio pectoris, sputum cruentum, dolor lateris, ut plurimum superveniebat vomitus vehemens per duas tresve dies viscosus, amarus, necnon in multis sudor copiosus, pertinax, pulsus constanter plenus, frequens, submollis; lingua subalbida, humida, pastacea; dolor capitis & dorsi inter omoplatas. Finis, cum lethalis erat, quintâ vel septimâ die; sed morbus feliciter cedebat sequenti methodo.

Cura. Præmittantur duæ phlebotomiæ circiter, cum ptisanâ non inviscante, sed diluente ex infuso capillorum veneris & glycyrrhizâ; deinceps tartari stibiati grana pauca in decocto cassiæ & tamarindorum, quæ uberem viscosæ materiæ ano & cato evacuationem cieant, sequentibus diebus cathartica minorativa præscribantur.

Ab emeticis omnia symptomata etiam inflammatoria remittuntur.

Epidemia illa ab alternatis per mensem ferò & manè frigoris acuti, calorisque suavis vicibus accessit, mulieres non attigit.

15. *Amphimerina spasmodica.* Vide Vandermonde, *journal*, Août 1757.

Fervor & delirium in paroxysmo, in remissione penis rigescencia sine mole adauctâ (quod in dysuriâ calculosâ etiam accidit) abdomen planum, rigidum, oculi obtutus fixus, loquela monosyllabica, urinæ difficultas, os ficcum, lingua convellebatur, nullus calor, spasmi universales, tendinum subsultus.

Hæc febris usu kinkinæ sublata est; successe-
rat quartanæ.

286 GENERA ET SPECIES

16. *Amphimerina mimosa* ; *Febris exacerbans Tymorensis* , in Indiis peculiaris ; Bontii *de medic. Indorum* , cap. 15.

Qui navigant in Insulas Solor & Tymor cædendarum fantali arborum gratiâ corripuntur feбри quâdam putridâ , quæ exacerbationes per quatuor horas patitur , quâ durante exacerbatione ridiculas admodum actiones ægri edunt imitantes ea opificia quæ sani exercuere , & omnia effutientes temerè quæ in vitâ tacenda , loquendave peregerunt cum maximo astantium risu : adest præterea Bulimus , ita ut , dùm in delirio sunt , omnia etiam foedissima devorent , quæ ipsis præbentur.

Tribuitur maximè odori viroso fantalorum , aëri nebuloso , frigori ipsi , fructibus immaturis. Hæc Insula sita est 10. gradibus latitudinis meridionalis , ibi

*Cum modò frigoribus , calido modò stringimur æstu
Tempore non certo , corpora languor habet.*

Cura. Leni catharsi & clystere præmissis vena tundatur usque ad animi defectum in plethoricis ; cucurbitulæ applicentur cervici , scapulis , capiti rasô. Incolæ temporalem arteriam laminâ candenti , vel fune sclopetario accenso urunt cum stupendo fructu , quod etiam in cephalæâ faciunt. Tum vomitoria antimonialia aut ex gillâ vitrioli usurpantur. Adversus vigilias extractum croci opponitur. Dein ad sudorifica & diuretica ut Bezoar , rasura cornu Rhinocerotis , deveniendum ; calor refrigerantibus syrups emendatur.

17. *Amphimerina phrenetica* Bontii *de medic.*

Indor. cap. 14. hepiala est. Mercat. de tertiana.

Adest febris quotidie exacerbans, sed sine typo certo, delirio phrenetico continuo, pervigilio, vomitu æruginoso, exteriorum partium algore, interiorum ardore & siti intensâ stipata.

Cura. Purgatio ex tamarindis & pulpâ cassiæ, præmisso clysmate emolliente. Deinde phlebotomiæ largæ instituantur. Ægri totum corpus unguento tegitur. Somnus narcoticis conciliatur.

18. *Amphimerina paludosa; Amphim. scorbutica Bartholini de medicina Danorum; Fièvre bilieuse ou putride des Pais bas, & marécageux, Pringle mal. des armées. Tom. I. pag. 260. & 314.*

Sunt illæ quæ in regionibus non solum humidis, sed etiam ob tempestatem calidis ut mense Julio, Augusto. Stipantur halitibus putridis à plantarum, pisciumve corruptione.

Sæpius initio est remittens, ast versus finem abit in tertianam intermittentem, cum scilicet hieme accedente putredo decrescit, invadit rarò cum frigore, sæpius cum cephalalgia, calore urenti, siti excedente, osteocopo, lumbagine, magnâ lassitudine & anxietate, frequenti cardialgia, gastrodyniâ, sæpè cum vomitione bilis viridis, flavæ, odoris ingrati. Pulsus vulgò exiguus, sed à phlebotomiâ crescens; aliquando cephalalgia ita subitanea & vehemens, ut ægri tanquam maniaci per agros excurrerent; sed remittente febre cum sudore dolor periodicè cessabat: aliis delirium in poroxyfmo, unde milites ex curru in flumen se præcipites agebant, ut natando nosocomium attingerent. Plures bilem ano & cato, necnon alii lumbricos rejece-

re. Sudores magni foetebant ut & moribundi, & vibicibus ac petechiis cadavera scatebant. Pulsus etiam in agone regularis fuit, si sudor nono die accedebat, febris tertiana succedebat; si diarrhoea critica post tres septimanas apparebat, febris in quotidianam abibat.

Curatio. Differt parum à curatione amphimerinæ biliosæ, scilicet 1°. phlebotomiæ parciores sint, licet febris ad continuam ut synochum magis vergat, rarius ad intermittentes; ea siquidem magis est putris quàm phlogistica, & nisi delirium aut aliud phœnomenum inflammationem topicam suadeat, minùs est repetenda venæ sectio, quàm in biliosâ, secus malignitas morbi crescit. 2°. Vomitoria & cathartica magis conveniunt, vomitoria sæpe tollunt morbum, sed tartarum stibiatum præstat, quia non astringit. 3°. Præmissis generalibus ad kinkina confugiendum est statim atque datur aliqualis intermissio; & ne recidiva fiat, quovis die una kinæ drachma sumenda est per autumnum, secus frequentes recidivæ viscera obstruunt. 4°. Antisepticus victus necessarius est, scilicet moderatè nutriantur & parciùs utantur illis quæ ad putrefactionem vergunt seu quæ relaxant, ut herbæ, fructus, flatulenta, cerevisia tenuis & recens; multò præstantius est uti roborantibus; quidquid enim roborat est antisepticum, ut liquores spirituosi moderatè sumpti.

19. *Amphimerina variolosa; Fièvre secondaire; Febris putrida variolis confluentibus superveniens Sydenhami pag. 593. Secunda febris variolarum confluentium Mead. epistol. de purgantibus; Febris recidiva Mortoni de variolis.*

In variolis confluentibus undecimâ die pustulæ faciei

faciei exsiccantur, incrustantur, & cum minime sibi quidquam metuendum existimat æger, non rarò ob puris cum sanguine miscelam ita subito corripitur febre putridâ quolibet vesperè recrudescente, cum summâ dyspnœâ, anxietate, quandoque sopore, ut nisi promptissimè succurratur, ipsâ die mortis periculum incurrat, quod si effugerit, inde ad usque decimum septimum, rarò vigesimum, à periculo immunis non est.

In his rerum angustiis tùm Arabum, tùm Neotericorum experientia docuit nihil præstantius esse apud adultos præsertim quàm sanguinem statim ad uncias decem, vel plures mittere: si coma simul adsit, capiti derafo amplum vesicatorium applicare: si verò nullus sit sopor, sed anxietas & agrypnia, parégorico tranquillitatem conciliare, & circa decimum tertium diem, imò ex suasu Meadii, maturiùs, si casus ferat, lene catharticum præscribere ex infuso fennæ cum mannâ, quàm phlebotomiam, quodque catharticum etiam sequentibus diebus repetere quandoque necessarium est: nec enim pustularum retrocessus timendus est, cum pustulæ jam incrustatæ sint in facie. De his videantur historiæ decem à Meadio enarratæ.

20. *Amphimerina biliosa; Fièvre bilieuse des camps.* Pringle, *Maladie des armées*, Tom. 1. chap. 3. pag. 37. rectiùs *putrida* cognominanda; *Febris biliosa* D. Tissot. anno 1759.

Accedit circa medium mensis Augusti, & epidemia in dies intenditur, quamdiù milites castra habent.

Febris est remittens, paroxysmis quotidianis vespertinis, summo calore, siti ardenti, vehementi cephalalgia, sæpè & delirio, quæ sympto-

mata noctu durant, manè evanescunt, post ephidrosim, hæmorrhagiam, vel diarrhœam; initio morbi frequens nausea, vomitio biliosa, putris, oppressio in fine; nisi evacuationes fuissent institutæ, febris continua & aurigo accedebant.

Accedente hieme, & frigore acuto, febrem comitabantur tussis, rheumatismus, sanguis viscosus. His incommodis pedites milites, minimè duces & equites frigori minùs expositi ratione pallii, obnoxii sunt.

Hanc esse contagiosam probat observatio Pringlii, ex 23. factoribus, qui tentoriis horum militum resarciendis incubuere, septemdecim hac febre correpti periere Gandavi.

Primus paroxysmus incipit à lassitudine, frigore; cæteri à calore. Pulsus in paroxysmo plenus, velox; in remissione minùs frequens; sanguis coccineus, firmus; trombus sero immerfus; accedente hieme pleuriticus evadit, & putredo minuitur.

Curatio. Cum æstivæ & autumnales febres castrenses à putredine sanguinis incipiente ortum ducant, quippe cadavera citissimè gangrænascunt, & moribundi cadaverescum odorem spargunt, respicienda est humorum putredo, & solidorum laxitas, adeoque indicantur medicamina, quæ 1º. primas vias, seu sanguinis emunctorium expediant; 2º. quæ acrimoniam putrem corrigant; 3º. quæ eam eliminent; 4º. quæ fibras roborent. Hinc mirè conducunt vomitoria, cathartica, cardiaca, acida & kinkina; magna siquidem pars harum febrium in intermittentes feliciter degenerabat.

Phlebotomia in paroxysmo instituat, & repetatur vomitorium à remissione usurpandum; si

nausea fit, & febris vehemens, ipecacuanha; si remissio longior, febris mitior, vinum emeticum, tartarumve anteponatur, sæpius miscentur ut duo grana tartari stibiati cum scrupulo ipecacuanhæ, sed præmisso clysmate, si alvus constipata sit, ut solemne est in hac febre.

Salia neutra optimè reducunt febrem anomalam ad remissiones regulares, seu typicas; hoc præstat sal absynthii cum succo limonum; vel

℞. Salis absynthii drach. i. & semissem; solve in aquæ unciis decem, instilla spiritus vitrioli q. s. ad saturitatem; adde aquæ cinnamomi, syrupi è cortice aurantiorum ana drachmas duodecim; capiat quartâ, vel sextâ quâque horâ cochlearia quatuor.

Præstat in hoc casu spiritus Mindereri uncia una in duas tresve doses sub æstûs finem propinatus, ut sudor simul excitetur sine caloris augmento; fit ille spiritus ex sale volatili ammoniaco ad saturitatem aceto affuso, vel sal cornu cervi ad scrupulos duos affundatur tribus aceti cochlearibus pro dosi.

Ad fervorem febris temperandum nitri grana decem quater in die sumantur.

Si in intermittentem mutetur febris, kinkina, purgatis primis viis, est usurpandum.

Si cephalalgia sit, aut delirium, phlebotomia indicatur; ast si pulsus non vigeat, septem circiter hyrudines temporibus admoveantur, & salia neutra usurpentur.

Sudor nunquam theriacâ, similibusve calidis excitandus, nisi pulsus debilis sit, aut petechiæ accedant.

VII. *Tritæophia*, Tierce continue, Tierce maligne; *Tritaiophyes pyretos* Galen. *comment. in lib. 1. epidem. & lib. 2. de different. febrium.* Hippocrat. *lib. 1. epidem. Tritaios syneches* Galen. *lib. 2. de different. febrium.* *Febris continua tertio quoque die exacerbans, intermediis verò diebus aliquatenus remittens* Gorræi *definition.* *Tertiana perniciofa* Torti.

Differt à Tertianâ ex eo quod in Apyrexiam non desinat alternis diebus: ab Amphimerinâ & Hemitritæo, quod singulis diebus non patiatur paroxysmum, sed tantum alternis, aut si singulis sint paroxysmi tertianarii, sæpius verò exceptâ invasione paroxysmi à frigore non exordiantur.

Tritæophiæ & Amphimerinæ Hemitritæi nostris etiam temporibus minimè rari sunt morbi, observante Brendelio; sed vulgò febres malignæ indiscriminatim vocantur.

Differunt à morbis exanthematicis, ut purpurâ, non per defectum petechiarum, sed ex eo quod in tritæophiâ & amphimerinâ petechiæ accidentales sint, inconstantes, à regimine calido, aut aliis principiis extrinsecis procedentes; unde Germani istas *petechizantes* vocant, ut à petechiali febre, seu purpurâ eas distinguant. Idem dictum esto de peste, cujus character est bubonum, antracumve eruptio constans, cum parotides in tritæophiâ & amphimerinâ inconstanter sub finem tantum superveniant.

1. *Tritæophia syncopalis* Burlet *de variis Hispa-*

norum morbis dissertat. ann. 1714. River. obs. 36. centur. 4. Intermittentes ait, sunt gravissimi moris, maximè cum in syncopales abeunt, rarum febris alibi genus, Castellanis & Matritensibus non insuetum: illa rigore in principio, in declinatione profusis sudoribus tertianæ morem utcumque imitatur, in hoc tamen multò dissimilis, quod cardialgiâ, enormi vomitu, summâ virium prostratione, contractione pulsûs, extremorum refrigeratione, ni promptè succurratur, secundâ aut tertiâ accessione tollit. Riverius eum morbum nomine febris tertianæ malignæ memorat *obs. 36. cent. 4. In singulis jusculis bezoardicum minerale & joviale addebat; singulis diebus est paroxysmus, sed qui alternis diebus sibi respondent, aut similes sunt, scilicet primus tertio, secundus quarto, &c.*

2. *Tritæophia causus* Hippocrat. 3. *epidem. fièvre ardente, chaud mal. Causus, sive febris ardens periodica* River. *de febr. putrid. c. 1.* est febris tritæophiæ species, quæ paroxysmis tertio quoque die sine rigore redeuntibus cum siti clamorâ, ardore corporis sine diarrhoeâ ac sudore essentialibus unam aut alteram ad summum septimanam excurrit.

Differt à tritæophiâ biliosâ, quæ vomitu bilis, & dein diarrhoeâ biliosâ in augmento, vel statu stipantur, cum in causo alvus hisce stadiis sit astricta, & diarrhoeâ non nisi in declinatione, adeoque criticâ stipetur. Præterea biliosa est tritæophia sæpiùs duplex, seu singulis diebus exacerbatur. Causus est tritæophia simplex quoad paroxysmos.

Adolescentibus biliosis, robustis, valdè exercitatis æstivo tempore, ab itinere sub sole, à

laboribus immodicis ; regimine calefaciente potissimum accidit ; causus intra duas septimanas ad salutem , vel ad mortem terminari consuevit. Lingua arida quandoque nigra , urinæ flammeæ , rubræ , dolor capitis , anxietas , quandoque graviora in paroxysmis accedunt symptomata.

Curatio. Æger nutriatur cremoribus orizæ , hordei , vel jusculis pulli , vituli tenuioribus quartâ quâque horâ sumendis ; bibat ptisanam frigidulam ex emulsionibus , aquâ pulli , limonatâ , vel aquam nitrata , vel spiritu sulphuris , aut vitrioli acidulatam , aut infusum acetosæ.

Phlebotomia iteretur pro ægri ætate , temperamento , morbi gravitate , pulsûs vehementiâ.

Clysmata ex emulsione , decocto refrigerante , emolliente quâvis die injiciantur ; foci refrigerantes ex decocto foliorum malvæ , lactucæ abdomini applicentur ; quovis vespere julapia , vel emulsiones anodinæ exhibeantur ; sedato febris impetu catharsis lenis ex decocto tamarindorum cassiæ cum mannâ , & si cardialgiæ nausæ exigant , nullusque sit dolor acutus , sed tantum pondus in epigastrio , lenissimum vomitorium , ut granum unum , vel alterum tartari stibiati primo cyatho addatur.

Cathartica lenia deinceps usurpentur ad bilem evacuandam , usquequò febris desierit.

3. *Tritæophia uratislaviensis* D. de Hahn. *diar. medic. Décembr. 1757.*

Morbus epidemicus incepit Februario post famem quâ pauperes morticina putrida vorabant , post cædes belli , aëre cadaveribus insepultis infecto , post animi pathemata ex frustratâ messe , aliisque ærumnis ; adde quod nullo vento expurgata fuerat dudum atmosphæra.

Febris acuta lypiria, asthenia generalis, dolor capitis & præcordiorum, diarrhœa serosa biliosa, agrypnia, delirium in quibusdam rabiosum & acrophobicum; secundâ die fitis importuna, vomitus & diarrhœa biliosa, sputa viscosa, syncope, ignis viscera depascens, lingua arida, & quasi adusta ferro candenti, vox nulla, anxietates, stupor universalis, cita mors cum convulsionibus; in aliquibus febris lypiria, summo & algido extremorum frigore adorsa, ardorem intolerabilem viscerum mox excitabat, cum sudoribus symptomaticis, diarrhœa vehemens, supervenit eruptio miliaris maximè pruriginosa; quartâ die sudores & dejectiones copiosæ, dein spasmus maxillæ, nausea, enuresis involuntaria, leve delirium, ichoris è naribus fluxus, sputa viscidissima, mors epileptica.

Ipse Professor Hahn sequentia passus est.

1^a. die accessus febrilis vehemens sine rigore, dolor vividus occipitis, mox inflammatorius totius capitis, pedes frigidissimi, extremis spasmo rigidis, dolor ita crescebat in dies, ut contactus aëris intolerabilis foret; animi languor, & debilitas incredibilis, noctes inquietæ cum sudore continuo, oculi dolentes, graves, & sensus rheumatismi universalis in corpore.

Die 3^a. dolores sedabantur; nox pessima.

Die 4^a. omnia pejus habuere, pedes congelati, manus rubræ omninò & convulsionibus agitatae; imago mortis torrefaciens, vomitio identidem; hac die spongiæ aquâ frigidâ madidæ toti corpori applicantur, frigidèque propinatur.

Die 8^a. pulsus convulsivus, dolores ad clamorem continuum.

Die 9^a. delirium, grumofus sanguis vomitu re-
jectus.

296 GENERA ET SPECIES

11^a. Sudor, pulsus pacatus, kinkina decoctum adhibetur, vox intercisa, loquela impedita, stridor dentium.

12^a. Maxilla convulsa, risus sardonius, surditas; dein paroxysmi tardius & noctu tantum revertebantur.

14^a. Frigus glaciale in toto corpore, sudor frigidus, lotiones frequentes fiunt, omnia sedari incipiunt.

18^a. Delirium vividum, ast syncope ex lecto derelicto, fames, dein sudores copiosi, somnus profundus; strepitus averfatio, omnia nova apparebant & extraordinaria.

36^a. Cholera.

48^a. Desquamatio cutis; unguium lapsus.

Profuere in hac epidemia lotiones corporis ex aqua, illis frigidâ, illis tepidâ, clysmata aquea, potus aqueus copiosus, cathartica; critica fuere exanthemata rubeolæ, erysipelati, efferae similia, & cutis desquamatio circa declinationem.

Tria millia hominum Uratislaviæ abstulit hæc epidemia; quò obscurior est morbi cognitio, ejus indoles eò dirior est.

4. *Tritæophia Elodes*; *Typhodes* aliis vocatur; *Diaphoretica Torti*. 187.

Species est tritæophiæ cujus præcipuum symptoma est sudor colliquativus, quo ferè semper madent ægrotantes, cum paroxysmis tertio quoque die revertentibus.

Hanc speciem bis observavi & 1°. quidem in pædagogo nosocomii generalis viro quadragenario melancholico. Illi erat tritæophia simplex, seu alternis noctibus ita ubertim sudabat, ut novies indusia mutare cogeretur, diebus vacuis utcumque staret non erat omnino apyretus, sed debilis &

diaphoresi humidus. Præmissis generalibus seu phlebotomiâ & catharticis sanatus fuit usu kinkinæ cum decocto florum chamæmeli nec non granis aliquot cascarillæ quartâ quovis horâ; paroxysmi à levi frigore incipiebant.

Alter erat Rallet, qui virilibus vestibus indutus erat, tamen femina, ut post obitum deteximus. Illa summa debilitate, anxietate, & simul Boulimiâ laborabat; singulis diebus paroxysmus accedebat à levi frigore, dein per octo horas sudabat; simili modo etiam ab hoc morbo evasit, vino etiam concessio.

Riverius *obs.* 28. *commun.* memorat febrem elodem quâ sudore per novem dies continuato nullis remediis cedente æger abreptus est; nec stragulorum rejectione, nec ventilatione, nec cataplasmatibus potuit hic sudor imminui; utrum paroxysmos pateretur dubium est.

Idem Episcopum Agathensem tritæophiâ duplici laborantem vidit, qui etiam extra paroxysmos diffluebat sudoribus multis, ut vix per horam dimidiam dormire posset, quin mutanda essent indusia; urinæ rubræ & crudæ apparebant; hic morbus phlebotomiâ dein catharticis & febrifugis intra 24. dies feliciter fuit terminatus, nisi quod recidivam passus est levem.

5. *Tritæophia affodes*; vide Lancisium *de noxiis paludum effluviis lib.* 2. *cap.* 3. Ballonii *consil.* 8. *lib.* 1.

» Febres continuæ vulgò malignæ pestilentia-
 » les rarò singulis diebus, plures eæque peri-
 » culosissimæ alternis diebus remittebant; præ-
 » ludebat iis rigor, quem magni æstus, inquietudo,
 » membrorum jactationes, horrendæ li-
 » pothymia, sitis immodica, linguæ ariditas, de-

» liria, tandemque agrypnia seu immanes vigi-
 » liæ, excipiebant, vigiliæ tamen minoris erant
 » periculi quàm vertigines & soporosi affectus,
 » quæ ad apoplexias vel convulsiones iter bre-
 » vissimè aperiebant.

In hac specie quæ à sâburrâ & ab aquis can-
 nabe maceratâ infectis oriebatur, phlebotomia
 vix profuit nisi in gravidis; ab initio lenis vo-
 mitio aut blanda catharsis profuerunt, & in in-
 cremento acida nitrosa, sed parcè & cautè usur-
 pata utilia fuerunt: à diaphoreticis metastasis in
 caput accelerabatur.

6. *Tritæphia carotica* Bonet. *sepulchr. pag.*
210. fièvre maligne avec assoupissement. Tertiana le-
thargica Torti. 207. *Tritæph. comatosa* five *pa-*
rapoplexia Carol. pisonis *pag. 78. Tertiana sopo-*
rosa Werlhof. *obs. de Febr. pag. 17.*

Febris epidemica urbevetana Lancis. *de nox. pa-*
lud. lib. 2. c. 3. ea est species vel singulis vel
 alternis diebus exacerbans vespere, quæ pro præ-
 cipuo symptomate affert soporem gravem, quem
 præcessit gravis cephalalgia, deinde delirium, &
 sequuntur quandoque convulsiones; lingua nigra
 est, sitis nulla ex quo tempore delirium accessit,
 in mortiferis accedunt subsultus terdinum, car-
 phologia aliaque gravia symptomata.

Ex tertianarum genere fuerunt omnes febres
 soporosæ; quas enim Galenus quotidie recrudes-
 centes comatosas observavit, fortè fuerunt tri-
 tæphiæ duplices. Tempus quo sopor contin-
 git, est dies vel quarta vel quinta seu tertio
 paroxysmo; pulsus aliis frequens, aliis rarus, tar-
 dissimus, in multis durus, & intermittens, so-
 por est ore hiantè sine stertore initio, ægri im-
 mobiles, post paroxysmum soporis, tantum stu-

pidi manent, delirantes, motibus anxiis jactati, & fere latere dextro hemiplegici, assidue mic-
turientes. Altero paroxysmo sopor profundior, &
sæpè lethalis corripit. De febre illa soporosa Mor-
ton. *Pyretologia hist.* 25. 26. Ramazzinus *de ter-
tianiis malignis mutinensibus cum aphonia & sopo-
re pag.* 228. Sylvius *de febre epidemica Lugdu-
nensi; vide historiam, signa & curam exactam apud
Werlhof & Torti in libris speciatim de hac fe-
bre conscriptis; cura verò potissimum à kinkina
repetenda est. Riverius obs.* 26. *centur.* 2. obser-
vavit hunc morbum quem histericum suspicatus
est, & laudano sanavit, seu prævertit paroxys-
mum. Laudanum prævertendis intermittentium
accessibus est optimum; in hoc verò casu pertimes-
cendum. *Vide Carum febrilem.*

7. *Tritæophia lactea; febris lactea* Etmuller. *Col-
leg. cas.* 25. *pag.* 612.

Saturni die, à partu nono mulier corripitur
mediâ nocte æstu intenso cum siti, cephalalgia &
anxietate; mammæ immensum turgent, tument,
dolent, indurantur; apparente aurorâ, symp-
mata per levem sudorem evanescunt, superstitie
mammarum tumore, impotentiâ & debilitate.

Die solis pomeridiè; nec non die martis, &
jovis ipsa meridiè rigor & æstus reliquaque symp-
mata redeunt cum eodem fervore; mammis,
quæ lac in intervallo fuderant, iterum intume-
factis, & toties paroxysmus horas duodecim per-
severabat.

Cum adesset in intervallis virium prostratio
notabilis, verosimile est hanc febrem non fuisse
intermittentem, sed remittentem adeoque tri-
tæophiam.

Curatio fusè & distinctè tradita videatur loco
citato.

300 GENERA ET SPECIES

8. *Tritæophia leipyria* Galeni, *Gorræi defin. &c. fièvre lypirienne. Lypyrias Aetii lib. 5. cap. 88. febris leipyria Foresti obs. 36. lib. 2. est* varietas tritæophiæ caufonis seu ardentis, in quâ extrema frigent, dum calor interiora occupat. Summus hic calor internus ex ægri relatu, ex siti horrendâ, linguæ quandoque siccitate, anxietatibus, cognoscitur; non solum extrema frigent; sed tota cutis exsanguis, frigida, cadaverosa videtur, exceptis axillis, & præcordiis, quæ calent; adde per accidens dolores pleuriticos, & ventris, ut in casu Foresti.

De cætero excretiones omnes deficiunt, pulsus est exilis, & ferè deficiens, & æger intra triduum quandoque perimitur.

Lipyria Avicennæ *lib. 2. cap. 51. taburos* Arabibus dicta videtur hemitritæus spurius, diversa omninò à leipyriâ Græcorum.

Valcaringhi censet lypyriam esse intermittentem & curari ope kinkinæ in vino albo, sed legat historias leipyriæ à Foresto & Aetio traditas, ut mutet sententiam. Omnes Græci eam tritæophiæ ardenti esse affinem contendunt.

Inter malignas ratione vehementissimæ inflammationis ventriculi memoratur leipyria febris. In illâ lingua arida est, ingens sitis, pulsus celer, inæqualis, & parvus, ac vix perceptibilis; homines sunt amarulenti, moesti, fastidio & contumaciâ insolentissimi, anxietudine miserabiles, omnis figuræ & loci impatientissimi, somni expertes cum voce in faucibus elisâ, nonnunquam labrum inferius cietur, unâque manibus contremiscunt. Incusatur bilis acerrima in hepate retenta, erysipelas ventriculi. Hippocrates & Hollerius censent eam non solvi nisi per diarrhœam

biliosam, sed vix possibile est propter summam viscerum inflammationem hanc diarrhoeam cathartica excitare.

Baglivius suadet ut loco purgantis curatio inchoetur à clysmatis emollientibus quotidie injiciendis; fomentis emollientibus bis in die ventri adhibitis, & fero lactis tamarindato, vel cocto cum duabus unciis fonchi singulo mane usurpando: per diem verò gelatinam cornu cervi cum aquâ violarum & cardui, & post septimum diem tantummodò ad cathartica lenia deveniendum.

Vidi ego sæpiùs & hemitritæos inflammatorios Spigelii, & cephalalgicos, nec non tritæophas dysentericas, pleuriticæ, verminosas &c. verum tanta est Auctorum obscuritas & confusio, ut ad species cognitæ eas amandare non valeam, vel non ausim Medicorum vulgo omnia ea fusdeque habenti contradicere. Interea me felicem existimarem, si cujusvis speciei morbi, qui mihi tractandus occurrit alicubi fidam historiam reperire daretur, & omnes Medici in hoc certè mecum consentiunt, dissentientes tamen in eo quod omnes morbos individuos esse dissimiles omninò contendunt, & quod ab unius historiæ ad cognitionem alterius nulla detur consequentia. Fateor equidem non tot esse species quot sunt symptomata inconstantia, diversaque, quibus quandoque stipantur ob errorem ægri, vel Medici supervenientia, verùm plures morbos individuos ratione ordinis, typi, exitûs & symptomatum constantium sibi similes esse in quovis genere non dubito, adeoque eorum species describi inter magna artis medicæ desiderata repono.

9. *Tritæophia deceptiva, subcontinua malignans,*

Torti 200. ad 259. Sydenham. *De morb. epidemic. pag. 24. & epist. 1. pag. 191.*

Est intermittens tertiana duplex vel simplex, quæ ante autumnum, seu æstate adoriens supremittentis facie aliquandiù ludit & decipit. Illæ, ait Sydenhamus, non statim genuinum typum induunt, sed continuas febres ita per omnia imitantur, ut nisi castigatissimo utraque examine trutinaveris, ab invicem discriminari non possint, ac retuso constitutionis impetu, & frænata vi, jam in typum regularem migrant, atque exeunte autumno, larvâ abjectâ, intermittentes se esse, quales ab initio reapse fuerant, palam fateantur, sive tertianæ, sive quartanæ; quod si diligenter non animadvertimus cum magno ægrorum nostrorum malo, medicantes hallucinamur, dum intermittentes pro continuis veris & genuinis habemus.

In hac specie ad kinkinam confugiendum est, modò continuus lecti calor & cardiacorum usus huic ansam non dederint, in quo casu inutilis est kinkinæ usus. Vinum autem cum kinkinâ datum minimè nocet. Torti hac de re observationes legi merentur *pag. 243. & alibi.* Cognoscitur hæc species 1°. ex eo quod in frigore paroxysmi æger reapse caleat ad tactum Medici; 2°. quod paroxysmus secundæ diei est mitior paroxysmo primæ; 3°. quod vel subito vel gradatim intermissio obscuretur, seu apyrexia dubia evadat inter paroxysmos, quo tempore superest calor mordax, sitis; linguæ siccitas; 4°. urina parca & rubra vel crocea; 5°. angina aphtosa; 6°. grave quodcumque symptoma superveniens, excepto levi delirio.

10. *Tritæophia typhodes* Mangeti; *fièvre nerveuse*

remittente; fever of spirits Quincy essay. 2. Of fevers, p. 370.

Hæc species differt à typho per exacerbationes, ab aliis tritæophiis ex eo quod fit chronica cum pulsu vix frequenti, imò quandoque tardo, æger à primâ invasione pallidus, debilis, somnolentus est, pulsus parvus, brevis, calor nativo minor, exigua aut nulla fitis. Remittunt, imò initio intermittunt hæc symptomata per aliquot horas; atque vigere aut reviviscere videtur æger, verum denuò cum rigore aliquo aut spasmo cutaneo intermittentem febrem ferè mentiente revertuntur; & post aliquot similes lusus æger lecto affigitur, stupidus evadit, periculum suum non curat, nec circumstantia sentit, manibus obvia sine ratione palpat, contrectat, lingua balbutit, vel obmutescit; semivivus videtur, exceptis quibusdam intercurrentibus spasmis potissimum stomachi, tussis insultibus, & si his malis resistat non convalescens, sed exhumatus videtur. Versus finem papulæ quandoque efflorescunt, vel floridæ, quod melius, vel lividæ quod pejus, diarrhœa accedit, feces sunt nigræ, fetidæ, urinæ similes. Sensus obscurantur, visus vix luce afficitur, auditus obtusissimus est, quod ultimum symptoma salutare est ac præcedit fluxum ex auribus criticum; interea sunt qui sine crisi sensim restituuntur post menses duos vel tres, sed rarò vim mentis & sensuum aciem recuperant nisi post longum tempus.

Occasiones hujus morbi sunt, morbi potissimum evacuatorii prægressi, victus parcior, vita laboriosior, veneris abusus; sollicitudines, debilitas senilis, epidemica constitutio, humida, iners seu inelectrica.

Curatio eadem ac typhi nervosi Huxhamii; scilicet phlebotomia, & cathartica omninò fugienda sunt, cum virium restorationi potissimum invigilandum sit; hoc præstat vinum, cardiaca volatilia, ambara grisea, & potissimum ut pulsui vigor redeat, stupor discutiatur, humiditas superflua eliminetur, nihil est præstantius emplastris vesicatoriis, diæta verò mediocris esto, nec enim solis jusculis saltem senes sustentare sufficit.

VIII. *Tetartophia*; quarte continuë.

Genus est febris remittentis, cujus paroxysmi similes sibi mutuò quartâ quavis die respondent seu quartanæ typum imitantur.

Rarissimum est febris genus, quæ producitur à causis synochi, & quartanæ conjunctis & ut plurimum lethalis est.

1. *Tetartophia simplex* Francisc. Joel. *oper. med.* Tom. 3.

Ea est quæ nullius visceris speciatim affecti signa præbet. Huic calor obtusus sed acer, pulsus parvus & tardus; initio paroxysmi, dein plenior, velocior quàm in quartana, exspuitio frequens, temperamentum melancholicum; extenditur ad sex septimanas, nisi æstiva sit. Paroxysmi sunt typici citra frigus & sudorem; curatur aperientibus, incidentibus, antiscorbuticis, præmissis generalibus.

2. *Tetartophia splenalgica*; vide Plantii *vitam Fernelii*. *Febris Ferneliana* Raim. Fortis, quod eâ mortuus est Fernelius. Differt à præcedenti quod lienis obstructione stipetur.

3. *Terartophia Hepatalgica*; Carol. Pisonis, pendet ab skirro aut suppuratione hepatis.

4. *Tetar-*

4. *Tetartophia carotica* Werlhof. *obs. de febr.* pag. 17.

Forest. *lib. 3. obs. 39.* Bianchi *hist. hepat. pag. 751.* tetartophiam comatosam observarunt, & ego anno 1727. in nosocomio Alesienfi catalepticam in fene milite. Schellamer *de naturâ. pag. 275.* Stahlius somnolentiam in quartanæ paroxyfmis innoxiam neque cohibendam esse notat in *problemate de febrium theoriâ. Vide* Carum febrilem.

5. *Tetartophia semitertiana; Hemitritæus major* Schenckii *obs. 18. lib. 5. schol. p. 140.*

Illa est species quartanæ continuæ quæ tertianam interpositam habet, symptomata sævissima inducit, rariùs evenit & ferè semper lethalis est. Schenckius & præceptor ejus Benedictus.

6. *Tetartophia maligna. Quartana maligna* Marcelli Donati *lib. 3. cap. 14.* Horstii *lib. 1. observ. 12.* Marcelli Donati, *libr. 7. cap. 6.*

Comatosam observavit Carol. Piso *de morbis à colluvie serosâ, observat. 166.* Ea Hepatalgiam duxit & intra quartum mensem ægrum confecit. Pulsus initio paroxyfmi parvus & admodum rarus, ut quandoque plusculas horas penitus lateret; aderat coma grave nisi quando deliriis interturbaretur; paroxyfmi ad horas quindecim extendebatur. *Vide etiam ejus observat. 169. 170. 171.* legatur Torti *de febre lethargicâ à pag. 207. ad 219.*

O R D O T E R T I U S.

FEBRES INTERMITTENTES.

Gall. *accès de fièvre*. Anglis *The agues*.
Græcis *pyreta dialeira*.

P*Yrexia*, Latinis *febricitatio*, dicitur tempus hujus ægritudinis quo febris viget, id est, in quo frequentior est pulsus, vel notabilis saltem virium prostratio, in hoc ordine *accessio*, in priori *paroxysmus* dicitur, sed propria pyrexia calorem æstumve febrilem significat.

Apyrexia, Latinis *quies*, *infebricitatio*, *interval-lum lucidum*, est tempus quo febris omninò deficit, & inter utrumque accessum vocatur *intermissio*: differt à *remissione* ex totali & plena febris absentiâ, cum in remissione sit tantum febris immunitio, non interlocatio.

Typus est ordo accessionum aut paroxysmorum; ut typus quotidianus, tertianus, quartan-
tanus, cum se quotidie, tertiâ quavis die, &c. consequuntur accessus vel paroxysmi. Typus in quartanâ est maximè regularis seu facile determinabilis, minus in tertianis, ast non ita in remittentibus, quæ multo minus *typicæ* sunt.

Ex typo repetuntur characteres generici intermittentium & remittentium, ita tamen ut data species referatur ad genus cujus typum illa proximius imitatur.

Febres intermittentes sunt illæ, quæ per intervalla semimense minora pluries accedunt & recedunt, plenâ inter utrumque accessum *apyrexia*.

Sæpius remittentes cum intermittentibus confunduntur, quando malignæ sunt; quia in intervallis paroxysmorum pulsus non modò sano similis est; sed etiam quandoque rarior, ut in hæmitritæis, tritæophiis, epialis, aliisque; verum non ex solâ pulsûs frequentia debet æstimari febris, cum in typho utcumque gravissimo morbo, pulsus sit vel sano similis, vel rarior, utcumque magna febris sit.

Pyrexia seu accessus duplici sæpissimè tempore absolvitur, scilicet tempore *frigoris* seu horroris, & tempore *æstus* seu caloris; atque ut plurimum *sudore* terminatur; *intermissio* est tempus quod inter sudorem ultimi accessus, & horrorem proximè sequentis intercedit.

Nullas admittimus intermittentes malignas, quia quæ intermittentes videntur & malignæ sunt, nullum lucidum intervallum habent in quo vis pulsûs respectu ad vires artuum sit ut in sanitate, seu in quo si pulsus sano similis sit quoad frequentiam non sit artuum prostratio seu debilitas multò major quàm in verè intermittentium intervallis. Malignas itaque intermittentium facie ludentes ad amphimerinas, tritæophias, vel tertartophias amandamus.

Malignitas in morbis est summa nocendi facultas à principiis physicis; minimè verò mechanicis dependens; sumitur etiam pro materie malignâ, deleteriâ, venenatâ, seu quæ sub exigua mole magnas & noxias mutationes inducere valet in œconomiâ animali per vires suas physicas sæpius obscurissimas.

Illustr. Chiracius & Sylva omnem in febribus malignitatem rejecerunt, & quæ vulgò myasmatibus venenatis tribuuntur phœnomena, ea inge-

niosissimè ex corticalium cerebri vasorum obstructione, & impeditâ proinde fluidi nervei secretionem deduxerunt; verùm licet ea theoria mechanica optima sit, & in morbis cerebri inflammatoriis & soporosis, apprimè locum inveniat, non minus certum est quod à corporum putridorum, venenatorum, mephitidum, ægrotantium contagiis, effluviis, seu myasmatibus in corpus humanum immixtis, aut in eo genitis, multæ, eaque lethiferæ mutationes inducantur ex principiis mechanicis minimè intelligibiles, ut videmus in epidemicis, castrensis, pestilentialibus morbis potissimum in amphimerinis & tritæophiis.

Fortè illa myasmata vim electricam fluidi nervei destruunt, ut eam à mephiticis halitibus, anthracis & carbonum fumo extinguere notum est, unde virium lapsus subitaneus; fortè etiam illa myasmata vi arsenicali nerveas fibras irritant, & erethismos funestos excitant. Quis aconiti, cantharidum, ovorum lucii vim deleteriam ex principiis mechanicis explicavit? quis opii vim narcoticam?

In febribus duo sunt principia, quæ morbi vehementiam constituunt, vis scilicet naturæ, quæ, quò major est, eò majorem æstum febrilem concitat, ex pulsûs frequentia & magnitudine æstimandam, & vis malignitatis materiæ morbificæ, quæ ex artuum & pulsûs debilitate, conatuum anomalia, turbâ, & præcipiti ac inconstanti serie judicatur; scilicet ex cardialgiis, syncopis, deliriis, convulsionibus, sopore, &c.

Ex eo quod malignitatem admittamus, minimè concludendum est materiem deleteriam cardiacis, alexiteriis, bezoardicis esse semper, & sine summis cautelis ejiciendam, quæ certè consequentia,

ut advertit Sydenhamus, plus nocuit humano generi, quam pyrii pulveris inventio; sed sequitur eam esse vel corrigendam, vel eliminandam, prout alterutrum permiserint circumstantiæ, & suaserit rerum magistra experientia.

In plurimis morbis est materies morbifica, adeoque noxia, non ideò omnes maligni dicendi sunt, sed ii tantum in quibus symptomata venenatæ materiei, & triumphatæ, aut turbatæ naturæ tribuenda prædominium tenent, ut in typho, pluribusque remittentibus. Intermittentes, ait Hippocrates, periculo carent; id est, si comparentur cum remittentibus & multis continuis, multum abest quin adeò periculosæ sint; cum enim natura ab omni molimine cesset in intervallis, nec oppressa sit, sed omninò libera, ut patet ex animæ & corporis functionibus restitutis, nullum interea grave damnum imminere consequens est, seu minus est timendum damnum ab hujus materiei noxâ, quàm quod ex continuo naturæ conatu exsurgeret.

Natura in regimine actionum omnium vitalium, & à libertate non pendentium, alternam labori quietem sectatur, & periodicè labores suos exsequitur; patet ex pulsu cordis qui singulis secundis ex motu respirationis, qui vigesies in minuto, ex fecum expulsionem, ex somno qui semel in nycthemero, ex mictione quæ bis vel ter, ex seminis ejectione, ex catameniorum expulsionem, &c. quæ periodica naturæ molimina evidenter ostendunt. Quid itaque mirum, si ubi materies morbifica latet in vasis sanguiferis, morulis interpositis vires suas reficiat.

Omnes theoretici hoc sibi muneris imponunt, ut mechanicè explicent diversos periodicos mor-

borum insultus; ast prius inquirent cur omnes pacatæ artificum omnium actiones fiant periodicè; cur futores, lapidæ, fabriferrarii, aratores, remiges, cum nullo periculo turbantur, suos manuum, pedum, trunci motus alternos periodis brevioribus, vel longioribus absolvant, datis intervallis cibum, fomnum capeffant, & eodem modo quo harum actionum periodos explicuerint, naturales fieri intelligent; nam eodem modo agimus, five infcii, five confcii, cum potentia motrix à facultate percipiente diverfa fit.

Curatio intermittentium alia eft *palliativa*, quæ naturæ conatus tollit, fufpendit; alia verò *radicalis*, quæ materiem morbificam, quâ illi determinantur conatus febriles, aufert, vel corrigit; ifta tutior eft, altera verò fola rarò eft adhibenda, nifi radicalis præcefferit. Interea tamen fi urgeat neceffitas, palliativa cura adhibenda eft prior, quod præftant narcotica kinkinæ mixta.

Curatio radicalis diverfa eft, prout diverfa eft materies morbifica, & principium intermittentis procatarcticum, ac proegumentum ab animi pathemate, ut vehementi cupiditate, terrore, &c. Sine ullo alio in corpore vitio quandoque excitari intermittentes docet obfervatio; in illis vel quies animi fomno, tempore concilianda fufficit, vel alterum pathema excitare sæpè fatis eft; ut apud rufticos fobrios fuccedere videmus, & ut in fingultu, hæmorrhagiâ levi sæpè fufficit.

Verùm fi frigore concitatus fuerit accessus, quoniam æftus febrilis fubfequens refolvit fanguinem à frigore infpiffatum, & perfpirabile retentum fudor expellit, natura fola huic morbo medetur.

Cum verò funt materies morbificæ peregrinæ

in corpore, illæ vel primas vias solùm notabiliter, vel & etiam secundas, tertiasque infestant, atque in hoc casu, ars medica naturæ suppetias ferre debet. Itaque si primas vias pravi succi inficiant, quod ex nausæâ, linguæ sorditie, anhelitûs foetore, præcordiorum pondere, anorexiâ & prægressis cognosci potest, primæ viæ emeticis, catharticis, clysmatis, potu diluente, & abstinentiâ sunt evacuandæ, quod præmissâ phlebotomiâ apud juvenes & plethoricos feliciùs succedit: plurimæ sunt intermittentes potissimum tertianæ, quæ hac solâ methodo feliciter tolluntur: biliosæ præterea refrigerantibus, acidis, acrimoniam alkalescentem corrigentibus, ut limonatis, emulsionibus apud picrocholos, ardentes, æstate præsertim optimè sanantur, quidquid Sylviani aggerant, qui acida omnia sanguini coagulando, & intermittenti excitandæ apta contendunt.

Si verò in vasis sanguiferis provolvatur cruor æstuosus, falsus, viscidus, biliosus, quocumque modo naturæ infestus; licet ex eo principio solo, non rarò continuæ febres suscitentur, tunc continuarum remedia, & uberiores phlebotomiæ, & diæta severior conveniunt, præter remedia his vitiis sanguinis corrigendis apta.

Intermittentes verò chronicæ foveri videntur à materie morbificâ, non ita facilè putrescibili, viscidiorè, & simul vix acri, quæ in ultimis artèriarum, venarumque reticulis nidulatur, ubi valdè est retardata sanguinis circulatio, & ex paulò majori retardatione non nisi post longum tempus impendet aliquale vitæ periculum.

Simile quidem vitium in omnibus etiam acutis intermittentibus agnosco, sed vel multò levius,

vel gravioribus vitiis combinatum, ut in remittentibus. Ex his autem fermè patet cur ab spasmodicâ membranarum & cutis potissimum stricturâ febrilis conatus ordiatur; cum enim in illis ultimis membranarum & viscerum vasculis, vis trusiva exigua sit, nec possit multum intendi, quin præcefferit hujus resolutio, & attritus, necessum videtur ut hac spasmodicâ constrictione materies morbifica atteratur, prematur, & in venas continuas exprimatur, adeoque prelo cordis & arteriarum oblata majori energiâ subigi, & liquefieri possit: non potest autem illa strictura excitari sine summo virium impendio, fluido scilicet nerveo ubertim in omnes membranas, musculosque cutaneos immisso, vires cordis hoc defraudati minuantur necesse est; hinc pulsus exilis quandoque turbatus in frigore febrili, dum convulsivè conquassantur partes externæ, & sanguis à peripheriâ corporis ad venas, & inde ad cor exprimitur ab spasmodicâ membranarum constrictione frigus oriri quoad sensum ægri, multis experimentis confirmatur; calculi biliaris per canalem choledochum transitus, catheteris in vesicam immissio, ultima urinæ urethram in dysuriâ velli-cantis guttula, sæpè frigus intensum excitant, licet partes quas æger frigidas percipit astantibus nativum calorem servasse videantur, quod in epialæ paroxysmis vidi.

Verosimile autem est longâ morâ sanguinis ferrosi, vappidi, effoeti in his vasis ultimis potissimum apud cacheticos, oppilatas virgines, obstructos, aquis lutulentis utentes &c. elaterem horumce minimorum vasorum imminui. Hinc principium proegumentum febribus illis suppeditari quod naturæ viribus & conatibus febrilibus

non potest eradicari, atque in hoc casu Medicus duplici potissimum modò has intermittentes debellat.

Primò etenim præmissis generalibus tonum hisce vasis reddere conatur per martialia, amara, stomachica, astringenti vi prædita, quod præstant kinkina, cascarilla, nuces gallarum, gentiana, centaurium minus, aquæ thermæ, ferrugineæ &c. Secundò verò vitium quoddam fluidis illis stagnantibus inhærens corrigunt iisdem medicaminibus, five illud vitium sit simplex, ut visciditas, crassities, quod benè multi cogitant; five sit combinatum ex quâdam tendentiâ ad putredinem eâque remotâ, undè fortè sit ut optima antiseptica, ut chamæmelum, kinkina sint febrifuga, ut cum febrifugis alia antiseptica salina, ut cremor tartari, sal ammoniacus addantur.

Phlebotomia in æstu febrili potissimum, & cathartica, immediatè post accessum tutiùs collocantur, usus verò kinkinæ in intermissionis spatio locum habet. Diæta eò severior sit, quò accessus longiores & frequentiores simul, quòque recens magis morbus, viresque ægri vegetiores: quotidiana & tertiana duplex diætam febrium acutarum expostulant, saltem primis diebus. Tertiana simplex & à fortiori quartana diætam mediocrem exigunt, & post aliquot ab invasione dies ciborum solidorum, vinique usum non respuunt, ast accessus tempore vacuus debet esse stomachus, ne natura digestionis & febris simul opere defatigetur.

Semina pastinacæ ad drachmam; testæ ovorum calcinatæ & pulveratæ ad semi-drachmam, bis, vel ter in die, ut expertus sum, febres fugant.

Recipe: sal. polychresti scrupul. duos, sal. ammoniaci scrupul. i. m. sumat bis, vel ter in die, superbibendo infusum

314 GENERA ET SPECIES

vel chamæmeli florum, vel centaurii minoris, vel trifolii fibrini, vel sume conservæ nasturtii aquatici, aut alterius antiscorbuticæ plantæ unc. quatuor.

Hæc sunt febrifuga Vindobonæ usitata.

I X. *Quotidiana*, Fièvre quotidienne; Græcis *Cathemerinos pyretos*. Nomen adjectivum quotidianæ ineptum est, multò rectiùs *Catemerina* vocari deberet hæc febris, ut tertiana *Tritæus*.

Est genus intermittentis febris, cujus accessus similes singulis diebus revertuntur.

Differt à tertianâ duplici in quâ pariter quotis diebus fit accessio febris, ex eo quod tertianæ accessus alternis, non verò singulis diebus sibi mutuò respondent.

Quotidiana rara est; & multò frequentior est duplex tertiana.

Quotidiana subintrans, seu cujus accessus ad viginti quatuor horas fermè extenduntur, jam pro intermittenti haberi non potest, & amphimerina censenda est; quæ verò duplicata est, ita ut singulis diebus duo accessus dentur, ferè ad remittentes pertinet, cum non sensibilis inter accessus detur apyrexia; à fortiori triplex, quam Primerosius recenset, & quas quartanis, tertianisve complicari contendit. Galenici à pituitâ hoc genus pendere arbitrati hujus historiam ex suâ hypothesei concinnabant.

1. *Quotidiana simplex*; *Quotidiana legitima* Brendelii, Sennert. cap. 18. de febrib.

Ea pueris, debilibusque subjectis familiaris est, verno potissimum tempore. Primæ accessiones,

ut plurimum horis matutinis, quibus æger jentare affueverat, revertuntur; horror & calor mediores sunt; duratio accessûs octodecim horas non excedit; duratio morbi ante kinkinæ inventum ad menses plures extendebatur.

Differt ab amphimerinâ catarrhali per integram apyrexiam, & ex eo quod manè, non vesperè, ut in catharrali accessus aggrediantur; quodque coryzæ & tussis immunis sit. Veras & plures initio veris anni 1750. observavit in pueris Brendelius. Vidi & ego quasdam; adeoque non audiendi sunt, qui Quotidianæ existentiam negant.

2. *Quotidiana deceptiva; Febris subcontinua* Torti, pag. 199. *Febris subintrans* Auctorum. Est vera amphimerina putrida, quæ aliquandiu ægrum & Medicum deludit sub quotidianæ larvâ, ut monuit Sydenhamus, & sæpius observatur. Illa nec horas matutinas fervat, & lassitudine, necnon linguæ forditie sese prodit; dum æger se frigere afferit, is non rarò solito calidior à Medico deprehenditur; intermissio & typus obscuratur; maximi momenti est ab illâ non decipi, sed eam per eadem medicamina impugnare, quibus synochus & amphimerinæ impugnantur, & à kinkinâ diù abstinere, sed phlebotomiis & catharticis iteratis potissimum uti. *Vide Tertianam spuriam* Sydenhami.

3. *Quotidiana hysterica* Benjam. Scarffii *miscell. cur.*

Vidi ipse pluries hanc speciem in hystericis mulieribus, quæ quotidie horis vespertinis, non nocturnis levi refrigeratione cum oscedine & paniculatione aggrediebatur, subsequente leni calore, nulloque, aut vix notabili sudore. Pulsus in hac strictus, urinæ copiosæ, limpida.

316 GENERA ET SPECIES

4. *Quotidiana epileptica*, Essais d'Edimbourg, Tom. VI. art. 49. pag. 138.

Ea est quæ quolibet accessu paroxysmum epilepsiæ accersit. Joannes Rhenish à sex mensibus intermittenti laborans, post grave infomnium in quo serpentem accedentem sibi videre visus erat, incidit singulis diebus in paroxysmum epilepsiæ eâdem horâ accedentem, quâ febris antea eum invadere solita erat; quilibet epilepsiæ accessus incipit à pedum convulsione, quæ ad solum pedibus percutiendum cogit. His convulsionibus sensim ad caput delatis illicò cognitione orbatur æger; sed ululatus horrendos edit, ventre & pectore alternatim mirum in modum dilatatis & constrictis.

Durante hoc accessu pulsus elatior & frequentior, facies inflammata, oculi exorbitantes, finito paroxysmo dolor in interaneis, lingua humida, urinæ suppressæ.

Curationem & sanationem, vide loco citato.

5. *Quotidiana ischiadica*, Essais d'Edimbourg, tom. VI. pag. 143. D. Bayne.

Puerpera dolores in ischio experiebatur, intermittentibus dudum obnoxia, paludosæ regionis incola, singulis diebus paroxysmum hujus doloris circa vastum externum musculum eâdem horâ patiebatur, cum magno æstu febrili in sudorem terminando, quo peracto benè se habebat ad omnes functiones expedita.

Curatio. Sumpto emetico & catharticis kinkinam adhibuit, addito elixirio vitrioli cum antispasmodicis; demùm admoto parti affectæ amplo vesicatorio convaluit.

6. *Quotidiana cephalalgica* M. Donati, lib. 5. Differt à cephalalgia febrili per signa febris

conspicua, ut rigorem & calorem quotidie re-
vertentes, eodem tamen modo curanda. *Vide*
Mortonum de Febre hemicraniam simulante, cap. 9.

7. *Quotidiana nephralgica* Morton. *Pyretol. cap.*
9. histor. 28.

Ea est quæ quotidie paroxysmum nephralgiæ
inducit, cujus curam, *vide* apud Auctorem cita-
tum.

8. *Quotidiana soporosa* Mocha, *consil. 48. fol.*
71. an Morton. *Pyretol. cap. 9. histor. 26?* *an*
Tertiana carotica duplex?

Bis observavit Carol. Piso; singulis diebus à
meridie accessus invadebat cum gravi veterno,
urina utrique ægro vitrum fustum referebat, *obs.*
174. de morbis à colluvie serosâ.

9. *Quotidiana catarrhalis* Trincavellii, *lib. 3:*
cons. 18. & consil. 21. Zechii cons. 22.

Incipit quolibet vesperè à refrigeratione; ast
inquirendum num sit manè integritas, seu apy-
rexia?

10. *Quotidiana partialis* Cnoffelii, *Collect. Aca-*
demic. tom. 3. pag. 166.

Ea est quæ unam tantum corporis partem afficit:
Martinus Genger Mariemburgensis singulis die-
bus per septem septimanas frigeat toto brachio
horâ septimâ vespertinâ, horâ octavâ huic fri-
gori addebatur tremor manûs & digitorum, post
trihorium calor succedebat, & brachium calore
urenti flagrabat; residuo corpore benè se habente,
excepto quod præludebant vomitio & dolores ad
hypochoondrium, & mammam ejusdem lateris.

Hæc febris sanata est solitis remediis. *Vide Act.*
Acad. nat. cur. ann. 1673. obs. 205.

11. *Quotidiana stranguriosa* Hug. Gouraigne
D. M. M.

318 G E N E R A E T S P E C I E S

Is observavit febrem in quâ quilibet accessus quotidianus afferebat urinæ suppressionem cum inani ferè meiendi conatu, elapso accessu, urina liberè profluebat; laxantia emollientia præmissis generalibus profuere.

X. *Tertiana*, Fièvre Tierce; Græcis *Tri-taios*; *Intermittens*; *Biliofa* Galenicis; *Ægri Tertianarii*.

Est illud genus intermittentis febris, cujus accessus similes alternis diebus sibi mutuò respondent, vel est series accessuum, quorum qui similes sunt, illi tertiâ quâque die circiter repetunt.

Distinguitur tertiana duplex à quotidianâ, quod tertianæ accessus non singulis, sed alternis diebus quoad horam, modumque invasionis sibi respondeant, à quartanâ triplici, quod in quartanâ accessus diei Lunæ similis sit accessui diei Jovis, diei Dominicæ, & sic deinceps; præterea tertiana multò frequentius occurrit quàm quotidiana.

Urinæ lateritiæ sunt optimum intermittentium latentium signum.

1. *Tertiana legitima* Sennert. *de febr. cap. 17. lib. 2.* Nenter. *tabul. 153.*

Ea dicitur, cujus accessus ultra duodecim horas non extenditur, invadit inter horam matutinam nonam & undecimam, quotidiana verò circa septimam: hemitritæus à Celso vocatur.

Æstivâ & vernâ tempestate frequentior est, spuria verò autumnali.

Frigus est in tertianâ intensum cum tremore & trismo, strepituque dentium, quod sequitur calor multus acer & mordax, unde frequens respiratio, frigidi potûs sitis, vigilia, cephalalgia,

& quandoque delirium: urinæ sunt subrufæ, & post accessum intensius citrinæ, subjectis juvenibus, biliosi temperamenti, exercitatis frequentius accidunt; septem circuitibus ex Hippocrate terminantur, si naturæ commissæ fuerint; Sydenhamus verò existimat summam omnium accessuum quatuordecim dies adæquare, si autumnales fuerint, sæpè horror semi-horam transgreditur, & vomitione stipatur, accessus à 6. horis ad 12. extendi solet, declinatio accessus sudorem accersit, declinatio verò morbi sæpè diarrhoeam.

Curatio. Æger per aliquot dies solis jusculis & aquâ panatâ vescatur; phlebotomia, nisi æger sit senex, infans, vel convalescens, instituatur, imò pro necessitate repetatur in accessu, sequenti die post accessum purgatio communis usurpetur, quæ interposito altero accessu repetatur: cum verò febris per naturæ conatus & diætam paululum attrita, seu contemperata fuerit, tunc ad corticem peruvianum quartâ quâvis horâ extra accessum ad drachmam unam in substantiâ sumat æger, & in hoc perseveret noctu & interdiu, usquequò febris desierit, tunc per septem dies bis tantum in die, aliis verò sequentibus diebus septem, semel, vel alternis diebus usurpetur kina.

Varietates hujus febris à Ballonio & Ramazzino observatæ sunt; quotidiana *gastrica*, & quotidiana *venosa*. *Gastricas* vocat Ballonius, *lib. 2. epidem. ann. 1575.* æstate, quæ à saburrâ primarum viarum foveantur, quod ex linguæ sorditie, foetore oris, aliisque signis cognosces, & illæ repetitis catharticis curari debent, non phlebotomiis. *Venosæ* sunt juxta illum quæ generis ve-

320 GENERA ET SPECIES

nosi phlogosim sequuntur, quod ex signis plethoræ commotæ distinguitur; illas phlebotomia sanat.

2. *Tertiana spuria* Sennert. lib. 2. cap. 17. Nenterii, Tab. 153. cap. 26. *Tertiana extensa* quibusdam; *Tertiana subcontinua* Juncker. Tab. 79.

Vitiosa speciei denominatio, & verè illegitima, quam ægrè retinemus; ea autem sic vocatur, quæ brevi, levique frigore adoriens, calore dein intenso & longissimo stipatur, ita ut 12. imò 20. horas perseveret cum ficcitate linguae, capitis dolore, nullis, vel paucis, & non levantibus sudoribus, in hac etiam accessus typum facile mutant. Duratio morbi ultra septem accessus extenditur, & mense Julio sæpiùs accedit, atque post quatuor, vel quinque accessus omninò remittens, seu tritæophia evadit, quod præsumimus, si apyrexia sit brevis, imperfecta, si post accessum nullus sudor, vel nullum levamen adsit; ita ut æger lecto suo delectetur.

Hæc species tribuenda est, vel saburræ primarum viarum copiosiori, quæ ideò catharticis est expugnanda, vel assiduo calori lectuli, & calidiori regimini, ut sudorificis; in priori casu post sufficientem catharticorum usum ad kinkinam deveniendum est: in posteriori kinkina nullius usus est. Vide tritæophiam deceptivam.

3. *Tertiana petechialis* Marcelli Donati; an *Tertiana scorbutica* Wedelii?

Videtur varietas spuriae in quâ ob nimium sanguinis ardorem, regimine & medicamentis calefacientibus excitatum, superveniunt petechiæ, ut observat Junckerus; judicent verò autoptænum ad tritæophiam potiùs attineat.

In nostris regionibus rarò hæc observatur, apud Germanos frequentius. Dolores

MORBORUM, CLASSIS II. 321

Dolores nocturni, maculae lividae gingivarum, foetor scorbuticam designant, in qua succus nasturtii aquatici cum kinkina praebetur.

4. *Tertiana pleuritica* Vallesii in *epidem. lib. 1. sect. 3. pag. 30. Pleuritis intermittens.*

Quin etiam mihi contigit videre pleuritidem verissimam quidem, & omnia pathognomonica signa habentem, intermittentem tamen, ita ut homo alternis diebus pleuritide, alternis nullo morbo teneri videretur. Hodie regnat Monspeli Maïo mense 1760. tertiana, quae post tertium accessum pleuritidem imitatur, dolore lateris & dyspnoeâ accedentibus, ac febris ex intermittente evadit remittens; sanguis pleuriticus est in patellâ, & phlebotomiis iteratis cum interpositis catharticis lenibus sanatur morbus.

5. *Tertiana arthritica* Raim. Fortis.

Hanc speciem hæmorrhoids suppressa excitabat. Rheumatismalem tertianam descripsit Mortonus, *Pyretol. cap. 9. histor. 22.*

6. *Tertiana asthmatica* Bonet. *Polyalth.*

Illa est cujus singuli accessus difficultate magnâ respirandi stipantur, & asthmaticos invadunt; febris nec est acuta, nec continua, ut in peripneumoniâ; cura exigit febrifuga bechicis & diureticis juncta.

7. *Tertiana emetica.* Vid. Willis. *observ. de febre Tertianâ, cap. 4.* Morton. *Syneches vomitum simulans, &c.*

Juvenis quidam nobilis bilioso temperamento præditus, febre tertianâ corripiebatur, ingruente paroxysmo plurimum bilis flavæ & viridis evomebat; dein cum insigni cardialgiâ, calore & siti intensissimis per plures horas graviter decumbebat. Hæc species in quovis paroxysmo atrocem

vomitum excitat, vel biliosum, ut in hoc casu Willisii, vel pituitosum, ut in aliis quos vidi.

Willisius præscripsit victum ex hordetais, phlebotomias duas in accessu, quavis nocte conservam rosarum cum scrupulo diascordii, manè sal absinthii cum succo aurantii, & cum æger ille à vomitoriis læderetur ad cathartica ex infuso fennæ, rhei, fantali citrini cum sale absinthii confugit, nec non epithema febrifugum carpis admovit; ubi verò vomitus pituitosus, viscosus tertiâ quaque die cum febre recurrit, post adhibita omnigena medicamina ad aquas Bellilucanas confugiendum est die intermissionis epotandas.

Falsum est in tertianâ emeticum necessarium esse; emetica & cathartica cautelæ gratiâ assumpta non rarò tertianam excitarunt observante Willisio: illis etiam insistere non tutum est, cum videntur indicata.

Tertianam emeticam & sudore stipatam epidemicam anno 1657. memorat Mangetus *bibliotheca practica*.

Tertianam iliacam seu vomitu pertinaci colicâ & alvi constipatione notatam refert Forestus *observat*.

Tertiana cholericæ, seu choleram quovis accessu excitans ejusdem est speciei, Morton *pyret. cap. 4. pag. 33*. Succus limonum saccharatus aquâ dilutus, seu limonata vulgaris, cocta, bis sumpta in accessu laudatur à Guill. Pisone in his tertianis; ea enim vomitum compescit, accessum minuit, & sudores movet.

8. *Tertiana hysterica* Wedelii *ephemer. nat. cur. ann. 2. ejusdem tertiana hypocondriaca*.

Ea est quæ tertio quoque die paroxysmum

hysteriæ accersit, potissimum frigus, oscitationes, cardialgiam, nauseam, terrorem & animi dejectionem.

Curatur aperientibus lenibus & antihystericis kinkinæ mixtis.

9. *Tertiana scorbutica* Ettmuller. *de febr.* pag. 194. Balthazar. *Timæi cas.* 15. lib. 8. *Tert. Danica* Bartholin. *Erratica* Auctorum.

Cognoscitur 1°. ex anomaliâ; periodi ejus mirè variant, nunc anticipando, nunc retardando; 2°. Contumacissima est, & nisi fuerit sublatus fomes scorbuticus, vel septies recidivat; 3°. Dolores lancinantes, aut in frigore aut in calore, iique vagi adsunt; 4°. Arenulæ rubræ, sed friabiles parietibus matulæ adhærent; 5°. Vel hæret in urinis crassum, copiosum quasi furfuraceum sedimentum, sub-rubicundo sanguineo colore non nihil tinctum.

Curatur itaque antiscorbuticis remediis, ut jusculis amaris, dein ad kinkinam deveniendum præmissis lenibus catharticis. In hoc casu laudantur absinthium, marrubium, carduus benedictus, centaurium minus, tormentilla, tertianaria, ulmaria, taraxacum, fumaria, nasturtium aquaticum, sedum minus &c. *Vide* Ettmullerum pag. 198.

10. *Tertiana Carotica* Werlhof. *observ. de febr.* Ramazzini *const. epid.* pag. 228. *Apoplectica* Morton. *cap. 9. hist.* 25.

Est ea species de quâ integrum & eximium tractatum scripsit illustris Werlhofius, quæ quintâ die, id est tertio accessu ægrum in carum vel apoplexiam sæpius lethalem conjicit, cujus signa dedimus in Tritæophiâ Apoplecticâ, curam verò trademus, dum de caro febrili agemus.

Vide Morton *pyretol. pag. 99. de Tertianâ apoplecticâ*, quam, ut Werlhofius, kinkinâ impugnat.

Tertiana carotica duplex visa est à Riverio, *obs. 2. pag. 79.* Diverſæ ſpeciei videtur ac prior. Vide *observ. Carol. Piſonis de febr. pag. 468.* Difficillimum eſt quandoque tritæophiam duplicem ſoporofam cum tertianâ duplici ſoporofa non confundere.

11. *Tertiana ab ſcabiæ* Juncker. *tab. 79. pag. 249.*

Ea eſt quæ ſcabiem repulſam ſequitur, quæque reſumptâ ſcabiæ ſanatur. Datur etiam quartana ab eodem principio. Nenter, *de quartana.*

12. *Tertiana accidentalis.* Vide Sydenham. *cap. 5. pag. 53.*

Ea eſt quæ à levi aliqua offenſâ in ſex præſidiorum ſanitatis uſu oritur, ut à cibo, potu, aëre, &c. Illæ febres ſtatum quemdam ſeu fixum habitum non nanciſcuntur, & illis correpti ſæpè ſubitò convaleſcunt.

Tertianæ duplices.

Diſtinguuntur à quotidianâ & à quartanâ triplici, ex eo quod accellus ſibi mutuo quoad horam, modum, durationem, exitum, ſymptomata propria non ſingulis, ſed alternis diebus reſpondeant, ita ut primus tertio, ſecundus quarto &c. ſimilis ſit. Differunt à tritæophiâ & amphimerinâ per plenariam intermiſſionem & apyrexiam, quæ non ſolùm ex pulſu ſano ſimili, ſed potiffimum ex eo quod æger è lecto furgat, ſuaſque vires reſtitutas fermè ſentiat, quod in remittentibus non accidit: ſi tamen brevis aut obſcura ſit apyrexia, curan-

tur ut remittentes. Triplices & quadruplices tertianæ Primerosii, si dentur, à remittentibus non differunt, exceptâ triplici tertianâ Brendelii.

13. *Tertiana duplex* Sennert. River. *observ.* 10.

11. *pag.* 84. 88. 91. *centur.* 3^a. *pag.* 138.

Ea est quæ omnium familiarissima est, quæque à multis pro quotidianâ habetur, verum paroxysmis alternis æqualibus cognoscitur. Differt à complicatis sequentibus quod nullum grave vel constans symptoma secum afferat præter horrorem cum nausea, tremore, cephalalgia, siti, quem sequitur calor, deinde sudor, ut omnibus febribus solemne est.

14. *Tertiana duplicata* Pientis, Riverii, *obs.* 16.

pag. 182. Amat. Lusitan. *centur.* 1. *pag.* 6.

Illa accessus binos habet alternis diebus, ut primâ & tertiâ, nullum verò die secundâ, quartâ &c.

15. *Tertiana triplex* Brendelii, *m. f.* Illa est

quæ primâ, tertiâque die duos, secundâ & quartâ unicum accessum inducit, &c. Schenckius, *lib.* 5. *obs.* 12.

16. *Tertiana epileptica* Bonet. *in Sepulchreto*,

tom. 3. *pag.* 161.

Ex Caldera ea quovis accessu convulsiones cum sensuum feriatiōe inducit, unde differt à spasmodicâ in quâ sensus non obscurantur. Puella decennis quavis die horâ decimâ patiebatur accessum febris, simulque epilepsiæ, à quibus liberata fuit per remedia generalia, ut videre est loco citato.

17. *Tertiana syphilitica* D. Deidier *obs.* 4. *de*

morb. venereis; Cardani &c.

Ea est quæ ita à viru syphilitico fovetur,

326 GENERA ET SPECIES

ut hydrargyrosi, aut aquilâ albâ, similibusve medicaminibus tantum sanetur, uti quartana syphilitica D. Monroi in *act. Edimburg.*

D. Deidier litu mercuriali utebatur, & tertio litu sanabatur febris. Monrous aquilâ albâ singulis diebus repetitâ ad grana sex ptyalismi gratiâ.

18. *Tertiana verminosa* Stifferii in *act. Helmstad.*

Ea species symptomatis lumbricos in primis viis latentes designantibus stipatur, ut lumbricorum rejectione, acidis vomitionibus, &c. verum quas vidi, remittentes fuere species non intermittentes.

19. *Tertiana subcontinua* Torti de febr. pag. 131. *subcontinua malignans* ejusd. *Histor.* pag. 199.

Ea incipit ut tertiana, scilicet habet initio accessiones distinctas, sed est ex perniciosarum numero atque ab aliis distinguitur ex successivâ periodorum obscuratione, & paulatim acquisitâ continuitate; illi non rarò adjunguntur quædam ex symptomatis quæ perniciosas designant, ut cardialgia, cholera, cholirica, syncope &c. sed in multò remissiori gradu; ea cum pauco, vel nullo rigore solet invadere, sed potius cum sensu caloris; cum tertiana duplex est, ea primum accessum habet leviolem, secundum graviolem, & sic progrediendo motum servat graviolem per dies pares; quod si ex duplici in simplicem statim mutetur, non desinit esse suspecta, cum accessionem validam præcedit altera debilis. Prænoscitur etiam illa tertianæ in continuam mutatio, si intermissionis die mordax ad tactum calor percipiatur cum aliquali

pulsus perturbatione, siti, linguæ ficcitate, quæ omnia incendium universale jamjam disponi præmonstrant: urina quoque pauca simul & rubra vel crocea periculum continuitatis portendit. Signum etiam est gutturis quædam inflammatio ulcerosa vel aphtosa initio morbi cum dysphagiâ apparens, nec non quodvis perniciosum symptoma prioribus accessibus superueniens, excepto tamen delirio, quod accessum in calore comitatur, quodque facile evanescit. Secus si in febricula mitiori contingat, & eâ declinante perseveret.

Jam febris facta remittens perniciosa facile cognoscitur ex defectu apyrexia, & quamvis ab origine intermittens fuerit non caret periculo, nam trahit secum quoddam sævum symptoma ut cæteræ malignæ ab initio remittentes vel continuæ, potissimum verò parotides, delirium perpetuum, convulsiones, anorexias, hydrophobias, seu cujusvis potius averfationes, & similia.

Ea verò tertiana subcontinua seu hemitritæus tam frequens est ut Mercatus in plures species eam subdiviserit. Videri meretur hic auctor *de tertianâ perniciosa tom. 2. pag. 395.*

20. *Tertiana Hemiplegica Werlhof. de febr.*

Monialis hæc correpta alternis diebus patiebatur accessum; horum duo primi sopore erant stipati cum resolutione artuum unius lateris, balbutie, oris in oppositum latus distorsione, purgata in decoctione kinkinæ passa est in tertio accessu artuum tantum formicationem, stuporem, finito quolibet accessu intra sex, vel septem horas, ea sana omnino videbatur observante ill. D. Chaptal.

XI. *Quartana*; Fièvre Quarte, ou Quartaine. Græcis *Tetartaïos*: *febris quartana* Auctorum.

Genus est febris intermittens cujus accessus similes quartâ quâvis die revertuntur, vel series accessuum febrilium quartâ quâvis die similium.

Ægri quartanarii.

1. *Quartana legitima* Sydenhami, *febr. intermitt. pag. 50.*

Ea est quæ autumnî soboles est, quæ simplex seu secundam & tertiam diem liberam ab accessu relinquit, quæ contumax, nisi prius æger eam diù expertus fuerit, cum enim secundâ vice aggreditur, ut plurimum post aliquot accessus sponte suâ solvitur, si fides Sydenhamo.

Hora invasionis est circiter quarta pomeridiana, frigus non ita vehemens ac in tertianâ, sed diuturnius ad horas duas extensum sine vomitione ac dejectione alvi; calor horas 5. vel 6. attingit cum gravitate capitis, & terminatur sine evacuatione sensibili.

Huic obnoxii sunt rarò infantes ac pueri, sæpius annosi, melancholici. In omni quartanario flexis ejus genubus explorandum est abdomen & videndum num lien tumeat, quod alteram speciem constituit non infrequentem. Quò ægri sunt magis famelici & fami fatiscunt, quò magis ad frigidam tempestatem accedit morbus, eò sanatu difficilior est.

Curatio exigit phlebotomiam in accessu, nisi plures jam febris accessus expertus æger sit debilis aut senex.

Cathartica die sequenti præscribenda, & si nihil obstat, emeticum admiscendum est; post alterum accessum iterum purgandum est, atque diebus vacuis jusculum vel apozema amarum exhibendum, ut fluiditas sanguini concilietur: his apozematis aperientia martialia etiam addantur, maximè si febris pluries recidivas passa sit: superatis tribus vel quatuor accessibus, ope kinkinæ, chamæmeli, cascarillæ quartâ quaque horâ sumptæ accessus supprimendi sunt, & cum summum frigus adest in invasione, æger senex est vel pituitosus, kinkinæ addantur guttæ aliquot elixirii proprietatis vel grana pauca salis ammoniaci, vel theriacæ recentis: suppressis accessibus, non nisi per gradus intra quindecim dies est dimittendus kinkinæ & aperientium usus.

Si morbus pertinax fuerit, capite doleat æger, vena pedis initio tundenda, si viscosa saburra sit in ventriculo, aquæ bellilucanæ per tres dies à febre vacuas sunt ad libras sex epotandæ quavis die intra trihorium, sic expurgatis primis viis ad aperientia amara & febrifuga recurrendum est.

Æger die accessus utatur jusculis, & potu calido, diebus verò à febre vacuis, exceptis primis morbi diebus, offis, pane & vino utatur, frigus cautissimè vitet.

2. *Quartana splenetica* Sennert. *de febr.*

Ea est quæ à lienis sæpissimè, aliorumve viscerum abdominis obstructione aut skirro fovetur, omnium contumacissima, facilè recidiva, maxime si autumnò incipiat; ea enim hyeme vix sanatur, & ad veris accessum perseverat, sæpè suppressa maturius antequam per aperientia martialia obstructiones referatæ sint, œdema-

tiam induit, inde ascitem; facies est lurida; moeror, macies accedunt.

Ea itaque cautela adhibenda est ut probè expurgentur primæ viæ per cathartica aut aquas Bellilucanas, dein singulis diebus apozemata amara, stomachica, aperientia adhibeantur, quæ fiunt ex foliis cichorii, absinthii, summitatibus centaurii minoris, radicibus enulæ, rhei contusi, additis limaturæ ferri drachmis duabus, cascarillæ scrupulo, syrupo de quinque radicibus, aut ipsis radicibus brusci, asparagi, quod præstat. Quibus apozematis aut jusculis finitis, iterum purgatio repetatur, aut kinkina purgans cum rheo, senna, agarico adhibeatur, vel kinkina tantum ad drachmam unam quartâ quavis horâ constanter extra accessum repetatur, nec omninò per semimensem dimitatur ex quo suppressa fuerit quartana, imò deinde opiatae martiales cum rheo & cascarillâ diu usurpentur. Semel verò inceptus kinkinæ usus, nec per cathartica nec per diluentia multa interturbetur, inde enim febris recurrere consuevit, & non nisi elapso mense ad catharsim deveniendum est, quod de tertianis etiam dictum sit.

3. *Quartana duplex* Sennert.

Ea est in qua datur accessus primâ, secundâ, quartâ & quintâ die, nullus tertiâ, accessus verò primus tertio, secundus quarto respondet.

4. *Quartana duplicata* Boneti, *polyalth. de febr. b.* Est ea quæ quarto quoque die duos accessus importat, nullos vero secundâ & tertiâ: si verò altera ex his seriebus anticipet, vel retardet, tunc in primâ periodo tertiâ die recurret accessus solitarius, alter quartâ, & fient combinationes merè curiosæ à Primerosio enarra-

tæ, quas Auctores vocant quartanam tertianæ aut quartanam quotidianæ complicatam; & quoniam defectu attentionis non præfagiri possunt, aut reapse turbantur illi typi, has species erraticis accensent plures Auctores: nulla verò intermittens typum certiore sequitur quam ipsa quartana.

Curantur verò illæ species eodem modo quo tertianæ.

5. *Quartana triplex* Bonet. *sepulchret.* Schenck. *lib. 5. observ. 11.* est ea quæ quotidianæ instar singulis diebus accessum ducit, at primus quarto, secundus quinto, tertiusque sexto respondent. Eodem modo curatur, quo tertiana duplex & quotidiana. Quartana verò sextuplex Capiivaccii ab amphimerinâ duplici non est distinguenda, cum intervalla nulla dentur lucida & lassitudo summa inter utrumque accessum superstes evincat non veram esse apyrexiam. Quartanæ verò duplices & triplices hypochondriaci stipari consueverunt. *Vide* Schenckium, qui ex tribus quartanis duas facile sustulit; tertia ad ver subsequens permanfit.

6. *Quartana syphilitica* Alex. Monro, *Ess. d'Edimbourg, tom. VI. artic. 47. obs. 9.* Ballon. *epid. l. 2. p. 131.* Est ea species quæ à viru syphilitico fovetur, nec sanari potest nisi mercurialibus, aut aliis syphilidis antidotis. Istam, ope mercurii dulcis quotidie repetiti ad ptyalismum usque, sanavit ill. Monro, simul & syphilidem doloribus nocturnis, & ulcere faucium stipatam. Dosis: mercurii dulcis grana quinque.

7. *Quartana cataleptica* Boneti, *polyalth.*

Anno 1727. dum nosocomii Alesiensis ægros curabam, observavi senem militem quartanâ laborantem, qui diebus à febre vacuis stupidus

332 GENERA ET SPECIES

& amens erat ; die verò febrilis accessus catalepticus erat , sed imperfectè ; jacebat quidem immobilis , & omni sensu , motuque orbatus , excepto pulsu , & respiratione tardis & obscuris , sed non omnes artus posituram inditam retinebant , quod solum in brachiis observabam ; imò suspensum brachium sensim tandem delabebatur. Emetici ope à duobus primis accessibus evasit : ast tertio noctu accedente obiit. Catalepsim quartanæ combinatam narrant Bonetus , Montaltus &c.

8. *Quartana Epileptica* Moroni *director*. Scholztii *consil.* 380. & 379.

9. *Quartana Nephralgica* Lemerii *diar. eruditor*. Apparebat sub specie vomitus urinosi & nephralgiæ quartâ quavis die recurrentium.

10. *Quartana Hysterica* Morton. *Pyretolog. cap. 9. histor. X. p. 82.* Est ea species quartanæ quæ male curata abit in continuam cum syncope , ægritudine , sudore colliquativo , sputatione , jactatione , inquietudine , inappetentiâ , suffocatione hystericâ , &c. Frustra tentatis antihystericis , narcoticis , cordialibus , necessum fuit repetitis levibus purgantibus quartanam revocare , quo facto ope kinkinæ tota ægritudo sublata est , quod non sine recidivâ accessuum evenit.

11. *Quartana arthritica* Musgrave *de arthritide regul. cap. 9. histor. 4^a. & 5^a.*

Est species quæ in arthritidem mutata est , ut probant duæ historiæ à Mortono enarratæ.

12. *Quartana Amens* Sydenham. *de febr. intermitt. p. 60.*

Est peculiaris , ait Sydenhamus , mania intermittentes diuturniores potissimum quartanam excipiens , quæ communem medica-

tionem aspernatur, & post evacuationes fortiores adhibitas in miseram stultitiam degenerans, non nisi cum ægrorum vitâ terminatur, miratusque sæpè sum nullam hujus rei mentionem ab Auctoribus factam fuisse, cum non rarò accidisse viderim; cum reliquæ species amentię copiosis evacuationibus & venæ sectione & catharsi utplurimum persanentur, hæc neutram potest ferre, imò ab ipsis vires acquirit. De hujus curatione, *vide* Amentiam febrilem.

13. *Quartana Infantum* Sydenhami. *pag. 50. de febribus intermitt.*

Sæpè non sine stupore sum intuitus, ait Sydenhamus, infantes tenellos cum quartana per totos menses sex commissos, nec oppressos tamen, sed de eo Herculis instar, pueri in cunis triumphantes cum annosi & adulti aliquandò ex eâ moriantur, aut in morbos lethales, ut ascitem, deducantur.

14. *Quartana scorbutica* Carol. Pison. Balthazar. Timæi *cas. 18.* Bartholini *de medic. danorum.* Commendatur potio ex seminibus heliotropii & hyperici in aquâ cardui benedicti vel sambuci.

15. *Quartana comatosa* Carol. Pison. *obs. 163. 164. 165. de morbis à colluvie serosâ. pag. 447.* in quibus tamen observationibus non ita liquet an agatur de tetartophiâ, an de quartanâ? & *in observat. 164.* Quartana erat typhomaniaca, seu comate vigili stipata in quovis accessu; chronicus est morbus & sæpè lethalis.

16. *Quartana triplicata*, est species quæ primâ die tres accessus, totidem quartâ, totidem septimâ, decimâ &c. nullum intermediis diebus adducit, accessibus invicem dissimilibus, ita ut accessus primus primæ diei accessui primo dierum se-

334   G E N E R A   E T   S P E C I E S
quentium, secundus secundo &c. respondeat.

D. Feou D. M. M. hanc speciem per sex menses passus sanatus est sumptâ opiata sequenti in sex bolos divisâ.

Recipe: Kinkinæ pulverat. drachmas duodecim, salis absinthii, armoniaci, & tamarisc. ana drachmas duas cum s. q. syrupi de capillis veneris: sumat bolum manè, alterum vesperè.

Curatio quartanæ ex Hecqueto.

Adulto quartanario initio sanguis mittatur semel vel bis, sequenti die sumat vini emetici & syrupi de althæa ana unciam unam in aquæ cyatho.

Rejecto emetico sequenti horâ sumat salis eponiensis drachmas sex vel octo, & syrupi de pomis compositi unc. unam; quolibet vespere diebus à febre vacuis & isto sumat æger theriacæ scrupulum, post 2um. vel 3um. accessum sumat quater in die kinæ pulveratæ drachmam semissem ex pauxillo de rosis ficcis, devoratâ prius offâ, vel hausto aquæ saccharatæ cyatho, repetantur ea per septem vel octo dies, quibus elapsis lenis catharsis instituetur, sumat v. g. salis eponiensis drachmas sex, mannæ unciam in infuso drachmæ unius kinæ, & unius sennæ mundatæ.

Si opus sit ob calorem iterabitur phlebotomia in usu kinæ, si noctes insomnes sint, pillularum de cynoglossio grana iv. cum kinâ vesperè exhibeantur.

Pergat æger in usu kinæ 12. vel 15. dies & sopitâ febre iterum sumat kinam per dies quindecim.

Si revertatur accessus, iteratâ phlebotomiâ iteretur usus kinæ additâ theriacæ semidrachmâ bolo matutino & vespertino.

Pro pueris infunde kinæ semiunciam per diem in vini albi libra i. adde syrupi de tunicâ unc. i.

aquæ cinnamomi hordeati drachmas tres, sumat cochlear unum aut duo omni bihorio.

Contradictiones Medicorum.

Venæ sectio pedis est lethaliter decisiva in peripneumonia, Hecquet. pag. 350. Severè prohibetur emeticum quodvis in morbis pectoris idiopathicis, qui essentialiter pectus afficiunt. Nauseæ quæ præcedunt non magis indicant emeticum, quàm quæ capitis contusionem comitantur. Hecquet. ibid. *

XII. *Erratica*; Fièvre Erratique.

Genus est febris quæ accessus similes ab invicem magis distantes obtinet quàm quartana, nec proinde ad priora genera revocari potest.

Si erraticas vocarem, quæ typum obscurum habent aut nullum ordinem sequuntur, nullum genus esset quod ad erraticam sæpiùs non pertineret exceptâ quartanâ, sed ut quintanas, sextanas, aliasque uno genere comprehendam, eas tamquam erraticæ species habeo. Genus autem ita rarum est, ut nullas ejus species Galenus observaverit.

1. *Erratica quintana* Tulpîi; Avicennæ canon. l. 4. fen. 1.

Tulpius simplicem, Christophor. Ebelius duplicem quintanam memorat. Hippocrates pejorem eam censet quàm septana, octana &c. ac cum tabe conjunctam vidit Forestus obs. 43. lib. 3. Scholio.

2. *Erratica septana* Ettmuller. *Hebdomadaria*

---

* Inter febrifuga laudat eximius Doctor Barthes tria grana camphoræ cum octo granis nitri quæ quartâ quavis horâ in febrium intermissione repetantur. *Mem. des Sçavants Etrangers*, Tom. 5.

336 G E N E R A E T S P E C I E S

Schenckii pag. 826. eam longam, sed non lethalem dicit Hippocrates. Sextanam memorant Auctores; neminem tamen, qui eam observaverit, invenio.

3. *Erratica octava* Amati Lusitani pag. 765. Salii c. 12. *Octomana* F. Vallesii *controv. lib. 5.*

Hanc in Judæo per totam hiemem durantem observavit Amatus & sanavit; horror horam unam, calor quindecim perseverat, quovis manè sabbati adoriebatur ante lucem. Spontè sanatam vidit Zacutus.

4. *Erratica Nonana* Zacuti Lusitani *obs. 34. lib. 3.*

Novit quinquagenarium qui biennio nonanâ febrî laborans usu stibii & apertis hyrudinum ope mariscis convaluit.

5. *Erratica decimana* Zacuti, *prax. obs. 34. lib. 3.*

Decimanam notavit in sexagenario qui duobus annis hoc typo vexatus, vacuatâ sæpiùs pituitâ & vasis aperientium ope referatis, convaluit.

6. *Erratica vaga* Ettmuller. River. *observ. 32. centur. 3.*

Febris intermittens sine typo cum hypochondriasi; illa nunc post decem, aliàs post duodecim aut quindecim dies recurrebat. Incipiebat à levi horrore, calor ingens sequebatur, cum atrocibus crurum doloribus; accessus 15. 20. 24 horas perdurabat, & copioso urinæ vel sudoris effluxu sedabatur; per triennium morbus perseverabat. Hujus curam vide apud Riverium *loco citato.*

Therapeia Februm Cluttoniana.

J. Cluttonus Medicus Anglus anno 1751. novam, tutamque, ut ait, methodum ad curandas febres tum continuas, tum remittentes edidit, quæ in usu sequentis julapii consistit, quem *febrifugum* vocat.

Recipe

Recipe olei seu spiritûs concentrati sulphuris, vitrioli, & salis ana partes æquales; spiritus vini rectificati triplum horum omnium, digere per mensem ad siccitatem, distilla: hujus spiritûs libris duabus adde radicem angelicæ, serpentariæ virgin. seminum cardamomi ana drachmas sex; fiat tinctura.

Hujus tincturæ tantum aquæ puræ instilletur, quantum ad gratam aciditatem conciliandam requiritur, julepusque resultans saccharo ad gustum ægri edulcoretur, illique sitienti quantum desiderat (circiter sex libræ intra 24. horas) ad bibendum exhibeatur, his assumptis æger utplurimum in sudorem incidit; urinæ excretionis indicia dat, & febris planè cessat vel remittit. Si verò intra diem non penitus sublata sit, per alteram diem eodem remedio sed minori dosi utendum est, qua methodo millenos se sanasse profitetur Auctor.

Si quinque morbi dies effluxerint, Bezoarticum minerale sextâ quavis horâ huic julepo ad grana viginti addendum est, quo secretionem omnes promoventur: si verò pulsus plenus sit, hujus loco tartari vitriolati scrupulus quater in die est substituendus, ut æstus magis temperetur. Si Medicus nono tantum die morbi sit accersitus, aut si initio nausea adfuerit, ab emetico antimoniali ordiendum est; cum verò julepus febrifugus inflammationi generali tantum medeatur, huic varia remedia addenda sunt pro diversis symptomatis.

Si diarrhœa, sudor, hæmorrhagia vexent ægrum, flores rosarum, radix tormentillæ, decoctum cornu cervi usti julepo sunt addenda; si hæc non sufficiant, ex balsami leucatelli drachma semisse, corallor. gr. xii. opii gr. i. diacod. quant. sat. fiat bolus.

Si pulmo inflammatus sit, cum julepo nitrum &

pectoralia conjungenda; si febris ad intermissionem inclinet, quod urina lateritia, frequens nausea indicat, drachma dimidia salis absinthii, in uncia una succi citri detur.

Si lingua nigra, sicca, tremores, subsultus tendinum, stupor, animi dejectio, suspiria, pulsus celer, debilis, tremulus, inæqualis, urina pallida, cruda, nulla aut parva sitis, tunc febris est putrida, aut maligna. Cluttonus omnia emollientia & fibras laxantia nec non salia neutra cane pejus & angue fugit & cardiacis insistit.

Ad saburram in his febribus quater, aut quinque purgantia adhibet: ast in ipsis acutis inflammatoriis phlebotomiam inutilem censet.

Therapeia Februm Lobbiana.

Theophil. Lobb. Med. Anglus ann. 1732. in libro cui titulus, *tractatus practicus de curâ Februm*, docet se sanasse febres cujusvis generis sine phlebotomiâ, catharticis, emeticis, & sine kinkinâ.

Sine phlebotomiâ ipsos morbos inflammatorios, ut pleuritidem; sine catharticis ipsas synochos putridas; sine kinkinâ ipsas tum remittentes, tum intermittentes.

Omnes febres ab acrimoniâ singulari in quoque genere diversâ, foveri putat, hanc verò acrimoniam à quibusdam salibus specificè corrigi. Calefacientia refrigerantibus maritata debitam temperaturam sanguinis in febribus servant; in ardentibus major dosis refrigerantium est addenda calefacientibus; si vires pulsus langueant, calefacientia puriora, vel majori dosi conveniunt, acida & nitrosa refrigerant, diluunt, calorem temperant, sanguini fluxilitatem conciliant, corrigunt

acrimoniam alkalina dissolventem quæ synochos & typhos excitat. Alkalina ut sal tartari, absinthii, sal cornu cervi corrigunt acrimoniam acidam, cui infantes sunt obnoxii.

Neutra ex acidis & alkalinis mixtis, ut antiemeticum Riverii, corrigunt acrimoniam specialem quæ vomitum & febres intermittentes creat.

Febres à spissitudine productæ sunt intermittentes, remittentes, morbi inflammatorii, exanthematici.

Febres à dissolutione ortæ sunt typhi, synochi, hectica. Febres verò mixtæ, quartana, quotidiana, pleuritis putrida.

Is vero Auctor ab anno 1711. ad annum 1732. se cum magno successu praxim Londini exercuisse testatur.

Therapeia Februm Sylviana.

Jac. Sylvius cum scholâ Bontekoei omnium februm essentiam in sanguinis coagulatione reperit, unde phlebotomiam & refrigerantia omnia proscripsit; & cum existimaret pulsum celerem esse signum tarditatis circulationis, is stabilivit attenuantia, dissolventiaque esse sola quæ in omnibus febribus quovis tempore indicantur remedia. Calidum itaque regimen in ipsis ardentibus & inflammatoriis, remediaque sudorifica cardiaca ad venenum quoddam coagulans expellendum præscribenda censuit.

Talem theoriam & therapeiam secuti sunt Helmontius, Screta, Carthesianique Medici, quam Sydenhamus, Harris, Hoffmann. maximè damnarunt.

*Therapeia Februm Sydenhamiana
& vulgaris.*

Hippocrates Angelus Thom. Sydenham. existimat febres esse conatus naturæ ad expurgandas materies noxias quibus sanguis inficitur; ipsum calorem, si moderatus sit, ad materiæ morbificæ coctionem, & correctionem prodesse; pulsus veloces, frequentes ad illius maturationem & deinde coctæ excretionem facere, adeoque Medici munus esse ut febris vehementiam, si excedat, per phlebotomias, diætam diluentem, refrigerantem, auræ liberioris usum temperet, ut materiæ morbificæ partem è primis viis per emetica & cathartica eliminat, deinde vero evacuationem criticam expectet, conatus naturæ, si moderati sint, non temerè turbet, si verò debiliores sint & languidi, quod juvenibus rarum est, per calidius regimen, & cardiaca refocillet, atque his scopis attingendis remedia diætetica, vegetabilia & simplicissima chemicis, mineralibusque anteposit.

In intermittentibus chronicis præmissis generalibus ipsum corticem Peruvianum adhibemus, acida cum Sylvio non horrescimus, nec cum Lobbio falia pro omnibus morbis curandis adhibemus.

Pro intermittentibus & remittentibus præmissis præmittendis,

Recipe kinkinæ partes octo, florum chamæmeli partes tres, extracti centaur. minor. & juniperi ana partem unam, nitri partem unam & semissem, syrupi de limonibus q. s. f. opiata, dosis drachma una vel duæ.

Si maligna sit febris, adde contrahiervæ partem unam & semissem. camphoræ grana aliquot, crescente calore, delirio, auge dosim nitri, crescente pervigilio, adde diafscordium.

Therapeia Hecquetiana.

Ex innocuâ quartanâ quandoque periculofus nascitur Hemitritæus, quia ipsa solida excandescunt, tunc inutile est kina, confugiendum ad phlebotomias ireratas, diluentia aquea affatim propinanda, ut decoctum ex radicibus nymphææ, fragariæ, hordei, glycyrrhizæ pro potu: identidem fumat æger parvas doses pulveris facti ex duabus oculorum cancrorum & una nitri partibus superaffuso succo citrorum.

Vesperè quovis ex feminibus frigidis & aquâ hordei fiant emulsiones, quibus addatur syrupus de nymphæâ & papavere ad semiunciam pro duabus dosibus.

Defervescente febre, dentur apozemata ex foliis cichorei sylvestris, & kinæ pauxillo, hauriat cyathum sexies in die, additis syrupi de diacodio duabus vel tribus drachmis, si doleat æger, & noctes anxias ducat.

Quò accessus frequentiores sunt, ut in duplici tertianâ, triplicive quartanâ, eò fervor major est, eò magis est temperandus ante kinæ usum. Hoc præstant phlebotomiæ, apozemata ex cichoreo, nitro, absorbentia terrea, quæ kinæ actionem moderantur.

Cùm ad kinam deventum est, si catharsi opus sit, utendum est unciâ unâ, vel unciâ & semisse salis ephoniensis, & unciâ syrupi de pomis compositi in pintâ decocti kinæ pro quinque vel sex dosibus.

Vesperè hujus catharsis, æger fumet vel diacodii unciam unam, vel opii granum unum: alias verò expedit pintæ decocti kinæ addere syrupi de karabe semiunciam.

342 GENERA ET SPECIES, &c.

Opiata febrifuga fit ex unciâ pulveris kinæ, unciâ fyrupi de papavere rhæade & sufficienti quantitate conservæ rosarum : dosis drachmæ unius vel duarum tertiâ vel quartâ quâvis horâ.

Cascarilla etiam optimè præstat à gr. vi. ad x. pro quâvis dosi.

Quamdiu obscuræ sunt remissiones, aut dubiæ intermissiones in febre singulis diebus revertente, vel typi ambigui, ægritudo illa mali moris censetur & hemitritæus est, in quâ initio phlebotomia, dein diluentia, cardiaca, diaporeica leviter sedantia, potus calidus copiosus conveniunt, cavendo ab irritantibus cathartics, emeticisve aut sudorificis nimis volatilibus. Utatur potu ex decocto scorzonæræ, cardui benedicti, scabiosæ, papaveris rhæados, oxytriphylli cum pulvere oculorum cancrorum, cornu cervi sine igne parati, antimonii diaphoretici, nitro, syrupo de tunicâ, de limonibus, diacodio, usquequò febris typum suum induerit. Hecquet. *Medic. pauperum.*

Cura febrium ope laudani liquidi in infuso centaurei minoris à D. Berryat laudata, convenit tantum ubi adest dolor hystericus, vel hypochondriacum quoddam symptoma, secus stuporem inducit monente D. Storck.

Cura Christ. Jacobi mediante arsenico multâ aquâ & spiritu vini edulcorato, ardorem in sterno, tussim siccam, anorexiam, alopeciam, polydipsiam, & hecticam inducit, quæ febre multò pejora sunt.

CLASSIS TERTIÆ SYNOPSIS.

SYNDROMES pyrexiaë cum inflammatione internâ,
vel typhi aut remittentis febris cum exanthematis.

ORDO I. EXANTHEMATICÆ. *Eruptio pustulosa, maculosa; phlyctænosa, vel papulosa cum pyrexia sæpiùs malignâ.*

- I. *P* *Estis*, eruptio bubonum, anthracum, pyrexia typhodes.
- II. *Variola*, eruptio pustularum phlegmonodearum.
- III. *Rubeola*, eruptio papularum, præludium catarrhosum.
- IV. *Miliaris*, eruptio phlyctænarum milii semine non majorum.
- V. *Purpura*, eruptio maculosa, atra, indolens cum typho, vel remittente febre.
- VI. *Erysipelas*, eruptio erythematis cum synochâ febre.
- VII. *Scarlatina*, eruptio maculosa, rubra, pruriens papulosa.
- VIII. *Essera*, eruptio apyreta suberysipelatosa subito accedens per vices & recedens.
- IX. *Aphtha*, eruptio pustulosa phlyctenodes & ulcerosa, in ore aut pudendis.

ORDO II. MEMBRANACEÆ. *Pyrexia magna typo synocha, vel synochi cum dolore, calore.*

- X. *Phrenitis*, dolor capitis, delirium audax, vis artuum, pulsusque major, pyrexia acuta.
- XI. *Paraphrenesis*, symptomata phrenitidis & peripneumoniæ.
- XII. *Pleuritis*, dolor lateris, respiratio & pulsus frequens, tussis.
- XIII. *Gastritis*, dolor epigastrii, nausea, febris typhodes vel remittens maligna.
- XIV. *Enteritis*, dolor circa umbilicum vehemens, cum meteorismo, pyrexia acuta, ileo, vel dysenteria.
- XV. *Epiploitis*, dolor circa hypogastrium, & umbilicum juxta epiploi extensionem.

- XVI. *Metritis*, dolor & tumor in regione & extensione uteri ac lumbis & inguinibus cum febre.
 XVII. *Cystitis*, dolor, tumor, tensio hypogastrii cum dysuria vel ischuria.

ORDO III. PARENCHIMATOSÆ. *In visceribus fardis, non cavis, non sacciformibus.*

- XVIII. *Cephalitis*, febris acuta cum delirio somnolento & carphologia.
 XIX. *Cynanche*, dolor gutturis cum dyspnœa strangulante, dysphagiâ & pyrexia acutâ.
 XX. *Carditis*, dolor sub sternum, pulsus inæqualis, frequens, palpitatio, & cardialgia, cordis anxietas.
 XXI. *Peripneumonia*, pyrexia acuta, dyspnœa gravis, sensus oppressionis gravativæ in sternum, tussis cruenta, pulsus mollis.
 XXII. *Hepatitis*, dolor, tensio, calor in regione hepatis cum pondere, tussi sicca, respiratione difficili.
 XXIII. *Splenitis*, dolor, tumor in regione lienis, tactum vix tolerans cum febre remittente.
 XXIV. *Nephritis*, dolor acutus in regione renum juxta ureteres in vesicam directus cum febre acutâ, dysuria, ischuria, &c.

CLASSIS TERTIA.

PHLEGMASIÆ,

S E U

MORBI INFLAMMATORII.

INFLAMMATIONES Ludwigi; *Phlegmonæ internæ* P. Alpini, *Medic. Method. lib. 7.* cognoscuntur ex pyrexia seu ægritudine acutâ febrili universali, cum signis inflammationis. Sunt vel *internæ*, quæ ex ardore, dolore, tensione, pulsatione, tumore partis designantur; vel *externæ*, quæ ex maculis, exanthematis, phlegmone vel erysipelate conspicuis, dignoscuntur.

Dividitur hæc classis trifariam. 1°. In *phlegmasias exanthematicas*, quæ maculis, papulis, pustulis cutaneis, aut tumoribus externis, phlegmonodeis, erysipelatosi cum pyrexia insigniuntur.

2°. In *phlegmasias membranaceas*, quæ pyrexia acutâ cum visceris cujusdam dolore, calore, tensione, tumore denotantur.

3°. In *phlegmasias parenchymatosas*, quæ pyrexia acutâ, cum partis internæ calore, dolore, siti, virium prostratione, aliisque signis cuique generi propriis determinantur.

Cum phlegmasiæ exanthematicæ maximè affines sint febribus potissimum remittentibus, ordo exigat ut proximè juxta febres collocentur, unde eas inter febres malignas plurimi Auctores reposerunt.

Pyrexia est pulsûs frequentia , velocitasque cum calore in morbis , quorum præcipuum symptoma aliunde quam à febre desumitur. Sic in pleuritide , phrenitide febris non est symptoma præcipuum , à quo morbus denominatur , licet essentialis sit ; adeoque ut distinguatur à morbis primæ classis , *Pyrexia* vocanda est ; sic in dysenteria , arthritide non rarò adest frequentia pulsûs cum virium prostratione , sed ille status rectius pyrexia quàm febris dicetur , cum præcipuum morbi symptoma febris non sit. Pyrexia itaque est frequentia pulsûs cum asthenia seu lassitudine & debilitate , quæ cum morbis aliis quàm febribus complicatur. Diversi sunt pyrexia gradus , qui æstimantur ex velocitate , plenitudine & tensione pulsûs , necnon caloris intensitate : unde dicitur pyrexia magna , ut in pleuritide , phrenitide veris ; & parva , ut in rubeolâ , variolâ benignis.

Phlegmasia , definiente Castello in *Lexico Medico* , est pyrexia seu febris inflammationi alicui conjuncta. Galen. *comm. in aphor. 7. l. 1.*

Nomen pyrexia vel pyrexia opponitur apyrexia , & latinè dicitur *febricitatio* , & ut in decursu quartanæ , tertianæ , datur per intervalla apyrexia , & pyrexia , evidens est integrum morbum ex his duobus temporibus constare , seu ex pyrexia , & ex apyrexia , adeoque febrem pro morbo sumptam non involvere assiduam pyrexiam , seu à pyrexia distingui posse.

In phlegmasiis omnis pyrexia est vel continua , vel remittens ; nulla verò intermittens.

Morbi omnes hujus classis breves sunt , & ut plurimum periculosi , adeoque acuti , exceptis tamen speciebus benignis , necnon ultimis exanthematicis , ut efferâ , scarlatinâ , &c. quæ periculo carent.

ORDO PRIMUS.

PHLEGMASIÆ EXANTHEMATICÆ,

Fièvres Eruptives.

SUNT illæ quæ cutem eruptionibus inficiunt.

Eruptiones verò sunt vel phymata phlegmonodea, vel erysipelatosa, vel phlyctænodea, aut maculæ purpureæ, lividæ.

Plurimæ inter morbos malignos & pestilentiales accensentur, ex his tamen qualitatibus genera morborum minimè determinari debent, ut visum erat Riverio, Huchero, aliisque Galenicis; inde enim sequeretur variolam benignam alteri generi adscribendam esse quàm malignam; dysenteriam, pleuritidem, centenosque alios morbos ratione benignitatis aut malignitatis in diversa genera esse revocandos, quod nullus Pathologus Logicæ gnarus admiserit.

Malignas vocamus phlegmasias eas quæ sub exiguis pulsûs, caloris, urinæ mutationibus statim latentes, ex improvise dein symptomata multò graviora exerunt, quàm quæ ex pulsûs vi & impetu possent expectari, proindeque clam ægro insidiatæ videntur.

Typhodes propriè sunt illæ in quibus pulsus, urina & color consuetus & sanis sunt similes, ita ut imperitis ægri vix febrile videantur, interea dum vires sunt maximè prostratæ. *Vide genus typhi, class. I I.*

Pestilentiales vocantur illæ quæ malignæ vel typhodes, simulque epidemicè grassantes plures è

medio tollunt, quàm convalescentes relinquunt; illæ verò diversæ qualitates pendent non rarò à vitiosâ medendi methodo; sic syphilis, antequam cognita foret ejus antidotus, pestilentialis erat, quæ hodie vix malignus morbus est.

Malignus morbus differt à gravi, quod gravis symptomata ex vehementiâ pulsûs & anatomiae, psychologiae, ac mechanicæ principiis intelligi possunt, ut pleuritis pura, phrenitis, &c; maligni verò symptomata ex qualitatibus occultis, ut vi deleteriâ, dissolutione putredinosâ, fermento, veneno, gangrænosâ corruptione, verbo ex principiis physicis, minimè verò ex mechanicis ac psychologicis intelliguntur in præsentī saltem Medicinæ statu.

Phlegmasiæ quarum theoria mechanica & psychologica datur, *purae*, aut meræ inflammatoriae dicuntur, ut pleuritis *pura* cum sanguine benè constituto, & sine apparatu putredinis in primis viis: quæ verò à corruptelâ humorum pravâ & abditâ ut plurimum crasi, vi, ut aiunt, venenatâ, myasmatibus, contagio, occultis demùm aëris, aut humorum qualitatibus pendent, *impurae*, & pro diverso gradu periculi, *malignae*, *pestilentialesve* vocantur.

In phlegmasiis puris ex pulsûs plenitudine, frequentiâ, tensione, *magnitudo* pyrexiae aestimatur; & ex numero, ac intensitate symptomatum morbi *gravitas* judicatur: in illis autem quò major est pyrexia, eò sunt graviora symptomata, ut ardor, sitis, prostratio virium, artuum, pervigilium, anorexia: quò major est pyrexia, eò affrictus vasorum à sanguine major; hinc ignearum molecularum extricatio, unde calor; inde salivæ siccitas, acritudo avolantibus partibus aqueis;

inde fitis ; major impensa fluidi nervei in organis vitalibus movendis , unde parcior pro liberis motibus ; inde asthenia : natura verò sanitatis & vitæ custos non potest in tanto periculo quiescere & somno indulgere , quandiu hunc statum , nervorum & cerebri interventu , percipit , unde vigilia , metus , fastidium ciborum , quod in gravibus negotiis & periculis moralibus etiam accidit : si cortex cerebri sanguine infarciatur , adeoque anima statum sui corporis non possit percipere , utpote à vitio cerebri delusa aut oppressa , inde fiet delirium , vel sopor , in quibus natura negotiis vitalibus incumbet nobis insciis , ut in somno & insomnio consuevit , dum viget sanitas.

Haftenus ex physiologiæ mechanico-psychologicae principiis hæc phænomena deducuntur ; verum quæ in malignis phlegmasiis accidunt , quatenus malignis , phænomena aliis principiis debentur , ut bili acri materie verminosæ , acidæ , vel putridæ , quæ primas vias vellicat , molestat , unde nausæ , cardialgiæ , anxietates , vomitiones , diarrhœæ , spasmodicæ contractiones : in vasis verò stases , corruptelæ , gangrænæ , vibices , anthraces , petechiæ , & licet materiam morbificam eliminandi necessitas urgere videatur , interea natura velut oppressa ne pugnare quidem aggreditur , ut ait Galenus , hinc pulsus vel sano similis , vel etiam debilior , inæqualis , intermittens , respiratio similis , singultus , syncope , &c. in malignis itaque & pestilentialibus morbis materies morbifica , ita noxia est , ita viribus naturæ suffocandis apta , ut symptomata multò plura hujus quàm naturæ energiæ tribuenda sint ; in benignis verò morbis minùs materiæ morbificæ quàm naturæ viribus respondent.

35. G E N E R A E T S P E C I E S

Ex his verò prognosis eruitur facile; cum enim tantò minus sit periculum, quò naturæ conatus liberiores, vegetiores, minùs à materiâ morbificâ sunt impediti, evidens est exitum morbi benigni felicem fore, maligni verò infelicem, & tantò majus in isto periculum imminere, quò naturæ conatus magis turbati, impediti, anomali, dùm vires materiæ morbificæ sunt intensiores, qualitas acrior & magis deleteria.

Indicationes verò generales sunt in morbis benignis tollere obstacula quæ impediunt quominus natura materiæ morbificæ coctionem, ejusque in phlegmasiis internis resolutionem ac criticam evacuationem moliatur: in cutaneis verò pustularum, bubonum maturationi, papularum miliarium, morbillosarum exsiccationi, cutis desquamationi incumbat; illæ etenim sunt viæ per quas materies morbifica cocta evacuanda est.

Verùm in malignis hi fines solis naturæ viribus attingi non possunt, & requiritur ulterius ut à sarcinâ humorum nimia liberetur natura, ope phlebotomiæ maturè sed parcâ manu institutæ, deinde verò ope emetici, quod primas vias à fomite putri liberet, necnon per repetitas catharthes colatorium intestinale detergendo, ut excretio bilis, succorum intestinalium & residuæ cacochyliæ succedat, dùm materies morbifica sanguini commixta per medicamina diluentia, veneno dato opposita corrigitur, & per sudorifica ad cutem amandatur, simulque ope cardiacorum, cephalicorum, vires vitales sustinentur, aut ad strenuè agendum sollicitantur.

Quoniam in quamplurimis exanthematicis humores ad putredinem vergunt, ut patet ex fœtore oris, excrementorum & citâ cadaverum

gangrænâ , septica tum medicamina tum alimenta fugienda sunt, & antiseptica anteponenda ; notum autem est vegetabilia alimenta exceptis acribus esse minus putredinosa , quàm carnes animalium , adeòque ægros cremoribus avenæ , orizæ , decocto albo Sydenhami esse nutriendos , nisi tamen à jusculis expectetur major corroboratio , ut cùm pulsus languidus est , in quo etiam casu ptisana de cornu cervi cum radicis aromaticæ , ut angelicæ frustulo , imò vinum aquatum requiritur : antiseptici accensentur chamæmelum , radix contrahiervæ , kinkina , camphora , quorum proinde usus in exanthematicis frequens est.

Quoniam verò maxima pars exanthematicorum pendet ab effluviis putridis quæ in castris , nosocomiis , urbibus obsessis , locis paludosis , tempestate fervidâ , & humidâ abundant , summi momenti est ad prophylaxim & ad therapeiam , ut aër purus sit , aurâ liberiore renovatus , vel accensis aromatis , pyrio pulvere correctus , vel ventilatore exagitatus ; ut cibi ex carnibus animalium morbidorum , anthracè peremptorum , fugiantur ; ut aquæ cœnosæ vitentur ; ut acidis , limonum succo , aceto condiantur alimenta ad arcendam putredinem ; ut perspiratio libera fervetur , indusiis puris , ficcis & aëre minimè humido ; perspiratio etenim retenta est veluti fermentum putredinosum , quod materiæ morbificæ vim exacuit.

I. *Pestis* , la Peste. Græcis *Loimos*.

Quibusdam *pestileniâ*.

Est phlegmasia exanthematica , sæpius epidemica maligna cujus eruptio est bubo , parotis ,

352 G E N E R A E T S P E C I E S

vel anthrax, nec non pustulæ parvæ albæ, lividæ, nigræ, carbunculosæ per habitum corporis dispersæ.

Nomen pestis, si usum tantum spectemus, terrorem secum involvit & morbum quemvis epidemicum lethiferum significat, ita ut dysenterix, variolæ, amphimerinæ, purpuræ, malignis epidemicis conveniat; verum genus morbi ex ejus benignitate, aut malignitate minimè deducendum est, ut vidimus; & ut character variolæ ex pustulis, ita pestis character juxta omnes ferè neotericos ex bubonibus deducendus est, nec repugnat dari pestem sporadicam, & benignam, ut similis datur variola, & ut confirmant observata Medicorum Monspeliensium Massiliæ & Alessiæ pestiferos curantium.

Differt pestis à pestilentialibus morbis, quod pestis est genus morbi unicum jam definitum, pestilentiales verò tot sint morbi, quot sunt maligni & epidemici, qui plures è medio tollunt quàm sanos dimittunt.

Peste affecti vocantur *pestiferi*, Gallicè *pestiférés*. Bubones sunt glandulæ duræ, tumidæ, dolentes ad suppurationem tardè vergentes, sæpius in inguinibus quandoque in cruris angulo, in axillâ, maxillâ, jugulo, pone aurem enati, unde evidens est parotidem à bubone non nisi situ discrepare.

Anthrax malignus epidemicus cum febre malignâ vel pestilentiali erumpens speciem pestis etiam constituit, & hic morbus ad aliud genus vix amandari potest, maximè cùm in eâdem epidemiâ, quæ bubones profert, anthraces quandoque erumpant; si quis verò genus distinctum constituere velit, non repugnabo.

MORBORUM, CLASSIS III. 353

1. *Pestis vulgaris, pestis Londinensis* Sydenhami anno 1665. *pestis Massiliensis* classis 2^a. 3^a. & 4^a.
D. D. Chicoyneau, Deidier & Verny, ann. 1720.
pestis Alestiensis D. Couzier. &c.

Ea est species in cuius tum initio tum decursu Bubones sæpius inguinales erumpunt, quæque epidemica & perniciofa est.

Incipit à frigore, capitis stupore & gravitate, quasi ebrietate, pulsu frequenti, tenso, calore interno deurente, externo mediocri, siti inextinguibili; lingua alba est, vel obscurè purpurea: loquela est præceps, balbutiens; oculi rubri, errantes, scintillantes; faciei color vividus, in aliis lividus; cardialgiæ frequentes; respiratio frequens, laboriosa, quandoque magna, rara, sine tussi, & dolore; accedunt nausæ, vomitiones biliosæ, virides, nigrae, cruentæ, dejectiones alvi similes, sine dolore, ac tensione abdominis; deliria vel lenia, vel phrenitica; urinæ quandoque sanis similes, sæpius turbidæ, albæ, nigrae, cruentæ; sudores raro foetidi, noxii; quandoque hæmorrhagiæ, quæ insalubres; virium omnimoda prostratio, animi præsertim dejectio, & metus mortis continuus, demum ipso morbi initio vel in decursu apparent bubones inguinales, vel crurales, vel maxillares, vel axillares, aliis parotides quandoque seorsim, vel simul anthraces in artubus, nec non pustulæ exiguæ albæ, lividæ, nigrae, vel maculæ purpureæ hac vel illac dispersæ.

Duratio morbi, nisi mors præcefferit, extenditur ad decimum quartum diem circiter; tunc cessat febris & bubo resolutione rarissimè, sæpius suppuratione, quandoque induratione terminatur.

Epidemia apud nos (a) vix quovis sæculo recurrit, apud Anglos quovis quadagesimo anno, apud Constantinopolitanos multo frequentius.

Epidemia apud Alefienfes, Aquifextienfes &c. visa est ter vel quater in anno intermittere; ita ut dein post duos quadagesimales secessus, cum omninò nullus superesset æger ab uno alterove mense, subitò, eâdemque ferè die tum Alefiæ, tum Aquis sextiis & Mariojoli plures peste corriperentur, rursùs post paucos menses utrobique pestis evanesceret, ex quâ pluries repetitâ Alefienfium Medicorum observatione inferendum videtur principium pestis in aëris singulari constitutione, non minùs quàm ejusdem regionis hominum dispositione inquirendum esse. Alefiæ certè è trecentis pestiferis vix unus aut alter fuit supra Plebeiorum ordinem elatus, unde pravam victûs rationem ad pestem disposuisse verosimile est. Cùm in intermissione pestis illustr. Doctor Gibert præscripsisset ad avertendum pestis recursum ut omnes pestiferorum tùm convictores, tum in eadem domo degentes emetico purgarentur, observatum est omnes convictores vermiculorum alborum grano hordei similium immensam copiam evomuisse, nullam verò aut rarissimè cohabitatores. D. Privat Doctor Medicus eximius cùm antea ab urbe abesset, Alefiam adiit ineunte peste, atque urbem ingressus dolorem in glandulâ inguinali persentire cœpit, qui dolor per singulas epidemiæ exacerbationes perseveravit, in intermissionibus verò cessavit, ita ut reditus accessuum

---

(a) Pestem in Occitania vidit Valleriola anno 1533. Ranchinus anno 1630. nos anno 1720. eam observavimus; alias recenset Mezeray annis 1348. 1362. & 1580.

ex dolore inguinis, pestis prodromo, non semel prædixerit. Ille verò meritò ridebat plebem & Magistratus, qui, quoties pestis redibat, toties communicationem quandam illicitam, aut mercium infectarum exportationem, tum Alesiae, tum aliis in urbibus incusabant, atque ex hoc præjudicio non pauci qui legem sancitam violaverant morte plectebantur, quasi novæ pestis exacerbationis rei.

Profuit Alesiae pestiferos in prædia puro & frigidulo aëre gaudentia prius purgatos dimittere, nec non omnes convictores emetico in prophylaxim expurgare. Plurimi peste correpti & in suburbium seu lazaretum delati periere ob formidinem mortis quam in hoc nosocomio inevitabilem putabant, metus enim & desperatio sunt funestissimum hujus morbi symptoma, de cætero intra annum quo pestis Alesiae inhæsit, non plures obiere peste, quam cæteris annis morbis sporadicis seu diversi generis abripi consueverant, circiter trecenti, & quam intra annum nati sunt: sed hoc observatu dignum fuit omnes alios morbos acutos durante peste filuisse; & omnes morbos acutos è peste genere fuisse.

2. *Pestis benigna*, 5^a. Classis D. Chicoyneau & Verny. Ea pestis species vel varietas Massiliæ & in aliis Urbibus eodem tempore observata est, quo prima species; in illâ nulla erat sensibilis ægritudo, nulla virium prostratio, pulsus tantum adest frequentia eaque minima, cum eruptione bubonis vel anthracis: cura verò exigit, ut bubo cataplasmatibus suppurantibus maturetur. Ea species videtur affinis variolæ benignæ quam plures pueruli invicem colludentes, & per vicus ambulantes sine ullâ cautelâ, sine speciali regimine & cum felici successu patiuntur.

3. *Pestis interna* ex 1^a. classe D. Chicoyneau & Verny; vel *Retrocedens* D. Gibert.

Ea est varietas pestis primæ, seu vulgaris, in quâ nulli bubones aut anthraces erumpunt, licet conatus naturæ eò vergere videantur, quod ex cadaverum extispicio apparet, cum in partibus internis harumce eruptionum manifesta appareant indicia, & externarum loco vibices, petechiæ, aliæque imperfectæ eruptiones adsint.

Signa hujus sunt frigus universum, rigores anomali, pulsus exilis, mollis, frequens, inæqualis, depressus, à pressione digiti evanescens; capitis gravitas cum stupore, vertigine, titubatione, obtutu fixo, debili, facie desperationem exprimente, voce tardâ, querulâ, linguâ albâ, in fine siccâ, nigrâ, scabrâ, vultu pallido, cadaveroso; aderant syncopes frequentes, anxietates horrendæ, prostratio animi & corporis, vomitus, nausæ, deliria, sopores, tremores, & primâ, secundâ, vel tertiâ horâ mors.

Differt ab aliis asphyxiis seu mortibus subitaneis, ex eo quod mixta sit cum aliis pestis speciebus, & per phlegmones, anthraces, gangrænas quibus interiora cadaverum scatent. Hæc species initio epidemiæ sævit, nec ullus à peste convalescit nisi bubo vel anthrax eruperit, ut nullus à variolâ internâ vel abortivâ convalescit.

Observata in Peste Alesisiensi ab illustriss.

D. Gibert D. M. Monsp.

Pestis initium ab ebrietate distinguere difficile est. Primâ die adest virium prostratio, calor, sitis molesta, pulsus frequens, oculi scintillant, errant, facies rubet, lingua spumosa & coccinea; adsunt dolor capitis, inguinum, axillarum, faucium, pone aures, nec non

cardialgiæ, nausæ. Secundâ die accedunt vomitus biliosi, virides, quibus rejiciuntur vermes ascaridibus similes, dejectiones ejusdem modi, quibus succedit eruptio bubonis, parotidis vel anthracis, eò majorumquo major præcessit evacuatio.

Factâ eruptione ægri surgunt, incedunt, morbum contemnunt, diætam respuunt, calor & fitis sedantur, pulsus tamen adhuc frequens & durus, lingua balbutiens, oculi & facies pallent, fames verò notabilis est. Sextâ, septimâ, vel octavâ die tumores evanescunt, vel retrocedunt, suppuratio sistitur, pulsus retardatur, evanescit, mors adest, vel quod frequentius, accedunt orthopnoea, carus, phrenitis, & præmissis convulsionibus, mors.

Vomitibus quicumque ac diarrhœa initio salutaris. Qui parum vomuere vel dejecere, illi cum viribus prostratis, facie cadaverosâ, quasi temulenti ante quartam diem fato cedebant exanthematis vel paulo ante vel post mortem defœdatis; alii verò sub minore morbi vehementiâ, aut præ constitutione debiliori ad vigesimum diem vitam protrahebant, maximè qui suum morbum tardiùs denunciaverant. Alesiae vomitus quicumque initio salutaris, in decursu morbi lethalis; diarrhœa initio & in decursu salutaris, Massiliae non item.

Pestem dari sporadicam observarunt Medici Monspelienses; quo etenim anno pestis epidemicè grassabatur Alesiae, tres quatuorve Monspelii observati sunt ægri peste buboniferâ laborantes, atque non video cur ad hoc genus non referendi sint illi morbi quotannis ubique observandi, sed sporadici, qui eruptione parotidis criticâ vel symptomaticâ stipantur; certè si quid obstat, est terror, quem non rarò pestis plebi incutere con-

suevit, simile enim præjudicium efficit ut vinum emeticum, aquæ benedictæ nomine præscribamus, & ut plebs anthracem & cancrum propriis nominibus non indigitet.

Non pauci fuere Massiliæ quos subitanea mors abstulit sine aliis symptomatis quàm lassitudo, virium prostratio, quique interrogati benè se habere dicebant.

4. *Pestis sporadica* Sydenham. pag. 64. aliis *febris maligna vel pestilens, parotis pestilens*.

Est ea species pestis quæ non epidemicè grassatur, nec proinde tantas strages edit ac vulgaris, sed quæ sæpius parotidem, rariùs bubonem aliarum partium infert. Ea certè contagiosa vulgò non creditur, nisi à plebe, & ab amphimerinis tritæophiis & typhis non discrepat nisi per eruptionem parotidis.

5. *Pestis carbunculosa, Charbon pestilentiel. Pestis indica, Carazzo* Gemelli Carreri. *Anthrax pestilens* Auctorum.

Ut bubo sine satellitio morbi maligni pestem non constituit, cùm in syphilide etiam detur, & pestis benigna sit epidemica, atque eodem quo pestis vulgaris, tempore vigeat, ita anthrax benignus pesti non annumerandus est, sed malignus huic accensendus: non quidem diversa pestis species est à vulgari, quando erumpunt simul cum bubonibus anthraces, sed quandoque tantum modo anthrax erumpit pestilens, ægrum intra breve tempus è medio tollens cum pulsu parvo, debili, intermittenti, facie tetrâ, summâ virium prostratione; quales anthraces maximè collum, auris vel maxillæ viciniam occupant, & ille morbus meritò in pestis genere reponendus est, sive sit sporadicus, ut in Galliâ Narbonensi, notante

Plinio, familiare est, five pandemicus, ut de Indiis refert Gemelli Carreri.

Hic morbus aggreditur rusticos qui carnes vervecum anthrace peremptorum in cibum adhibent, pastores, laniones, lotrices, qui eorum cadavera, lanam tractant. Viget circa Perpinianum opinio ex perdicibus primitus in pecora propagari virus carbunculofum, & quotquot verveces biberint in rupium foveolis aquam prius à perdice degustatam, tot anthrace deinceps affici; experimenta à Doctore Campagne Med. Monspel. à *Sigean* instituta, & Societati Regiæ Scientiarum relata, hanc opinionem paradoxam confirmare videntur: ratio verò nulla suppetit.

An morbus ardentium, *mal des ardens*; qui olim in Galliâ, pestis instar, strages horrendas edidit, fuerit pestis carbunculosa?

Vidi aliquoties anthraces duplicis speciei, malignos scilicet, qui cum pulsu exili, facie pallidâ, frigore extremorum, cardialgiâ, virium subitaneâ prostratione intra paucas horas aut diem ægrum de medio tollebant, in collo verò nullus exterius tumor, sed tantum sub cute distinguebatur glandula tumida vix dolens, cujus apicem tegebat macula livescens, cuticula non adhærens, quâ resectâ, interius macula nigricans, sensus expers, sphacelosa, latebat: aliàs vidi anthraces minus malignos cum febriculâ partem faciei, ut palpebram afficientes, qui plures dies perseverabant, exulcerabantur cum tumore inæquali, atro-rubro, labiis inversis, fungoso, vel excrecente, sicco, minimè purulento, cancri exulcerati instar horrendo, & sese in viciniam diffundente, quæ altera species à morbo ardentium minus abludit, cujus descriptionem videsis apud

Mezeray *histor. Franciæ* anno 996. nec non ignis sacri vel ignis Sancti Antonii nomine anno 1090. regnante Philippo I.

6. *Pestis Glossanthrax Ligeri de morbis jumentorum, domo rusticâ.*

Boves, equos, mulos per Galliam, nec non homines plures Nemausi anno 1732. infecit & jugulavit hæc pestis, quæ ad linguæ radicem anthracem proferebat, quo tota sensim lingua intra paucos dies exedebatur, hæc verò erosâ penitus, jumentum, quod huc usque præter febrem & virium aliqualem prostrationem functiones suas aliquatenus obibat, illicò moriebatur.

Pro curâ rodebatur anthrax ad sanguinis effusionem interventu nummi argentei, vel similis instrumenti, & vulneri applicabatur decoctum ex allio, sale, pipere, & assa foetidâ in aceto; similisque methodus tum hominibus tum jumentis profuit.

7. *Pestis anticardia Liger, Maison rustique; Hippiatris, Ancœur vel Avantœur.*

Pestis hæc bobus & equis est familiaris, sed sporadica; pili in dorso horrent, febris adest acuta inflammatoria, cordis palpitatio, moeror, anxietas, capitis inclinatio, & non rarò syncope, in anticâ verò pectoris parte excrescit tumor phlegmonodeus pugni magnitudine qui *anticardia* dicitur. Morbus hic periculi plenus est; si tumor anticardia evanescat vel retrocedat, mors est in procinctu.

Cura anticardiæ exigit phlebotomiam è collo ad libram unam vel unam & semissem, clysmata bis in die injiciantur, nudetur pilis tumor & ad maturitatem deducatur; dentur interea potus cardiaci & sudorifici ex theriacâ, antimonio, aliisque.

MORBORUM, CLASSIS III. 361

8. *Pestis Siamæa*; le Siam, mal de Siam.

Ille morbus allatus fuit ex Siam Martanicam anno 1686. cum nave *l'Oriflame*; in diversis epidemiæ stadiis diversa erat ejus facies, nunc *synocha Siamæa* erat, nunc *stomacace Siamæa*, nunc *pestis Siamæa* bubonibus scilicet inguinum, vel axillarum erumpentibus cum pandemiâ; morbus initium ducit vulgò à gravi *cephalalgia* & *lumbagine*; sequebatur febris interna, id est, typhodes, quæ nulla sui in pulsu & calore signa præbebat; sæpè superveniebat stomacace universalis seu fluxus sanguinis ex naribus, ore, poris cutis, urethrâ, alvo, &c. interdum vermes diversi coloris, diversæque magnitudinis ano aut cato catervatim prodibant.

Quibusdam bubones ad inguina, vel axillas erumpebant pleni cruore nigro, foetido, vel vermibus farcti.

Morbus intra sex vel septem dies terminabatur, omnia cadavera intra horam, æque livida & putrida erant ac si quatríduana forent.

In acutissimâ ægri post cephalalgiam levem humi procumbebant mortui.

Epidemia Anglis, Hispanis non pepercit anno 1705. Pater Labbat, qui hæc narrat, bis hoc morbo affectus fuit: alter hoc morbo ægrotans clamabat sibi rumpi genua, paulò post femora, dein lumbos; nigredo cutis ad superiora ascendit, inferiora sensum amittunt, & intra semihoram mors ostia pulsant.

Doctor Pover Medicus Anglicus qui scripsit anno 1732. *the ancien Phisician, s' Legacy* &c. milites suos incluserat in Templo in quo pestiferi recenter sepulti fuerant; horum 180. peste correpti sunt cum petechiis & bubonibus; ille au-

tem jussit ut omnes successivè phlebotomiam paterentur, nec vinciretur vulnus primi, priusquam ultimi phlebotomia peracta fuisset, ita ut quilibet 100. circiter sanguinis uncias amisert; oleum & spiritum vitrioli ad gratam aciditatem aquæ intinxit, pro potu ordinario; omnes autem evasere exceptis octo qui liquores spirituosos bibere voluerunt. Hæc in Peruvio acta sunt: in Europâ verò phlebotomia vix in peste institui potuit ad paucas uncias.

9. *Pestis remittens* D. Chicoyneau *observat. ultima*. Est varietas pestis vulgaris aut benignæ, quæ febre non continuâ, sed remittente eâque amphimerinâ stipatur; hanc observavit Archiater laudatus in puellâ Massiliensi, quæ quotidie horâ quintâ vespertinâ paroxysmum febris patiebatur à frigore & horrore incipientis, manè verò sudore oborto remittentis; in illa bubo inguinalis ovi columbini magnitudine enatus erat initio morbi, & præter terrorem, nullum aliud symptoma aderat.

Hæc præmissâ catharsi kinkinam quater in die sumpsit, & suppurato bubone, sanata est.

Curatio pestis vulgaris quæ Alesix fuit minùs infelix quam aliis in locis, eò vergebat, ut tollerentur impedimenta eruptionis quam natura molitur ad glandulas potissimum inguinales, quippe pestis nihil aliud est quam naturæ conatus, quo myasma quoddam sanguini infusum in illis glandulis tantummodo feliciter fecernendum excernere contendit, nam bubone feliciter erumpente, crescente, suppurante sanitas restituitur, eo suppresso, represso, non satis extuberante, mors adest: quò plures bubones erumpebant, eò melius; quò plures anthraces, eò pejus; ergo an-

thrax myasma magis deleterium aut magis evolutum gerit quam bubo : quò copiosior erat initio vomitus aut diarrhœa , eò felicior erat bubonis eruptio ; ergo saburra primarum viarum hanc eruptionem impediēbat : morbus ille est inflammatorius , sed à materiâ malignâ naturæ conatus suffocantur , ejus vires oppressæ sunt initio , non exhaustæ ; ergo à phlebotomiâ , eâque repetitâ curatio ordiēda est , si pulsus permittat , quam indicant ardor , sitis , rubedo , hæmorrhagiæ variæ &c. Si pulsus phlebotomiam non permittat ab emetico initium ducendum est : vomitionem biliosam , verminosam , copiosam benè tulerunt ægri Alesienſes ; qui prophylaxis gratiâ sumpto emetico , talia vomuere , omnes ferè à peste immunes fuerunt ; qui verò sumpto emetico non vomuere , deinceps peste periere , qui pestiferorum convictores fuerant ; si prima dosis emetici nihil egerit , reiteretur post horam & semissem , cum ptisanâ purgante ; si vires fatiscant , sumatur drachma diaſcordii.

Facta eruptione bubo naturæ committatur , ut in variolâ ; bubonis uſtio , dilaniatio , apertio semper malè successit Alesia.

Juvant diluentia , refrigerantia , potus theæ , emulsiones coctæ &c. cavendum , dum æger rubet & fervet , à calefacientibus.

Si parùm evacuatus fuerit æger , hauriat ptisanam laxativam , addito bolo aquilæ albæ ; si non dormiat , adhibendum narcoticum , ptisana eccoprotica per quatuor vel quinque dies continuetur.

Si verò pulsus langueat , sudor lenis erumpat ; eruptio retardetur , sumatur ptisana sudorifica. Si econtra æger ferveat , continuetur ptisana re-

frigerans additâ mannâ : bubones erumpentes more solito ad suppurationem deducantur.

10. *Pestis scorbutica* Lind. *traité du scorbut, ch. des dissections.*

Quibusdam scorbuticis quibus tantum gingivæ exulceratæ enascuntur tumores duri, rubri ad manus & pedes : dein inguina & axillæ bubonibus facile in abscessum abeuntibus afficiuntur, cutis maculis subcæruleis variegatur : in cadaveribus inventæ sunt glandulæ inguinales & axillares tumidæ, pure circumfusæ, interstitia musculorum in brachiis & femoribus purulenta.

Observanda circa Curam.

Pestis vulgaris & pestis interna ferè omnes ægros Massiliæ eripiebant cum signis inflammationis gangrænosæ in cerebro, pulmone, & quò robustiores & magis pingues erant, eò minùs spei supererat ; in peste internâ nec phlebotomia nec emetica aut cathartica tolerari poterant, sudorifica & cardiaca mortem tantum aliquot horis retardabant.

In peste vulgari vix phlebotomiam sustinebant, nisi maturè institueretur, inde sæpè syncope lethalis sequebatur, licet ægri ipsi phlebotomiam petiissent. Solum inter emetica tutò adhibebatur ipecacuanha, & deinceps ptisanæ laxativæ, nec non ptisanæ diluentes, nitratae, leviter diaphoreticæ, fortiora evacuantia lethales hypercatharSES excitabant, fortiora sudorifica gangrænas internas accelerabant. Nullus evadebat nisi interventu bubonis vel anthracis. Massiliæ viginti circiter mille homines peste benignâ affecti sunt, quorum bubones sensim excresebant sine febre, lassitu-

dine, aut alio symptomate; illi bubones vel in skirrum abibant, aut, quod melius, in suppuratum, aut, quod rarissimum, resolvebantur felicissimè: illi ægri quasi sanati urbem perambulabant, emplastro suos bubones tantum curabant.

Vires ab emetico aut cathartico dejectas restituebant partim cardiaca potissimum theriaca, diafscordium, liliū; sitim urentem, ardorem temperabant ptisanæ nitratae spiritu sulphuris aut nitri acidulatae, syrupus de limonibus, &c.

Bubones initio profundi, exigui & summè dolorifici, sine mutatione coloris in cute, deinde crescentes cutem attollebant, ac incrementum adepti indolentes erant. Quocumque morbi stadio erumpebant bubones, illicò eos foras attrahere curabant per cataplasmata emollientia, anodyna ex lacte, micâ panis, ovorum luteis, vel herbis emollientibus, dein cæpis, sapone, oleo, &c.

Verum quoniam ægri peste internâ affecti peribant antequam bubo extrorsum protuberasset, illicò cum sui signa dabant, lapidibus inurebatur locus, & post aliquot horas eschara cultro perfodiebatur usquequò glandulæ in conspectum venirent, quas extirpare non potuerunt sine lethali hæmorrhagiâ ut ut parcâ, adeoque eas leviter scarificatas in suppuratum vertere quantocius conabantur; cucurbitulæ & vesicatoria non successerunt, & saltem vesicæ inflammationes excitabant: Alesia verò nulla incisio profuit, sola cataplasmata, & naturæ vires bubones ad exitum perducebant.

II. *Pestis Ægyptiaca* Prosper. Alpini *de med. Ægypt. lib. I.*

Ea est bubonifera & quovis septennio Ægypti

tum invadit, nunquam in urbe *Caire* alio mense accedit, quam Septembri, vel Octobri, nec recedit nisi Junio, Junii scilicet die 17^a. Oriente Sole Nilus crescit, & crescere definit circa finem Augusti, 16. ad 26. cubitos attingens, tandiū flant Ethesiæ versus Æthiopiam ubi per 40. dies pluit, unde aqua Nili crescit quidem à mense Maio, sed incremento parum sensibili, quod mensurare incipiunt tantum mense Junio. Ægyptii, qui Mahumedanæ prædestinationi credunt, nullas cautelas pesti opponunt, & eā miserè regio devastatur, cum anno 1580. in urbe *Caire* quinquaginta hominum millia peste interempti sint. Quamdiu furit pestis, nullus morbus sporadicus apparet, quos tantum observare datur à Julio ad Septembrem, eo enim tempore spontè cessat pestis; pestis illa vix unquam principium suum habet in Ægypto, sed vel aliunde ejus seminium advehitur; quæ ex Græciâ & Syriâ, minor est; quæ verò ex Barbariâ procedit, dirissima est & longissima, ita ut octo, novemve menses perseveret epidemia.

Observanda circa pestis carbunculosæ curam.

Carbones utplurimum bubonibus erant stipati in peste vulgari. Anthraces illi rarò faciem, collum, abdomen; sæpè verò femora, tibias, brachia, pectus afficiebant. Statim apparebat pustula albescens, flavescens vel subrubra, in medio pallida vel obscurè rubra, qui locus dein evadebat sensim nigricans, crustaceus maximè in ambitu, aliunde diversis coloribus distinctus, ita ut respectu coloris prædominantis, nec non doloris aut indolentiæ, alii anthraces phlegmonodei, alii erysipelatosi, ultimi gangrænosii videbantur.

Infelici cum successu adhibita sunt cauteria vel actualia vel potentialia: inde enim inflammationes gangrænosæ, & labiorum induratio sequebantur. Melius succedebant incisiones ad vivum usque, densæ, imò ablatio partis gangrænosæ seu escharæ callosæ, quæ centrum aliquot anthracum comitabatur.

Scarificatis superimponebatur, uti bubonibus, plumaceum digestivo onustum ex terebinthinâ, balsamo Arcæi, oleo terebinthinæ, theriacâ, additis, in anthrace magis putri, aloë, myrrhâ, & camphorâ. Plumaceola verò tegebantur cataplasmatibus emollientibus, anodynis, vel spirituosius pro re natâ, ut in bubonum curâ; deinceps verò lotiones, ut in bubonibus, deterfivæ, vel emollientes sequebantur; imò ubi digestiva dolorem excitabant, plumaceola nutrito onusta applicabantur; in his itaque anthracibus alia methodus requiritur quàm in anthrace simplici, quem escharoticis inurere solemne est.

Pesti vulgari affinis est *erysipelas*, ignis sacer Sydenham. pag. 66. ita ut axillarum & inguinum dolor bubones mentiatur; verum non prostant ejus accuratæ historiæ.

II. *Variola*, petite Vérole; Occitanis *Picotte*; *Variola* Haly Abbatis, Jouberti & Antiquorum; *Boçten* Germanis; *Variolæ* in plurali recentiorum; *Smallpox* Anglis; *Vaiola* Italorum; *Euphlogia* vel *Chaspe* Rhasis.

Si æger unicum morbum habeat, licet plures pustulas scabiosas, miliares, variolosas gerat, unico morbo afficitur: unus verò & singularis

morbus nomine singulari, non plurali indigitandus est.

Hic morbus novus cenfetur ex Afiâ in Europam, cùm bella *Croifades* dicta vigeant, ex Europâ in Americam deductus, quo tempore Fernand Cortès Peruvium sibi subjecit.

Variola est genus phlegmasiæ exanthematicæ sæpius epidemicæ, cujus eruptio in pustulis phlegmonodeis ad suppurationem tendentibus, nisi magnitudinem demùm æquantibus, consistit.

Differt variola à peste, quod in peste erumpant bubones vel anthraces, in variolâ pustulæ sensim crescentes, suppurantes, dein crustacæ, quibus elapsis remanent in cute foveolæ. A rubeolâ quod papulæ rubeolosæ in cuticulæ furfuraceam desquamationem vergant, præcedatque coryza, epiphora, tussis, quod præludium vix unquam variolam præcedit. A pemphygo, quod pemphygus bullas vel vesiculas aquâ plenas nuculæ magnitudine proferat.

Si vigesimam hominum partem excipiamus, qui nunquam spontaneam variolam patiuntur, nec incisione possunt recipere, cæteri omnes in vitæ decursu semel variolam experiuntur, aut frequentissimè infantes.

Variolæ aliæ sunt *discretæ*, quarum scilicet pustulæ ab invicem remotæ & distinctæ sunt; harum aliæ benignæ, aliæ malignæ. Sunt verò aliæ *confluentes*, quarum pustulæ benè multæ invicem cohærent, aut in unam duæ, tresve confluunt, coalescunt, aut saltem in facie in corymbos sunt aggestæ, quæ corymbosæ dicuntur; confluentes verò sunt pejores discretis benignis.

1. *Variola lymphatica*, *petite Vérole volante*; *Variolæ volaticæ*, vulgò *Verrete* & *Verolete* Gallis:
Esclapete

Esclapete Occitanis ; *Ravaglio* Italis ; *Verrete* ,
Crystalline quibusdam ; *Water pocken* Anglis ; *Va-*
riolæ discretæ , *Variolæ halituosæ seu aquosæ* Bren-
 del. *Hydrachnis* D. Cuffon.

Ea species est quæ sine notabili febre , sine
 ægritudine infantes bimos , trimosve aggreditur ,
 exeritque in facie potissimum pustulas exiguas sta-
 tim rubras , lymphâ pellucidâ aut subalbidâ plenas ,
 lentis magnitudine , quarum aliæ intra biduum ex-
 ficcantur , dum aliæ sobolescent , & omnes intra
 quatuor circiter dies exficcatae delabuntur utplu-
 rimum nullis relictis in cute foveolis , ut nullum
 fere incommodum attulere.

Hujus varietas est altera quæ recens natos ferè
 ab ortu hebdomade afficit , & similes aquosas
 pustulas circa umbilicum , axillas , digitos emit-
 tit , quæ intra tres vel quatuor dies exficcatae
 & in crustam mutatae excidunt , Occitanis *Bour-*
gueirole dicta.

Curatio soli naturæ commissa feliciter succedit ;
 sufficit decubitus in lecto ; si tempestas frigida
 sit , victus ex jusculis & potus calidus.

2. *Variola D. Benigna* , 1^a. Helvetius , *Traité*
de la petite Vérole ; *Regularis* Sydenhami ; *petite*
Vérole discrète simple ; *Auræ*. Riedlin. *Lin. Med.*

Quatuor stadia in eâ sunt , præludium , eruptio ,
 suppuratio , exficcatio.

1°. *Præludium* istius speciei est , 1°. lassitudo
 spontanea ; 2°. frequentia pulsûs ; 3°. cephalal-
 gia cum somnolentiâ in infantibus ; 4°. lumbago ,
 vomitio ; 5°. quandoque ecclampsia seu convulsio
 minimè ominosa.

2°. *Eruptio* circa tertium vel quartum diem in-
 cipit , quò seriùs , eò melius ; puncticulæ seu ma-
 culæ rubræ , acuminatae , in quo à purpurâ diffe-

runt, intio rariores faciem, mentum, pectus occupant, fenſim creſcunt, puſtulæ extuberant uſque ad ſeptimum diem, quo deſinit eruptio, & incipit ſuppuratio.

3°. *Suppuratio* à ſeptimo die ad nonum circiter extenditur; in confluentibus verò malignis ultra excurrit.

4°. *Exſiccatio* incipit in diſcretis nono, & ad decimum quartum extenditur; incipiunt verò exſiccari, quæ primæ erupere puſtulæ pedum, manuumve; quæ ultimæ erupere, ſunt omnium maximæ.

Benignis hoc commune eſt, quod erumpentibus puſtulis ſymptomata præluſii evaneſcant, pyrexia minuatur, puſtulæ gradatim creſcant, & nullus alter morbus accedat.

Diſcretæ à confluentibus differunt non ſolum ſymptomatum minori vehementiâ, ſed puſtularum numero minori potiffimum in facie, & diſtantiâ majori; quotcumque fuerint in reſiduo corpore, modo raræ ſint & diſtinctæ in facie perinde eſt, & prognofis multò tutior eſt.

Diſcreta benigna habet pyrexiam verè continuam, quæ in quibuſdam ſubjectis vix eſt conſpicua, & infantes orthoſtadi more ſolito eſuriunt, impunè etiam offas ſuas manducant, ludunt in ſuo lectulo, rident maximè eruptione peractâ. Obſervatur tamen ſed rarò pyrexia remittens, ut *amphimerina* quam vidi, *tritæophia* quam Helvetius obſervavit. Alvus eſt ordinariò adſtricta; ſi verò diarrhœa accedat, obſervante Helvetio, hæc vires deprimit, puſtulas ſupprimat, vel reprimit, unde periculum majus quàm ſi confluentibus ſuperveniret.

Datur varietas in quâ ſeptimâ die nulla ſup-

puratio fit, sed pustulæ sensim resolutione terminantur sine periculo, & quandoque sine pyrexia sensibili, hanc varietatem *resolutam* Angli *Kikenpokes* appellant, quod maximè distinguendum est à retrocessu pustularum, qui in aliis speciebus, aliisque stadiis accidit, & funestissimus est, de quibus consulatur Helvetius.

Ad discretam benignam pertinet ferè semper *variola insititia* vulgo inoculata, quæ etiam eruptitia dicitur apud Acta Anglica, *tom. 8. pag. 601.* quæ scilicet inseritur brachio vel tibiæ ope incisionis pollicem longæ in cuticulâ factæ, cui superimponitur linteam carptum pure varioloso onustum, vel ope emplastri vesicatorii datur puris varioloso aditus; hoc verò contagio admissio septimâ vel octavâ die supervenit rigor, calor, & eruptio variolæ, quæ benigna & discreta solet esse, modò infans ultra quinquennium constitutus bono & refrigeranti regimine usus fuerit, per quindécim dies à carnibus & vino abstinuerit, aut purgatus, & aliquot jusculis diluentibus præparatus fuerit: constat autem observationibus ducentum millibus circa variolam inoculatam institutis in Angliâ, Americâ, Italiâ, Galliâ, &c. & nuper Genevæ, Nemausi, &c. vix è trecentis aut quingentis unum, imò si eligantur subjecta, ut fecit Ramby, vix millesimum è medio tolli, cum ex calculo D. Jurini à variolâ spontaneâ circiter septimus quisque æger è medio tollatur, collectis in unam summam pluribus epidemiis; unde evidens est nihil charitati & prudentiæ convenientius esse, quam infantes circiter sexennes victu emolliente & refrigerante præparatos hujus insitionis interventu à tanto mortis periculo liberare. In Nosocomio inoculationis Londinensi ex 492. inoculatis nuper unus tantum obiit. A a ij

Cura variolæ discretæ benignæ spontaneæ victus fit diluens & refrigerans ex jusculis vel cremoribus oryzæ, avenæ quartâ quâque horâ, potus ex ptisanâ hordei.

Clysmata emollientia singulis vel alternis diebus injiciantur, quantociùs sanguis è brachio, & alterâ die è pede mittatur, vel è pede tantùm; si seriùs accersitus sit Medicus, in subjectis calidis plethoricis, symptomatis urgentibus phlebotomiam ultra duas vices repeto; ast in cacochymis, frigidis, junioribus sæpè nullam præmitto, maximè si epidemia benignissima sit.

Febre imminutâ vel remissione datâ in ipso præludio, quantociùs purgandus est æger ope emetici, ut quatuor vel sex guttarum syrupi Glauberiani, vel aliquot cochlearium aquæ tepidæ, in quâ dissoluta sint tartari stibiati granum unum, duo, vel plura, pro aquæ copiâ, & subjecti sensibilitate, ac ætate minori vel majori.

Hujus verò emetici effectus sustinebitur ope cathartici sequenti die propinati, imò ipsâ eâdem die, si eruptio immineat; ut plurimum operæ pretium est antequam eruptio fiat ægrum phlebotomiâ & catharsi decenti præparatum fuisse; residuum curæ solius naturæ ut plurimum opus est.

Cavendum ne æger plura vel pauciora stragula sibi imponat, quàm quibus sanus assuetus erat, ne aër cubiculi calidior sit.

Si phlebotomiis in temperamento frigido institutis, aut admissio aëre, pustulæ recidant, tunc ptisana de cornu cervi; & cardiaca viperina in usum sunt advocanda: verùm sæpiùs peccant regimine calidiori, & aëre non satis libero, unde fervet sanguis, & pustulæ, eâ de causâ supprimuntur.

Si excrementa virescant, aut acidum eructent infantes, potus absorbentes & anthelmintici identidem offeruntur.

Si pustulæ non repleantur, aut circulus baseos pallescat, diaphoretici mineralis, vel pulveris bezoartici, aut de gutteta grana aliquot fumantur.

Si adfit agrypnia, anxietas, pustulæ maturæ aperiantur, syrupus de papavere albo cum pulvere absorbente, & quoniam febris abest, atque infantuli esuriunt, pauxillum micæ panis, vel cremoris oryzæ, jusculis addendum est: imò apud pauperes, cum sanguis est effoetus, & nulla symptomata contraindificant, vini paululum cum aquâ & pane conceditur, quod in Nosocomio generali solemne est potissimum absolutâ suppuratione; crustis decidentibus instituitur purgatio; imò si ulcerum, furunculorum, febris quædam supersint reliquæ, alterâ vice repurgetur.

Si febris remittens, absolutâ exsiccatione, sui det indicia, ad kinkinam recurrendum.

Si in discretis diarrhœa accedat, eruptiones deprimuntur, æger in periculo versatur, tunc ad theriacam, diascordium aut syrupum papaveris albi cum absorbentibus est confugiendum.

3. *Variola D. complicata* Helvetii 2^a. spec. la *discrete compliquée*; *Anomala* Sydenhami; *petite Vérole discrete maligne*. Helvetius de *Œconomia animalis*.

In benignâ seu regulari, factâ eruptione, pyrexia aliaque symptomata epiphoenomena cessant: in anomalâ seu malignâ non item.

Scilicet febris ante eruptionem est ardens, prostratio virium magna; cutis arida, fervens est; carotides pulsant; tendines rigescunt; oculi sunt vividi, cruore turgidi; dolent caput & lumbi,

374 GENERA ET SPECIES

sæpè citra delirium ac soporem. *Factâ* verò *erup-
tione* cephalalgia, lumbago, vomitus, & alia
accidentia quidem minuuntur, sed pyrexia revi-
viscit, eaque tritæophia est, cum novis aut supra
dictis accidentibus, unde in paroxysmis agrypnia,
deliria, anxietas, stillæ cruentæ ex naribus, sudor
copiosus, calor & ariditas cutis eadem, non rarò
erysipelas miliare pustularum interstitia obsidet,
vel maculæ purpureæ accedunt. In *suppuratione*
febris & accidentia crescunt, jactationes, deli-
ria, spasmī accedunt, pustulæ tamen nec subsi-
dent, nec pravi moris sunt.

Hujus varietates potissimæ sunt

4. *Variola D. dysenteriodes* Sydenham. *constit.
annor. 1670.*

Dicitur dysenteriodes, quia 1°. tempore dy-
senterix epidemicæ accidit, hujusque indolem sa-
pit. 2°. Quod per fluxum alvi cruentum non rarò
virus variolosum eliminatur, si calidiori regimine
tractetur.

Distinguitur 1°. quod eruptio non quarto die,
ut in benignâ, sed tertio fiat. 2°. Pustulæ sunt
semper minoris molis & asperiores, & sub finem
in apice nigricantes. 3°. Ptyalismus ut in confluen-
tibus non rarò ægrum exercet.

5. *Variola D. vesicularis* Mead. *of the small pox.
1748. Crystalline discrete. Siccæ Conringii, Dissert.
de variol.*

Distinguitur à miliari vesiculis pisiformibus;
maligna est.

6. *Variola D. verrucosa* Mead. *of the small pox.*

Distinguitur pustulis duris, verrucosis, promi-
nentibus, quæ ficcata nigrescunt, & vix ante
mensē delabuntur; apud nos mediæ sunt inter
benignas ac malignas, atque discretæ.

7. *Variola D. filiquosa* Mead. *discourse of the small pox.* est maligna vesiculari & verrucosæ affinis, à quibus differt filiquis vacuis mollibus efformatis ab ichore pellucido sub cute diffuso.

8. *Variola D. miliaris* 3^a. spec. Helvetii *de Œconom. animali*, pag. 204. *petite Vérole très-discrete, vésiculaire & pourprée.*

Hæc est altera discretæ malignæ varietas.

Cognoscitur 1°. ex pustularum majori distantia, minori numero. 2°. Cum purpurâ & pustulis morbillosis accedunt vesiculæ densæ, minutissimæ. 3°. Symptomata febris malignæ adsunt. 4°. Quandoque pustulæ sunt in brachiis duæ vel tres, interea dum pectus miliari, aut rubeoloso erysipellate obsidetur, vel petechiis, dum vesiculæ miliares per artus disperguntur, & potissimum pectus obsident fero pellucido plenæ, quæque cutem tantum exasperant.

Therapeia discretarum malignarum.

Ante eruptionem febris impetus retundendus est pluribus phlebotomiis è pede præsertim institutis, ut duabus vel tribus, si de adultis agatur.

Diæta, ptisana, clysmata ut in benignis, sed victus tenuior, in fine exacerbationis emeticum vel catharticum, ut prævertantur sudores colliquativi, hæmorrhagia & dysuria, quæ his speciebus succedere solent.

Si paroxysmi cum oscitatione, frigore, procedant, nec obstat calor & siccitas cutis, ptisana ex kinkina & borragine usque ad quartam diem haurienda.

Si eruptio jam facta sit, cum advocatur Medicus, nihilominus phlebotomia è pede bis cele-

branda , emeticum & catharticum adhibenda intra tres primos eruptionis dies , tunc circulus pustularum coloratior evadit , eruptio lentius crescit , suppuratio minus laboriosa fit , vigiliæ & anxietates minuuntur. Interea perspiratio & urinæ fluxus diluentibus , decocto borraginis , capillorum veneris infuso , cieri debent , additis antimonio diaphoretico , vel alio simili.

Si alvus nimium fluat , absorbentia adhibentur , & potus calidus præsertim incipiente suppuratione præscribitur.

De dysenteriodis variolæ curâ videatur Sydenhamus.

In vesiculari uberius est humectandum & refrigerandum.

De verrucosâ & filiquosâ consulatur Doctor Mead.

Variolæ confluentes.

9. *Variola confluens , petite Vérole confluente simple* d'Helvetius 1^a. spec. *Confluentes regulares* Sydenhami. Freind. *Epistol. de purgantibus.*

Differt à discretis per coalitionem multarum pustularum , & à subsequentibus quod istæ sint minus malignæ , sequentes verò pestilenciales , seu multò magis exitiales , simulque vel in facie corymbosæ , vel crystallinæ , vel nigræ , ut videbimus.

Invasio ejusdem generis , sed multo intensiora adducit symptomata quàm in discretis , scilicet anxietates , ægritudinem seu virium prostrationem , vomitiones , non tamen ita promptè in sudores dissolvitur æger ac in discretis ; diarrhœa nonnunquam eruptionem præcedit , & ad diem unum aut alterum post illam protrahitur , quod in discretis vix accidit.

Eruptio fit tertiâ die aut citiùs, & quò citiùs, eò magis confluunt, peioresque sunt pustulæ: interdum tamen ratione doloris atrocis, ut nephralgiæ, lumbaginis, pleurodynes cum vomitu retardatur ad quintam diem: symptomata non remittuntur ab eruptione, ut in discretis, sed ultrâ perseverant. Febris singulis diebus vesperè exacerbatur: ex Sydenhamo pustulæ non sunt distinctæ, sed erysipelatis, aut rubeolæ ritu paulò post eruptionem confunduntur in vesiculam rubram, quæ totum vultum contegit, nec multum ultrâ superficiem cutis protuberant, cum in discretis pustulæ distinctæ magis eleventur interstitiis albis usque ad octavam diem, & tunc apice albescunt, dùm ambitus rubet; ast in malignis die octavo aggeries pustularum quæ constituit pelliculam albam, quotidie magis exasperatur, & fusca evadit & dolet, ac demùm non undecimo, ut in discretis, sed tardius, ut post 15. vel 20. dies latioribus laminis desquamantur: in adultis salivatio, infantibus diarrhœa confluentium comes est: vide *ptyalismum variolosum*. Cessat salivatio undecimâ die, & nisi tunc crescat faciei, manuumque intumescencia, ægro protinus moriendum est. Vide *œdema variolosum*.

Variolæ confluentes malignæ.

10. *Variola C. crystallina* Helvetii pag. 208. *observat. Variola Japonica* Kempfer. *Petite Vérole crystalline*, première espèce de confluyente maligne; *Vesiculæ D^c. Barbaræ* Car. Pison. *observ.* 149.

Primis diebus difficulter distinguitur, quia pustulæ nondum sunt ejus magnitudinis ut crystallinæ appareant, id est, ut plures simul coalitæ

vesiculam fero turgidam constituent, qui character est crystallinæ, cum plures similes vesiculæ adfunt: in miliari quidem sunt etiam vesiculæ, sed aciculæ caput non superantes, adeoque miliares.

Symptomata præludii sunt febris vivida, diarrhoea serosa notabilis, cephalalgia, sitis magna, cutis albo-pallida, subtumida.

Symptomata eruptionis, pustulæ minus rubræ, citius crescentes, & majores quàm in aliis speciebus; circulus qui basim pustulæ cujusvis ambit, est semper pallidior, seu minus ruber, pellicula vesiculæ tenuissima, fundus vesiculæ pallidus, ut circulus ambiens, magnus tumor subœdematosus artuum, demùm febris maligna, sæpius tritæophia sua addit symptomata cum miliari eruptione, qualia in discretâ malignâ descripsimus.

Prognosis crystallinæ tutior quàm cohærentis.

11. *Variola C. cohærens; seconde espèce de confluente maligne* d'Helvetius, *observ. pag. 210. petite Vérole cohérente.*

Hujus character sunt pustulæ in apice depressæ, invicem cohærentes, in facie unicam superficiem æqualem constituentes, intervallis miliaribus, & purpuratis utplurimum.

Præludium idem ac variolæ complicatæ, sed pyrexia major, & exacerbationes longiores, fortiores, præcipuè carotidum pulsatio, oculi rubentes, tendinum rigiditas.

Eruptio totalis prompta, figura pustularum inæqualis, apice depresso, circulo intensè rubro, mediocris elevatio, maximè in facie, quæ multum turget, epidermide in unicam veluti pustulam planam æqualem intumefactâ; cutis ardens, arida, etiam à sudoribus non remollescens, urina

pauca, intensè flava; pulsus durus, parvus, vel magnus & celer; oculi nunc rubri, scintillantes, prominentes, lucis impatientes, nunc lividi cum mydriasi; cephalalgia violenta, nisi delirium, aut coma accedant; delirium & rigiditas tendinum, ac convulsiones frequentiores quàm in aliis speciebus.

12. *Variola C. nigra* Sydenh. pag. 124. 3^a. *species confluentium malignarum* D. Helvetii pag. 213. aliis *Variola hæmatodes* vel *scorbutica*; *sanguinea* Mead. *Petite Vérole noire ou scorbutique*. Sydenham. *Variolæ ann.* 1674.

Hujus character ex pustulis nigris, sanguinem nigrum fundentibus, fundo gangrænofo, mictu cruento, hæmorrhagiis variis, intervallis pustularum atris, &c. eruitur.

Præludium ut aliarum malignarum.

Eruptio secundâ die incipiens, pustulæ parùm elatæ, nigricantes, sectæ fundunt cruorem atrum, lividum; mictus utplurimum cruentus, dejectiones alvi, urinæ, sputa, vomitiones, lacrymæ etiam quibusdam sanguineæ, intervalla pustularum atra, febris vehemens, paroxysmi violenti.

Hæc species utplurimum lethalis secundâ vel tertiâ die.

13. *Variola C. corymbosa*; 4^a. *species confluens maligna* D. Helvetii pag. 214. *petite Vérole à placards*.

Character vel aggeries pustularum non confluentium sed densissimarum potissimùm in facie, intervalla inter has aggeries pustulis destituta.

Præludium & eruptio eadem ac in variolâ complicatâ. Eadem prognosis ac complicatæ seu discretæ malignæ; quò plures & densiores corymbi in facie, eò majus periculum, quantacumque sit eorum in cætero corpore multitudo.

*Curatio discretarum malignarum
& confluentium.*

Mittatur sanguis ante eruptionem semel aut pluries è brachio, vel è pede, in adultis liberalius; postea vomitorium exhibeatur, & si tempus eruptionis non urgeat, sequatur catharsis quam proximè.

His primis diebus diluatur sanguis uberi ptisanæ potu, vel ptisanæ hordei, vel decocti cornu cervi in scobem redacti ad unciam semissem pro aquæ libris duabus, aut scorzonæræ radicum, &c. Si verò æger calidi sit temperamenti, spiritus vitrioli ad gratam aciditatem addatur usque ad plenam eruptionem pustularum.

Cùm variolæ omnes eruperint, quod est circiter sexto die post invasionem, vespere propinetur syrupus papaveris albi usque ad diem decimum ab invasionem, quod manè etiam repetatur in confluentibus, atque in magnâ dosi, si phrenitis accesserit, parcissimè infantibus utpote somnolentis.

Si ischuria accidat, æger è lecto eximatur & obambulet, paululum.

Si saliva adeò sit viscida ut exerceri nequeat, fiat gargarisma ex aquâ hordei cum melle rosato.

Si sopor accedat, pulsusque deprimatur, langueat, vesicatorium nuchæ applicetur, aut allium plantis pedum, singulis diebus renovandum.

Si undecimâ die amphimerina secundaria cum inquietudine, jactatione, cæterisque symptomatis ita efferatur, ut paregoricis sufflaminari nequeat, & mors quasi immineat, sanguis illicò è pede detrahatur ubertim, & bis in sequentibus

MORBORUM, CLASSIS III. 381

diebus iteretur phlebotomia, si opus sit, & citò catharsis, imò quandoque emeticum in usum advocetur prout vires sinunt, non omissis paregoricis; catharsis autem una vulgò sufficit.

Cùm pustulæ omninò exaruerint, inungatur facies per biduum & non ultra pomatâ cum oleo amygdalarum.

Si oculis insint pustulæ, aut palpebræ tumeant admodum, infusio croci in aquâ rosarum intra palpebras immittatur.

Methodus Fischeri Medici Germani in curandis variolis est, ut præmissâ phlebotomiâ & catharsi, balneis tepidis non solum eruptio, sed maturatio cieatur, atque plusquam viginti fortuitis Montpellier factis observationibus constat præmissis balneis etiam aliquot frigidis non exspectatas feliciter erupisse variolas; verum ne hæc in cacochymicis corporibus tententur balnea, nec dùm timentur malignæ variolæ, certus suadeo.

Methodus Mortoni consistit in usu diaphoreticorum, quibus venenum eliminare nititur, præmissis tamen phlebotomiâ, atque vesicatoriis ad nucham, atque pedes, necnon interpositis pro re natâ anodynis, quibus etiam cardiaca & bezoartica addit, demùm verò bolis catharticis curam terminat.

Sunt autem plurimi casus, in quibus Sydenhamiana & Mortoniana methodus debent invicem combinari, vel alterutra anteponi, observante Huxhamo.

Methodus Indica Daniel. Ludovici, *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 338.*

Primâ die immerguntur variolosi in fluminis proximioris aquâ.

Secundâ die utuntur fero lactis acido pro potu.

Tertiâ die cucumeres aceto conditi esitantur.

Quartâ die erumpente variolâ merguntur etiam vestiti in flumine, dein in lecto suo reponuntur: hac methodo utuntur in insulâ Javâ Nigritæ, tum ad variolam, tum ergâ puerperas; morbus salubriter sua percurrit stadia; cicatrices verò relictæ albæ sunt, qui color dedecorus ipsis videtur & ridiculus.

Quid sint *variolæ pilosæ* Carrichterî ignoro.

III. *Pemphigus*, Fièvre Vésiculaire, *Pemphigos* & *pemphigodes puretos* Galen. 6^a. *epidemiæ*. *Hydroa* Car. Pisonis, sic dicta à *pemphix*, bullâ vel phlyctænâ. *Bullosa febris*. novell. Class.

Phlegmasia est sæpius acuta, exanthematica, bullis vel vesiculis magnis pellucidis, fero flavo turgidis per cutem sparsis insignita.

Differt maximè à miliari seu purpurâ albâ, in quâ vesiculæ quidem sunt, sed grano milii non majores; à variolâ crystallinâ, in quâ vesiculæ etiam sunt, sed pure turgidæ, seu ex plurimis pustulis suppuratis in unam majorem collectis effictæ: in pemphigo bullæ sunt avellanæ circiter magnitudine, quandoque majores, rarò minores, fero dilutè flavo turgidæ.

Eum morbum novum esse facile crediderim, cum hujus nulla distincta apud Græcos, Arabesve inveniatur historia; non ita tamen rarum esse, quin eum sexies saltem observaverim.

1. *Pemphigus major* Christophori Seligeri; *febris vesicularis catarrhalis* Delii *amænit.* *Hydatides* Car. Pisonis *observ.* 147. 149. ubi descriptio

MORBORUM, CLASSIS III. 383

morbi. Est morbus pyrexia acuta continua stipatus, in quo altera, vel tertia die ampullae seu vesiculae pellucido-flavescente sero turgidae per cutem oboriuntur nucis vel avellanæ magnitudine, quibus ruptis & effuso sero succedunt amplae maculae atro-rubrae, crustis epidermidis nigricantibus circumdatae: morbus intra duas septimanas terminatur: primum illum observavi anno 1725. in Nosocomio Monspeliensi apud militem, cui in febris acutæ continuæ initio, numerosae in abdomine & femoribus exoriebantur vesicae hemisphaericae, pellucidae, in ambitu rubrae, quibus correptus fato cessit. Hujus morbi nomen se ignorare fatebatur ill. D. Deidier, atque eum *vesicularis morbi* nomine indigitari posse. Deinde pluries eundem morbum in mendicis & pauperibus nosocomii generalis observavi, inter quos bis vidi *pemphigum apyretum*, ita ut hoc commune sit exanthematicis, ut pesti benignæ, variolæ benignæ, aut saltem lymphaticæ, quasdam species sine notabili pyrexia prodire. Curam vide in *amænitat. medicis* ill. Delii *decad. 1. casu 9. pag. 71.*

2. *Pemphigus Castrensis* D. Thiery *Medic. experimental. pag. 134.*

Regnabat, ait ille celebris Medicus, anno 1736. Pragæ morbus valdè contagiosus, adversus quem artis Medicæ præsidia nulla proderant; ferocia morbi omnes methodos eludebat. Magnus hujus urbis Clinicus tandem considerans vesiculas avellanæ magnitudine per cutem erumpentes, ipsas cum vesicatoriorum phlyctænis affines esse percepit, suspicatusque idem esse genus fermenti acris quod has vesiculas excitaret, atque illud quod cantharides suppeditant, unde acetum bezoarticum ægris suis præscripsit & omnes salvos fecit, inte-

rea dùm vix unus alii Medicis commissus mortem evadebat.

3. *Pemphigus Helveticus* Dan. Langhansii *act. Helvetic. vol. 2. pag. 260.*

Brevis delineatio morbi qui anno 1752. in valle Simmiâ epidemicè grassatus est, à Dan. Langhans M. D. Zurich.

Peculiaris morbus epidemicus à nemine huc usque neque observatus neque descriptus, exeunte hieme præcedente exortus fuit, qui per totam æstatem æquali vehementiâ duravit, ita ut omnes, qui eo corripiebantur, obierint.

Contagiosus omninò est; quoties unicum ex totâ familiâ invadit, reliqui ex eâdem familiâ omnes brevi post afficiuntur; is nulli alteri morbo comparari potest, quàm syphilidi, sed eo discrimine quod pemphigos intra diem, syphilis ne quidem intra annum lethalis evadat.

Invadit cum dolore levi, tensivo, vix perceptibili in faucibus & externè pone aures usque ad thoracis partem anticam, cum horrore, nausæ, frigore, ut in febribus intermittentibus, sed nullus calor aut æstus vel levis tantùm, subsequitur. Collum externè plerumque intumescit, internè in faucibus, circa uvulam & pharyngem, bullæ, aut pustulæ magnitudine nucis avellanæ circiter, sine magno dolore oriuntur, quæ ichorem flavum, odoris valdè ingrati in se continent; sæpè & in aliis corporis partibus, ut in inguine, inter femora & pudenda, in digitis, in labiis, &c. enascuntur, è quibus vel spontè ruptis vel lanceolâ incisis, ichorosa materies exstillat.

Die secundo, tertio, vel quarto collabuntur pustulæ in faucibus, earum loco apparent frustula albida; æger anxietatem sentit in thorace,
tumor

tumor externè in collo incipit evanescere, vel increfcere & in abſceſſum degenerare, quo ægro, ſi citò aperiatur, vita ſervatur, at ſi priuſquam colli tumor aut penitus evaneſcat cum puſtulis faucium, aut abſcedat, gravitas in pectore ſentiatur, pereunt ægroti inſtar eorum qui à rupto empyemate ſuffocantur. Quidam à retropulſâ puſtularum materie ſubitò expirarunt ſine ullâ antea prægreſſâ ſuppuratione.

Quoties venenofa illa materies febrili quodam impulſu ex faucibus in externas corporis partes protruditur, æger ab omni periculo liberatur. Sic morbum ſolvit abſceſſus in glandulis inguinalibus, axillaribus, parotidibus, maxillaribus, œſophagæis, exortus. Idem præſtant veſiculæ in partibus externis prodeuntes, ſæpè digiti manuum veſiculâ quadam circumdantur, in quâ venenum totum colligitur & ex quâ tandem expellitur. Incolæ credunt hoc venenum à nebulis hanc regionem antea infeſtantibus originem traxiſſe: familiaris illis eſt potus ſpiritûs frumenti, ceraſorum, &c. cibus eſt caſeus acer & pinguis.

Curatio. Præmiſſâ unâ aut alterâ largâ phlebotomiâ, amplum veſicatorium ſincipiti applicabatur, collum cataplaſmatis ex lacte paratis omni bihorio renovandis involvebatur, ſimul æger ſudorificum ſumebat ex oxymelite ſcillitico, & helleborato ana drach. ii. mellis roſati & ſpiritus nitri dulcis ana drach. i. ſuperbibendo aquæ ſcordii unc. iii. mixturæ ſimplicis ſ. camphoræ ſcrupul. i. hinc ſudor copioſus ſero lactis vel infuſo ſalviæ ad ſex horas promovendus. Sequenti die tumores externi, & puſtulæ oris evaneſcere ſolent, alterâ die pulvis reſolvens ex ſale ammoniaco & nitro propinatur cum hauſtu largo

infusi salviæ, nocte sequenti theriacæ dosis cum aquâ scordii hauritur, unde sudores profusi & æger sic restitutus post aliquot dies sale sedlicensi purgatur.

4. *Pemphigus Indicus* Bontii de medicina Indorum, observ. ultimâ. *Bullosa febris cum dysenteria* Morton, pyretolog. appendic. pag. 163.

Hanc speciem comitatur apud Indos febris maligna cum dysenteria: observavit etiam in amphimerinâ epidemicâ ab anno 1658. ad 1691. vesiculas aqueas per collum & pectus sparsas Bontius.

Extractum croci & opii à Bontio commendatur.

5. *Pemphigus Brasiliensis*, *Observations curieuses sur la Physique* tom. 1. 1730. Le P. Bougeant J.

Tactus colubri bicephali apud Brasilienses, etiam mortui, excitat hanc speciem, quam ipse passus est & expertus D. Couplet Academ. Reg. Parisin. Socius; vesiculæ scilicet ipsi erupere aquâ flavescente turgidæ, quæque tres menses duravere.

Num ad pauciores species reduci debeant hujus generis morbi aliis indagandum relinquimus.

IV. *Rubeola*, la Rougeole. Sic primitus nominata à traductoribus Hali Abbatis *practicæ libr. 3. cap. 1. de Variolæ & Rubeolæ medelâ. Morbilli* à Latino-Barbaris in plurali dicti quasi parvi morbi. *Blacciæ* Aaronis interpret. *Asafin* Castell. *Lex. Roseola* Castelli *Lexic. Medic.* nec non *Alureschin Maahah* Arabum, ex Golio.

Cognoscitur ex papulis pulicum morsus æmu-

lantibus, asperis, in squamulas furfuraceas
abeuntibus, quam eruptionem præcessit tussis sic-
ca, sternutatio, lacrymatio & febris catarrhalis.

1. *Rubeola vulgaris* Pientis. *Rougeole ordinaire.* *Morbilli Regulares* Sydenhami ann. 1670.
febris morbillosa Frid Hoffmanni.

Infantes infra & supra septimum annum maxi-
mè adoritur; in eâdem urbe nunc à septentrionali
ad meridionalem plagam vel reciprocè progredi-
tur epidemia, sæpius terminanda intra sex menses.

Morbus intra octo dies desinit, verum aliis
morbis sæpè pejoribus viam sternit.

Præludium est catarrhale, primo scilicet die,
rigent, horrent, calent, & frigent alternatim;
secundo die febris major, ægritudo vehemens,
sitis, inappetentia, lingua alba, humida, tussicala
ficca, capitis & oculorum gravitas, somnolentia
perpetua, coryza, oculorum splendor, humi-
ditas, aut lacrymatio cum sternutatione, palpe-
brarum deinde tumore, vomitu, diarrhoeâ, dejec-
tione in dentientibus viridi, omnia ingravescent
usque ad eruptionem: quarto die eruptio fit,
maculæ scilicet parvæ, rubræ in fronte & facie
pulicum morsibus persimiles in corymbos con-
gestæ, in singulis succrescent papulæ tactu, non
visu discernendæ, quæ dein pectus, ventrem,
& artus afficiunt, in quibus maculæ sunt tantum
non prominentes, sed latiores & magis rubræ quàm
in facie. Eruptione factâ, nullus vomitus, sed
tussicula & febris ac dyspnœa intenduntur, de-
fluxio in oculos, somnolentia & inappetentia
perseverant.

Die sexto frons & facies asperascunt, pus-
tulis exsiccatis dùm in reliquo corpore papulæ
rubicundæ permanent.

Octavo die in facie evanescunt & in reliquo dein corpore. Nono die papulæ totius corporis in farinam tenuem atram abeunt, sed febris, dyspnœa, & tussicula quandoque augentur, non ita tamen ac in malignâ rubeolâ.

Si quarto die superveniat phrenitis, malum, in quo casu pulsus est exiguus, & hyrudines temporibus feliciter admoventur.

Si verminosos rubeola aggrediatur, statim lumbrici fursùm & deorsum egrediuntur omnes, vel saltem à catharticis & emeticis, deinde nulum lumbricum videre est.

Circa finem rubeolæ, si crescat febris & ardens evadat cum siti intensâ, malum. Cathartica, phlebotomiæ, ptisanæ emulsionatæ vix profunt.

Post vomitiones viridescentes superveniunt diarrhœa aut dysenteria, quæ finitâ rubeolâ perseverant; hæ catharticis & absorbentibus resistunt, phlebotomiæ verò cedunt.

Rubeola per se rarò summi momenti est, verum morbi eam sequentes sæpè funesti.

Dantur rubeolæ benignissimæ quæ vix tres vel quatuor dies infantes lecto addicunt & fere sine febre ex tussiculâ siccâ & maculis rubris tantum se produnt, quæque uti variolæ benignæ soli naturæ commissæ, brevi sanantur, maxime quæ sunt sporadicæ.

2. *Rubeola anomala; Morbilli anomali* Sydenhami cap. 3. ann. 1674. pag. 143. *Morbilli epidemici & maligni* Mortoni de febr. inflammatoriis cap. 3. *Rougeole maligne.*

Differt à regulari seu benigna 1°. quod eruptio seriùs fiat quam in benignâ, scilicet à 5°. ad 7um. diem, imò juxta Sydenhamum quando-

MORBORUM, CLASSIS III. 389

que ociùs seu ante quartam diem ; 2°. Quod gravia sint tum præludii tum eruptionis symptomata ; 3°. Quod non ita à facie exanthemata , sed potius ab humeris & trunco incipiant ; 4°. Demum sequelas periculosiores adducit. Symptomata ante eruptionem sunt rigor , oscitatio , pandiculatio , virium prostratio , nausea , vomitio , jactatio inquieta , vertigo , cephalalgia , lumbago : morbis gravibus hæc communia , sed & sunt exanthematicis istis magis propria ut pulsus frequens & exilis , respiratio frequens & brevis , hypochondriorum oppressio , urinæ pallidæ , sopor , subsultus tendinum , spasmi , deliria cum oculorum rubedine , aquositate , palpebrarum gravitate , puncturâ cutis dolorificâ ; angina etiam accedit cum raucedine clangosâ , tussi molestâ , ferinâ , in quâ pueruli veluti suffocantur , ingesta evomunt , nigrescunt facie ; cum autem post tam acrem luctam eruptio facta est , febris malignitatem suam partim deponit , morbus in statu est , & homotona febris usque ad exsiccationem papularum , quæ tamen non semper in farinam abire visæ sunt Sydenhamo. Eventus autem hujus speciei sæpè est tristis & funestus , nam papulis recedentibus febris & dyspnœa intenduntur ; datur *peripneumonia morbillosa* , in aliis verò *diarrhœa morbillosa* , quæ non est innoxia ut sæpè fit in benignis , sed acris , dysenterica , aut torminosa , quandoque tussis , dyspnœa , & febris hecticam accersunt , alias succedit phlegmatia & *anasarca* , sæpiùs ophtalmia. Differt Rubeola 1°. ab scarlatinâ per intervalla angulosa , quibus in pectore potissimum separantur corymbi papularum rubeolæ , cum in scarlatinâ est uniformis veluti rubedo , quasi vino rubro perfusa foret cu-

tis; 2°. à purpurâ seu petechiis, quia maculæ petechiales sunt ex ætate circulares: verum rubeolofæ sunt magnitudinis & figuræ incertæ, variæ; unde etiam, 3°. ab incipiente variolâ discrepant: variolæ enim nascentes maculas exiguas sed rotundas referunt; in purpurâ scorbuticâ maculæ sunt lividæ, non sanguinei aut scarlatini ruboris, ut in rubeolâ & scarlatinâ, atque incipit circa tertiam diem in benignis. In malignis quidem rubeolis color papularum à rutilante recedit, sed acuties symptomatum eam à purpurâ scorbuticâ satis determinat.

Quæ Morbillis superveniunt aut succedunt peripneumoniæ, anginæ, tusses, diarrhœæ, anasarcæ, ophtalmiæ, phthises &c. vulgari methodo resistunt, & propriam rubeolæ curationi afinem exigunt.

Curatio Sydenhamiana.

In adultis regimen calidum pejus est quàm in infantibus maximè in pituitosis, frigidulis, inde enim livescunt & dein nigrescunt exanthemata.

Æger se contineat in lecto saltem per biduum, post primam eruptionem; decocti pectoralis cum syrupo variolarum & capillorum veneris, sumat uncias tres vel quatuor quartâ quaque horâ, intermediis jusculis, ex eclegmate cum oleo amygdalarum, syrupis bechicis & saccharo paratis, sæpiùs lambat, dùm tussis urget, singulis noctibus sumat paregoricum usque dùm convalescerit.

Papulis evanescentibus, febris, dyspnœa, peripneumonia si superveniant, indicantur phlebotomiæ cum decocto pectorali & eclegmate,

circa diem duodecimam ab invasione purgetur æger.

Methodus Barbeyraciana eadem est in rubeolâ ac in variolâ, ita ut ineunte rubeolâ si pulsus plenus sit & æger plethoricus, à phlebotomiâ initium ducitur, dein primæ viæ ante eruptionem, imò post eruptionem expurgentur, atque in pituitosis, frigidisque per diaphoretica, cardiaca eruptio promoveatur, sustineatur; cum econtra ex Sydenhamo bechicis tantum insistendum, & non nisi duodecimo die purgandum sit. Cathartica eò magis indicantur cum verminosæ aut putridæ febris signa simul se produnt, quod aliquoties vidimus.

3. *Rubeola variolodes; Rougeole boutonée; Febris lenticularis Boneti Polyalth. Variolæ hermaproditicæ Fehrii.*

Est ea species Parisiis familiaris, in quâ post præludia morbillorum, scilicet tussim siccam, coryzam, epiphoram, &c. superveniunt papulæ acuminatæ multò majores quàm in rubeolâ vulgari, quæque vestigia sui relinquunt; an verò ad variolam referenda sit, dubito, quippe notum est variolam etiam mali moris non rarò incipere à catarrhali affectu seu tussi, lacrymatione, oculorum splendore, uti rubeola vulgaris. De his vide Vandermonde 1758. jul. pag. 81. Buxiere observavit Rubeolam variolodem cujus eruptio vel præcedebat vel immediate consequabatur variolam benignam in iisdem subjectis, sed in hoc distincta est variolodes à lymphaticâ, quod apud eos qui paucas variolæ pustulas habuerant, pustulæ rubeolæ variolodis in farinam facescebant, cum lymphaticæ variolæ pustulæ intra diem circiter in suppuratum abeant.

392 GENERA ET SPECIES

relictâ quandoque cutis foveolâ. Hæc est eruptio quæ pro variolâ recidivâ apud plurimos habetur, non secus ac variola lymphatica.

4. *Rubeola anginosa*, Essais d'Edimbourg, Tom. 4. pag. 617.

Curatio Rubeolæ.

Methodus D. Gontard *Diar. Medic.* 1758. p. 338.

Non eadem methodus in variolâ & rubeolâ debet adhiberi; in rubeolâ scilicet maximè apud adultos, post unam alteramve phlebotomiam, five eruperint five non papulæ, vomitus est excitandus, & dein alternis diebus purgandum, interpositis bechicis, ac vespere anodynis pro diversis circumstantiis. Sæpissimè post emeticum papulæ ubertim erumpunt, & ferè semper tertiâ post eruptionem die, papulæ, febris, omniaque symptomata evanescunt; inter emeticum & catharises sequentes phlebotomia pro circumstantiis iterabatur; si pulsus mollis, parvus, dissuaderet, phlebotomiæ, emetica & dein catharises repetitæ sufficiebant, quod numerosis observationibus Auctor confirmat. Hanc ego methodum dudum secutus sum, maximè cùm rubeolosos vermibus scattentes curarem.

V. *Miliaris*, le Millot, maladie miliaire, la Miliare; *Febris miliaris* & *Morbus miliarium* Allioni, *Traçtatio* 1758. 8. *Purpura alba*; *Purpura puerperarum*; *Febris puerperarum miliaris*; *Febris purpurata*; *Purpura maligna*; *Purpura miliaris*; *Febris vesicularis* diversorum Auctorum;

MORBORUM, CLASSIS III. 393

der Friesel Lipsiensibus ; Gallis *Pourpre blanc* , *Millet* ; Taurinensibus *Miarola* ; *Febris effersa* Zacuti Lusitani ; *Peticularis culicaris* Petr. à Castro.

Genus est morbi inflammatorii , seu febrilis exanthematici , in quo minutæ , rubræ & milii granis æquales pustulæ per cutem sparsæ occurrunt , quæ cito in vesiculas fero plenas evadunt , grano milii non majores , pellucas vel lacteas.

In *scarlatinâ* æquali rubore tota cutis perfunditur absque pustulis.

Rubeolæ pustulæ in pectore , facie promptè agminatim prorumpunt , nec in vesiculas abeunt , & majorem ruborem faciunt quàm miliaria.

Præterea sudor olidus , symptomata convulsiva , pulsus contractus , urinæ aquosæ , exigua febris ante eruptionem hoc genus ab aliis distinguunt.

Morbus hic anno 1750. Lipsiæ primùm observatus est , qui totam Germaniam , Angliam , Helvetiam , Sabaudiam , Longobardiam hodiè per intervalla afficit , nec adultis parcat.

1. *Miliaris benigna* ; Allioni *simplicissima* ; *Purpura rubra* Germanorum ; *Febris miliaris* Hamiltoni ; *nova Febris* Sydenhami , *Schedula*.

Ante eruptionem primâ die

Horror sine calore insolito sequente , caput vix dolet , febris lenissima , pulsu depresso , duriusculo , urina sana , nullus dolor , nec sitis , appetitus viget , sudor importunus.

Secundâ die pulsus celerior , urina aquosa , metus & tristitia , scrobiculi cordis compressio sus-

piria cogens, subitanei motus involuntarii, sensus in digitis stuporis cujusdam pungitivi *Grans* dicti, somnus interruptus spectris, sudores acidum corruptum olentes assidui cum pulsu magis contracto.

Tertiâ vel quartâ die, rarò seriùs, vehementes sudoris impetus, alterni horrores & calores, præcedentibus puncturis, & non rarò pruritu in collo, pectore, dorso, raro in facie efflorescunt rubræ aut albentes minutæ pustulæ.

Post eruptionem.

Hæ pustulæ citò grandescunt, limpidò fero replentur, basi inflammata, ubi cutis plenior & tumefacta perferuntur, intra 30. horas ferè absolvitur eruptio, & tunc symptomata convulsiva mitescunt, evanescent, sudor perseverat, sed parcius, urinæ colorantur. Septimâ die pulsus mollis, æqualis, exanthemata exsiccantur, cuticula squamatim decidit.

Extispicia. Cadavera quæ miliari pereunt, citò intolerabiliter foetent & intumescunt. Bianchi phlogosem in utero puerperæ tantum invenit. Alionus verò venas cerebri cruore turgidas. Cadavera calorem diù servant, & sanguinem è naribus fundunt.

Cura.

In primâ periodo phlebotomia minimè pertimescenda est, febris, delirium in alterâ periodo phlebotomiæ non cedunt; imò convulsiones ab eâ, morsque accelerantur.

Emetica promptiorem non minorem eruptionem movent, ante eruptionem purgantia antiphlogistica, ut cassia, repetita, eruptionem utiliter retardant, imò prohibent, post eruptionem nocent.

MORBORUM, CLASSIS III. 395

Diaphoretica efficaciora in primo stadio eruptionem accelerant cum nocumento, in altera febrem & calorem adaugent perniciosè. Antiphlogistica acida, ut limonata, saccharata in primâ periodo, venenum corrigunt, in alterâ nocent. Diluentia, acescentia, emollientia profunt. Fotus tepidi emollientes ad pedes, artus, in secundâ periodo valde utiles sunt.

Vesicantia pulsum elevant, eruptionem sollicitant; ast in secundâ periodo perniciofa, nec in primâ multum profunt.

Convulsiones quæ pustularum eruptionem sequuntur, nec opiatis, nec antispasmodicis cedunt, disruptio vesicularum inutilis est.

Nimius calor lecti, cubiculi, regiminis maximè miliariam excitat in regionibus frigidis. Practicus Taurinensis eximius linteis aquâ tepidâ madidis corpus fovere consuevit ad papularum eruptionem promovendam.

2. *Miliaris maligna* Allioni n°. 76. *acutior*.

Ante eruptionem omnia ut in benignâ, sed symptomata convulsifica ab eruptione crescunt, & in benignâ mitigantur. Febris scilicet augetur cum pulsu celeri & contracto, circa meridiem, & noctu gravior est; urinæ multæ, tenues, aqueæ, lingua albida, arefcit, noctes vigiles cum somniis terrificis & cephalalgia distensivâ internâ; facies plenior, calet & inflammatur cutis, sudores minuuntur: tertio eruptionis die omnia graviora fiunt, febris ardet, pulsus durus, & celer, tendines subsiliunt, sudores evanescunt, pustulæ subsident, calor urens, cutis scabra fit, urina aquosa copiosissima, ægri inquieti, sitibundi, morosi, queruli, loquaces, quoquò versum se jactant, dein delirant, convelluntur; alvus hæte-

nus dura, jam biliosa foetida egerit; aliquis si re-deat sudor, hæc sævities erumpentibus iterum pustulis mitescit; sequenti die copiosiora erumpunt exanthemata, majoraque fiunt, primoribus jam exsiccari incipientibus; verum secunda exanthemata circa tertium diem eruptionis suæ novas & prioribus similes turbas excitant, mitiores tamen; accedent tertiâ imò quartâ exanthemata, donec stadium ultimum, seu declinatio accedat similis priori speciei; in hoc verò statu alvus liquida est, & biliosa foetida dejicere pergit cum borborygmis; urina interdum prodit albescens, ut ferum lactis, non subsidens & ardens. Salus ordinario non accedit, nisi post 14^{im}. & 20^{im}. diem; illa eruptio fit in certâ die per manipulos & cohortes, eaque suppressâ vel repulsâ, turbæ recensitæ revertuntur; typus verò vix definiri potest.

Si malum exitum prompte morbus habeat, hisce turbis comites accedunt delirium & convulsiones; scilicet ægri inquieti nullo situ se continent, torvo & defixo obtutu objecta per caliginem, aut duplicata vident. Loquaces etiam cum delirant aut caligant, se rectè loqui & videre pertinaciter asseverant; se ægros vix esse concedunt; magna est, rara & suspiriosa respiratio. Sunt qui repentè & sine causâ lacrymis & moerore se conficiunt, è lecto surgere tentant, ad motum omnem prompti, ingesta vomunt, in astantes etiam expuunt, adde strepitum potûs cum deglutitur; hinc jactationes in convulsiones abeunt, imò in eclampsiam, & stertore adveniente, pulsuque deficiente, mors advenit. Quò numerosiores pustulæ & præcociores, eò finis funestus promptior est.

3. *Miliaris recidivans* Allioni n°. 82. aliis diuturnior.

Hæc est malignæ varietas, sed quæ in longius tempus distrahitur, in quâ pustulæ propter cutis densitatem, aut lymphæ visciditatem non benè efflorescunt, aut in cute ipsa subsident, aut retrocedunt; tunc enim morbus diuturnior evadit, recidivam alio tempore daturus, valetudine lentè redeunte, interdum & mors sequitur; sed paulò diversâ ratione morbus procedit.

Si itaque pustulæ non elevatæ sint, sed tantùm rubor aliquis cum minutissimis pustulis in cute conspiciatur, & profundius hæreat venenum, pulsus velocitas tanta non est in hoc stadio secundo, sed altitudo & frequentia inæqualis, aliquando penè intermittit; urinæ nunc tenues, nunc coloratæ, sæpiùs turbidæ, parvæ; calor insignis, non tamen acerrimus; tendines continuò subiliunt; lingua tremula, delirium & identidem convulsiones: hæc dein paulatim mitescunt, sudore viscido, foetido oborto, qui & majores aliquot vesiculas & pustulas varorum instar majusculas affert.

Aliquando verò post hunc statum jam descriptum ægri in soporem incidunt, assiduis tendinum motibus aut convulsivis ructibus detenti, stupidi, obliviosi; lethargici evadunt, & demùm post varias convulsiones stertore lentè accedente intereunt.

Hæc varietas, si ægri revalescant, reverti solet anno subsequente, eodem tempore quo primùm accessit; mulieribus id sæpè accidit post quodlibet puerperium, & sæpè relinquit dispositionem ad sudorem, furunculos, memoriæ debilitatem, summam proclivitatem ad timorem, hysteriam; accedit rheumatismus, sanguis extractus in secundo stadio post sudores est coccineus & sine sero;

ante sudores gelatinam concretam, & paucum serum habet.

Duratio hujus varietatis est circiter trium septimanarum, cum maligna ad duas utplurimum excurrat, & benigna post septimanam citò terminetur.

Dantur plurimi morbi miliares, seu quos venenum miliare excitat & fovet, qui proinde à miliari larvatâ procedunt, ut synochus, amphimerina, tertiana, peripneumonia, pleuritis, cyananche, erysipelas, ecclampsia, odontalgia, tussis, coryza, sternutatio, apoplexia, trismus, melancholia, crampus, ischias, arthritis, quæ omnes species curam generi propriam & miliari communem simul exigunt; sed illi morbi quos hoc venenum proteiforme excitat, evanescunt, aut mitigantur factâ eruptione miliari. Si verò hi morbi non recedant eruptis miliaribus, tunc signum est morbum esse complicatum, seu à duobus distinctis principiis pendere, ut arthritis, peripneumonia, synochus, purpura, variola, rubeola, quæ cum miliaribus exanthematis complicantur; primos morbos vocabimus miliarios, id est, à veneno miliari latente excitatos.

Prognosis miliaris in genere.

Periculum respondet, 1°. veneni copię; 2°. humorum visciditati; 3°. cutis densitati; 4°. irritabilitati.

Robusti, sanguinei, strigosi, herpetici, podagrici, bibones vini, melancholici magis periclitantur, quàm feminae molles & viri laxi, imbecilli, hydropotæ, blando sanguine donati.

Si abeuntibus symptomatis convulsivis, pulsus

mollis, & amplius reddatur, pustulæque grandescant multo fero plenæ, bonum. Cephalalgia ante quartam diem evenescens, maximè in sanguineis, malum.

Pulsus contractus, post eruptionem contractior, cum tensione & frequentia crescente convulsionem & perniciem portendit.

Sudores quò magis diffusi & præcoces, eò peiores, maximè si pulsus unà sit valdè contractus.

Urina, quæ citò ex rutilâ fit aquosa aut constanter aquosa, mala; albescens, ut serum lactis, longitudinem morbi denotat.

Stupor pungitivus *Grans* dictus in plurimis locis magnam veneni copiam arguit; sed si leves sint cum urinis aqueis, sudoribus, pulsuque contracto, perniciosum est signum veneni copiosi, & erumpere non valentis.

Eruptio quò citiùs advenit, eò pejus. Quæ tertio, aut quarto die exeunt pustulæ, sæpè sunt septimo & octavo die lethales, minùs funestæ quæ sexto die accedunt, seriores etiam tutiores; quò citiùs apparent pustulæ, eò morbus diuturnior & magis recidivus.

Minutæ pustulæ mali ominis sunt, si multæ fuerint: malæ quæ erumpentes non pungunt, sed pruriunt, eas recedere pessimum, tum ægros vomere, mala videre, cum strepitu deglutire, singultire, loquaces balbutire, pessimum.

Quò copiosiores & prominentiores pustulæ, eò promptior, iis subsidentibus, mors accedit; quæ modò subsident, modò efferuntur, longam ægritudinem significant.

Post eruptionem fortiter vexantia symptomata convulsiva ominosa sunt. Si æger maximè timeat, spem abjiciat, territus expergiscatur, periculosum.

Cutis ab eruptione non tumefacta, vel ex epistemicis, aut cucurbitulis non affecta, malum est.

Convulsiones, quæ morbum inchoant, aut eruptionem præcedunt, benignæ: quæ pustularum subsidentiam sequuntur, exitiales.

Stillæ sanguinis è naribus quovis tempore funestæ. Sanguis extractus si continuò coccineus est sine fero, malum. Si morbo soluto cutis desquamatio nulla, aut pauca, persistentibus symptomatis convulsificis, recidiva expectanda.

4. *Miliaris Boïa*, *Miliaire de Cusset en Bourbonnois* par M. de Brest Med. *Diar. Med. Jun. 1756.*

Pustulæ hujus morbi sunt vesiculæ 6^a. die erumpentes post cephalalgiam, astheniam, febrem acutam, nauseas, vomitiones, agrypniam; eruptionem anteivere plebotomia, emetica, die septimâ pulsus parvus, frequens, variabilis.

In paroxysmis pulsus vegetus, ita ut septemdecim phlebotomiæ intra 23. dies celebrari potuerint, delirio tamen crescente, accessere parotides, hæmorrhagia narium larga, longus agon, mors.

Nulli ætati, exceptis senibus, nulli sexui parcat.

Methodus Hamiltoni non feliciter cessit.

Methodus typhi vulgaris paucissimos liberavit.

Temperamenta debilia, delicatula, faciliùs evadabant.

5. *Miliaris critica* Guilbert. *Diar. Med. 1756. Jun.*

Ab arsenici pravis effectibus ægrum liberavit tandem miliaris desquamans totum corpus ægri.

Ab arsenici drachmis duabus ore assumptis à viro vinolento, fermè phthifico supervenere vomitio, pulsus frequens, debilis, convulsivus, irregularis,

irregularis, respiratio laboriosa, suspiriosa, obtutus ferox, oculi prominentes, lacrymosi, lacrymis genas corrodentibus, facies convulsa, vox tremula, lingua arida, labia maculis nigris adusta, ardor viscerum, sitis inexhausta, meteorismus ingens, dejectio anum adurens, involuntaria, sudor foetidus, ischuria, paraphrosine; ea per sex dies permansere, assumptis affatim oleo, lacte, jusculis adiposis, mucilaginosi. Sextâ die eruptio miliaris copiosa universalis priora symptomata sedavit, per quindecim dies identidem renovata eruptio, sudoribus excitatis, ulceribus ad talos fluentibus, demùm squamæ farinosæ cutis delapsæ sunt, & lacte assumpto convaluit æger, excepto quod debilior sit, tremore universali & ophtalmiâ laboret.

6. *Miliaris lactea; Miliare maligne laiteuse*, Puzos, *Traité des accouchem.* pag. 378. *Eruption laiteuse à la peau.*

Miliaris puerperarum est alba, pustulis aciculæ capita æquantibus, per pectus, abdomen, collum respersis cum pruritu importuno, & inde quandoque pervigilio, non turbatis inde lochiis, epidermidis desquamatione, feliciter terminatur; hic affectus æstate sæpiùs quam hyeme accedit, à stragulis densioribus fovetur; aëre liberiori juvatur puerpera, &c.

Varietas hujus speciei est eruptio miliaris febre, calore urenti, & manuum, digitorumque tumore cum pustulis stipata; cum pustulæ crescunt, decrescit febris & cutis tumiditas, fit effusio sub cutem panaritio similis, quæ maturata foras effluit sine dolore & periculo; verùm miliaris verè lactea maligna est, eruptio tardè procedit, intereaque febris & cephalalgia vigent, febris initio medio-

cris, lochia serosa, remissiones in febre dantur; sed post aliquot dies caput incalescit, ægra obscurè delirat, somnus inquietus, eruptio languet, febris acuta continua evadit, lochia supprimuntur, & ægra in periculo versatur, quod prævertere oportuit ope diætæ severæ, lenium diaphoreticorum, de quibus, dùm de miliari puerperarum.

7. *Miliaris nova febris Sydenhami* *Schedula monitoria de novæ febris ingressu*; est ea species quæ anginosæ initio affinis videtur, sed ad carum & phrenitidem sponte aut levi datâ occasione vergit, & initio pulsus sano similis est.

Æger per vices calore & frigore tentatur.

Paroxyfmi parùm regulares quotidie versus noctem ingruunt, initio caput & artus dolore vexantur, cum tussi, dolore colli & faucium, quæ symptomata eò minora sunt, quò magis tempus recedit ab hieme.

Sanguis pleuriticorum sanguinem æmulatur.

Lingua est alba undequaque, & crustâ asperâ tegitur, humida tamen: sudores sunt insalubres, non critici, si æger jugem in lecto decubitus servet, à fortiori si regimine calido utatur; febris carum accersit, aut phrenitidem, sed in quâ tranquillè delirat, incongrua subinde effutens: ab eodem regimine petechiæ & pustulæ morbillosæ, sed quæ in squamas non abeunt, efflorescere solent; lingua fusca & sicca evadit, sudores proliciuntur effusi sine levamine, ubi vero phrenesis invaluit, pulsus nunc citatior est, nunc tardior, demùm inordinatus evadit, subsultusque membrorum mortem prænuntiat.

Hæc febris est simplex sanguinis inflammatio, quæ tamen paucis phlebotomiis, sed aliquot ca-

tharticis , julapiis refrigerantibus , & abſtinentia à lecto per diem compescenda eſt.

Phlebotomia repetatur, ſi dyſpnœa , cephalalgia tuffis intendantur , epipasticum nuchæ applicetur, cathartica mediocria alternis diebus uſurpentur ad tertiam circiter vicem ex infuſo ſennæ , rhei in decocto tamarindorum , additâ mannâ , & ſyrupo roſarum ſolutivo , die purgationis ſomniferum veſperè , non verò aliis diebus præſcribatur ad vitandum ſoporem caroticum , quem agitatio ſanguinis ſecus excitare poſſet.

Aphtæ , ſingultusque ſi ſuperveniant , nullum periculum inferunt , quæ ſi non ſpontè recedant , fugantur uſu kinkinæ cum ſyrupo papaveris rhæados , modò æger è lecto ſurgat , vel ſi debilis ſit , veſtitus & capite elato ipſi incumbat , quod per morbi decurſum obſervandum eſt.

Diebus à purgatione liberis , æger ſumat vel electuarium è confervis lujulæ , kinorhodonis , berberidis , groſſulariæ & cremore tartari cum ſyrupo limonum ter in die , vel toties ſumat julapium ex aquis portulacæ , lactucæ , paralyſeos , ſyrupo de limonibus & violarum , vel utatur limonatâ pro potu ; ſi ſudores nocturni accedant , caveat æger ne plus vel minus tegatur ſtragulis , quàm cum ſanus erat ; victus ſit ex cremoribus avenæ , hordei , decocto albo , & poſt ſecundam purgationem juſcula ex pullo , vitulove permittantur. Febre ſubactâ modò in intermittentem non abierit , vinum ad vires reſtaurandas permittatur.

8. *Miliaris ſudatoria , la Svette miliaire ; Fièvre putride maligne , appelée la Svette , qui a regné à Guiſe durant l'été de 1759. par M. Vandermonde Journal , Avril 1760.*

Præſudium. Gaſtrodynia gravativa , laſſitudo ;

cephalalgia gravativa vel tensiva, pectoris oppressio, dyspnœa suspiriosa, fervor corporis accedit, sudor acer, copiosus, sæpè accedunt nausæ, oculi scintillant, facies accensa, lingua alba humida, polydipsia, pulsus frequens, undosus, subrenitens.

Augmentum. Post dimidiam diem pruritus ferinus, pustulæ sphaericæ miliares, densissimæ, semine synapis non majores, anxietas & agitatio; dein foetor oris & perspirationis putridus, alvus stricta sæpiùs, quandoque diarrhœa ferosa putris, pervigilium, delirium, urina, nunc cruda & copiosa, aliàs pauca & rubra.

A secundâ ad tertiam diem, pulsus durus, tensus, magnus, dyspnœa præceps, laboriosa, hinc sudores crescunt, pulsus debilitatur, vires musculares minuuntur, urina supprimitur, sanguis ex naribus, mariscis, utero fluit, & convulsio maxillæ ac tendinum mortem prænuntiat.

Constantissima symptomata sunt, 1°. sudor continuus & uber; 2°. eruptio miliaris; 3°. dolor acutus cardiæ; 4°. cum lassitudine universali, & 5°. pulsu duro, tenso, frequentissimo.

Duratio morbi cum lethalis est ad septem dies vix excurrit; cum natura victrix est, ad 14. extendi solet & ultrâ.

Epidemia est aggregatum morborum diversi generis, sed ab eodem viru miliari & putredine synochali pendentium; combinatæ siquidem sunt in miliari sudatoriâ synochus putris cum miliari morbo; ast in epidemiâ eadem intercurrent, ut pleuritis, diarrhœa, tertiana, amphimerina, menorrhagia, hæmorrhagia narium vel ani, erysipelas, &c.

Subiecta hujus morbi adulti robusti, laboriosi,

MORBORUM, CLASSIS III. 405

fusci, non senes, nec infantes, tempestas media, æstas, aër impurus.

Partes miliari eruptione exasperatæ, pectus, abdomen, extrema. Hic morbus ab ephemera sudatoria genere diversus, licet nomine Gallico idem sit.

Curatio infelix, si ultra biduum triduumve diferatur; si cardiacis, sudorificis, vino utantur ægri sudoris sustinendi aut provocandi gratia.

Diarrhœa sudoribus juncta initio morbi, lethalis, nisi maturò antiseptica & mucilaginosâ adhiberentur, non phlebotomia nec antiphlogistica.

Qui ritè tractati ex gravissimo morbo subito convalescentes sibi videbantur, febre & symptomatis ante signa coctionis, sedatis, sequenti die phrenitide correpti, convulsi moriebantur; qui robustiores erant, illos symptomata graviora & acutiora vexabant, illis promptiora auxilia necessaria erant.

Menorrhagia vel hæmorrhagia à tertia ad quartam diem dissolutionem sanguinis periculi plenam indicabat, sudor fetidissimus, tenuis, pustulæ atro rubræ, lethales à sudore copioso, & diarrhœa uberi, urina flammea fetens & pauca, cum pulsu undoso, parvo, conclamatum est.

Urina citrea cum copioso sedimento, pulsu molli, forti, elato, respiratione liberiori, sudores pauciores, minùs olidi, fitis minor, pustulæ pallidæ, cuticula squamosa vel farinosa, calor lenis, boni ominis erant.

Phlebotomia bis vel ter repetenda. Sequatur vomitio ope tartari stibiati magnâ aquæ copiâ diluti, simul ac gastrodynia permiserit. Si his

præmissis symptomata persistent, decoctum tamarindorum tartari stibiati grano acuat: symptomatis sedatis, limonata vel acetum in aquâ adhibeantur; sedatâ febre purgetur ex tamarindis & sale epsomienfi, in limonatâ tartarum stibiatum optimè purgabat.

Juscula ex vitulina carne cum borragine, buglossio, pistaciis; ptisana ex hordeo torrefacto, gruto.

Cum vires non permittebant phlebotomiam, acida & dein incrassantia mucilaginosâ conveniebant.

Ad sudores compescendos vapore aceti lectulus perfundebatur; ad diarrhoeam decoctum album, limonum syrupus, eccoprotica.

In delirio vena pedis secabatur, pulveres temperantes, clysmata; in summâ putredine kinkina, contrahierva, camphora cum acidis: in ascite secundario juscula ex radicibus fragariæ, foliis agrimonie, succis nasturtii aquatici, borraginis.

Cavendum à sudorificis & à vesicatoriis.

9. *Miliaris Germanica* Walthieri, *Medic. Germanorum* pag. 151.

1°. Invasio varia est.

A. Plurimi mense Januario friguerunt per plures horas; frigori successit magnus calor, redibat frigus cum calore alternans per duos tresve dies, dein cum æstu suo permanfit febris cum cephalalgia, dyspnoeâ seu angustia pectoris, pulsu non stricto, mox pleno, astheniâ notabili, polydipsiâ, agrypniâ, nausâ, aliis vomitione, urinâ per totum morbum sanâ, postremis diebus sudor.

B. Miliariis aliis intermittentem ultra septima-

MORBORUM, CLASSIS III. 407

nam mentiens, symptomata in paucis arthritica.

C. Miliaris apud plures pleuritidis *schema* fumpfit cum tussi feroci, urinâ rubrâ, horrore prævio, æstu subsequente, pectoris angustîâ, astheniâ ineffabili, intra septimanam aliquot extinxit.

2°. Progressus morbi.

A. Cephalalgia immanis, paraphrosyne, facies rubens, turgida, lingua sicca, polydipsia magna, tremor artuum spasmodicus.

B. In paucis maculæ petechiales pectoris, in aliis tantum minuta puncta rubra, quæ post biduum vel triduum evanescebant, tuncque miliaria alba per triduum succedebant sine desquamatione evanescentia; in multis miliaria 11^a. 15^a. vel 16^a. die apparuerunt.

C. Apud omnes ferè narium hæmorrhagia, diarrhoea per tres, imò octo dies continuata, quâ cessante miliaria exanthemata succedebant cum remissione tremoris & paraphrosynes.

Subjecta feminae præ viris, juvenes præ adultis, adulti præ senibus.

Principia, tempestas frigida, victus crudus, myasma acre, nervis infensum, contagiosum, aëris subita mutatio, quò major tremor, eò peior exitus.

Hæmorrhagia stillatitia narium moderata, & iterata omnia symptomata mitigabat, effrænis verò lethalis.

Paraphrosyne ultra triduum durans sive cum, sive sine exanthematis miliaribus non remittens, lethalis.

Sudor vel ephedrosis continua optima, siccitas cutis funesta, exanthemata vesiculosa, minuta quæ videri poterant, sed non increfcebant,

nec levamen in aditu afferebant, ea funesta.

Tussis ad septimanam durans, utilis, in hoc casu urina ab initio rubra & saturata circa diem quintam, vel sedimentum crassum, vel flocculos ad fundum vitri deponebat, clarâ supernatante urinâ; quibus nulla tussis fuit, urina erat sanæ similis.

Urina cocta cum sedimento sive criticæ similis, primis diebus morbi, pessimus erat nuncius.

Diarrhæa minimè metuenda, etiam si pertinax, modò non suffocata foret, seu remediis repressa.

Crusta Gelatinosa sanguinem extractum obducens salutem certò portendebat, sanguis dilutè ruber tenuis, minùs bonus.

Cophosis optimum in hoc morbo signum.

Erysipelas cum genarum, orbitæ oculorum, circa aures tumore, crisis optima cum ichore largo inde fluente. Pauci in genere defuncti sunt.

Praxis. Phlebotomia initio citra septimam diem, etiam fluentibus menstruis, absentibus adhuc exanthematis, mirè profuit.

In miliari intermittente simulante præscripsi emeticum ex ipecacuanha cum sero lactis acidulato, dein sanguis mittebatur, rursus ad ipecacuanha revertēbar, si opus foret, ut oris amarore & nausēa suadentibus; tartarum emeticum non benè successit.

In miliari Pleuritidem simulante cum tussi, sputo colorato præmissâ phlebotomiâ mixturam absorbentem & sudorificam præscripsi singulis trihoriiis ad cochlearia tria hauriendam, continuandam usque ad crisin.

Mixtura ex aquæ florum tilia & sambuci ana unciiis tribus; pulver marchionis, lapid. cancror.

MORBORUM, CLASSIS III. 409

matris perlarum ana scrupulo uno; stibii diaphoretici nitri tabulati ana scrupulo semiss. extracti croci gr. quatuor; sacchari perlati drachmis duabus, misce.

In progressu morbi cum febris est continua, sudores sunt diluentibus, minimè verò æstuosis ciendi aut sustinendi, ut infuso foliorum cardui benedicti; vel emulsionibus diapnoicæ, ac mixturæ temperantes sunt præscribendæ toto morbi decursu.

Datur v. g. ter in die pulvis ex cornu cervi philos. corall. rubri ana gr. viij. matr. perlar. stibii diaphor. nitri puri cinnabar. antimonii, ana gr. iii. olei distillati, ligni Rhodii, gutt. i. extracti castorei gr. semisse, m. detur cochlearim post pulverem.

Potus ordinarius sit decoctum lene radic. scorzonæ, cornu cervi cum pauxillo femin. fœniculi, juscula sint ex carne vitulinâ & bubulâ, vel substituantur panatellæ, & non gelatinæ nisi urgeat diarrhœa; hic pulvis & hoc julapium dantur exanthematis eruptis cum delirio, polydipsiâ, dyspnœâ &c.

Diarrhœa miliaris si sistatur, pedissequas habet febrem, polydipsiam, dyspnœam gravativam, cephalgiam gravativam, vel eorum augmentum; fovetur autem emulsionibus amygdalinis intra juscula, & decocto kinkinæ pro potu; posteris diebus compescitur pulvere pannonico cum pilulis de cynoglossa vel emulsionibus, quibus adduntur semina plantaginis, papaveris, crystallus montana, coralli rubri & cornu cervi ana gr. viii. pro singulis emulsionis unciiis: externè sacculi calidi avenâ tostâ semipleni abdomini admoti diarrhoicos debiles sublevant, miliariumque expulsionem sollicitant.

410 GENERA ET SPECIES

Miliaria in syphiliticis lentè procedebant, & per duas septimanas perdurabant subsequente cutis desquamatione; in hoc casu madorem continuum sollicitare opus est mixturâ ex aquis cordialibus unc. iv. aq. flor. tiliæ, acaciæ, sambuciana unc. i. matre perlarum pulveris marchionis ana drachma semiss. ebor. usti corall. rubr. ana scrupul. i. stibii diaphoret. scrupul. semiss. spirit. nitri dulc. gutt. xl. Sacchar. perlat. drachmis ii. dentur singulis bihoriis duo cochlearia, & sit pro potu ptisana ex scorzonera, cornu cervi, & semine foeniculi.

Cum post phlebotomiam, diarrhoea perseverat, nec febris remittit, persistatque *delirium* loquax, vel sopor profundus, nec miliaria eruptura est, transeo ad vesicatoria duo magna furis applicanda, atque inde intra biduum exanthemata efflorescunt & delirium evanescit, intus verò emulsio leviter diaphoretica adhibetur ex seminibus frigidis, sem. cardui mariae. papaver. cum aq. flor. acaciæ, sambuci, malvæ, add. ocul. cancror. citratos; corn. cerv. corall. ana scrupul. nitri gr. xxiv. &c. Sumatur quarta pars omni trihorio.

Vitentur essentiae, elixiria, omniaque spirituosae præter liquorem anodynum Hoffmanni, vel spirit. nitri dulcem.

Polydipsia exigit aquam frigidam aceto anaticis partibus mixtam pro collutorio, & si desit diarrhoea, detur serum lactis affuso vino albo præparatum.

Cephalalgiam mitigabat epithema ex aceto, aquâ rosarum & albumine ovi.

Alvi laxitas primis diebus ciebatur enematis, quibus deinde abstinebant.

MORBORUM, CLASSIS III. 411

10. *Miliaris Nautica*, *miliaire scorbutique*; *febris nautica* Huxham. *Morbus carcerum* Lind. *de scorbuto*. Est miliaris etiam purpurata ut prior, à quâ discrepat scorbuticis symptomatis combinatis; febris adest, eruptio copiosior in tibiis, sensim livefcit, nigrefcit, ut miliaris erysipelacea; sequuntur ulcera gangrænosa, faniosa, fordida, hinc spina ventosa, caries pertinaces sursum non deorsum in parte serpentes, gingivæ molles vix tumidæ, sæpè cruentatæ, maxillæ cariosæ, dentium lapsus, fitis continua, cutis ficca, urens; pulsus parvus, frequens; oculi sæpè fixi, quandoque errantes, torvi, vividî; æger inquietus interdum delirat, linguâ humida, tremula; hic morbus citò trucidat: si verò tardiùs, non minùs certò, ortâ per metastasim carie tibiæ infra genu, ibi ulcera cancrofa, summè dolentia, lethalia; Lind. Parum differt ab illa febris nautica Huxham. *de aëre, & epid. pag. 44.* ubi fusè de curâ agitur.

Differt miliaris carcerum & nautica ab amphimerinâ Hungaricâ per eruptionem miliarem erysipelaceam; fortè species nullæ sunt in his adhuc fixæ, quia venenum miliare cum purpureo & scorbutico combinari multis modis potest, aut nondum satis observatæ sunt differentia essentialia.

11. *Miliaris Purpurata*; *The Goal-fever* Germanis; *jail-distempers* Anglis; *febris carcerum* Huxham. *de aëre pag. 82.* Ludwig. *instit. n°. 150.* Pringle *dissertat. of the jail distempers.*

Febris est putrida contagiosa ac pestifera valde cum ingenti virium damno, maximâ præcordiorum oppressione, tremore, tendinum subsultu, vigiliis, delirio, linguâ nigrâ & sæpè ari-

412 GENERA ET SPECIES

dâ valdè, faucibus squalidis, halitu foetidissimo; pulsus vacillat plurimum, mox ab initio morbi idque vel in robustis, urina est plerumque lurida & vappida, sæpè subnigra & olida, rarò aliquid inest sedimenti, interdum verò continet furfurosa quædam inæqualiter sparsa; in statu febris erumpunt petechiæ atræ, sæpè papulæ aut pustulæ livescentes cum oleoso foetido sudore, pustulæ floridæ in morbi acme salubres; lividæ & subnigræ lethales; petechiæ semper malæ, alvus nigra, foetidissima, citissima plures sub finem abripit; phrenitis quandoque, alias carus sub ipso morbi initio accidit quibusdam. Si insciis his oborta est alvi dejectio, certissima secuta mors est, biduo vix exacto.

Hic morbus vix ullam tolerat phlebotomiam; primâ vice extractus sanguis est rutilus, valdè floridus, secundâ vice lividus aut niger non concreescens.

12. *Miliaris Britannica*, Diar. Med. Julii 1759. pag. 57. *Maladie contagieuse qui regne en Bretagne entre Brest & Rennes, surtout à Plénée depuis 1757.* par M. Moucet. *Febris inflammatoria, catarrhalis & putrida* D. Moucet.

13. *Miliaris puerperarum; Eruption laiteuse à la peau* Puzos. Gottlieb Ludwigi instit. clinicæ n°. 244. *purpura puerperarum*, ipsi dicta; *Miliaire des femmes en couche.*

Miliaris puerperis superveniens ut & aliis est vel alba, vel rubra; miliaris alba si tertio, quartove post partum die erumpit cum deliriis, æstu summo & aliis gravibus accidentibus, semper fermè funesta est, imprimis si sudor copiosus eam præcedit, si metritis cum sensu refrigerii in abdomine, si petechiæ cum miliari simul

erumpant, si verò febris cum largo fluxu materiæ foetidæ ex utero remittit, spes salutis aliqua superest.

Multò mitior est miliaris in puerperis, si rubra quinto, septimo, vel nono die demum erumpat, si symptomata mitiora sint, & lochia ex voto succedant.

Curationem videsis apud Puzosium, *Traité des accouchemens*, pag. 377. qui hujus duas species distinguit. Levia diaphoretica ex infuso theæ, croci, artemisiæ, chamæmeli, & oleum amygdalarum tantum suadet D. Puzos. in simplici, quæ sæpius à stragulis densioribus quibus onerantur puerperæ, ortum ducit.

14. *Miliaris Scorbutica*, Chr. Gottl. Ludwigii, *instit. clinicæ* n°. 230. *purpura scorbutica* ipsi dicta.

Miliaris scorbutica in corporibus quæ impuris humoribus scatent, sæpius sine febris evidenti, æstivo potissimum tempore accidit, non nunquam verò aliis levioribus morbis v. g. amphimerinæ catarrhali supervenit, in utroque casu semper chronica est, & ægros diù exercet, rubras ostendit pustulas & asperam reddit cutis superficiem cum pruritu multo, imprimis si corpora incalescant, cum hac morbi specie nec languor insignis, nec anxietas præcordiorum, nec alia gravia symptomata occurrere solent.

Causa in acrimoniâ feri posita est, quæ à falso & aromatico victu in corporibus sedentariis frequens est; potus copiosus calidus, abusus tabaci cum defectu exercitii, & alvi constipatione huic ansam præbent, diluente & non fermentato potu, cibis blandis, exercitio sufficienti in aëre puro, frictione & balneis multum solatii ægro affertur. Ptisanæ demulcentes ex scorzonera, chinâ, bar-

danâ , præmissâ phlebotomiâ & levi catharsi conveniunt , evitentur alexipharmaca , adhibeantur æstare aquæ acidulæ ; superato morbo balneis frigidis cutis roboretur. Ludwig.

Urina in hac specie valdè colorata cito foetida , si fervetur , crustâ oleosâ & salinâ tegitur , ægri torminibus laborant & feces foetidas ejiciunt , pulsus in hac febre rarius est & lentior quàm in sanitate. Lind. *de scorbuto*.

V I. *Purpura* , le Pourpre. *Porphyre* Græcor. *Petechialis febris* Germanorum , *Petechiæ* , *Peticulæ* &c. aliorum.

Genus est phlegmasiæ , cujus notæ sunt potissimum maculæ subrotundæ morsibus pulicum similes , sed purpurei quandoque , lividi , aut atricoloris , sine tumore & pruritu. Adde amphimerinam vel tritæophiam duplicem.

Differt 1°. à pulicum morsibus , qui in febribus illudere possunt ex eo quod pressione evanescit rubedo horum morsuum , non verò purpura , & defectu stygmatis vel puncti ab insectis per-tusi ; 2°. à maculis scorbuticis , quod scorbutus sit sine febre , purpura verò febrem acutam comitem habeat , præterea scorbuticæ maculæ aliis scorbuti signis adjunguntur , ut stomacaci , quæ hic deficiunt ; 3°. in Rubeolâ erumpente adest affectus catarrhalis , in eruptâ est asperitas , horum nulla sunt in purpurâ , si Viennensem anni 1758. ab Hasenohrlio descriptam excipias ; adde quod maculæ rubeolosæ sunt incertæ figuræ , purpuratæ verò exactè circulares ; 4°. in scarlatinâ est rubedo quasi uniformis in trunco

velut à vino rubro affuso, in purpurâ sunt maculæ lividæ ab invicem diffusæ, intervallis cuti omnino concoloribus & apprimè distinctis, nullusque pruritus, qui ferinus est in scarlatinâ.

Purpura accidentalis, quam symptomaticam dicunt, concurrit quidem cum variolâ malignâ, rubeolâ malignâ, miliari malignâ, peste vulgari &c. ast ab illis omnibus exanthematis discrepat; de cætero petechiæ faciei parcunt, truncum verò maximè infestant.

1. *Purpura Benigna* Chr. Gottl. Ludwigii; *institut. Clinic. n°. 145. Petechiæ benignæ ipsi dictæ; Fièvre pourprée. Vide Foresti observ. 59. libr. 6.*

Cognoscitur ex febre, quæ more aliarum incipit ex horrore, frigore, subsequente calore & circa quartam diem per truncum potissimum efflorescunt maculæ non lividæ, nec atro-purpureæ, sed rosei coloris & paucæ; ubi apparent per totum corpus post signa coctionis, instar criseos morbum solvunt.

Verum si reprimantur, ut in casu Foresti, diros alios morbos excitant, ut gastrodyniam dirissimam cum angustia præcordiorum & dyspnœâ. Ad revocandam illam eruptionem optime convenit pulvis bezoarticus ad drachm. i. cum nitri scrupulo i. & camphoræ granis quatuor, qui omni trihorio est sumendus.

2. *Purpura Maligna, Fièvre pourprée maligne; Febris pestilens Riverii pr. Med. Febris petechialis* Chr. Ludwigii n°. 146. Juncker. *tab. 72. Febris purpurata* Riverii C. i. *obs. 21. Sennert. lib. 4. cap. 11. Febris peticularis* Raimond. Fortis; *Ta-bardillo* Hispanis; *Febris lenticularis* Germanis.

Unicum datur symptoma, ait Riverius pag. 326.

febri pestilenti proprium & peculiare, quod in reliquis febribus non contingit; maculae nimirum purpureae in toto corpore ac praecipue in lumbis, pectore & dorso apparentes moribus pulicum plerumque similes, quae peticulae seu petechiae ab Italis nominantur.

Riverius *obs.* 18. *centur.* 2. vidit quadragenarium purpurâ malignâ laborantem cum siti intensâ, praecordiorum aestu, & inquietudinibus; praecesserat cholera, tertio die haemorrhagia copiosa, pulsus erat parvus, maculae lividae, praeter julepos cardiacos cum sale prunellae ter in die exhibendos, praescripsit is pulverem ex salis prunellae unciâ semisse, camphorae drachmâ semisse; sumat quartam partem tertiâ quavis horâ; eadem die melius habuit, & his remediis iteratis intra paucos dies convaluit.

Idem *observ.* 21. *centur.* 1. refert historiam febris purpuratae remittentis ab octo diebus durantis, in quâ aeger semel purgatus & tres phlebotomias passus; pulsus erat frequens & inaequalis, & totum corpus exanthematis purpuratis refertum; urinae laudabiles paululum coctae, invitis cucurbitulis, ptisanâ de cornu cervi, inunctionibus ex oleo scorpionum, undecimâ die delirium accessit; decimâ sextâ circa vesicatorium dorsi apparuerunt pustulae plurimae quasi variolosae, quae sequenti die ruptae exsiccabantur; ast in parte anteriori pectoris infinitae prodire papulae perexiguae, pellucidae, humore seroso refertae, verbo miliares, unde febris valde remissa, & delirium imminutum, purgatus aeger decimâ sextâ, iterumque vigesimâ secundâ convaluit.

Succesum tribuit Auctor potissimum ptisanæ, in cujus singulis cyathis miscebat salis prunellae drachmam

drachmam unam & spiritûs vitrioli guttas decem; adhibebat etiam cum salis prunellæ drachmâ semisse bezoarticum minerale ad scrupulum unum & camphoræ grana sex.

SCHOLIUM. A petechiis discrepant meo quidem iudicio vibices seu maculæ amplæ violaceæ aut lividæ, quæ in peste sporadicâ, nec non epidemicâ per cutem disperguntur: *vibices* dicuntur, si virgatæ quasi à flagellis inflictæ. Vide *observ. 64. River. centur. 2.* ubi refertur nomine febris malignæ, pestis sporadica parotide terminata circa diem undecimam.

Hujus morbi historiam vide apud Frid. Hoffmannum *de febribus petechialibus veris cap. 11. n.º. 3.*

3. *Purpura Symptomatica, les Petechies accidentelles, pourpre accidentel.*

Ea est quæ aliis morborum generibus supervenit, nec eos judicat, nec in illis constans est, nec in morbi incremento observatur; morbi, quibus illa jungitur non petechiales, sed *petechizantes* à Junckero & Nentero cognominantur, & tales sunt omnes febres remittentes, potissimum Hemitritæi & Tritæophiæ, omnes phlegmasiæ exanthematicæ, ut pestis, variola, rubeola maligna, miliaris, quæ etiam reciproce pustulas aut papulas suas symptomaticè admiscent purpuræ, & sibi mutuò; sic in *observat. 21. centur. 1.º. Riverii*, pustulæ variolosæ & miliares papulæ purpuram malignam symptomaticè adornarunt; sic pestem Massiliensem petechiæ, pustulæ carbunculosæ, vibices, aliaque exanthemata bubonibus se comites addebant. Pestis sporadicæ cum petechiis historiam vide apud *River. centur. 2.º. observ. 64.* morbus enim qui parotide solvitur

nomine pestis sporadicæ videtur designandus.

Utrum purpura maligna sit contagiosa, ut contendit Ludwigius, valdè dubito, cùm de pestis contagio maximi in arte viri dubitent, in quâ tamen purpura pesti conjungi solet, venenum tamen multiplicativum in ipsius principio morifico admitto idque tenuissimum, halituosum, acre, septicum. In hoc morbo phlebotomia rarò adhiberi potest ob pulsûs debilitatem, emetica verò & cathartica feliciter adhibentur, dein lenia diaphoretica, antiseptica præsertim, ut camphora, chamæmelum, serpentaria, &c. usurpantur.

VII. *Erysipelas*, Fièvre Erysipelateuse. *Febris erysipelatoza* Sydenhami pag. 174. 655. Frid. Hoffmann. Tom. 2. Rosa Sennert. & *Ignis Sacer*. vulgò feu S. Antoine, Mezeray *Hist. Franc.* *Erysipelas perniciosum* Moron. director.

Vulgò eodem nomine insignitur ac *Erythema* seu morbus gravis & levis affectus, verum res adeo diversas diversa nomina designare debent.

Cognoscitur ex pyrexia acutâ & tumore diffuso coloris rubro-rosei cum sensu ardoris.

Differt ab exanthematicis prioribus quod non per puncta exigua & maculas pulicum morsibus similes erumpat, sed in latas, amplas, pollicares aut majores areas subtumidas se diffundat: ab Erythemate per febrem sæpiùs putridam quâ Erysipelas stipatur, cum vix ulla sit in Erythemate saltem à principio externo procedenti. Erysipelas verò ut Erythema cutis desquamatione terminatur.

MORBORUM, CLASSIS III. 419

1. *Erysipelas* Rosa Sennerti de febr. lib. 2. cap. 15. *Erysipele*; febris erysipelatoſa Sydenhami pag. 174. *das Rothlauff* Germanis.

Phlegmaſia eſt cum febre continua ſynochâ, cum alicujus partis, potiffimum faciei erythemate juncta juxta Sennert. Definitur febris continua à ſanguinis parte tenuiore corruptâ & inflammâtâ, quâ ut natura ſe liberet, eam in aliquam partem externam expellit formâ tumoris aut maculæ rubræ, latæ, quæ à parte in partem ſerpit.

Præluſit ab horrore, rigore & ſequenti circiter die invadit, potiffimum ſub finem æſtatis, dum æger ſub dio verſatur, ſummus ſubitusque rubor ac dolor exoritur in quadam parte, apud Germanos in inguinibus, alis, femoribusve cum prævio glandularum vel axillarium vel inguinalium dolore, ita ut æger ſe peſte correptum judicet; apud Anglos verò & Gallos ſæpiùs faciem occupat hic tumor calore acri, rubore roſeo, cum ſumma cutis tenſione & elevatione exiguâ, latâ, diffuſâ non circumſcriptâ; febris intenditur cum calore, ſiti, anxietate, non rarò apud nos linguæ albedine, oris foetore. Si vehementius ſit malum, phlyctænæ ſupra tumorem elevantur, aquâ ſubluteâ turgidæ, hinc per frontem, palpebras, capillitium, collumque circuit, atque ſi malè tractetur, accedit gangræna, delirium, utplurimum verò morbus intra ſeptimanam terminatur.

Sexagenaria menſe februario magnâ debilitate cum ſomnolentiâ ac pulſu parvo corripiebatur, præmiſſo frigore & horrore; illicò potionem cardiacam adhibui, ſequenti die phlebotomia è brachio fuit inſtituta, poſtridiè cathariſis ex duobus cyathis ptifanæ regiæ cum pauxillo tartari

stibiati; sæpius enim præcedunt nausæ, & nihil felicius in hoc morbo succedit quam vomitorium; eodem vesperè iterum vena secta fuit, tunc seu tertiâ die erysipelatosus tumor in parte dextrâ faciei apparuit, caput sensim circuiivit, nihil applicui, ex aure serum sanguinolentum effluxit, bullæ apparuerunt & citò crepuerunt, pulsus major & frequentior evasit, phlebotomia iterata est, & ptisanâ regiâ sine tartaro stibiato alternis diebus sumptâ; lingua quæ erat ficca & nigra humida evasit; septimâ die nitida fuit; erysipelatosus tumor, qui palpebras in magnum tumorem subalbum inflaverat, easque dein deseruerat, resedit, exsiccatus est, & in magnas squamas cuticula delapsa est.

2. *Erysipelas typhodes; Fièvre maligne érysipelateuse.*

Est febris maligna initio typhodes deinde biliosa alternis diebus paroxysmum fortiozem, sed unum quotidie inferens, in qua cum delirio, summâ virium prostratione tertiâ die erumpit tumor erysipelatosus faciei, vel humerorum, colli, brachii, febre tunc temporis vividâ, ardente, quæ primis diebus ex pulsu vix poterat cognosci.

Domina de Grasset triginta annos nata mense februario è templo exiens, horrore, frigore, cephalalgia corripitur, lecto post tres dies tantum se addidit, febris erat remittens tritaëphia duplex, quæ crescens cum frigore, & dein calore summo exacerbans delirium afferebat, tertio die tumor erysipelaceus faciem affecit, ast recedens ob mutatum lectum, dein in humeris, collo, pectore apparuit, mox brachium dextrum ac manum invasit, vena novies secta fuit; sanguis erat coriaceus, diebus à paroxysmo fortiori va-

cuis, purgata cum ptisanâ regiâ & tartaro sti-
biato, die decimâ septimâ, ob iram susceptam
paroxysmus vehemens cum horrore aquæ, lucis
aversione, & lacrymatione exiguâ sine ratio-
ne, vena pedis tusa fuit, sequenti die vini eme-
tici puri uncia unâ sumptâ, erysipelas quod re-
cesserat, iterum faciem infestavit; delirium
imminutum est; interea in manu, brachioque
quovis manè tumores molles, albi, sese ostende-
bant sine prævio rubore aut dolore; his apertis
pus effluebat, vulnus citò sanabatur; nova apos-
temata die sequenti apparebant, & illicò aperie-
bantur; trigessimâ die sensim paroxysmis debilita-
ta è vivis excessit.

Vidi similem morbum Nemausi in muliere qua-
dragenariâ, in quâ per tres quatuorve dies ex pul-
su & delirio obscuro hystericum insultum tantum-
modo incusandum putabant, ast repetitâ phlebo-
tomia erysipelas in dorso apparuit, emeticis &
catharticis febris illa tritaëphia intra 14. diem
recessit.

Sunt qui linteolum æquis vini & aquæ tepidæ
partibus madidum, alii verò decocto florum sam-
buci in aquâ tinctum, & quavis horâ renovatum
erythemati imponunt, ast nihil imponere satius
est.

3. *Erysipelas à veneno anno 1752.*

Mensis Augusti nono futor oppidi *Vias* dicti, ejus
uxor, duoque nati, frixum hepar squali catuli Linnæi
manducarunt, tertius natus nihil ex eo attigit, puel-
la perparum; statim à pastu qui manducaverant
hepar, somno correpti decumbunt per biduum,
triduumve somno & delirio detenti; vicini ad-
moniti accedunt, & hos ægros erysipelate univer-
sali citra calorem tamen, sed cum acri pruritu

correptos, ac velut ebrios contemplantur; femina prima exurgens cutemque exagitans, cuticulam totius corporis à cute secedere sensit; maritus ægrius cuticulam deposuit non sine violentis pandiculationibus; tota epidermis uxoris intra sex dies omninò avulsa est, ast viro intra mensem; interea Agatham ego accersitus ad ægram nobilem, futores & ejus uxorem accerso, & frustra ampla epidermidis ab illis accipio; ipse à calcaneo viri frustum amplum adhuc hærens avello; puella partim tantum desquamata furunculum in femore passa est. Hepar illius piscis semper rejici solet ab ipsis piscatoribus, piscis verò ille non prostat nisi mense Augusto in nostris oris, vulgò *catulus marinus* vocatur; hepar constat ex duobus lobis pedem longis, instar loricoricei complanatis, ex luteo variegatis vel punctatis.

Simile verò erysipelas collum, & faciem tantum infestans corripuit Monspelii tres adolescentes, qui alterius generis piscem manducaverant. Idem Agathæ de alterius etiam piscis esu factum dicunt: fortè illi pisces venenum hoc concipiunt cum frustra carnis putridæ hamis affixa vorant. Hic morbus à mytulorum esu sæpe productus fuit Werlhofio teste.

4. *Erysipelas Ambustio, grande brûlure.*

Morbus est isque valdè periculosus, cum magna pars corporis, præsertim verò faciei oleo, aquâ, aut aliquo liquore ferventi comburitur, lebetes effuso, lapsu in calcem vivam recens aquâ solutam, aut in ignem, qui conflamat, aut pulveris pyrii explosione attingitur, inde dolor atrox, pertinax, febris acuta, pervigilium, & quandoque cita mors, aut etiam sphacelus partium

MORBORUM, CLASSIS III. 423
combustarum, amplæ phlyctænæ &c.

Pro arcano est apud mulieres unguentum ex aquâ secundâ calcis & oleo; sed ceratum Galeni ad dolores demulcendos æque valet, ubi partes erosæ sunt. Si vero nulla excoriatio, sedato primo dolore, vinum tepidum aquatum continuò admodum optimum est.

5. *Erysipelas Pestilens; Feu S. Antoine., Feu sacré; ægri ardentes; Ignis sacer* Mezeray *hist. Franc. anno 1090. Mal des ardens en 1130. sous Louis VII.* Mezeray.

Hoc anno utramque Lotharingiam devastabat morbus epidemicus, ignis Sacer, vel ignis Sancti Antonii nuncupatus. Præ Templorum foribus, inque mediis plateis ægri miserrimam vitam doloribus atrocibus excruciatam ducebant; aliis pedes, manus aliis, quibusdam facies hoc pestilenti morbo exedebantur; an ad erysipelas, an ad anthracem referenda sit hæc epidemia dubito. Erysipelaceam tamen fuisse febrem videntur innuere Sennertus, Sydenhamus & nuper Frid. Hoffmannus, qui animadvertit erysipelaceam dari febrem, quæ cum atrocissimo morbo pestilenti summam affinitatem habet, utrumque enim cum horrore, æstu, delirio, virium prostratione, vehementi dorsi capitisque dolore invadit; inter tertium, & quartum diem erumpunt ad glandulas axillares vel inguinales materiæ adurentes, quæ in igne sacro ad pedes usque descendunt. Hæc materies in glandulis abscessum format, ac partibus extremis gangrænam & sphacelum inducit: demùm in utroque morbo à materiæ morbificæ retrocessione summum impendet vitæ periculum. *Vide Frider. Hoffmann. de febre erysipelacea n°. 2.*

424 GENERA ET SPECIES

6. *Erysipelas symptomaticum* Frid. Hoffmann.
de febre erysipelaceâ n°. 4.

In anasarcâ, ascite, imò aurigine & melanyc-
tero accedit haud rarò symptomatice erysipelas
& citò ægrum jugulat.

Complicatur etiam vulneribus partium nervo-
sarum, præsertim cranii & fracturis ossium, &
tunc æger in ancipiti versatur.

7. *Erysipelas chinense* du Halde *hist. de la Chi-
ne pag.* 317.

Operarii qui vernicem extrahunt ex arbore quæ
Rhus vernix Linnæo dicitur, si exhalationes hujus
excipiant, erysipelate universali intra diem affi-
ciuntur, facies deformatur, corpus intumescit,
quasi lepra infectum videtur; cutis ubique cre-
pat, unde multum feri effluit, demum cutis ex-
siccatur, decidit & nova succrescit.

Cura petitur ex hydragogo vehementi, dein
balnea in decocto cymarum abietis, corticis cas-
taneorum cum nitro & basellâ, stuphæ hujus decoc-
ti adhibentur, & cinis basellæ vulneribus aspergitur.

8. *Erysipelas Zoster* Plinii *lib.* 26. *cap.* 11.
Zona Frid. Hoffmanni, *de febre erysipel. n°.* 6.
Russelli *de tabe glandulari, pag.* 125. Anglis *the
Shingles, pag.* 23. *Zoster* Langii *epist. pag.* 110.

Hic corporis truncum infestat, modo thoracem,
modo scapulas, modò latera & costas occupans;
frequenter etiam inferius oritur & medium corpus
tanquam cingulum cingit atque totum amplectitur,
in quo casu, teste Plinio, enecat. Subnascuntur
vesiculæ quædam flavescentes nonnunquam, sed
sæpiùs livescentes, quæ ad instar herpetis, cujus
speciem maxime referunt, corrodere solent. Hinc
Herpes Scribonio Largo dicitur; febriculâ tantum
stipatur, & si reprimantur vesiculæ, magna symp.

MORBORUM, CLASSIS III. 425

tomata enascuntur. *Vide* Historiam à Russello traditam, in quâ gravis dyspnœa successit.

Duo in curâ sunt observanda, 1°. ut maturationem ulcusculorum adjuvemus; 2°. ut à purgando nos contineamus, donec se per cutim evacuarit eruptio; tum autem vel sale Glauberi, vel aquâ marinâ venter subducendus est. *Vide* curam fusiùs apud Frid. Hoffmannum, S. 1. cap. 13. de febre erysipelaceâ.

9. *Erysipelas contagiosum* Deslandes *Act. Acad. Par.* 1716.

Ægritudo Tolosæ Epidemica, & ut ferunt, contagiosa fuit anno 1716. Epidermis faciei apud eos qui convalescunt decidit.

10. *Erysipelas à vespis.*

Vidi militem calvum, qui apum examine ita fuit involutus, & laceffitus, ut caput, collum & manus quasi erysipelate uniformi mirè intumesceret cum rubore & atroci dolore, ex quibus ferè exanimatus fuit; vesparum morsus repetiti eundem morbum producant & atrociorum; nullum tutius auxilium est quàm frigidâ continuò renovatâ partem abluere, teste Reaumurio.

VIII. *Scarlatina*, la Fièvre rouge; *Morbilli confluentes* Morton. *de febr. scarlatinâ*, pag. 28. cap. 5. dicitur Scarlatina à colore rubro rutilo exanthematum.

Phlegmasia est exanthematis maculosis rubris crebrioribus, latioribus, & multò magis rubentibus, at non perinde uniformibus, ac sunt illæ maculæ quæ rubeolam stipant, quæque pariter farinosis squamulis terminantur, sed sine præludio catharrali enascuntur, & ad secundam, ter-

tiamve vicem se produnt ac recondunt vicissim.

1. *Scarlatina febris Sydenhami*, cap. 2. pag. 62. & 653. *Rubeola confluens*.

Hæc febris utplurimum sub æstatis finem accidit; integras familias & præsertim infantes aggreditur, sine tussi, epiphorâ, unde distinguitur à rubeolâ; sed præterea in rubeolâ dantur in trunco corymbi macularum intervallis cutis albis invicem discreti; in scarlatinâ maculæ sunt uniformiter disseminatæ, quasi vino rubro tinctæ forent partes. Die quartâ facies intumescit, exanthemata se produnt, & post tres vel quatuor dies evanescent; incipit cum horrore & frigore; ægritudo est mediocris.

Cura simplicissima est. A phlebotomiâ, catharticis & magis etiam à sudorificis, & cardiacis abstinendum; carniū esus interdicatur, foras non prodeat scarlatinus, nec se lecto jugiter addicat; desquamatione peractâ, utatur leni cathartico. Si coma, ecclampsiave initio supervenerint, ut in infantibus accidit, epipasticum amplum nuchæ applicetur, & paregoricum quavis nocte usurpetur; pro potu sit hydrogala, seu lac cum aquæ triplo coctum.

2. *Scarlatina urticata*; *Fièvre rouge prurigineuse*; *Fièvre ortiée* de Mezeray, T. 2. pag. 251. *Malad. des armées*; altera erysipelatosæ febris species Sydenham. pag. 174. cap. 6. *Purpura urticata* Junckeri Tabul. 74. pag. 599.

Incipit cum sensu refrigerii, sequitur moderatus calor, sitis, cephalalgia, dein cum multo pruritu, & cutaneo rigore exanthemata tam in facie quam in reliquo corpore se produnt, quæ cutim superant & citò accrescunt, & papulas eminentes coloris ex pallido rosei, urticarum puncturis

similes referunt, quandoque cum protuberantiis fermè erysipelaceis & asperitate serpiginosâ; febris, si adest, mitissima est; exanthemata interdum evanescunt febre remittente, ast circa vespèram denuò cum febre prodeunt, cum pruritu molesto & ardenti: intra tres aut quatuor dies cessat affectus, minutissimis squamulis ex cute secedentibus.

Vide curam in Medicinâ militari ill. de Meze-ray Tom. 2. pag. 251.

3. *Scarlatina porriginosa.*

Tertia eruptionis species Sydenhami, *Ibid. pag. 176. cap. 6.*

Hæc rarior est antecedenti, sæpius in pectore se prodit, ac aliquo loco determinato se figit; vix cutim supereminens ac latiore maculam præ se ferens, nisi quod aliquantulum porriginosa ac squamulis flavescentibus distincta; hac apparente æger bene se habet, recedente ægrotat, urinam turbidam ac rubram mingit. Hæc postrema eruptio curatur ut scarlatina urticata, ast quandoque non nisi aquis ferrugineis diu epotis cedit.

IX. *Essera*, Porcelaine.

Phlegmasia est utplurimum apyreta, vitiis æque ac morbis accensenda, in quâ maculæ rubellæ, pollicares plures discretæ in diversis corporis partibus subitò erumpunt, post diem unam aut alteram recedunt ac revertuntur.

Differunt à purpurâ urticatâ, ex eo quod multò latiores sunt, nec ullatenus pruriginosæ; vix dolent; febriculam minimam comitem habent. Illæ maculæ vix supra cutem eminentes rarò phlebotomiam postulant, & sæpius post quatuor dies

recedunt, sub regimine moderato cavendo à frigore, abstinendo à vino & carnibus. Vidi esse-
ram cujus exanthemata pollicaria diametro, ex
intensè rubris demùm albescebant, cuticulâ scili-
cet nummi parvi magnitudine à cute semotâ, nullo
fluido interposito, deinceps exsiccata, & frustu-
latim delapsura. Harum specierum defunt accu-
rati characteres.

X. *Aphthæ*, les Aphtes, Chancres; *Algola*
Arabum; *Bresegue* Occitanis; *Pemphigodes* Galen. *Finit. medic. Vesiculæ*
gingivarum Sennert. *de aphtis*; *Pustulæ*
oris Haly Abbas; *Ulcuscula oris* Felic.
Plater.

Definitur à Galeno febris quæ per caloris in-
tensionem pustulas in ore, quæ Græcis *phlyctides*
dicuntur, excitat.

Ejus itaque character est eruptio phlyctænarum
interiorem oris superficiem occupantium; sunt
verò papulæ subrotundæ semilineares in palato
valdè dolentes, in linguâ concolores apice per-
tusæ, quæ ulcuscula, abrasâ cuticulâ, serpunt, &
acriter dolent; inde deglutitioni, suctioni, & apud
adultos masticationi valdè nocent: pyrexia verò
sæpius nulla aut exigua, nisi aphta complicata sit
cum variolâ, tritæophiâ, &c. Color est varius,
vulgò albus in medio, ruber in ambitu, vidi in
linguâ ipsi linguæ concolores. In malignâ aphtâ
papulæ sunt brunneæ, flavæ, nigræ, lividæ. In-
fantes aphtosi sunt sæpius quàm adulti.

Duplex est itaque status in papulis. Initio tu-
mor est, seu elevatio epithelidis instar grani milii,

sed apice foraminulum gerit; hæc verò vesicula nil continere videtur, sed alba est, quia non cohæret partibus subjectis, ut accidit in ambustione epidermidis; dein latefcit hæc erosio maximè in aphtâ syphiliticâ, mercuriali, &c. & ulcusculum merum est vulgò *chancre* dictum, cujus fundus est albus, fordidus.

Efflorescentia illa tribuenda videtur ichori cuidam alkalescenti in glandulis miliaribus oris deposito, halituofo, corrosivo, quæ eroso apice vesiculæ relinquit ulcusculum acutè dolens quoties cibis, potuve attingitur; auxilia verò in genere sunt antialkalina specifica, ut acida, spiritus scilicet salis sulphuris, alumen, vitriolum cypreum, &c. vel edulcorantia, ut oleum raparum, butyrum, radix althææ, demùm sanguinem depurantia generalia, cathartica, &c.

1. *Aphta lactucimen* Mangeti *Bibliothec. Med. pr. Mauriceau lib. 3. cap. 34. Aphtæ infantiles, efflorescentia oris alba sine febre.*

Vocatur illa species lactucimen, tum quia lactentibus familiaris est, & à lacte corrupto oriri creditur, tum quia sub formâ papularum albarum, fundum oris obsidet hæc efflorescentia.

Hanc suspicantur nutrices, ex eo quod lac sugere recusent, vel nequeant infantes, valdè anxii, pervigiles, febrientes sint; papillâ in os immissâ, nutrices calorem oris infantis etiam sentiunt, tum aperto eorum ore vident maculas albas semilineæ diametro invicem cohærentes, quæ palatum, genas internas, aliasque oris partes obsident.

Apud adultos anticam ac supernam palati partem obsident, asperam reddunt & albidam, cum acri dolore & difficillimâ masticatione. Verùm

430 G E N E R A E T S P E C I E S

apex & latera linguæ etiam puncto hic & illic pertusa videntur, quod acerrimè dolet etiam colore vix mutato.

Curatio obtinetur lacte blando, dulci, adeoque electione nutricis, vel edulcorato prioris sanguine per diætam convenientem, catharsim, juscula refrigerantia, ptisanam ex orizâ, balnea, &c. necnon collutione oris infantis frequenti ex decocti hordei unciis tribus, mellis rosati & fyrupi de moris ana unc. i. m. fiat collutorium; imò purgetur infans; dein absorbens pulvis, ut corallo- rum gr. x. in cochleari lactis præbeatur; purgari potest cum mannæ unc. i. rhei gr. octo, vel alternis diebus cum syrupo de cichoreo composito.

Si erosio papularum crescat, remediisque resistat, summâ cum cautelâ, collyrio Lanfranci maximè diluto ope penicilli tangantur ulcuscula, dein os abluatur, & inclinato capite residuum exspuatur. Apud adultos vel paucae sunt papulae, vel multae; si paucae, sufficit eas appresso vitrioli cærulei frustulo contingere, vel penicilli ope eas spiritu sulphuris vel salis urere, unde ptyalismus uber: si copiosae, ut in epidemiâ anni 1759. observavi, phlebotomia utilis est, dein catharsis, oris collutio ex aceto, decocto hordei, cum melle, victus humectans & refrigerans; oleum raparum cum saccharo, mel cum tantillo aluminis ori ad- movetur; Germani aquâ in quâ ferrum candens extinctum est cum saccharo & croco ope lin- teoli rigidioris pustulas aphtosas abstergunt.

2. *Aphtha febrilis*; *Aphtae in adultis* Sennert. lib. 2. pag. 1. cap. 18. est pueris necnon adultis familiaris cum febre, oris inflammatione, ulcus- culis ejus albis ad oesophagum quandoque exten-

MORBORUM, CLASSIS III. 431

lis ; ea species verò est phlegmasia ; atque si hæ papulæ interiora oesophagi , ventriculi , &c. afficiant , inde anginæ , vomitus , dysenterię excitantur pessimæ , in ore verò pervigilium , dysphagiam , ptyalismum , summam inaciem & debilitatem , unde quandoque mors.

Filius L. Riverii quadriennis fluxionem acerrimam patiebatur circa linguam & fauces , cum infinitis ulcusculis albicantibus dolorificis , & magnâ inflammatione ; cibum capere nec lac sugere poterat , die ac nocte ejulabat , insomnis , macilentus , ac pene consumptus ; alvi fluxus erat copiosus , quo bilem porraceam rejiciebat ; mel rosatum cum spiritûs vitrioli guttulis aliquot , quod alias mirificè conducit , non profuit ; vesicatorium scapulis admotum valde profuit , sed dolores & clamores perseverabant ; æger per os humorem ferosum & acrem emittebat ; tandem narcoticis magnâ dosi sedatus est ; hinc adhibitâ catharsi convaleuit. *River. obs. 43. cent. 2. & obs. 35. c. 3.*

In adultis à phlebotomiâ & catharsi cura ineunda est.

3. *Aphtha maligna ; Aphtai cacoethes* Græcis. *Paul. libr. 1. cap. 10.*

Aphthæ symptomaticæ in febribus malignis lividæ , foetidæ , gangrænodæ cum tritæophiâ , aut simili febre malignâ citam mortem prænuntiant , teste Avicennâ. In dysenteriâ non sunt melioris ominis , monente Sydenhamo , *pag. 109.*

4. *Aphtha syphilitica ; ulcuscula venerea oris* Astruc. Gallicè *Chancres vénériens de la bouche* , Mauriceau , *Malad. des femmes* , art. 34.

Illa sunt duplicis ordinis ; alia enim sunt spontanea , & à viru syphilitico jam inveterato , aut si recens , per basia suscepto , oriuntur , vel tum

sanis, tum syphiliticis ab hydrargyrosi, aut remedium mercurialium usu copiosiori oriuntur.

Aphthæ syphiliticæ sunt exulcerationes superficiales, muco albo vel griseo obductæ, quæ sæpius velum palatinum, uvulam, ejusque columnas, partemque posticam faucium obsident, & à parte in partem serpunt cum oris foetore, ptyalismo importuno, & si diutius durent, cum vomeris ossiumque vicinorum erosione, carie.

Aphthæ mercuriales sunt ulcuscula dolorifica, fordida, foetida, quæ potissimum ad latera & basim linguæ, ad interiora genarum, in extremo ductu stenoniano confertim erumpunt ob fortio-rem hydrargyrosim, aut repetitum panaceæ, aquilæ albæ, &c. usum, cum dolore, foetore, ptyalismo, linguæ intumescentiâ, anginâ, oris aperiendi difficultate, & sequenti stricturâ, quâ ægri dicuntur capistrati, Gallicè *bridés*.

Aphtha scorbutica, *Ulceres de la bouche scorbutiques*. Vidi purpuram scorbuticam cum pertinaci narium & gingivarum hæmorrhagiâ, oris foetore prægresso, pyrexia, post aliquot dies ab invasione, maculis atro-purpureis, circularibus, vel ovalibus lineæ diametro per totam cutem respersis, ptyalismo sanguinolento & phlyctænis in ore copiosis: in scorbuto graviore accedunt ulcuscula gingivarum cum ptyalismo, phlyctænis ruptis enata, rodentia, quæ veram scorbuticam aphtam constituunt.

Nihil melius quàm si tangantur oleo vitrioli puro, aquâ Rabel, & similibus.

5. *Aphtha Belgarum* August. Blondel. *Med. Paris.* est phlegmasia maligna in Belgio epidemica, cum linguæ, palati, faucium inflammatione, & exulceratione.

Aphthæ

Aphthæ quæ superveniunt miliari feбри debellantur catharticiis, sanguinem contemperantibus; deinde verò usu kinkinæ, & gargarismate ex succo pomorum agrestium, & syrupo de rubo idæo. Vide Sydenham. pag. 523.

ORDO SECUNDUS.

PHLEGMASIÆ MEMBRANOSÆ;

Morbi inflammatorii viscerum membranaceorum, ut meningum, plevræ, stomachi, intestinorum, vesicæ, &c.

INVADUNT cum horrore, frigore, si à principio interno procedant; dein calor, lassitudo, asthenia, pyrexia, & symptomata visceri affecto propria succedunt, crescunt, in statu perseverant, cum pyrexia sæpius continuâ, in quibusdam remittenti, & tunc in paroxysmo symptomata cætera adaugentur, potissimum pulsus frequentior, arteria plenior, vel magis tensa, dolor vividior, calor major: si terminentur per resolutionem, sudores, diarrhœæ, perirrhiœæ, in morbis pectoris anacatharses succedunt: si in suppuratum abeant partes affectæ, febris evadit hectica, lenta, chronica, sudores colliquativi, accedunt tabes, phthises, cachexiæ, ascites, aliique morbi chronici ultimæ classis.

Sanguis in patellâ collectus, modò juxta brachium, aut in largum vas destillando non fluxerit, sed pleno saltu in angustam patellam fluxerit, ibique quietus aliquandiu steterit, tegitur corio albo, denso, specificè leviori quod *coëne* dicitur,

hinc sanguis coriaceus *coëné*, Sydenhamo pleuriticus dicitur. Hoc corium pro putredinis indicium habebant Veteres, pro pure vulgus habet. Specialis suppurationis signum, aut effectus existimabatur ab ill. Quesnay; sed pus vulgare, licet ad putredinem propius vergat quam corium, specificè gravius est cruore, corium verò levius. Quò febris purior, pyrexia vehementior, dolor intensior, eò corium densius, crassius. Si verò phlegmasia sit maligna, æger cacochymus, seu si morbus sit, ut aiunt, symptoma febris cujuscvis remittentis, typhi, vel exanthematicæ malignæ, corium vel fero flavo immersum, vel nullum, & cruor fluxilior est.

Licet ill. Hallerus sensum deneget membranis, docet experientia eas inflammatione correptas acerrimè dolere, suadent experimenta apud nos in vivis animalibus capta; dolores autem sunt in hoc ordine intensiores quam in subsequenti, ubi viscera facta parenchymatosa dicta, ut cerebrum, pulmo, &c. afficiuntur; species hujus classis legitimas vel veras cognominant Veteres, quas à puro sanguine fieri putabant; quas verò à cacochymico, spurias, biliosas, pituitosas, &c.

XI. *Phrenitis*, Phrénésie; *Phrenitiasis* Castelli Lexicon; *Transport au cerveau*; *Sirsen* Arabum.

Est genus phlegmasiæ acutâ pyrexiâ & delirio perpetuo insignitum, à cephalalgia atroci utplurimum incipiens: definitur vulgò *mentis alienatio continua cum febre acutâ*. J. R. Fortis.

Diffinguitur à paraphrenesi, quod primis etiam morbi diebus pyrexia vehemens & cephalalgia

meninges inflammari designent ; à cephalitide per vigilias & dolores , cum in cephalitide fit delirium soporosum.

Phrenitis , paraphrenesis & cephalitis à vesaniis differunt per pyrexiam quâ stipantur.

Delirium in illis est insomnium à vasorum cerebri fortiori pulsatione & infarctu determinatum , unde anima ideis ab interno cerebri statu determinatis , minimè verò ad externas circumstantias accommodatis detinetur , percellitur , ut in insomnio dormientium ; cum autem anima roboris , quo pollet phreniticus , conscia sit per sensum confusum , delirium audax est ; audacia enim pendet à roboris sui conscientia.

Animam insomnio illo morbofo detentam negotiis vitalibus simul invigilare mirum non est , cum quotidie accidat ut inscii & aliis ideis attenti ambulemus , manducemus , imò quod magis mirum , preces solitas linguâ & labiis deblateremus , quasi mirum loquelæ opus foret automaticum.

1. *Phrenitis vera* Boerhaavii *aph.* 771. *essentialis* Raim. Fortis. *Phrenit. idiopathica* Juncker. *tab.* 62.

Illà est species cæteris rarior in quâ meninges primariò inflammantur , & delirium simul cum febre adoritur , cum in paraphrenesi delirium in decursu febris accedat. In illâ itaque est ferox & assiduum delirium à cerebro , seu meningibus primariò affectis cum pyrexia acutâ continuâ , seu , ut ait Willisus , desipientiâ cum febre synochâ.

Antecedunt calor & dolor inflammatorius capitis cum oculorum & faciei rubore , somnis turbulentis , levi desipientiâ , vigiliæ , ira , protervia , oblivio , apud adolescentes calidos , biliosos , liquoribus ardentibus , insolatione abusus , per æstatem iter facientes.

436 GENERA ET SPECIES

Stipatur pulsu duro, frequenti, veloci, ideis depravatis, unde pathemata & actiones inconcinnae, vox mutata, tonus audax, loquela temeraria, ferocitas, inquietudo, somni turbulenti, oculi truces, protuberantes, stillicidium sanguinis è naribus: tertio vel quarto die necat, prægresso sopore profundo vel convulsionibus: cadavera exhibent piam potissimum meningem inflammata.

Curatur largis è brachio, dein è pede, imò è collo tandem repetitis phlebotomiis; si pulsus in fine debilis sit, hyrudinibus ad tempora admotis: potus emulsionatus, vel acidus, nitrosus, laxantia eccoprotica, clysmata, rasio capitis, demùm narcotica, profunt.

Phrenitides symptomaticæ.

Quantum variet phrenitidis curatio pro indole morbi primarii à quâ pendet, patet ex observatis Sydenhami circa diversas species phrenitidis; & maximi ad praxim momenti est hoc ill. Van-Swietenii monitum, ut nempe in harum specierum curâ attendatur ad genium morbi primarii ex quo phrenitis orta fuit; ut plurimum verò delirium in his morbis non nisi in decursu febris supervenit, cùm in verâ initio febris appareat delirium.

2. *Phrenitis synochi pleuriticae; phrenesis* Sydenhami pag. 142. *Phrenitis in febre continuâ* annor. 1673. 74. & 75. Sydenham. pag. 136.

Hæc febris pleuritidis epidemicæ genium imitabatur, & vocatur synochus pleuritica, licet sine dolore lateris fuerit. Incipit morbus à dolore capitis, & dorsi satis atroci, stupore item & dolore articulorum, artuumque tensivo, imò & totius corporis ferè rheumatismali; lingua subalba,

MORBORUM, CLASSIS III. 437

dispositio ad sudores, sitis mediocris, urina sanæ similis; febris duratio ad 14. rarò ad 20um. diem extendebatur, nulli ex hac febre in *carum* incidebant febrilem; ast apud alios erat phrenitis valdè diversa à verâ; siquidem æger tranquille delirabat, nec eò excandescentiæ & furoris ascendebat, quò solent illi qui phrenitide verâ aut etiam variolosâ corripuntur; nam per intervalla æger abruptè dormiebat, stertebat etiam profundius, illudque symptoma erat diuturnius, minus acutum: pueris etiam hoc plerumque accidebat; ast adultis maximè, potissimùm si regimen calidum adhibitum fuisset, cùm vero æger sine stupore delirabat, nec ullâ ratione regi poterat, tunc acutius erat hoc symptoma, nec dabat inducias, & ægrum intra paucos dies tollebat. In hoc casu potissimùm præsidium tulit spiritus vitrioli, quem post venæ sectionem, atque enematis unius, alteriusve injectionem, cerevisiæ tenuis instillatum pro potu ordinario concedebat Sydenhamus, qui intra paucos dies, & somnum conciliabat, & superatis symptomatis ægrum sanitati reddebat, quod nullâ aliâ methodo effici potuisset.

3. *Phrenitis miliaris.* Vide Frid. Hoffmanni *observat.* 3. & 5. pag. 131. *Phrenesis novæ febris superveniens* Sydenham. *Schedula monitoria*, pag. 517.

Hic morbus nova febris dictus Sydenhamo, est species miliaris morbi, monente Meadio, quæ præ cæteris caput petit, nec sine ingentium molimine, tum ægri periculo inde valet deturbari. Præcavetur maximè hæc phrenitis ac petechiæ, regimine temperante & à lecto astinentiâ quantum vires permittunt, saltem situ semi-erecto, & stragulis imminutis. Hæc phrenesis ubi

438 GENERA ET SPECIES

femel invaluit, nec subito deleri potest, nec repetita ultra limites præscriptos in miliari vel phlebotomiâ, vel purgatione ejus curationem aggredietum est. Ad hoc nil æque confert ac ægri caput radi, hac methodo cerebrum refrigeratur admodum, ita ut sensim phrenitis evanescat, non secus ac cataphora huic superveniens.

4. *Phrenitis synochi sanguineæ; Phrenitis symptomatologica; Febris continua* annor. 1661. 62. 63. &c. Sydenhami, pag. 40.

Huic feбри ob regimen vel temperamentum calidius apud Juvenes vegetos supervenit phrenitis, vel quod proximè illuc accedit, æger omninò non dormit, sæpè exclamat, inconditis vocibus utitur, vultu ac loquelâ ferocit, potum avidè raptimque bibit, urina supprimitur.

In hoc casu liberaliùs mittitur sanguis, clysteres ac medicamenta refrigerantia usurpantur, eo usque quo phrenitis in diuturnitatem aliquam excurrat, & tunc non erit difficile ægrum à phrenitide & febre liberare, scilicet ope narcotici quod in morbi principio nec augmento tutò datur, ne secretionem remoretur, aut inutile sit, imò experientiâ teste noxium, ast in declinatione, ut post duodecimum febris diem, imò melius post decimum quartum, maximè verò si antea purgari possit æger. Narcoticum autem est, vel laudanum liquidum ad guttas sexdecim, vel syrupus de meconio cum syrupo limonum, aut caryophyllorum, de cætero aqua rosarum fronti cum succussu imponitur ex linteo hâc madido.

5. *Phrenitis variolosa* Sydenhami; *Variolæ Reg.* anni 1669. pag. 85. & 96. & 398.

A nimia sanguinis ebullitione tam in discretis quàm in confluentibus variolis phrenitidem super-

venire quotidianum est, atque in hoc casu à regimine calido sæpè malum oritur; quocirca clysmatis, imò phlebotomiâ, stragulorum imminutione huic symptomati occurrendum est; verùm prudenter cum phlebotomiâ agendum est, nec ferè usurpari potest post eruptionem nisi cum phrenitis in discretis variolis ideo accidit, quia facies non turgescit, & pustulis copiâ satis magnâ comparentibus, sanguis adeò efferus est, ut inducias ferre nequeat, donec medicamentis paregoricis, & aliis ad id facientibus ad debitam temperiem reduci possit; facies autem turgere debet circa octavum ab invasionem diem, & deinde manus; facies verò undecimâ die detumescit; quod si ob regimen calidius variolæ non erumpant, sed phreneticum delirium accedat, in hoc casu Sydenhamus jubet, 1°. ut æger è lecto eximatur, & eum non nisi nocte ingrediatur ante lapsum sextum diem; 2°. ut syrupi de meconio dosim assumat largam, & si ea post horæ spatium nil egerit, iterum novam assumat, & sic deinceps, atque sic frænato morbi impetu, tantùm semiuncia quovis vespere pro puero decenni quotidie repetatur. Sydenh. *dissert. epistol. pag. 398.*

6. *Phrenitis morbillosa* Morton. *de febre scarlatinâ*, hist. 1^a. 5^a. & 6^a.

Morbilli seu rubeolæ, imò papulæ scarlatinæ febris, (quæ videtur Mortono nihil aliud esse quàm rubeola confluens) delirium cum febre acutâ corripit ante eruptionem, in quo casu Mortonus venam secari jubet, epipasticum dein nuchæ applicari, & suo more cardiaca bezoartica, ad expellendum quod fingit venenum, consuevit, methodo sanè à Sydenhamianâ longè discrepante.

7. *Phrenitis verminosa* Sennert. *Gallis le Vercoquin.*

Phrenitidem in febre verminosâ apud puellam urbis *Cette* memorat Joan. Bauhinus *in obs.*

Hippiatri contendunt equos in furorem agi à verme intra cerebrum genito, & hunc morbum *Vercoquin* vel *Versequin* nominant, teste etiam Furetieri *Dictionario*. Hanc historiam confirmat Paracelsus, *libr. 2. paramiri n. 2.* dicitque phrenitidem ortam esse verme utramque meningem perforante.

8. *Phrenitis à plicâ* Frid. Hoffmanni *de febr. phreneticâ n. 4.*

Familiaris est apud Polonos, tum ob inopportunam capillorum plicatorum resectionem, tum ob illius virûs retentionem; hæc verò phrenitis erumpente plicâ cessat.

9. *Phrenitis aphrodisiaca* Dan. Wincleri, in *Mangeti Bibliothecâ m. pr.*

Adolescens amore percitus incidit in febrem cum vehementi delirio, in quo se nunc Cæsarem, nunc Dei Filium esse somniabat: aciem instruebat; nunc vincebatur, nunc resistebat; ad se reversus vibices monstrabat, quas à latronibus accepisse se referebat. Balneum poposcit, quo concesso ad sanitatem sensim reversus est.

10. *Phrenitis apyreta* Theodor. Collado *advers. libr. 1. cap. 20.*

Phrenitis est sine pyrexia cum inflammatione cerebri & meningum. Hic Auctor sanctè affirmat se vidisse aliquot ægros omnibus symptomatis phrenitidis affectos, exceptâ febre; atque cadaveris unius horum aperturâ, cerebri & meningum inflammationem comperiisse; verum forte typho laborabant illi phrenitici, in quo pulsus sanorum similis est.

11. *Phrenitis calentura* Philosophical. *transact.*

MORBORUM, CLASSIS III. 441

abridged. vol. 4. ty oliver *Malad. épidémique*
1482. Mezeray *Hist. de France sub Ludovico XI.*
Gallicè *Calenture*, Encyclopédie *lettre C.*

Ea est quæ subitò in delirium phreniticum ægros inducit, familiaris illis qui longa itinera per regiones calidas instituunt, aut qui navigant sub lineâ æquinoctiali. Furor ille potissimum noctu, cum naves undique clausæ æstuant, subitò exoritur; plures eo correpti in mare se projiciunt cæteris insciis.

Nauta triginta annos natus, procerus, macilentus, tam violentâ calenturâ correptus fuit, ut quatuor viri vix eum continere poterant; obtutus ferox & vagus; pulsus ita velox, ut nulla pulsatio distingui posset; ardor corporis summus; è lecto exilire & divagari volebat; sanguis ex brachio, fronte, jugulo eductus fuit, sed parcè fluebat, & post aliquot uncias sistebatur: sanguis autem fuit floridus; præmissis phlebotomiis febris deferbuit, furor imminutus, obtutus magis consueti similis, pulsus distinctior; sanguinis uncie quinquaginta ulteriùs eductæ sunt; tunc sanguis liberius effluebat; diacodium præscriptum est, unde placidè dormivit, & cum summâ lassitudine, ac debilitate convaluit.

Conveniunt in hoc casu juxta D. Schaw 1°. phlebotomiæ; 2°. post decem horas emeticum; 3°. epipasticum nuchæ; 4°. iterum phlebotomia, noctu vero paregoricum; sedato morbo catharsis alternis diebus ad duas, tresve vices iteranda. Epidemicam calenturam quâ rabiosi moriebantur narrat Mezeray.

12. *Phrenitis Indica* Bontii *de Medicinâ Indorum.*

Febris est putris continua delirio phrenitico continuo stipata, quam tribuunt odori arborum

442 GENERA ET SPECIES

fantali recens cæsarum, aut ipsi tribuitur tritæo-
phia mimosa; hæc apud Tymorenses familiaris est.

13. *Phrenitis à dolore.*

Non omnes sed atroces dolores phrenitidem inducunt, quales ab otalgia inflammatoria seu auris internæ inflammatione, observante Hippocrate. Aurium dolor, ait ille in *prognosticis*, cum febre continuâ ac vehementi difficilis est; periculum enim delirii & mortis imminet; natu minores septimo die aut citius ab hoc morbo interimuntur: natu verò majores multò tardius; febris enim ac delirium minùs eos infestant.

Talis est etiam dolor à paronychia periostæi aut tendinis ortus cum gravi manus & brachii inflammatione & febre acutâ, ex quibus delirium ortum memorat ill. Van Swieten. Nunquid etiam videmus ab odontalgia desipere, febrile, imò furere quosdam homines.

14. *Phrenitis à Tarantismo* Baglivi *diff. hist. VI.*

Qui per tres dies saltat cum suspiriis terrorem incutientibus, frondes arundinis & vitis gestans, is certè nec sine acutâ febre est, nec sine delirio, maximè cum invehatur in astantes rubro colore sibi infensos, aut alia desipientiæ & furoris signa edit. Tales autem sunt multi tarantati, sive à Tarantulâ demorsi sint, ut vulgo fertur, sive ab alio principio vefania ea pendeat, ut putat ill. Serao Academ. Neapolitanæ à secretis.

15. *Phrenitis hydrophobica.*

Certè plurimi hydrophobi licet aquam, aërem, specula horreant, illisque visis contremiscant, convellantur, sunt ita prudentes ut astantes admo-
neant, ab illis sibi vincula injici deprecentur, ut vidi, atque sine febre sint. Verum non minus constat observatis in mea de rabie dissertatione

relatis, quosdam vehementi febre per duas aut tres ultimas vitæ dies, ferocique delirio laborasse, adeoque verè phreniticos fuisse.

16. *Phrenitis Polonica* Stabel *de plicâ Polonicâ, histor. 2.* Est ea quæ à resectâ plicâ suboritur, ea rursus evolutâ fanatur, febre acutâ, furoreque stipatur & acuta est, unde à maniâ Polonicâ discrepat.

XII. *Paraphrenesis; Paraphrosine* Menjotii *dissertat. Paraphrenitis* Boerhaavii *aph. 907.*

Differt à phrenitide ex dolore obscuro lateris, vel sensu cinguli præcordia stringentis, vel oppressionem gravi pectoris, sputo sanguinis, quæ omnia latentem pleuritidem, vel peripneumoniam delirio conjunctam designant.

Varia fuit hætenus nominis acceptio apud Neotericos; sunt qui diversum genus esse volunt à phrenitide, si sit delirium, ut aiunt, symptomaticum, morbusque primarius sit peripneumonia, hepatitis, imò tantum tritæophia, vel Synochus: verum si genera morborum repetantur à causis vel à principiis abditis, nulla erit nosologiæ certitudo, idem enim symptoma quod ille essentialē vocat, alter accidentale reputat pro suâ theoriâ, nec minus est essentialē ex eo quod in decursu morbi tantum accedat, ut eruptio in morbis exanthematicis, nec discrepare debent genera ex eo quod symptomata sint majora aut minora, ut delirium ferox, aut mite, quod discrimen inter phrenitidem & paraphrenesim aliqui instituerunt; convenientius est genera morborum à symptoma-

444 G E N E R A E T S P E C I E S

tis diversis repetere, modo ea constantia sint.

1. *Paraphrenesis diaphragmatica.* Vide Boerhaavii *paraphrenitidem* 907. de Haen *tom. 1. cap. 7.*

Ea est quæ à diaphragmatis inflammatione primariâ vel à plevrâ diaphragma succingente inflammata oriri creditur. Qui morbus ex Boerhaavio longè frequentior est quàm vulgo censeatur, licet præsens sæpè ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

Verùm non omnis diaphragmatis inflammatio paraphrenitidem ponit, ut cadaverum sectio & diaphragmatis vulnera commonstrant, requiritur infarctus inflammatorius aut febrilis tum cerebri, tum meningum, vel, ut aiunt, translatio materiæ morbificæ ad cerebrum, ut delirium accedat, nec enim sedes animæ, ut crediderat Plato in metaphrenibus seu præcordiis est reponenda, in qua hypothese ex solius diaphragmatis inflammatione delirium repetebatur.

Cognoscitur hæc species ex febre acutissimâ, continuâ, dolore inflammatorio diaphragmatis intolerabili ob membranas nervosas; qui dolor immaniter augetur in inspiratione, tussi, repletione stomachi, nausæâ, compressu abdominis in alvo, vel urinâ reddendis, respiratione hinc sublimi, parvâ, celeri, suffocativâ, quiescente abdomine, solo thorace peractâ: delirio perpetuo, revulsione hypochondriorum, risu sardonio, convulsione, furore &c. Vide apud ill. de Haen cadaveris aperturam.

Curatio itidem & prognosis ex Boerhaavio repetantur.

2. *Paraphrenesis pleuritica.*

Febris maligna cum obscuro dolore lateris & delirio. Hujus morbi etiam epidemici plurimæ

prostant historiæ. Sic in *diar. Medico* D. Vandermonde 1758. *menſe Maio pag. 95.* hæc lego : Altera ſpecies febris putridæ quæ hoc anno vigit inſulæ apud Flandros fuit abſolutè maligna. Adoriebatur cum ſymptomatis pleuro-peripneumoniæ, & paraphrenitidis ; ægri maximè proſtrati dorſo conſtanter incumbentes, facie lividâ vel flavâ, ſubtumidâ ; cutis ſicca, non ardens, lingua brunneâ ſorde onuſta, facile exſiccata ſicuti dentes ; conquerebantur de obſcuro dolore punctorio lateris dextri, de magnâ pectoris & epigastrii oppreſſione, de cingulo dolorifico lumbos ſtringente ; urinæ ſuppreſſæ erant vel paucæ, quod ſymptoma clyſmatis, & potibus nitroſis diù reſiſtebat, interea nullus meteoriſmus, nulla vel pauca expectoratio, niſi ſanitatem quædam ſputa cocta prænuntiarent ; lumbrici mortui eiciebantur.

Subſultus tendinum, convulſiones, riſus ſardonicus, ſingultus, ſtertor ſupervenientes adoleſcentem ruſticam robuſtam nono die poſt eryſipelas, in hoc morbo abſtulerunt.

Adoleſcentem ſanavit D. Boucher præmiſſis quatuor phlebotomiis, uſu apozematis facti ex caſſiâ, tamarindis, nitro & aliquot tartari ſti-biati granis, quo ano & cato fuit multum evacuatus ; ſucceſſit dein potio abſorbens cum confectione hyacinthinâ & guttis mineralibus anodynis Hoffmanni, dein infuſum aquoſum kinkinæ, ſerpentariæ virginianæ, ruthæ, ſcordii, nec non linctus, cui addebatur kermes mineralis & oxymelitis ſcillitici pauxillum.

Menſe Martio 1756. vidi aliquot viros robuſtiſſimos qui tertiâ die hujus morbi periire ſummo furore & convulſionibus exagitati. Morbus ince-

perat à dolore lateris punctorio cum pulsu molli, frequenti; post tres phlebotomias præscribo mannæ uncias tres & tartari stibiati granum unum, quo assumpto secundâ morbi die, bilem evomere, & per inferiora uberrimam, celeremque evacuationem experti sunt; nulla in abdomine tensio, respiratio parum coacta; nox subsequens paroxysmum & dolorem lateris adducit; tertiâ die post quartam phlebotomiam è lecto surgunt, vestes induunt, se omninò sanos dicunt, & ut sani respirant, ambulant liberrimè, nemo eos prius ægrotasse dixisset, frequentia pulsûs nulla, lingua nitida, nulla tussis; ast parentes admoneo ut ægri rebus illicò consulant; Sacerdotem advocent, quippe docet Hippocrates *in prorrheticis* quod *si pleuritico dolor lateris sine ratione sufficienti evanescat, delirium præsto sit, & intra duodecim horas mors ostia pulsat*. Illos verò qui sanos se prædicabant manè, ipso vesperè tertiæ diei delirium phreniticum tam vehemens corripuit, ut vix quatuor bajulis in lecto contineri possent, & intra paucas horas convulsi moriebantur.

Anno 1758. eamdem in aliis subiectis observavi paraphrenitidem à priori diversam, quod febris non erat remittens, sed synochus; exordium, ut moris est, à frigore, calore, dolore lateris punctorio. Præmissis phlebotomiis uberrimè purgabantur, cum mannâ, tartaro stibiato; iterabatur dein phlebotomia; tertiâ die delirium accedebat; æger è lecto surgebat, doloris, tussis, dyspnœæ expers, quippe delirio accedente respiratio rara evadit; pulsus sano magis similis; cruor extractus paululum coriaceus. Delirium phlebotomiâ sextâ post iteratam catharsin fuit

sedatum, & tunc dolor, dyspnœa, imò sputum rubiginosum revertebantur, quæ redeunte delirio evanescebant; sudor sexto die exiguus, pulsus intermittens, convulsivus, inæqualis, carphologia, subsaltus tendinum, mors.

Quomodo hic morbus à pleuritide malignâ cum delirio discrepet non video.

3. *Paraphrenesis Hepatica. Vide Blasii observ. Med. 2. pag. 6.*

Ea est quæ ab inflammato hepate potissimum in convexâ parte nascitur, adest enim in hoc casu morbus ita pleuritidi similis, ut hepatitis sæpè sæpius pro pleuritide tractetur; tussis sicca, imò quandoque cruenta, dyspnœa, febris acuta, diaphragma verò simul non rarò tenditur, incalescit, inflammatur. Si itaque dispositio ad delirium concurrat, ut observatur apud mulieres, apud viros etiam studiis negotiisque multum addictos, vivido & poëtico ingenio præditos, facile ex his combinatis oriatur hæc species, cujus curatio eadem ac diaphragmaticæ.

XIII. *Pleuritis*, Pleurésie, point de côté.

Mal di punta Italorum. *Pleuresis* Gordonii *lib. med. Febris pneumonica* Frid. Hoffmann. *cap. 6. Phlegmona membranæ costas succingentis* P. Alpini *med. method. lib. 7. cap. 11. Morbus costalis* Verna *de pleuritide. Passio pleuritica* Cœlii Aureliani *lib. 2. cap. 13. Telum* Sereni Sammon. *Pleura furens* Helmontii. *Pleuritica febris* Fr. Hoffmanni. Dicitur pleuritis à *Pleuvrâ* latus, quia plures species

lateris dolorem inferunt. *Peripneumopleuritis* Triller, *de Pleuritide* pag. 12.

Est phlegmasia seu pyrexia acuta continua, sæpius synocha, dolore acuto pectoris respiratione frequenti, difficili, pulsu duro, & tussi vel tussiendi conatu stipata. Seu est concursus quatuor symptomatum febris acutæ, dyspnœæ, doloris sæpius lateralis in pectore & tussis molestæ. Variant autem hæc singula symptomata in diversis morbi speciebus & diversis cujusque speciei stadiis.

Initio frigus, horror, lassitudo, dein calor, tussiendi impotentia, & desiderium, inspiratio brevis, quia dolore impeditur, frequens.

In vigore pulsus vehemens, tensus, frequens, sanguis in patellâ coriaceus, tussis quandoque cruenta, sudatio, genarum rubor, calor intensior.

In declinatione sudor frequens salubris, pulsus mollis, exspuitio facilis, uber, tussis rarior, facilior, dolor lateris minor, respiratio minus impedita.

Inter dormiendum nullus per intervalla dolor, tussis nulla, remanente pyrexia & dyspnœâ quoad frequentiam.

Differt à peripneumoniâ per pulsum tensum, durum, absentiam gravitatis in pectore medio, sputum rarius, cruentum.

A pleurodyne per pyrexiam acutam, inflammatoriam, sanguine coriaceo, quæ deficiunt in pleurodyne, nec non quod sæpius in pleuritide dolor à pressione, contrectatione non mutatur, nec levatur, nec intenditur, quod in pleurodyne sæpius evenit.

Causa

Causa est conatus naturæ, pleuræ vel costalis vel pulmonaris infarctum inflammatorium ope tussis, febris, respirationis frequentis discutere appetentis.

Principium morbificum est inflammatorius pleuræ infarctus, unde metus est ne stasis gangrænosa sequatur, quapropter natura, aliunde dolore irritata effrænes non rarò conatus exerit, qui penes eam sunt, & simul sine quibus infarctus tolli non potest.

Infarctus tollitur 1°. spissum fluidum in vasis minimis impactum resolvendo, quod calor auctus præstat; 2°. vasa dilatando, ut pervia fiant materiæ hærenti, quod præstat vis trusiva cordis adaucta; 3°. ut mechanicè atteratur cruor concretus ob moram, quod pulsatio vasorum aucta efficere conatur, tussisque & dyspnœa concurrunt, simulque tussis dirigitur ad sanguinis superflui expectorationem, & frequens respiratio ad sanguinis refrigerium & accelerationem. Principia proegumena sunt sanguis viscosus & fervidus, qualis in bajulis, adultis; prava pectoris conformatio, pulmonum tubercula. Principia procatartica frigus æstuante corpore susceptum à vento frigido; per rimam potissimum fenestræ illapso, potu frigido; ira, vociferatio, vehementes conatus, principia febris synochæ, ut crapula.

Numerus. Pleuritis & peripneumonia simul sæpiùs sunt decima pars morborum in nosocomiis observandorum; sic in Nemausensi nosocomio per mensem Junium, & Julium anni 1757. ex 567. ægris fuere 53. pleuritici, vel peripneumonici, & tamen hi morbi vere sunt frequentiores quàm æstate. Utinam numerus respectivus diversorum

morborem à nostratibus inquireretur.

Cadaverum aperturæ à P. Servio Romano institutæ in trecentis pleuriticis exhibuere pleuræ pulmonaris inflammatæ vestigia, seu extrema & superficialia pulmonis vasa inflammata, quod anacatharsis sanguinis, puris, febris acuta, dyspnœa, aliunde suadent.

1. *Pleuritis vera* Boerhaav. *aphor.* 878. *Sanguinea* Hippocrat. *Flammosa* Triller. *pag.* 149. *La punta* Italis; *Pura* Baglivi, Sydenham. *pag.* 163.

Pleuritis pura est merè inflammatoria, non à synocho ortum ducens, sed in quâ sine signis saburræ dolor lateris initium ducit, simulque pulsus est durus, tensus, dolor ad costas veras, non ad spurias, tussis initio sicca, laboriosa, ægri dicunt se tussire non posse, nullæ sunt exacerbationes à frigore orientes, dolor à pressione non remittit, nec crescit, cruor extractus corio albo, crasso tectus simul & denso, cum in pleurodyne rheumaticâ corium est crassum, sed molle & tremulum.

Illa species hieme & vere frequentior est, infantibus minimè accidit, senibus & cachecticis rarò, aut saltem mitis est; adultis, exercitatis, rusticis robustis familiaris, & quò robustiores sunt, eò graviùs ægrotant; si ante finem secundæ aut tertiæ diei succurrantur per phlebotomias & potus diluentes, vix ullus moritur.

In illa specie noxia sunt cathartica & emetica, levia tantum post sedatum morbi impetum conveniunt minorativa; adultis quartâ quaque horâ primâ die, bis vel ter secundâ die mittendus est sanguis ex brachio quovis; ptisana ex decocto cicorii & infuso capillorum veneris, florum papaveris rhæados, adde succum boraginis si sputa

viscida difficulter expectorentur, sperma ceti in oleo amygdalarum solutum, vespere syrupum anodynum parca dosi. *Videsis curam ex Sydenhamo pag. 163.*

Pura frequens est hieme.

2. *Pleuritis dorsalis* Hippocrat. *de affectib.* Verna *cap. 8.* Ballonii *de pleurit. dorsali.*

Dorsum dolet velut ex plagâ, non punctim; æger suspirat, expuit pauca; tertiâ aut quartâ die saniem mingit subcruentam; dolor dorsi ad spinam protensus; ægrius respirant erecti quam capite ad antica inflexo; tussis est, febris acuta; quinta die, ad summum septimâ, mors.

Sedes inflammationis est in parte mediastini posticâ.

Species est ita rara ut ex ducentis pleuritidibus vix una sit dorsalis. Hujus tres varietates recenset Verna post Hippocratem. *Vide Verna pag. 76. & 77.*

3. *Pleuritis Mediastini* Freind *histor. medicinae* de Avenzoare, Verna *cap. 9.* Salius *curat. morbor. partic. pag. 225.* *Act. Acad. Bononiens. tom. 2. pag. 188.*

Dolor in medio sterni percipitur non adeo intensus & acutus, sed veluti gravativus, cartilaginem versus ensiformem declinans; mediastini pars antica inflammatur, pericardio sæpe simul affecto.

Adest acuta febris, anxietas, sitis, respiratio frequens & celer, ingens in thorace fervor, doloris nihil ferè nisi in sterni, ubi molesta potius angustia & interclusio quàm in inspiratione dolor sentitur, tussis nunquam abest, pulsus durus est, multo minor spirandi difficultas quam in peripneumoniâ.

Cùm suppurata est illa pleuritis Columbus & Barbette auctores sunt ut terebretur sternum.

Legatur Rondeletius *libr. de morbis per symptomata distinguendis cap. 10.* Hildanus *centur. 1. 43.*

Hoc morbo in itinere laboravit Avenzoar, & ex arteriâ podicis sectâ sibi libram sanguinis detraxit; hoc brevi periit Trombellus Medicus Bononiensis; repulsum fuerat dudum herpes, dolor erat in antico pectore, inde ad collum & aurem sinistram extensus, bis vena secta, fomenta adhibita. Trombellus nigra vomuit, febricula tunc est orta, somno ingruente obiit. Cruor niger in mediastino inventus, mediastinum tres digitos crassum, lividum, pulmo sinister cruore distensus.

4. *Pleuritis pericardii* Zacuti Lusitani *prax. admir. obs. 138.* Verna *pag. 77.* Freind *histor. med. pag. 108.* Lecat, *Mercur de Novembre 1753.* Salmuth. *centur. 1. observ. 13.*

Pleuritis illa sæpè cum præcedenti combinata differt ab eâ, syncope frequenti, palpitatione, cordis tremore.

Quidam in ætate florenti acutâ febre est prehensus cum siti ingenti, anxietate, respiratione creberrimâ, thoracis incendio, tussi siccâ, syncope, cordis tremore, levi dolore in thorace versus sternum cum angustîâ summâ, pulsu duro, intra triduum obiit; totum pericardium inventum est erosum, nigrum, miliaribus pustulis exasperatum, & in alio casu pure turgidum.

5. *Pleuritis Traumatica.*

Pleuritis est quæ à gravi costarum, sternive fracturâ, pectoris, dorsive vulnere, contusione ortum ducit, sæpè cum sputo cruento, si

tantum vehementer inflexa fuerit costa, ut à lapsu, tunc dolor atrox, respiratio suffocativa suppressa; si effractæ sint costæ, tunc peripneumopleuritis est cum gravissimis symptomatis, ut vidi factum ab equi calce; pleuritis illa est pura, merè inflammatoria, ut plurimum repetitis phlebotomiis, abstinentiâ triduanâ, potu diluente, auxiliisque chirurgicis tractanda.

6. *Pleuritis biliosa pleuritis à bile* Tulpîi lib. 2. cap. 1. *Pleuro-peripneumoniæ epidemicæ Aumalæ apud Normannos*, Marteau de Grandvilliers observante.

Initium, horror & frigus manè, febris aucta. Sitis, calor cutis, anxietas, cephalalgia gravans, nausea, vomitio biliosa, pulsus latus, durus, subfrequens, febris crescens, facies intensè rubens; respiratio frequens cum suspiriis. Post 12. vel 15. horas dolor pungitivus lateris nunc fixus, nunc ab uno ad alterum latus, nunc sursum ad clavículas extensus aut ambulans.

Primâ & secundâ die sputa cruenta, dein rubiginosa crocea, vel brunnea & fluidissima.

Pulsus quartâ die mollis, angustus, frequens, præceps. Sanguis in patellâ tectus corio crasso, flavo, molli; urinæ sæpius brunneæ cum nubesculâ in medio, quandoque turbidæ sine sedimento, licet primis diebus sedimentum lateritium inæquale, furfuraceum, undosum deposuissent. Gena seu os jugale è latere doloris rubro-violaceum, facies pallido-livida; lingua humida sed albescens vel flava; alvi fluxus, si aderat, quartâ die supprimebatur. Die tertiâ vel quartâ dolor lateris nullus, respiratio magis æqualis, sed difficilior & sibilans, tunc gravitas sterni, tussis sedata, ægri melius se habere putabant, sputa

454   G E N E R A E T S P E C I E S

pauciora , spumosa , abdominis meteorismus , obtutus vagus ; si urinæ forent turbidæ , delirium vagum , magna agitatio , mors : aliis mens constabat ; ambobus pulsus mollis undosus , vel parvus , fugax inde stertor & 5^a. die vel ad summum 7^a. mors. Sudores critici inter 7. & 9. quibusdam profuere , aliis vomica post 40. diem crepuit.

In cadaveribus lobus pulmonum dolens , durus , gangrænosus , atro cruore turgidus , pleuræ adhærens , corio albó , crasso , intermedio , pleurâ costali sanâ ; bronchia hujus lobi sanie purulentâ plena ; lobus oppositus mollis , sed gangrænosus ; in pericardio cyathus feri flavi ; in cordis auriculis concretum cruoris & concretum lymphæ crassum ; in colo gangræna , cætera intestina flatu distensa.

Cura. Phlebotomiæ saltem tres , non plures octo intra quatuor primas dies non ultra ; post primam emetici tartari grana duo cum mannâ & oleo amygdalarum , nunquam verò post tertium diem metu meteorismi ; initio foci emollientes & resolventes lateri ; tertiâ die pix , olibanum & terebinthina ; & si dolor ambulatorius , vesicatorium applicabatur , præmissâ cucurbitulâ , quod maturè adhibitum successit.

Accedente oppressione circa quartam diem secabatur jugularis ob delirium , sectâ saphænâ malè cessit fortè ob meteorismum. Suppressâ sputatione vesicatoria tibiis admovi modo ante dies criseos. Si escharæ pallidæ ociùs ficcarentur , conclamatum erat. Ad præcavendum sphacelum usus sum nitri 24. granis cum camphoræ gran. quatuor ; fiant sex doses , sumat sextâ quaque horâ unam ; aliis chamæmeli infusum præscripsi ;

MORBORUM, CLASSIS III. 455

eventus hujus morbi utplurimum lethalis fuit.

Huic affinis pleuritis viguit Monspeliî anno 1753. Phlebotomiæ verò à novem ad quindecim adhibitæ sunt; febris erat remittens sine ordine. Vomitorium secundâ vel tertiâ die præscriptum, dein iterum ad phlebotomias deventum est, ac catharſes alternis diebus iteratæ.

7. *Pleuritis verminosa* Quercetani *pharmac. cap. 7. stomachalis* Bianchi *pag. 232. Schenckii lib. 2. pag. 264. à Gabucino mutuata historia. River. observ. 75. centur. 1.*

Frequens est hæc pleuritis apud pueros; dolor est lateris punctorius, sæpè ad costas infimas cum tussiculâ ficcâ, quandoque suffocativâ, ut in amphimerinâ quinta dicta vel *coqueluche*; pulsus est durus, respiratio difficilis, quandoque singultus. Genæ nunc calent & rubent, nunc frigent & pallent. Hic morbus frequens mihi occurrit, & sanatur sine phlebotomiâ saltem repetitâ, leni emetico, catharticis & vermifugis, non neglectis bechicis.

8. *Pleuritis putrida*; vide Vandermonde *Septembre 1758. pag. 269. à D. Roustan. Ingluviosa Trilleri pag. 145. Pleuropneumonia* Neoterico. *Pleuritis impura, symptomatica, secundaria* Auctorum.

Est ea species Monspeliî frequentissima, quæ initium ducit à symptomatis febris putridæ vel biliosæ, cui deinceps, ut secundâ die, dolor lateris cum tussi accedit, cum oris sorditie, nausæâ. Ea est frequentissima in regionibus meridionalibus, ut pura, apud monticulas, rusticos vegetabilibus tantum nutritos; vocatur vulgò pleuritis symptomatica, sed catarrhosa, verminosa; aliæque sunt pariter symptomaticæ; pu-

456 G E N E R A E T S P E C I E S

trida frequens est mense Junio ; febris , cui conjuncta est pleuritis , est vel synochus , adeoque continua , non remittens , & hæc est frequens ; vel tritæophia , quæ pleuritis biliosa dicitur Biancho & aliis.

Sic Brendelius observavit pleuritides quotidie exacerbantes : sic in Actis Edimburgi 1. 5. pag. 32. refertur historia pleuritidis biliosæ epidemicæ , in quâ dolor lateris secundo die feбри se adjungebat , venæ sectio repetita nocebat , levia emetica mirè proderant , aderat initio bilis , vomitio ; dolor erat descendens ad ultimas costas ; stomachi ægritudo , pulsus nec frequens , nec plenus erat ; sanguis emissus fuscus , flavus vel viridis , sine corio illo quod in purâ patellam tegit.

Illa species vel synochum sanguineam comitatur , ut à plethorâ , suppressis catameniis , sine nausæâ , aut pondere epigastrii cum pyrexia magnâ , ardenti sanguine crustâ albâ obducto , & in hoc casu phlebotomiæ iteratæ profunt , intermixtis levibus catharticis ex mannâ , cassiâ.

Vel febris princeps est verè putris cum nausæâ , linguæ amarore , sorditie , pulsu submolli , frequenti tamen , sanguine etiam post alteram phlebotomiam non coriaceo , & in hoc casu parcè mittendus sanguis , & methodus Rullandi , quam tantopere execratur Trillerus , in usum venit , scilicet misso semel vel bis cruore , præmisso clysmate , secundâ die leve emeticum , guttæ aliquot syrupi Glauberiani cum mannæ unciis duabus , unde nunc fursùm , nunc deorsùm sine pectoris læsione æger purgatur , quod in pleuritide purâ valdè noceret ; imò sequentibus diebus , maxime si dolor lateris remittat , eadem medicina iteranda est , & ut in verminosâ pleuritide , etiam infusum

fennæ est catharticus admiscendum, & alternis diebus iterandum usque ad morbi finem.

Si delirium accedat, datur paraphrenesis pleuritica.

Pleuritidis putridæ varietates sunt, pleuritis biliosa, pleuritis maligna, pleuritis verminosa, & pleuritis pestilens.

9. *Pleuritis catarrhalis* Hippocrat. *Peripneumonia epidemica* anni 1565. *Dodonæi obs. cap. 21. Sympathica* Bianchi *hist. hep. pag. 233. lib. 1.*

Est ea species quæ à coryzâ, raucedine, anginâ ortum ducit cum dolore catarrhali pectoris, qui dolor pressione mutatur, levi etiam tumore externo stipatur, & non semper puncto est affixus, sed huc & illuc extenditur. Febris est amphimerina quovis vesperè exacerbans, tussis molesta, dyspnœa gravis, sæpè sputio cruenta, & pleuropneumonia videtur esse ob additionem symptomatum peripneumonix hiemalis Boerhaavii; incipit ab horrore & frigore vagis identidem per primas dies recurrentibus. Pulsus non ita durus & tensus ac in verâ, & corium, quo sanguis in patellâ tegitur, magis gelatinosum: exigit phlebotomias iteratas, potusque theiformes calidos, levia diaphoretica; phlebotomiæ tamen parciores multò sint quàm in verâ.

10. *Pleuritis erysipelatoza* Baglivi *appendic. ad pleuritid. p. 37. Pleuritis biliosa* Hippocrat. *lib. 3. de morbis. Pleur. biliosa* Bianchi *pag. 236. Pleurit. cum febre ardenti* Mocha *consil. 24. pag. 59. Pleurit. cum magno æstu & siti* Wolfgangi *cent. 1. fol. 7.*

Inter perniciosissimas pleuritides est pleuritis ficca, five erysipelatodes acutissima, quæ fit à fero acri pulmones urente, lacerante, cum paucò dolore, & ægrum derepente jugulat; signa sunt

458 G E N E R A E T S P E C I E S

ex Hippocrate rubores fugaces genarum, tussis inanis, paucus dolor, jactationes, ariditas magna linguæ, ardor viscerum, doloris excursio in varia loca; si dolor lateris obscurus sit, æger decumbat in latus, & fortiter tussiat, tunc temporis dolor in latere percipietur.

Distinguitur hæc species à verâ & ab hepaticâ, 1°. oris amarore assiduo; 2°. nausæâ frequenti, vel vomitu bilioso & viscido; 3°. doloribus ventris ad epigastrium cum diarrhœâ quandoque biliosâ, aut tenesmo; 4°. siti inextinguibili; 5°. linguâ bile suffusâ, tamen non asperâ, non siccâ, non hiulcâ; 6°. febre tritæophiâ cum calore acerrimo cum vigiliis & quandoque delirio; 7°. pulsus post catharsim remollescit. Differt ab hepaticâ, quod dolor sit sub mammâ sinistrâ, quod nullus tumor, dolor, durities nulla, aut tensio ad hypochondrium dextrum; sputa sunt intensè flavescencia, licet sanguine mixta, imò amara, urinæ crocæ.

Pleuritidem biliosam diversam facit Cl. Bianchi ab erysipelatosâ pag. 251. eamque typhodem essentialem nuncupat.

11. *Pleuritis hepatica* Bianchi *Histor. hepat. spec.* 6. pag. 234. tom. 1. vel *Hepatitis pleuritica* ejusdem.

Similis est veræ & biliosæ quoad acutiem febris, dyspnœam, pulsûs duritiem, tussî sæpè cruentâ; differt dolore ad dexteram thoracis partem profundo, genæ dextræ rubore intensiori, tincturâ subictericâ per cutim, oculos, linguam, lotium, excreta omnia; os & fauces, fitis, ariditas, amarities oris, bilis in sputo adest cum sanguine; dolor ad costas spurias descendit, & obtusè ad dextrum hypochondrium affigitur, ubi ad tactum leviolem molestissima sensatio, tensio, tumor,

MORBORUM, CLASSIS III. 459

renitentia, durities hepar circumscribens, calor intensus, jactatio assidua, sitis, ardor, ariditas.

Vide aperturam cadaveris in Panaroli *pentecost.*

1. *observ.* 37.

12. *Pleuritis convulsiva* Bianchi *Hist. hepat. libr.*

1. *pag.* 234. *Sicca* Hippocrat. 3. *de morbis.*

Dolore atroci in principio est stipata, sed ut plurimum circa quartum diem crescente febre, dolor mitigatur, aut si dolor unâ aut alterâ die febrem præcedat, febris accedens morbum solvit. In hac angustissima est respiratio, cum tussi rarâ & inani seu ficcâ, & ob doloris vehementiam difficillimâ.

Hujus crisis est qualis sanguineæ, sed ampliori potu humectante indiget quàm aliæ, ait Hippocrates.

13. *Pleuritis periodica* Morton. *de intermittentium diagnosi*, *pag.* 33. est ea quæ à veneno febris intermittentis inducta, singulis diebus recrudesceat. Centies observavi, ait Mortonus, pleuritidem acutissimam & verè spasmodicam cum symptomatis pathognomonicis intensissimis à veneno febris intermittentis ortam fuisse; ista symptomata statis periodis redeunt, urina redditur lateritia qualis in intermittentibus febribus effluere solet, & hanc febrem cum vel sponte suâ, vel arte coacta larvam deponit, kinkina citò semper & feliciter curare consuevit.

14. *Pleuritis hypochondriaca* Crenal. *observat.*

Ille Auctor nuperus apud milites in castris degentes durante quâdam epidemiâ, observavit multoties pectoris cavum aquâ exundans in cadavere pleuriticorum, qui septimâ, nonâ & undecimâ morbi die perierant; unde summi momenti est hujus speciei signa habere, ut propria methodus à vulgari certè diversa obtineatur.

15. *Pleuritis pestilens* Schenckii pag. 751. Riverii observ. 72. centur 1. est morbus epidemicus qui regnavit Forolivii Gallo-Provinciae mense Februario anno 1751. Aquis-mortuis mense Martio anno 1745. & Melgorii anno 1747. Ill. D. Haguenot & D. Fizes Aquas-mortuas se contulerunt hortatu Tribuni Provinciae; septem vel octo pleuritici quovis die subito moriebantur; missus sum etiam Melgorium, ad debellandam eandem epidemiam; ægri laborabant febre, dyspnœâ, dolore lateris, tussi, ægrique turmatim inopinato moriebantur. In cadaveribus Forolivienfium pulmones erant perfusi punctis nigris, lividisve milii granum æquantibus, liquore foetidissimo plenis; similis liquor in primis viis cum multis lumbricis. Apud Melgorienses epidemia desinebat cum accessi, nullum ideò cadaver introspicere valui, sed ex relatu superstitem conjectavi gangrænodeas inflammationes in abdomine & pectore multos abstulisse.

16. *Pleuritis lactea; Pleuresie lacteuse; Dépôt lacteux sur la poitrine; Pleuresie lacteuse* Puzos *Traité des dépôts lacteux*, 2e. partie; est pleuritis puerperis vel gravidis ante partum propria, nullo sputo sanguinis, doloribus in pectore vel vagis vel fixis stipata, cum febre remittente, dyspnœâ non continuâ, calore mediocri, sine meteorismo & sine delirio.

Nobili mulieri altero à partu die supervenit febris acuta, cum dolore vividissimo ad inferiorem omoplatæ angulum; lochia ubertim fluebant; instituta fuit statim phlebotomia, hujus eadem die iterationem proximi recusarunt, sequentibus diebus bis iterata fuit; his sublevata fuit ægra, lochia fluxere, abdomen molle, apozemata ex plantis cichoraceis & sale de duobus alvum laxam fer-

vavere; at ob retardatam nimis phlebotomiam octavo die ægra obiit, abscessus in imo lobi dextri pulmonis repertus est.

Visæ sunt quæ quinque phlebotomiis intra paucos dies repetitis liberatæ sunt. *Vide metritidem lacteam.*

17. *Pleuritis Polonica. Vide Stabel de Plicâ, hist. 8.*

Ea est quam virus trichomatis à plicâ resectâ, vel suppressâ excitat. Curatur phlebotomiis, & decocto lycopodii capiti admoto, quo evolvatur plica, secus abit in phthisim eadem evolutione plicæ sanabilem.

Cura Pleuritidis puræ.

Phlebotomiâ iteratâ, sunt qui lanceolam in ipsum latus dolens adigunt, quartâ quâvis horâ aqua destillata papaveris rhæados ad uncias quatuor, & bis in die emulsio anodyna ex feminibus frigidis & cucumer. ana semiuncia; femin. papav. albi drach. duab. sacchar. unc. i. cum aquæ hordei lb. i.

Ecclegma ex spermat. ceti drach. i. oleo amygdal. dulcium unc. i. aq. cinnamom. hordeat. semiunciâ.

Interea linimentum sedans ex balsamo tranquillo unc. semiss. vel i. in quo pro quâvis unciâ dilue guttas laudani liquidi viginti vel triginta, unge partes dolentes.

Si dolor urgeat, panis calidi medulla aquâ vitæ camphoratâ imbibatur, additisque guttis laudani xii. applicetur.

Vel porri radices tusæ cum duobus capitibus papaver. bulliant in aquâ, dein lacti intinctæ lateri dolenti applicentur.

Vel demùm felis viva exenterata dolenti parti applicetur.

Curam absolvent, 1°. phlebotomiæ iteratæ; 2°. potus copiosus diluens ex radicibus scorzonæræ, glycyrrhizâ, floribus papaveris rhæados, cavendo à catharticiis & sudorificis; sed cathartica morbo sedato sint ex mannâ, oleo amygdalarum, cassiâ &c. nisi pleuritis sit putris.

18. *Pleuritis febricosa* Torti de febribus; Anonymi de reconditâ febrium naturâ, cap. 18, pag. 102. 1759. est species, quæ per paroxysmos à frigore incipientes singulis vel alternis diebus invadit, paroxysmis sudore terminatis recedit, & rursus datâ horâ revertitur, seu quæ pendet à veneno febris tertianæ aut tritæophiæ.

Vidit Anonymus mulierem sanguinis sputo laborantem, cum dolore lateris punctorio, febre acutâ, exacerbationibus variis in summum discrimen adductam, quæ kinkinâ assumpto brevi convaleuit. Vidit idem virum pleuritide acerrimâ detentum cum copioso sanguinis sputo in paroxysmis periodicè recurrentibus, qui non sensim, sed subito impetu ex improvise insurgebant, qui simili febrifugo protinùs exhibito similiter evasit.

Color urinæ lateritius in remissione subitaneus, & periodicus recursus singulis vel alternis diebus, invasio cum frigore, sudor primos paroxysmos terminans sunt signa ferè infallibilia veneni febricofi latentis in his morbis, quos febricosos cum Werlhofio nomino, nec enim cognomine pleuritidis febrilis quisquam ejus indolem singularem suspicaretur.

Eadem est cura, idem decursus rheumatismi, febricosæ colicæ, vomitûs, hysteriæ, syncopes, cardialgiæ, phriciasis, &c. Febricosæ, seu à veneno febris intermittens aut remittens productæ, quæ, nisi febrifugo impugnentur, brevi ægros è

medio tollunt, ut videre est apud Anonymum cap. 17. Torti & Werlof. passim.

19. *Pleuritis miliaris* Camerarii *dissert.* 1735. Allioni *de miliari*; est ea quam eruptio miliaris solvit, foetor singularis acescens perspirationis eam distinguit.

XIV. *Enteritis*, Inflammation des boyaux, du mesentere, &c. *Chordapsus* Galeni 6. *de loc. affect. cap. 2. Meteorismus* Pathol. methodicæ 1^a. *species*; *Febris intestinorum inflammatoria* Frid. Hoffmann. *Tom.* 2. *pag.* 171. *Febris Iliaca inflammatoria* Frid. Hoffmann. *Tom.* 2. *p.* 174. *Inflammatio intestinorum* Sennert. *lib.* 3. *part.* 2. *Seç.* 1. *C.* 2.

Est phlegmasia acuta, cujus præcipua symptomata sunt tensio summè dolorifica & tumida earum partium abdominis, quibus intestina respondent, cum pyrexia, meteorismo, quibus ileus, dysenteria, vel similia symptomata adjunguntur.

Ex tensione phlegmonodea tactum non tolerante, summè dolorifica, cum pyrexia acuta, distinguitur ab ileo, dysenteria, colica, quarum species etiam plures inflammatoriæ sunt, sed in quibus symptomata generi propria prædominantur.

1. *Enteritis iliaca*; *Febris iliaca* Frid. Hoffmann.

Veteres duo tantum intestina admittebant, tenue seu ileum, & crassum seu colon; hinc enteritis iliaca est ea quæ potissimum intestina tenuia afficit: cognoscitur ex situ circa umbilicum, dolore atrociori, distensione epigastrii & umbilici, dyspnœa, nausæa, & vomitione assiduis ac ve-

hementibus, ita ut nec potus contineri queat, dein vomitus stercorosus sequatur, & ferè semper mors.

De hac specie ab ictu ortâ, *vide* Frid. Hoffmanni *observ.* 3. Benedicti Sylvatici *centur.* 2. *observ.* 86.

De hac specie spontaneâ, *vide* Frid. Hoffmanni *observ.* 4.

Principia sunt cathartica acria, venena assumpta, plethora, quæcumque ileum excitant.

2. *Enteritis colica; Chordapsus* Galeni.

Dignoscitur ex eo quod non umbilicum, sed partes abdominis laterales afficiat, ubi colum & cœcum jacent. Lumborum adest gravitas, dolor, tensio, cum febre acutâ, rariùs vomitio accidit. Dicitur propriè chordapsus, cum ab intestini parte inflammatâ adest tumor chordam tensam referens, aut in glomum convolutus.

3. *Enteritis flatulenta, Meteorismus* vulgò; est tensio dolorifica totius abdominis cum tumore subelastico tactum non tolerante; sed illud symptoma est accidens, pluribus morbis inflammatoriis commune, quoties saburra acris, putrescens in febribus, & phlegmasiis acutis excitat flatus, quibus intestina omnia præsertim tenuia distenduntur. Hoc symptoma febribus putridis & malignis valdè familiare. *Vide* Ballonii *obs.* lib. 2. *epidem & Sepulchret.* Boneti *de Ileo*, *obs.* 19.

In nosocomio Monspeliensi vir quidam per septimanam omnia vomitu rejecerat, cum enteritidis signis; secto cadavere inventum est cœcum è sede suâ ita dimotum, ut ventriculo incumberet, & firmiter adhæreret, colo & recto multum angustatis, cæteris distensis, inflammatis.

Curatio. Potus sit ex aquâ pulli, in quâ femina frigida majora, imò caput papaveris albi inquantur, clysmata ex oleo & decoctis malvæ, violarum,

violarum, feminum lini, fomenta levissima ex simili decocto abdomini ope lintei duplicati apponantur, oleum recentissimum ex amygdalis dulcibus ingeratur; cremores hordei, oryzæ pro cibo sumantur; narcoticis dolores compescantur, & quod palmarium est, phlebotomiæ, quantocius fieri potest, è brachio, dein è pede repetantur, si vires finant: si demùm dilutum cassiæ facilè & sine strage transiturum spes sit, ejus ope saburra acris, quæ malum fovet, eliminetur; sed si maturius exhibeas catharticum utcumque lenissimum, grave periculum imminet: ita si meteorismus febribus putridis aut malignis supervenerit, id non rarò à neglectis antea catharticiis ortum esse censendum sæpè est.

Laudantur in hoc morbo fomenta ex linteis liquore saturni madidis, ex omento animalis, ut vervecis, calido, clysmate ex lacte, oleo, ptisanâ nitratâ: si dolor subitò & sine ratione cessaverit, licet pulsus benè se habere videatur, sphacelus intestinorum, & mors in procinctu sunt.

4. *Enteritis mesenterica; Phlegmone mesenterii*
Prosper. Alpini *Medic. methodic. lib. 7. cap. 18. Mesenterii inflammatio* Sennert. *lib. 3. cap. 4. part. 3.*

Difficillimè distinguitur ab enteritide, quâcum etiam sæpè complicatur; dolor & tumor ad umbilicalem regionem circiter adest profundus, alvæ excrementa ægre aut minimè ejiciuntur; à clysmatis post primas feces nihil excernitur; febris est quandoque mitis, nunc hemitritæa, nunc vehemens; urina rubra est, oris amaritudo, inappetentia, sitis, vigilia accedunt; alvus deinde excernit saniem rubram, imò si fides quibusdam, ut Alpino, materies chilosas.

Si non resolvatur inflammatio, & æger super-

fit, accedit suppuratio mesenterii, tabes, ascites purulentus, aliaque lethifera mala.

XV. *Metritis*, Inflammation de la matrice; *Inflammatio uteri* Sennert. *de morbis mulierum*, Mauriceau *libr. 3. cap. 11. Hysteritis* Pathologiæ methodic. Dicitur Metritis à *metrà*, utero.

Est phlegmasia cujus præcipuum symptoma est tumor regionis uteri cum ardore, dolore, gravitate, & pyrexia acutâ.

Immisso in vaginam digito, os uteri tactum non tolerat, rubet, retractum est, febris est continua, synochus ardens, quandoque amphymenina lypiria, cum horrore perpetuo, frigore extremorum, delirio, jactatione; caput, potissimum verò sinciput, dolet, necnon oculi; convulsiones colli, manuum ac pedum accedunt.

Dolor ad inguina, femora, diaphragma, claviculas extenditur cum dyspnœâ, pleuriticisque symptomatis, accedit nausea, vomitio, singultus, constipatio alvi, ischuria. Pulsus initio magnus, celer, deinde debilis, frequens; accedit animi deliquium, extremorum refrigeratio, sopor aliaque gravissima symptomata adjunguntur.

1. *Metritis puerperarum* Mauriceau *lib. 3. cap. 11. Puzos pag. 252.*

Cognoscitur ex magnâ gravitate pelvis, accedente tensione uteri, ejusque intumescentiâ, quæ graviditatem quandoque æmulatur. Adest mingendi, & alvi deponendæ difficultas, febris simul magna, difficultas respirandi, supervenit dein singultus, vomitio, convulsio, delirium, & mors, nisi prævertatur remediis.

MORBORUM, CLASSIS III. 467

Sæpius præcedunt lochiorum suppressio, rudis contrectatio in difficili partu, ictus, compressio, laceratio à digitis, instrumentis, grumorum retentio, prolapsus per vim repositus.

Hic morbus plurimas puerperas è medio tollit.

Febris in hac specie est synochis affinis, si ab hysterocèle inversâ procedat metritis, post partum quam citò restituenda est pars in pristinum locum.

2. *Metritis typhodes; Fièvre maligne avec inflammation de l'uterus.*

Ea procedit ut plurimum à causis internis, ut saburrâ putri, acri, metastasi materiæ erysipelatosæ.

Cognoscitur ex feбри amphimerinâ lypiriâ, seu incendio interno cum jactatione, anxietate, delirio, sopore, linguâ nigrâ, siccâ, simulque extremorum refrigeratione, pulsu frequenti, inæquali.

Historia. Mulier triginta annos nata tam acriter dolebat vulvâ, vaginâ, & potissimum utero, ut nocte, dieque ejularet. Aderat pyrexia mediocris, & identidem leucorrhœa albescentis puriformis, & menorrhagia cruore pellucido vel diluto stipata; hysteralgiam ulcerosam suspicabatur Medicus; interea uterus à viris obstetriciæ artis peritis exploratus, skirri, ulcerisque erat expers, & tantum inflammatus, tensus, dolens; repetitis itaque phlebotomiis, balneis, fomentis emollientibus, jusculis refrigerantibus, noctu julapiis narcoticis, horrendi illi dolores post duos tantum menses sanati sunt. Puzos pag. 251. Ex hac historiâ sequitur metritidem sub formâ hysteralgiae ulcerosæ quandoque latere, atque in his morbis præmittendam semper esse uteri explorationem.

3. *Metritis lactea; Dépôt laiteux avec fièvre aiguë* Puzos *Traité des accouchem.* pag. 367. 2. mem.

Est morbus acutus febrilis meteorismo, uteri ten-

sione, dolore, lochiorum fluxu, siti, cephalalgia, delirio stipata cum torminibus uterinis.

Hæc febris ephemerâ lacteâ promptiùs vel ferriùs accedit; ephemera lactea stipatur ephidrosi, mammarum tensione, abdominis mollitie; metritis verò lactea, linguæ siccitatem, sitim, cephalalgiam & delirium accersit, vel insomnium seu dormientis delirium; uterus leviter manu pressus dolet, licet ubertas lochiorum adsit, simulque abdomen tensum est.

Hic morbus periculosissimus est, brevi plures puerperas aufert, & medendi methodus ægrè ab astantibus admittitur; hæc metritis quandoque partum antecedit, quandoque subsequitur.

Methodus medendi exigit magnas evacuationes per phlebotomiam, catharsim & diuresim, cum regimine victûs tenuissimo.

Frustra mulierculæ instant adesse tantum ephemeram lacteam, hysteralgiam puerperii, delirium à cerebri vacuitate, aut debilitate pendere, lochia rectè fluere, nec esse turbendam naturam: morbus est phlogosis uteri, & uti peripneumonia non solvitur per sputum cruentum, ita nec metritis per lochia: lochiorum quantitas vulgaris ad quinque vel sex uncias in die ascendit; in metritide verò & enteritide lacteis multò plures unciae sanguinis mittendæ sunt, ut mors avertatur, & lactis in abdomen extravasatio, aut apostema lacteum prævertatur.

Cura. Si febris mediocris sit, lochia, sudores, lac mammarum ritè fluant, nullus sit meteorismus, nulla cephalalgia, maximè si alvus fluat, & biliosa dejiciat, sufficit evacuationes illas sustinere copioso potu ptisanæ lenientis, olei amygdalarum, clysmatis, & lochia juvare infuso theæ, croci &

similium ; verum si gravia sint symptomata , mulier vegeta , plethorica , tunc repetitæ & maturò institutæ phlebotomiæ è brachio , dein è pede necessariæ sunt ad lactis stasim , & ejus in abdomine effusionem prævertendam , unde mors certa adveniret ; quâ de re consulendus Puzos , ad quem referenda prima morborum lacteorum historia generi humano perutilis.

De his *vide* enteritidem lacteam , synocham lacteam , &c. hysteralgiam , &c. Sectis cadaveribus invenitur materies lactea , vel fluxilis , vel grumosa ad libram quandoque in abdomine effusa , & hic morbus maximam puerperarum partem è medio tollit.

4. *Gastritis ; Inflammation de l'estomac ; Inflammatio ventriculi* Riverii pag. 147. cap. 11. *Dolor ventriculi* Boneti *sepulchret. lib. 3. sect. 7.* est phlegmasia stipata epigastrii dolore , ardore , tensione , fiti , vomituritione , & pyrexia acutissimâ. Principium morbificum morbi est ventriculi totius vel partialis inflammatio.

Causa est conatus naturæ infarctum inflammatorium ventriculi interventu pyrexia , seu impetus sanguinis , & pulsus vasorum adaucti , necnon ope vomitionis , nausea , singultus , resolvere fatigantis.

Principia proegumena sunt , plethora , obstructio vasorum ventriculi.

Principia procatarctica sunt , ictus in epigastrium , vulnera ventriculo inflicta , venena , medicamina acria ingesta , in sanguine genita , & in colatorio hujus visceris secreta vel hærentia.

5. *Gastritis legitima ; Febris stomachica* Frid. Hoffmann. *tom. 2. pag. 121.* est ea in quâ pulsus est plenus , velox , calor intensus , sine linguæ for-

ditie, seu in quâ pura est inflammatio, &, ut aiebant Galenici, à sanguine copioso, fervido, non bilioso oriunda; ea procedit à metastasi sanguinis copiosi, à catameniorum vel hæmorrhoidalis fluxus emanatione, à regimine calidiori, sæpius totum stomachum obsidet. His signis adde summam anxietatem, vigiliam, dyspnoeam, scapularum deorsum tractionem.

6. *Gastritis traumatica*, est ea quæ à gravi contusione, aut vulnere epigastrii dependet, & prioris est varietas, quæ pro gradu, intensitate contusionis, pro vulneris extensione, numero, pro sanguinis effusione, variat quoad periculum, & utplurimum citò lethalis est, si à vulnere fiat, stipaturque vomitione, & per inferiora rejectione cruoris.

Huc pertinere videtur *gastritis muscularis*, vel deceptiva, ea scilicet quæ non à ventriculo propriè inflammato, sed à musculis epigastrii ipsius inflammationis dependet; quæ ob loci viciniam eadem ferè sed mitiora excitat symptomata quæ gastritis legitima, ob calorem, tumorem, pressionem ipsi stomacho nocentes. In gastritide musculari tumor est magis apparens & circumscriptus; sensibilitas major à tactu cutis. In legitimâ tumor, tensio, dolor profundiores sunt.

Si pilorus potissimum sit inflammatus, ut de suâ filiâ refert Lindanus, omnia assumpta vomitione rejiciuntur, & dolor est in regione pilori.

Si cardia potissimum inflammetur, graviores sunt singultus, frequentes cardialgiæ, & syncopes, dolor in regione cardiæ.

A deglutitâ aciculâ gastritidem cum febre ardente, & horrendis symptomatis ortam recenset Hildanus *centur. 1. obs. 54.*

7. *Gastritis à veneno* Frid. Hoffmann. *obs. 2. 3. 4. 6. pag. 123. tom. 2.*

Pro dosi & efficacîâ necnon genere veneni plus vel minus intensa sunt symptomata : difficillima est sæpius hujus speciei diagnosi , quia malefici artes suas adhibent , ne origo morbi detegatur ; illi sublimatum , corrosivum , arsenicum , emetica stibiata larvant & involvunt , quandoque opio admiscunt. Sæpius ea venena ipsi ori & œsophago nocent ; ab his assumptis dolor ventriculi , cardialgiæ , nausæ , cholera , similiaque symptomata superveniunt ; febris verò ex pulsu dignosci non potest , cum pulsus doloris vehementiâ , aut cardialgiis & syncope frequenti deprimatur , debilitetur.

8. *Gastritis erysipelatoza* Riverii *de inflamm. ventriculi.*

Si inflammatio est erysipelatoza , symptomata gravissima sunt , & speciatim pyrexia est lypiria , in quâ interiora uruntur , & exteriora rigent , frigentque , sitis est inextinguibilis.

Summa est anxietas , jactatio , extremorum refrigeratio , incendium in præcordiis , scrobiculi cordis dolor levissimum tactum non tolerans , rejectio omnium assumptorum , exacerbatio doloris ab ingestis paululum sapidis , acribusve , deliria , convulsionibus , pulsus irregularis , frequens , contractus.

9. *Gastritis exanthematica* Frid. Hoffmann. *de febre stomachicâ art. 7.* est ea quæ ab aphtis ventriculum intus obducentibus pendet , quæ cognoscitur ex pustulis albis , acriter dolentibus , totum œsophagi orificium infestantibus , si verosimile sit eas ad ventriculum usque extensas esse , quod ex symptomatis simultaneis gastritidis , sed maximè aperturâ cadaverum ferò cognoscitur.

Utinam qui has species observant , signa animadverterent & notarent , ut aliquando historia morborum promoveri posset.

Meritò accenset Frid. Hoffmann. inter principia hujus morbi variolam, rubeolam, purpuram, miliarem, imò scabiem, herpetem repulsas, in quibus materies subtilis, caustica, in ventriculum defertur; unde post mortem invenitur ventriculus similibus pustulis, punctisve lividis perfusus cum ichore acri, nigro intra ejus cavum.

Non ita rara est, ac vulgo creditur gastritis, licet vulgò in scholis nomine proprio destituta sit, & ignota fermè, atque maximè cavendum in eâ à catharticis, quæ juxta plurimos ex vomitu, nausæâ, cardialgiâ continuò indicari videntur. Difficillimum est quandoque gastritidem distinguere à certis cholerae, ilei, vomitusque speciebus, ut ab ileo hysterico, seu colicâ hysterica Sydenhami, necnon à gastrodyniâ biliosa, quia non ita obvia est febris illa acuta, quæ hujus signum est; propter cardialgias & dolorem pulsus minutus, inæqualis quandoque videtur.

Aliàs tamen gastritis in longum tempus abit, & chronica ferè evadit, ut patet ex sepulchreto Boneti; ventriculi enim ulcera, phlyctænæ, maculæ febriculam accersunt, quæ alterius indolis morbum constituunt, cum simplici vomitu aliove genere affinem.

10. *Gastritis sternocostalis.*

Sub finem mensis Junii 1760. Monspeliî viguit hæc species, cujus signa febris amphimerina noctu exacerbans, cum summo capitis dolore, epigastrii totius infra & circa cartilaginem xiphoideam dolor acutus, pressionem quidem tolerans, ast ab eâ crescens; respiratio paululum suspiriosa, minimè frequens, sine tussi, nisi sub finem morbi; sanguis corio albo tenui tectus; dolor ad costas spurias initio protensus, & secundum spinam dorsi obscu-

MORBORUM, CLASSIS III. 473

rus ; nulla signa saburræ vel inflammati stomachi , scilicet nulla nausea , vel vomitio , nec cardialgia.

Nulla signa inflammati pulmonis, cum respiratio non esset frequens , nec ulla tussis.

Cathartica tria vel quatuor, interpositis, præmissive totidem phlebotomiis , dolorem epigastrii sublevabant licet cum sennâ ; noctu emulsiones anodynæ juvabant ; sic intra septem dies circiter morbus feliciter solvebatur.

Musculus sternocostalis inflammatus in hoc morbo mihi videtur , epigastrium à mediastino etiam dolente distractum , inde etiam dolor juxta spinam dorsi ; non est tamen pleuritis mediastini , sed mediastinum ex consensu musculi triangularis sterni distrahitur.

Ineunte Julio 1760. elapsâ diarrhœæ biliosæ epidemiâ hic viguit morbus apud adultos acutus , qui febrem amphimerinam noctu recrudescentem cum dolore acuto circa epigastrium sub cartilagine xiphoideâ , & hoc imminuto capitis dolorem atrocem afferebat ; lingua in aliis sordida , in aliis nitida , nulla signa saburræ in stomacho , nec pravus in ore sapor , nec nausea , unde à verâ gastritide discrepat ; dolor tamen epigastrii à pressione intenditur , sed catharticis sublevatur ; cephalalgia noctu cum paroxysmo febris ; intendebatur dolor spinæ dorsi , tussis nulla , cruor in patellâ extractus tenui corio tegebatur , respiratio suspiriosa ; tres vel quatuor , duabus primis diebus , phlebotomias præmittebam, quibus sublevabatur dolor epigastrii, capitis, & dyspnœa suspiriosa ; statim verò post tres primas phlebotomias catharticum ex mannâ , cassiâ , & paulillo folliculorum sennæ in duobus cyathis præscribebam , quod alternis diebus repetebatur ;

dolor verò exiguus ad spurias costas hypochondrii sinistri si adesset, brevi terminabatur; à catharticis minimè intendebatur dolor epigastrii, nec nausea excitabatur; in eodem subjecto nunc atrocior erat capitis, nunc verò stomachi dolor, noctu verò paroxysmus erat. Post primum triduum circiter pulsûs frequentia interdium nulla erat, nec solito major virium prostratio.

XVI. *Epiploitis*; Inflammation de l'Epiploon.

Cognoscitur ex febre inflammatoriâ cum dolore acuto, lancinante per superiorem & mediam abdominis regionem infra tegumenta in ipso abdominis cavo, percepto.

1. *Epiploitis vera* Freder. Roebman *diff. de omento.*

Femina febrifugis & pillulis acribus usa persensit dolorem acutum, lancinantem in abdomine; & durum in regione umbilici, versus hypochondrium dextrum pugni magnitudine eminentem tumorem percepit, qui in dies auctus totum abdominis ambitum occupavit. Chirurgus cataplasmata emollientia admovit, unde intra triduum dolor & tumor imminuebantur; abdomen tamen inflatum & fluctuatio inibi ut in ascite aderat, quocirca ope acus triquetrae utrumque abdominis latus perforavit, tuncque cum putrida, ichorosa materies efflueret, continuo patientiorem apertionem instituit, unde suppurati & separati omenti frustra cum foetore ingenti, & magna ichorosa aquae quantitate, omnia libras duas pondere æquantia, per aliquot dies effluxere. Sed ars victa malo fuit, & ægra obiit.

Similem omenti inflammati & corrupti ex quo magna foetidi & aquosi puris quantitas effluxit,

similiterque lethalis historiam refert Storchius *act. natur. curios. vol. 5. observ. 146.* Historia cum aperturâ cadaveris videatur in anno medico Storchii, *cadavere 12. pag. 132.* Laborabat quotidianâ, tumore gravativoque dolore epigastrii, omentum inventum fuit quinque pollices crassum, sphacelosumque. Consulantur de his Willisius *pathol. cerebr. cap. 9.* Sennertus *Prax. lib. 3. part. 3. cap. 8.*

Cura exigit initio phlebotomias, antiphlogistica, extus verò discutientia, emollientia, formato abscessu incisionem, mundificantia, balsamica, &c.

XVII. *Cystitis*; Inflammation de la Vessie.

Vesicæ inflammatio Sennerti *lib. 3. pag. 8.*

S. 1. cap. 4.

Est phlegmasia cujus præcipua symptomata sunt intumescencia ovalis in pelvi cum tensione, dolore tactum non tolerante, dysuriâ, vel ischuriâ & pyrexia continuâ; accedunt vigilie, fitis, delirium, extremorum frigus, tumoris durities increpescens ab urinâ per moram congestâ, tenesmus.

1. *Cystitis spontanea*; est ea quæ à causis internis pendet, ut à plethorâ commotâ, urinæ acrimoniâ concurrente; cognoscitur ex eo quod non detur in externis sufficiens hujus ratio.

Curatur phlebotomiis iteratis è brachio, fomentis emollientibus ex herbis malvæ, violæ, seminibus lini, radice althææ, clysmatis similibus, potu refrigerante nitroso, emulsionato, anodynis.

2. *Cystitis à cantharidibus.*

Si ad libidinem excitandam, aut per infortunium, pulvis cantharidum assumptus sit eâ dosi ut cystitis superveniat, adest gravis dysuria, hæ-

maturia, priapismus; accedunt convulsiones.

Præter remedia cystitidis spontaneæ, camphora intus sumpta, quæ veneni hujus acrimoniam infrigit, emulsiones, semicupia, fomenta, conducunt.

3. *Cystitis Traumatica.*

Ea est quæ à principiis mechanicis excitatur, ut ictu, contusione, vulnere, compressione, equitatione, imò calculi vesicæ commotione, quæ more aliarum inflammationum, & specierum superiorum curanda est.

O R D O T E R T I U S.

PHLEGMASIÆ PARENCHYMATOSÆ.

SUNT illi morbi inflammatorii qui sedem habent in visceribus farctis non sacciformibus, quæ Græcis parenchymata dicebantur teste Galeno, *Libr. 2. de simplici medic.* Parenchyma enim est caro viscerum farctorum ut hepatis, renum, splenis, pulmonis; cætera verò viscera sunt mere membranacea, ut stomachus, intestina, vesica &c.

Cognoscuntur hæ phlegmasiæ cognitâ sede, figurâ, usu visceris, sed & etiam quod dolor non sit acutus, nisi tamen extima horum membrana magis afficiatur, ut in hepatitide, pleuritide &c. Sed dolor est gravativus, obtusus cum cæteris phlegmasiarum signis, ut pyrexia acutâ, calore, aliisque; adde quod parenchymatosæ phlegmasiæ magis ad phlegmonem accedant; & ad suppuratum vergant, membranosæ magis erysipelati sunt affines, & rariùs suppurantur. Fatendum tamen utriusque ordinis limites non satis esse distinctos, nec dari signa specialia phlegmasiæ quorundam viscerum, ut thymi, medullæ spinalis, pancreatis, &c.

XVIII. *Cephalitis* ; Inflammation du Cerveau ; *Comacephalus* Alexandri Aphrodisæi *de morb. III. Sphacelismus cerebri* Hippocrat. ex Bartholino , Ettmullero ; *vide* Amati Lusitani *curationem nonam* pag. 16. ubi de nomine illo differitur. *Sideratio* Latinis ; *Ulcus cerebrum depascens* Amati Lusitani ; *Apoplexia* Brassavoli ; *Siriasis* Hippocrat. *Encephalonosos* J. C. Rhumel ; an *Sphacerus* Galeni , aut *Sphalerus* ejusdem , Castelli Lexicon. *Cerebri abscessus & sphacelus* River. *prax. lib. 1. cap. 12.*

Est phlegmasia in quâ cum pyrexia acutâ datur delirium somnolentum , vel mentis stupor & sopor cum crocidismo seu carphologia.

Crocidismus est motus manuum , qualis ad festucas è vestibis avellendas , aut muscas venandas adhiberi solet.

Creditur excitari illum morbum ab inflammatione cerebri vel cerebelli & reapsè hanc theoriam pluries confirmavit cadaverum sectio.

Distinguitur à *Lethargo* per acutiem , quâ fit ut ferè intra triduum pereant ægri , ad summum decimo quarto die terminetur , & pyrexia sit acuta.

Ab *apoplexiâ* per pyrexiam & vanum errorem manuum seu carphologiam , ut alii vocant ; à *phrenitide* per somnolentiam.

1. *Cephalitis Ægyptiaca* ; *Demelmuya* Prosp. Alpini *de med. Ægyptiorum* ; *Phlegmone cerebri* quam Ægyptii *demelmaoi* vocant. Prosper Alpin. *de Medic. method. lib. 7. pag. 219.* à *dem* sanguis & *muya* aqua.

Phrenitidi similis est morbus, qui singulis ferè annis Ægypti populos campsinis ventis spirantibus in primâ æstate divexat, aliquando non minorem stragem faciens quam si magna pestilentia esset; hoc enim affectu, quem *demelmaoi* Ægyptii appellant, innumeri repentè eodem tempore moriuntur; nosque ipsum in magnâ civitate Cayri epidemicè grassantem anno 1683. mense Maio observavimus. Innumeri enim tunc temporis per universam civitatem quasi repentinâ morte moriebantur. In iis præcedit capitis dolor cum vigiliâ per aliquot dies, ante non admodum gravis, & postea in altero oculorum angulo interno, exilis quidem tumor ruber efflorescens apparet, quasi exinde erysipelas sit futurum, qui tumor paulo post, spatio scilicet duorum aut trium horarum ad plus intro recurrit, atque evanescit, à quo ferè continuò homines obmutescunt atque manibus delira facientes apoplecticorum more extinguuntur.

Venti campsinii sunt calidissimi; regimen Ægyptiorum putredinem simul sæpiùs accersit, inde morbus.

Curatio consistit in repetitis phlebotomiis cum dolor capitis adoritur, primâ vel secundâ die, sanguinis saltem libram qualibet vice extrahunt præmisso clysmate laxatorio; in Eunuchis scarificantur crura, admoventur cucurbitulæ humidæ, iterantur etiam phlebotomiæ, & his præmissis balneum vaporarium ingressi ægri sudant & calidâ lavantur, aliqui post sanguinis evacuationem in balneo assumunt decoctum liquiritiæ & modici seminis foeniculorum, quo vomere plurimum coguntur, quo factò per horam sudant; ea præsidia statim adhibita plures à morte præservant.

MORBORUM, CLASSIS III. 479

2. *Cephalitis Traumatica*; vide River. pag. 29. cap. 12. *Abscessus cerebri Schenckii*; vide *fracturam cranii* apud Heister in *Chirurgiâ*.

Est ea quæ à cranii fracturâ, intropressione, vel commotione cerebri dependet, unde fit stasis sanguinis in cerebri substantiâ, proindeque cerebri inflammatio.

Memini me interfuisse aperturæ cadaveris hominis qui septimo die morbi periit; is in occiput ceciderat & inde factus soporosus, per totum hoc tempus febre & obscuro delirio detentus fuerat, continuò scilicet labiis quiddam obmurmurans, & manibus floccos stragulorum avellens; detracto cranio inveni in cerebelli ipsius substantiâ ulcus digiti diametro, & fere pollicis longitudine pure refertum; hoc observavi cum D. Serane patre in nosocomio Sancti Eloei. Signa inflammati cerebri à contusione refert Riverius.

Initio capitis torpor, moestitia, dein febricula, dolor, somnolentia, mox febris intensior, æger è profundo somno emergens vociferatur, surgit è lecto, manum ad caput frequenter adducit, &c.

3. *Cephalitis Spontanea. Phrenitis Hæctica* Hippocrat. 1. *porrhetic. text. 33. Cerebri abscessus & sphacelus* Riverii *prax. pag. 28. Morbus solstitialis* Plauti *Trinummi*.

Invadente affectu ingens capitis dolor ægrum adoritur, qui per occiput collo & universæ spinæ communicatur, cui succedit sensuum omnium abolitio, sicut in apoplexiâ contingit, à quâ tamen discrepat in eo quod variis motibus & inordinatis sese ægri exagitant, ut vix in uno loco contineri valeant; manibus interdum partes superiores invadunt, easque divellere ac laniare conantur, at procedente morbo corpus languet.

cit, & ad motum impotens efficitur. Febris acutissima & intensissima hunc perpetuo comitatur affectum, & ab ingenti cerebri inflammatione procedit, denique ægri vix quidquam deglutunt.

Quibus cerebrum sphacelatum est, hi tribus diebus pereunt; si verò hos evaserint, sani fiunt. Hippocr. *Aphor.* 51. *sect.* 7.

Phrenitidem Hæcticam vocat Hippocrates eam in quâ delirium mite est & obscurum, ægri non loquuntur, quieti manent, & dormire videntur, qui morbus vera cephalitis est.

Magnâ puris copiâ per os, nares, & aures rejectâ liberari hos ægros observatum est memorante Schenckio. *Vide Dodonæi observat. medic. cap.* 1. & 2. Boneti *Sepulchret. pag.* 196. *obs.* 18. & alibi horum morborum historias relatas.

4. *Cephalitis Siriasis*; *Siriasis* Aetii *Tetrabibl.* 1. *serm.* 4. *cap.* 13. *Cauma* Alexandri. *Ardor capitis*, Plinii *lib.* 2. *cap.* 3.

Morbus est infantibus proprius qui cognoscitur ex fincipitis calore ejusque & oculorum depressione, seu foveâ, rubedine faciei, febre ardenti & pallore, corporis siccitate, prostrato appetitu, & vigiliis; produci censetur à cerebri ejusque meningum inflammatione, & juxta plures Auctores est veluti phrenitis comatosa, adeoque cephalitis. Qui eum observarunt accuratiùs describant.

5. *Cephalitis Litriana*.

Inflammationem glandulæ pinealis observavit ill. Littrius, & morbum ab eâ pendentem descripturum se promisit in *act. Acad. Parisin.* Sed ea descriptio adhucdum desideratur. In ea glandulâ sæpiùs inventæ sunt concretiones calculosæ absque ullo functionum animæ detrimento.

6. *Cephalitis epidemica anno* 1510. vulgò
Coqueluche

Coqueluche, Mezeray, *hist. de France sous Louis XII.*

Erat febris continua ardens, anorexia cum horrore carniū, delirium, gastrodynia, nephralgia, dolor furarum & cephalalgia gravativa (nostris verò temporibus nomine *coqueluche* catarrhum designant.) Similem morbum refert Riverius *centur. 2. observ. 63. & 73.* febris malignæ nomine, cui circa undecimum, alias verò septimum morbi diem supervenere delirium, subsultus tendinum, lipopsychia, lentores nigri circa dentes, lingua scabra, nigra, exusta.

His præter remedia generalia profuere quinque vesicatoria, brachiis, furis, vel cervici applicata, deinde julapium ex aquis cardui benedicti unc. iij. aqua theriacali drach. iij. bezoartic. mineral. scrupul. ij. & camphoræ gr. vi. quod julapium manè sero per biduum repetebatur, atque cuilibet iusculo bezoartici mineralis scrupulus unus addebatur; præmissa verò fuit sectio venæ frontis.

Singularem hujus morbi epidemiam narrat Petrus Borellus *Castrensis obs. 55. pag. 60.* Alii ægrī putabant se ora tria habere, alii verò pedes, manusve amisisse, plurimi sagarum choræas & conventus dæmonum sibi videre videbantur, quia hoc sæculo ea vigeat opinio, hodiè vix plebis fidem extorquens.

7. *Cephalitis verminosa, Trousségaland; Febris pestilens* quæ Gallis *Trousségaland*, Foresti *obs. 7. lib. 6. pag. 156.*

Ea fuit epidemica apud Gallos anno 1545. & fortiores juvenes è medio abstulit, unde nomen.

Febris erat amphimerina vespere quovis exacerbans, aut continua erat vigilia, quæ ægrum ad phrenitidem deducebat, aut continuus sopor

qui in lethargum transibat ; dolor plerumque capitis adest in principio & renum calor cum lassitudine. Maxima est vermium copia qui vivi per os evomuntur non sine magno cruciatu , ita ut ferè strangulari ægri videantur ; plerisque exanthemata erumpunt , quæ in declinatione apparentia salutaria sunt.

Cura. Nihil præstantius est quam phlebotomia larga repetita , scilicet octodecim unciae in viris , libra una in mulieribus extrahebatur , cucurbitulis etiam scarificatis libra sanguinis extrahebatur è natibus , scapulis , dein cum minorativis purgabatur æger , tùm apozemata refrigerantia , potus vermifugi adhibebantur. Morbus hic quarto die ut plurimum , rariùs undecimo terminatur.

8. *Cephalitis cerebelli.*

D. Privat Doct. Monspel. Alesiae medicinam cum laude faciens sequentia in milite observavit. Morbus à gravi cephalgiâ inceperat , inde in soporem caroticum altissimum æger incidit , in quo supinus jacens , oculis apertis & irretortis , cum pulsu æquali , valido , fano simili ut & respiratione , atque continuâ carphologiâ , demùm post quinque dies ab initio soporis obiit. Secto cranio nihil aliud inventum est præter abscessum avellanæ magnitudine in cerebello ; hæc anno 1757.

XIX. *Carditis ; Inflammation du cœur. Inflammatio cordis & pericardii.* D. Senac *Malad. du cœur chap. VI. & VII.* Meckel *Mémoires de Berlin* 1756.

Chacter obscurus anceps deducitur à dolore sub sternum , palpitatione , frequentibus animi deliquiis , pulsûs inæqualitate & frequentia ,

MORBORUM, CLASSIS III. 483

quandoque etiam febre acutâ, sed post aliquot dies accedente cum pulsu duro & frequenti. Dolores punctorii, anxietates continuæ in regione cordis, videntur assidua symptomata.

1. *Carditis spontanea*; vide tres observat. D. Meckel & D. Senac cap. 7. ubi numerosæ hujus morbi historiæ.

Adolescens dolores acutissimos pungentes in cordis regione, cum anxietatibus & angustiiis patiebatur, unde à solitis muniis abstrahebatur, sextâ die febris cum pulsu frequenti & duro invasit; repetitis phlebotomiis morbus decimâ quartâ die remisit, sed anxietates & dolores punctorii recrudescentes ægrum 20^a. die abstulerunt.

Apertura cadaveris. Cordis superficies integra pure obvoluta crustâ pingui vel purulentâ tegente tunicam ejus erosam, pericardium rubrum, vasis turgidis cinctum, textus carnosus cordis, pallidus, mollis.

Plurimas observationes cordis quoad corpus, auriculas, basim, apicem, pericardium &c. inflammati & suppurati; videbis loco citato. Sed incerta diagnosi, prognosis & therapeia nulla efficax.

2. *Carditis traumatica* D. Senac, *Blessures du cœur*, chap. VI.

Locus vulneris, instrumenti directio, vulneris altitudo cum signis aliunde obscurissimis eam indicant, scilicet dolor, anxietas, febris alterâ, vel tertiâ die superveniens; sæpius animi deliquia, pulsus parvus & inæqualis, sudores frigidi, anxietates sine febre acutâ & sine palpitatione. Vide Syncopes & orthopnoëas traumaticas.

Eventus utplurimum lethalis, intra aliquot dies cum hæmorrhagiâ largâ mors accedit.

In carditide & gastritide febris quoad calorem

& pulsûs vim exigua, rara, vel nulla, quoad eventum & symptomata funesta, ad typhum vulgò febrem malignam accedit, unde ad hanc classẽm vix pertinent hi morbi.

Inflammatiõ oculorum pertinet ad *ophthalmiam*, aurium ad *otalgiam*, mammæ ad *mastalgiam*, vel ad *Synocham lacteam*.

XX. *Cynanche*; Esquinancie, Troussègalant, Etranguillon; *Angina inflammatoria* Boerhaavii *aphor.* *Prunella* Paracelsi. *Squinantia* Gordon. *in lilio*. Les Avives, l'Etranguillon. Soleyfel.

Est phlegmasia acuta, cujus præcipuum symptoma est sensus obicis in faucibus præfocantis aut dyspnœam atque dysphagiam producentis, cum pyrexia acutâ, faucium rubore, calore, dolore, tumore &c.

Licet in Scholis laryngis aut pharyngis inflammatio tantum incusentur, docet observatio ferè semper in cynanche inflammari tonsillas, aliquando simul uvulam, velumque palatinum.

Differt cynanche ab angina ut phrenitis à maniâ, nephritis à nephralgia, quod cynanche sit cum febre, angina verò hujus expers sit.

1. *Cynanche Tonsillaris*, *Esquinancie ordinaire*; *Synanche* Græcorum. *Anginæ* 5^a. species Boerhaav. n°. 805.

Ea est species in qua utraque vel alterutra tonsilla tumet, rubet, dolet cum viciniæ infarctu, uvulæ elongatione, tumore, veli palatini etiam inflammatione, quæ omnia, depressâ ope cochlearis lingua, facili in conspectum veniunt. Hujus autem varietates sunt cynanche catarrhalis, cynan-

MORBORUM, CLASSIS III. 485

che sanguinea vel pura vel cynanche synochalis, five cum febre putri conjuncta.

Respiratio est incommoda, difficilis, per nares nulla vel parva, per fauces angusta, nisi pluries æger hunc morbum passus sit; nam observant prima vice cynanchem esse graviolem quàm sequentibus, maximè si primâ vice resecta fuerit, vel suppurata alterutra tonsilla; cibi deglutendi per os redeunt, excreatio frequens est & mucosa, viscida, dolor in aurem per tubam Eustachianam protensus, crepitatio in aure inter deglutendum, surditas etiam accedit.

Catarrhalis originem ducit à frigore suscepto, calente corpore, & adoritur cum coryzâ, sternutatione, tussi, dein, ut vulgo aiunt, descendit fluxio ad pectus & remittente cynanche accedit Rheuma seu tussis acrior, dyspnœa major, expectoratio viscosa; febris verò non ita acuta est, minusque gravia sunt symptomata. *Vide Anginam Claudini Consil. 115. pag. 275.*

Sanguinea vel plethorica à metastasi sanguinis copiosioris in tonsillas excitatur, à clamore, equitatione, vento adverso factâ, labore valido, vento per fenestræ rimas illapso, inter ver & æstatem potissimum; cognoscitur ex temperamento, prægressis, defectu signorum catarrhalis & synochalis.

Synochalis incipit ab horrore & frigore sine causâ externâ, deinde dolent fauces, saliva vix degluti potest, febris accedit magna cum tussi, dyspnœâ, dysphagiâ, lingua est alba, sordida, adest inappetentia, sæpe nausea, à tussi & anacatharsi crescens, pravus in ore sapor, cardialgia, ventriculi gravitas, febris exacerbatio, capitis gravitas, in hac specie non solum phlebotomiæ repetitæ conveniunt, pauciores tamen quàm

in sanguineâ, sed uberiores quàm in catarrhali; verum post duas vel tres phlebotomias nihil est utilius quàm vomitionem tartaro stibiato excitare, etenim inde tam uber fit pituitæ viscidæ è faucibus expressio etiam ante vomitionem, ut illicò à vomitorii actione guttur liberari vel sublevari videatur. Saltem fomes febris foras ejicitur, unde cum alterâ phlebotomiâ & subsequente catharsi brevi æger convalescit.

Interea in omnibus speciebus gargarismata percutientia, aut deterfiva conveniunt, ut decoctum hordei cum syrupo de moris, de malis granatis, baccæ rhois, fumach, nitrum, sal prunellæ, mel rosaceum etiam in gargarismatis usurpantur; in catharrali tamen aqua vitæ optimè resolvit in ore volutata.

2. *Cynanche epidemica*; *Coqueluche* River. observ. 19. pag. 136.

Morbus epidemicus, *Coqueluche* dictus *ibidem*. Immaniter discrepat hic morbus à cephalitide, quæ *Coqueluche* dicebatur olim ex Mezeray.

Illa cynanche anno 1557. mense Julio Galliam Narbonensem affecit, plures è medio abstulit intra paucos dies; erat tussis, faucium asperitas, fervensque inflammatio, febris continua, gravis dolor capitis, tussis ferina, ex quâ pervigilium, renum & lumborum dolor assiduus, coryza perpetua.

Curabatur phlebotomiâ, bechicis, superveniente sudore foetido, cæteri ob fauces cibis impervias, non satis citò adhibitis auxiliis, febre & inedia consumpti ad interitum pergebant; catharsis verò lenis ex mannâ & cassiâ indicabatur.

3. *Cynanche maligna* Panaroli *pentecost.* 5.

Angina epidemica maligna ea est, quæ cum tritæophiâ aut hemitritæo malignis conjungitur, cum

paroxysmis praelongis : ea Hartmanno & Lindano testibus valdè periculosa & sæpiùs lethalis est ; fortè eadem ac *Cynanche contagiosa* Strausii ; *Angina pestilens in capite fomitem habens* Boneti *Polyalth.* *Tonsillæ pestilentes* Aetii ; *Laqueus gutturis* ; *Ulcus Syriacum* Aretæi ; *Garrotillo* Hispanis ; *Pædancone* Græcis quibusdam ; *Angina sicca* Hippocratis 1. *prognost.* Ex Severino ea species cognoscitur ex carbunculo linguæ basim & laryngem afficiente. Ea infantibus funestissima, unde pædancone, seu infantum strangulatrix dicta. In cadaverum cerebro reperiuntur pustulæ lividæ.

Hæc species ante triginta annos epidemica fuit circa Nemausum, maximè inter boves; atque etiam aliquot homines infecit : bobus lingua ad radicem exesa decidebat, omnibus summum remedium fuit anthracem monetâ argenteâ vel cochleari dera- dere, & deterfivo gargarismate eluere ; allium, piper, sal, & similia in gargarismate adhibebantur : an hæc species à duabus sequentibus diversa sit, judicent Autoptæ.

4. *Cynanche ulcerosa* Vandermonde 1758. pag. 557. *Mal de gorge gangréneux* D. Boucler.

Debilitas magna, pulsatio temporum, amphimerina acuta, à cathartics dejectiones serosæ, stillæ sanguinis ex naribus, catamenia intermixta, dolor gutturis, velum palati rubrum, pulsus debilis, escharæ griseæ utrinque in omnibus fornicis palatinæ oris rubris summè sensibilibus; escharæ crescunt invitis omnibus gargarismatis, excepto gargarismate D. Raulin. Dissolve salis Saturni scrupulum in aquæ plantaginis unciis duabus, & ex lino carpto tange escharas pluries in die, inde ulceris imminutio & consolidatio.

5. *Cynanche gangrænosæ* D. Marteau *Diar. Med.*

488 GENERA ET SPECIES

Mars 1756. Maux de gorge malins & gangréneux
Huxham. Journal de Med. Octob. 1757. Contagiosa
pestilensque Cynanche, dissert. D. de Rabours de
ulcere tonsillarum 1749.

Præludium varium. Vulgò calor & horror, capitis gravitas & dolor, dolor gutturis, raucitas, tussicula subitanea, magnaue asthenia, magna pectoris oppressio & debilitas, infantibus nausea & tenesmus; pulsus in omnibus parvus, celer, agitated, urinæ pallidæ, crudæ, adultis tamen sæpè coloratæ, paucae, turbidæ; oculi graves, subrubri, sublacrymosi.

Facies plena, turgidula, vivida, rarò pallida, depressa.

Nocte omnia crescebant symptomata, febris peior, paroxysmus quovis vespere accedens per totum morbum, cum delirio sæpè improvise.

Citiùs feriùsve amygdalarum, parotidum, maxillarum tumor sæpè subitus, quandoque strangulatorius, oris color subito crassæsinus, maculae in fundo oris subalbæ, velociter extensæ, ulcera scilicet uvulam, amygdalasve depascentia.

Lingua alba & humida in apice, saburra crassa, brunnea vel flava in radice.

Anhelitus primùm injucundus, gradatim foetidissimus.

Secundâ vel tertiâ die exacerbabantur symptomata, febris intensior; sed post triginta vel quadraginta horas sedabantur, excepto pervigilio, dysphagiâ, anxietate, quæ crescebant.

Vertigines, dolores, gravitates capitis sæpiùs cum delirio vel phrenetico, vel stupido, & mufitatione.

Cutis calida, ficca, aspera, cum ephidrosi, urinæ ut initio, nausea, diarrhoea præsertim infantibus accedebant.

MORBORUM, CLASSIS III. 489

Respiratio multò difficilior cum gravi stertore orthopnoico, voce raucâ, cavâ, ipsis propriâ.

Quartâ, quintâve die sputa mucosa, foetida, purulenta, sanguinolenta vel livida, & abominabilia.

Pluribus nares inflammatae, excoriatae, ichore caustico corrodente genas, manus, potissimum in infantibus, unde in illis sternutamenta.

Suppresso oris vel narium effluxu, infantes subito moriebantur, hoc deglutito veneno tormina, dysenteriae, ano & natibus intactis.

Tracheâ arteriâ cariosâ, tunicis tussi rejectis, ægri hecticâ conficiebantur, sæpè peripneumoniâ inde obortâ è medio tollebantur.

Circa tertiam diem circiter eruptio cutanea, vel cramæfina & erysipelatoza in pectore, brachiis, quæ succo frambasæ, seu vino tincta videbantur, quandoque pustulæ in facie, saltem pruritus & desquamatio furfuracea, eruptio sæpiùs ægros sublevabat.

Eruptio brunnea, livida, subitove evanescens pessima; tunc enim purpura nigra, urinæ limpidæ, convulsiones, orthopnoea superveniebant.

Morbi vigor quintâ vel sextâ die in pueris, tardiùs paulò in adultis, mors peripneumonica, vel comatosa, vel phthifica, vel hectica.

Pulsus tardus æqualis, escharæ gutturis facile ejectæ, ulcera deterfa seu rubra, oculi vividi, respiratio liberior prænunciabant sudorem, vel urinas turbidas, crassas, furfurosas, vel anacatharsim copiosam, vel desquamationem universalem epidermidis, & salutem.

Si horrores revertantur; si exanthemata subito retrocedant, livescant; si pulsus parvus, vividus, cutis urens, sicca, respiratio difficilis, oculi mortui, urinæ pallidæ, limpidæ; si phrenitis vel ca-

rus cum sudore frigido, viscoso faciei, tunc singultus, strangulatio, facies oedematosa, lucens & unctuosa, obtutus cadaverosus, mors, accedunt.

Unica phlebotomia quandoque utilis, secunda perniciofa semper, cruor in primâ, crustâ tenaci plumbeâ obductus, infra & in secundâ phlebotomiâ gelatinosus, viridescens, vel nigricans, minimè serosus, mollissimo thrombo dissolutioni proximus.

Apertura cadaverum cruorem putrem, dissolutum, sphacelatumque in visceribus ostendebat. De hac specie scripsit D. Serane pater in *Act. Societ. Monsp.*

Cura vergit ad corrigendam sanguinis putredinem per antiseptica calida, non tamen per salia alkalina.

Ordiebar à clysmate emollienti, rarò unicam phlebotomiam adhibui; cathartica lenissima adhibebam, si forent indicata initio, quod rarum; sæpiùs in declinatione purgabam; initio tamen ubi nausea erat, oxymel scilliticum, vel aliud lene emeticum cynanchica symptomata mirè sublevabat.

Statim ab his evacuationibus sumebatur potio ex sale absynthii, vel sale volatili cornu cervi, & succo limonum in aquâ alexiterâ, cum pauxillo contrahierviæ, myrrhæ, & croci: si febris paulò major, ex his boli, addito nitro, parabantur, unum alterumve camphoræ granum etiam adultis proderat, si stomachus permitteret; secus julepus camphoratus, vel acetum camphoratum cum syrupo grossulariæ adhibebatur; secundâ vel tertiâ die addebatur levis kinkinæ tinctura. His eruptioni & sudori prospiciebatur, in hunc etiam finem levia diaphoretica cum decocto hordei sumebantur. Si sudores foetidi forent, addebam tincturæ kinkinæ elixirium vitrioli, vel offerebam aquam cum vino,

MORBORUM, CLASSIS III. 491

& succo limonum : os assiduè detergendum decocto ficuum, rosarum, cum myrrhâ & melle, spiritu vitrioli & mucilaginosi : vapor ex decocto rosarum chamæmeli cum myrrhâ & camphorâ in aceto naribus excipiebatur, epipastica parotidibus admovebantur, vel pone aures ; fomenta emollientia meteorismus indicabat, &c.

6. *Cynanche exanthematica*, Collect. Acad. tom. 3. obs. 42. Wincleri ; *Angina variolosa* Sydenhami pag. 659. 664. *Angina morbillosa* Sydenh. pag. 144. Morton. de Morbillis.

Cynanche variolosa tunc accedit, cum variolæ vel suppuratæ, vel exsiccationi proximæ sunt, scilicet circa undecimum ab invasione diem ; tunc ob pustulas narium posticarum, & veli palatini juscula deglutienda per nares revertuntur, mucus exsiccatus excreari non potest, adest difficultas respirandi, angustia in faucibus, febrisque secundaria in confluentibus accedit.

Nihil est convenientius quàm gargarisma ex decocto hordei cum melle rosaceo ope syringæ in os & nares injicere, ut omnia emolliantur, & liberentur ægri.

Angina verò morbillosa etiam & maximè ante papularum eruptionem accidit cum voce raucâ, tussi siccâ, valde importunâ, corizâ, oculis lacrymosis, respirandi & deglutiendi difficultate, ob infarctum faucium à materie papularum exituriente. Præstant autem maximè ecclegmata & ptisanæ edulcorantes, quæ in rubeolæ curatione laudantur.

De *Cynanche miliari* ante eruptionem paucis agit D. Allioni in tractatu de morbo miliarium : ea verò accedente eruptione solet evanescere.

7. *Cynanche trachealis* ; *Anginæ* 1^a. species Boerhaavii n°. 801. *Angina canina* Zacuti Lusitani obs.

88. lib. 1. *Cynanche vera* Græcorum, & *Cynanche laryngea*.

Si sola trachea, illæsis aliis, in internâ suâ membranâ musculosâ inflammetur, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta, calida: cæterum externa signa nulla, vox acuta, clangosa, sibilans, inspiratio acutè dolens, respiratio parva, frequens, erecta cum summo molimine; hinc circulatio sanguinis per pulmones difficilis, pulsus mirè & citò vacillans, angustiae summæ, cita mors; estque hæc una ex iis quæ funestissimæ nec externa dant signa; quò verò propius glottidi & epiglottidi malum, eò fanè magis lethale. Cum verò ipsius laryngis musculis insidet inflammatio, maximè si interna fuerit, dolor in elevatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum ac vociferandum, vox acutissima, stridula, citissima cum summis angustiiis mors; ea varietas est trachealis omnium pessima.

De hac vide Dodonæi *observ. c.* 18. Tulpii *libr. 1. cap. 51.* Greg. Horstium &c.

8. *Cynanche pharyngea*, quarta species anginae Boerhaavii n°. 804. *Parasynanche* Græcorum; *Dysphagia inflammatoria*.

Quando sola pharynx inflammatur, signa specifica sunt inspectis faucibus apparentia, respiratio satis commoda, deglutitio dolens, impossibilis, materies deglutienda per nares rediens, eadem in asperam arteriam pulsa, & tussim violentam excitans; hinc defectus cibi, potûsque ingerendi, exsiccatio & exasperatio omnium humorum in corpore, febris non adeò intensa, major morbi duratio, ante illatam mortem.

9. *Cynanche thymica* Boneti *Sepulchret. observat. II. pag. 478.*

MORBORUM, CLASSIS III. 493

Ea est species rara, quæ à thymi inflammatione procedit; à thymo premitur œsophagus & trachea, tumor est ad imam colli partem juxta sternum, deglutita vomitione rejiciuntur, in faucibus nulla mutatio.

10. *Cynanche hepatica* Guarinonii *consil.* 161. *les Avives*; *Angina salvâ larynge à jecore corrupto ortum ducens* Boneti *Sepulchret.*

Qui anginâ strangulatus visus est, loco laryngis nihil præter naturam inventum est, sed jecur ipsum putrefactum, adeò ut quasi gleba dissolveretur, nimirum quod abundantia, ex eâ putredine, exeuntium halituum & ichorum laryngem sic constringeret; æger spatio triginta horarum extinctus est.

Hic morbus equis est familiaris, cum æstuant in aquam deducti sunt; intumescunt tamen illis glandulæ colli, & plerumque intra biduum intereunt; sed jecur, observante Glissonio, in illis reperitur præ putredine omnino dissolutum.

11. *Cynanche à deglutitis*; *Angina spuria* Ettmulleri. *Vide dysphagiam.*

12. *Cynanche arthritica*; *Angina arthritica* Musgrave *cap.* 13.

Ea est species quæ post arthritidis regularis paroxysmum, ex eodem æstu febrili, cum articulorum dolore fugaci, aggreditur, facilè in abscessum definit cum copioso pure, & vices arthritidis explet, unde æger ab arthritide diutiùs immunis vivit; demùm, repulsâ ejus materie, supervenit arthritis.

Febris antecedit vehemens, ferè ardens; sequitur faucium dolor, tumor phlegmonodes; glutimenti, spirandique difficultas tanta, ut biduo quandoque impossibile sit quidquam deglutire, saliva affatim emanat, alvus astricta est, sanguis in patellâ coriaceus est.

Cura. Humores è corpore evocandi ope phlebotomiæ, purgationis, gargarismatum, vesicatoriorum, ut in cynanche vulgari; verùm ut è parte affectâ revellantur, & in artubus deponantur, enitendum est, in quo ab aliarum curâ hujus curatio discrepat, in quem finem desinente morbo suadetur usus pomacei, vini albi aut rhenani, præmissâ catharsi, ea enim dolorem articulare accersunt; articulo prius dolenti apponitur emplastrum ex oxycroceo, cephalico & pice Burgundiacâ, vel telâ ceratâ, vel phoenygmus acer & stimulan, imò pediluvium in aquâ fervidâ quantum tolerari potest; tumor excitatus panno molli, vel linteo duplicato vestiatur; cum verò ille tumor pedis vel genu apparet, residuum *cynanches* evanescit.

13. *Cynanche mercurialis* Schenckii lib. 6. observat. *Angina ab hydrargyrosi* Astrucii de morb. vener. *Infortunia I. Stadii* libr. 4. cap. 8.

Accidit aliquando post tertiam quartamve inunctionem, ut glandulæ salivales, maxillares, parotides, tonsillæ derepentè tumeant, caleant, doleant, lingua tumefiat, foras exeratur, facies, totumque caput turgescat, unde deglutitio & respiratio difficilis, vox suppressa vel incondita, & mugitui similis, sopor, febris acuta, salivatio foetida, copiosa, viscida, ulcuscula in ore infra linguam, à lateribus ad genas, sensatio quasi dentium extus protrusorum, gingivarum tumor, rubor, dentium ipsorum vacillatio, lapsus, maximè si ope tartari connexi fuere; hæc vel plurima ex hisce mala à largiori, aut citra sufficientem balneorum numerum, repetitâ & frequentiori hydrargyrosi superveniunt.

Cura verò exigit ut 1°. lintea hydrargyro infecta deponantur, cutis detergatur in balneo te-

MORBORUM, CLASSIS III. 495

rido, phlebotomiâ impetus sanguinis compescatur, dein catharsi foras educatur hydrargyrum, non neglectis gargarismatis ex lacte tepido, &c.

14. *Cynanche prunella* Ettmuller. *de febr. pag.* 202. & 207. *Die braune* Germanis; est symptoma tritæophiæ ardentis; adest sitis, ardorque summus cum linguæ ariditate, & rubore obscuro, faucium ardore, deglutiendi difficultate, dyspnœâ.

Convenit mucilago seminum psyllii & cydoniorum, cum aquâ sempervivi extracta, quæ linguæ sæpius applicetur: item gargarisma ex aquis plantaginis, lactucæ, solani, ligustri, portulacæ, brunellæ, addito succo mori, berberidis, citri, lapide prunellæ, aut nitro, &c.

Prunella Paracelso idem est ac *angina*.

15. *Cynanche à dysenteria* Ettmuller. *de anginâ*; G. Fabricii Hildani *de dysenteria*; Lamoniere *tract. de fluxu dysenterico, cap. 5.* est species quæ dysenterici suppressæ, male curatæ succedit, cum gutturis inflammatione, febre, leipotymiâ; hanc oriri putat Hildanus ex pustulis in gutture genitis, quas natura ad labia alias emittere consuevit in convalescentibus.

Curatur gargarismatis ex lacte, ex decocto hordei, litu colli ex oleo liliorum, amygdalarum, fomento ex lanâ succidâ. *Vide plura in Bibliothecâ medico-practicâ Mangeti de anginâ pag. 77.*

X X I. *Peripneumonia*, *Péripneumonie*; *Pneumo-pleuritis* Dolæi *Encycloped. Pneumonia pneumonia*, *Medic. method. l. 7.* *Pneumonia*, & *Peripleumonia* Castelli *Lex. Pulmonaria* quibusdam; *Pleuro-peripneumonia* Bonet. *merc. compil.*

Est phlegmasia horum symptomatum concursu

stipata, scilicet pyrexia acuta, dyspnoea gravi, gravativo pectoris dolore, tussi molesta, & expectoratione cruenta, cum pulsu molli.

Principium morbificum est infarctus vasorum sanguiferorum pulmonis, quem natura ope febris, tussis, dyspnoeae resolvere, vel in suppuratum ducere nititur, irritata sensatione confusa obicis tum circulationi, tum respirationi oppositi.

In asthma datur tantum obex respirationi oppositus, unde nulla febris; in peripneumonia obstat etiam infarctus circulationi per pulmones, unde resistantiam perferit cor. Hinc vehementer insurgit ad eam tritu, calore, vi trusiva auctis superandam, quod pertinet etiam sanguinis expectoratio sarcinae partem auferens.

In peripneumonia & pleuritide sanguineis seu puris febris est synocha, id est, continua hebdomadaria, in impuris, putridis, malignis, febris est synochus aut tritaephia duplex, aut amphimerina ad duas septimanas extendi solita.

1. *Peripneumonia pura; la vraie Péripleurésie; Pneumonitis Mich. Bourgard. dissert. 1754. Peripn. vera Auctorum.*

Peripneumonia est quae sine saburrâ putri aut malignâ, à plethorâ tantum commota & infarctu subitaneo pulmonis ortum ducit; febris est continua synocha, non remittens; lingua anhelitus, foetoris expers, nulla nausea, calor intensus, rubedo faciei magna, pulsus velox, plenus, mollis, undosus, quandoque inaequalis, eâ inaequalitate quae pulsui pectorali propria est, scilicet reduplicata; sputa sunt vel cruenta, vel rubiginosa, in declinatione alba, viscida.

Curatur ut pleuritis sanguinea, flammosa, phlebotomiis apud adultos quandoque decies repetitis primâ

primâ die quartâ quâque horâ ad semilibram circiter, interpositis jusculis tenuibus & potu diluente, ut decocto hordei cum glycyrrhizâ, vel quod usitatus, decocto foliorum cichorii; item succo boraginis depurato ad uncias tres in jusculorum intervallis, sed succus boraginis paulò magis, quàm par est, tussim excitat initio morbi & apud biliosos; satius est sæpè in infuso capillorum veneris aliquot boraginis folia decoquere, nisi tertio vel quarto diè sudor proritandus sit, in quo casu succus boraginis purus calidus ad uncias quatuor cum theriacâ, antimonio diaphoretico, sanguine hirci, similibusve propinetur.

2. *Peripneumonia putrida* Thesis Parisiens. 1752
Péripneumonie symptomatique; est ea quæ fovetur à febre putridâ amphimerinâ vel tritæophiâ, seu à cacochiliâ putri primarum viarum in sanguinem transmissâ, quæ cognoscitur ex oris foetore, linguæ sorditie, febris exacerbatione, nausæâ, pondere ventriculi, cardialgiâ, syncope invasionem morbi quandoque notante, vomitione biliosâ; ortum ducit à frigore, horrore, quem sequitur deinceps primâ, vel secundâ die tussis, dolor pectoris sæpè simul in latere pungitivus, in sternò gravativus, seu pleuro-peripneumonia, aut pleuripneumonia Schroëderi.

In eâ specie minor sanguinis quantitas extrahenda venit, & in primâ remissione lene catharticum est præscribendum, ut mannæ unciaæ duæ dissolutæ in cyathò infusionis florum malvæ & violarum, ubi quandoque tartari stibiati granum vel syrapi Glauberiani guttæ quatuor adduntur ad accelerandam catharsim, iterum ad phlebotomias revertimur, & eodem modo curamus ac pleuritidem.

3. *Peripneumonia ardens* Brunfelsii; *Peripneumonia*
 Tom. II. li

498 GENERA ET SPECIES

nitis Mich. Bourgard. *Peripneumonia biliosa* Foresti lib. 16. obs. 46. pag. 71.

Cognoscitur ex tritæophiæ typo, simul cum siti multâ, ardore thoracis, ægri temperamento sicco, bilioso, ex prægressis exercitiis immodicis, potu spirituofo vel fermentato, iracundiâ prægressâ, oris amarore, linguæ flavedine, aut nigredine, & siccitate, sputo & urinâ citrinis, pulsu celeri, calore acri, sicco.

Ea varietas exigit phlebotomias repetitas, ptisanas demulcentes & refrigerantes ex floribus malvæ, decocto hordei cum liquiritiâ, feminibus frigidis, catharres lenes in remissione ex decocto cassiæ cum mannâ in infuso florum violarum, seminum lini; noctu syrupus de nymphæa, imò de papavere albo parcâ dosi, quæ anacatharsim non supprimat, cætera ut in primâ specie; solvitur autem hic morbus sudoribus, qui suo tempore juvandi: vidi in hac specie phlebotomiam octodecies celebratam & feliciter.

4. *Peripneumonia maligna; Febris crimodes* Foresti observ. 37. lib. 1. Schol. *Peripneumonia pestilens* Schenckii obs. lib. 6. pag. 855. *Peripneumonia erysipelatofo* Schenckii Schol. ad obs. 46.

Peripneumonia pestilens Europam ita devastavit anno 1348. ut vix decima hominum pars superfuerit, si credamus Gallo & Schenckio: ea intra tres vel quatuor dies trucidabat.

Quartâ luce frequens fato perdebat acerbo,
Infecit Latium atque Europâ sæviit omni.

Fracaſtor. de Syphilide.

Aderat tuffis, fumma respirandi difficultas, ut ægri federe cogarentur, sputum cruentum, superveniebant exanthemata, abscessus externi, &c.

Curatur ut pleuritis maligna, verminosa, pestilens.

5. *Peripneumonia typhodes*, Deplaigne Journ. de Méd. Septembre 1757. *Pleuro-péripneumonie bilieuse & putride*; *Epidemia annua apud milites à Valenciennes.*

Character. Oppressio pectoris, dolor pungitivus, aut gravativus, asthenia magna, pulsus parvus, debilis, depressus, sæpè concentratus, ut plurimum vix frequens (sine febre, ut ait Auctor) dyspnœa, respiratio intercisa, tussis violenta, sicca, sputa per vim extracta, viscida, tenacia, subflava; succedunt nausæ, vomitio biliosa, lingua crassa, saburrâ albescente onusta, cephalalgia levis, quâ crescente æger delirat obscure, pari passu ac pectoris infarctus augetur. In cadaveribus omnibus suppuratio pulmonis, alteruter hujus lobus infarctus, vel ambo suppurati; thorax sæpè vel pure, vel fero gelatinoso plenus, similia ramenta gelatinosa in abdomine viscera obducunt: quandoque idem pus vel serum in pericardio; adhærentia plevræ dolenti lateri, non rarò polyposæ concretiones in corde, quas respiratio impedita & crebra designabat, cætera sana, nisi hepar solito majus & decolor.

Cura. Post unam vel alteram phlebotomiam, emeticum præscribito, imò si pulsus parvus, minimèque frequens ab emeticâ & cardiacâ potione inchoandum.

Deinde vel phlebotomia, vel catharsis ex minorativis & tartari stibiati granis paucis.

Statim à primis evacuationibus emplastrum vesicatorium lateri dolenti applicetur, intra horas quindecim omnia symptomata mitescunt; febris minuitur, expectoratio restituitur, diaphoresis ac-

cedit, nihil in urinis mutatur; antiseptica energetica minimè in hoc morbo pertimescenda; itaque quartâ quâvis horâ fumatur bolus ex radice contrahiervæ, camphorâ & nitro, vel alter bechicus & diaphoreticus prout casus exegerit.

Oxymel scilliticum, syrupus de althæâ cum aquâ scabiosæ, imperatoriæ, vel scordii, & pauxillum olei amygdalarum tussim sedant.

Felix eventus ex diaphoresi & anacatharsi expectandus, adeoque prout indicatæ fuerint, in intervallis præscribuntur cathartica minorativa, clysmata, ptisanæ nitratæ vel bechicæ, cardiaca & diaphoretica; & si delirium, vel cephalalgia urgeant, sectio jugularis optimè succedit.

6. *Peripneumonia catarrhalis; Fluxion sur la poitrine. Vide Amat. centur. 7. cur. 79. Peripneumonia à capitis destillatione; Peripneumonia notha Sydenhami 654. Boerhaavii aphor. 867. Peripneum. pituitosa Forest. Peripneum. tussi epidemicæ succedens Sydenham. pag. 156. 138.*

Est species hieme exeunte frequentior, quæ à tussi catarrhali orditur cum frigore & incalescentiâ alternis repetente, doloribus totius pectoris, & raucedine, æger vertiginosus est, caput inter tussendum dissilire videtur ægrotanti; tussis tamen constans non est, potulenta omnia æger vomitu rejicit; senes, frigidos, pituitosos præsertim aggreditur hic morbus, cum febre quidem manifestâ; unde ab asthmate differt, sed leni tamen, præsertim apud habitiores, ita ut longè minor sit quam in vera peripneumoniâ; de cætero sanguis pleuriticorum est æmulus quoad corium.

In hac specie paucae phlebotomiæ, catharSES verò plures requiruntur; sic Sydenhamus primâ die sanguinis missionem unam præscribit, alterâ

die purgat ex cassiâ , mannâ , fyrupo rosarum solutivo in infuso foliorum fennæ cum ficubus & glycyrrhizâ ; postridiè iterat phlebotomiam ; interjecto uno die catharsim repetit , & sic deinceps usquequò æger convaluerit , diebus verò à catharsi vacuis, bechicis , oleosisque utitur , ptisana est decoctum hordei cum glycyrrhizâ , æger cremoribus vescitur.

Curam Sydenhamianam *pag. 153. cap. 5. sect. 5. videbis.*

7. *Peripneumonia arthritica* Musgrave *cap. 11. histor. 5.* Sydenhami *process. integri pag. 710.* est ea quæ à materiæ arthriticæ metastasi in pulmones debetur , liberatis artubus à dolore & tumore.

Sydenhamus hanc tractat , ut peripneumoniam absolutam seu puram , venæ sectione scilicet repetitâ , diætâ , remediis refrigerantibus , incrasantibus : purgandus est insuper æger inter venæ sectiones potionibus lenientibus ; sudoris autem provocatio obest.

Verùm Musgravius contendit à Sydenhamo in hoc recedendum esse , & per sudorifica etiam materiem arthriticam esse ad artus mittendam.

8. *Peripneumonia Phthysicorum* Morton. *phthysiol. cap. 4. pag. 41.* est febris peripneumonica identidem phthysicis confirmatis superveniens à novâ tuberculorum inflammatione ; quoties scilicet à percepto frigore , liberali vini potu , nimis exercitiis , similibusve de causis ista febris exsurgit , difficilis evadit respiratio , expectoratio supprimitur , tussis tamen urget , non rarò cum dolore lateris ; sæpiùs oppressio pectoris accedit , cum aliquot striis sanguinis & puris in sputis ; sitis , jactatio , vigiliæ , intensus & continuus calor ; unde æger lecto affigitur , & quandoque è medio tollitur.

Febris ista peripneumonica tractanda est ut cæteræ peripneumoniæ, habito respectu virium quæ exiles sunt in phthificis, tenuissima sit diætâ ex jusculis vel cremoribus, medicamenta bechica expectorationem cientia, ut decoctum ficuum, pasfularum, syrupus capillorum veneris, violaceus, sperma ceti cum saccharo tritum, adde linimenta anodyna, & si urgeant symptomata, aliquot sanguinis uncia è brachio extrahendæ, cruor extractus erit sero multo circumdatus, cum thrombo tamen coriaceo supernè concavo, subluteo, duriusculo: Mortonus copiosam vult phlebotomiam, ligatura verò venæ tusæ sit arcta, ne cruor elaboratur, quod phthificis familiare est, & inde sublatum etiam intra Chirurgi manus vidi nobilem virum phthificum, qui amisâ vix semilibrâ cruoris sensim extillantis, nullâ arte à morte eripi potuit; sedatâ febre antequam diætâ lacteæ restitueretur æger, lenis catharsis adhibenda demùm erit.

9. *Peripneumonia exanthematica*; *Peripn. à miliari* Allioni *de morbo miliarium* pag. 107. 53. *Peripn. à variolâ* Sydenhami pag. 122. Morton. *de variol. c. 7. pag. 64. Peripn. à rubeolâ seu post morbillos* Sydenhami pag. 121.

Ea est species quæ à viru morbi cujusdam exanthematici vel repressi, vel non liberè ad cutim irruentis dependet.

In miliari peripneumoniâ pulsus celer, urina decolor, metus & tristitia sine causâ, gastrodynia cum suspiriis, tinnitus aurium, inquietudines, motus subitanei involuntarii, stupor pungitivè dolens in digitis, somnus spectris interruptus, sudores acidi assidui cum pulsu contracto, tunc accedunt symptomata peripneumonica, laterum dolores mobiles & fugaces, sputum ex parte vel ex

toto cruentum vel flavum, dein sudores profusi, & dolore imminuto exanthemata miliaria erumpunt; urinæ, urgente lateris dolore, rubræ sunt, instante eruptione aqueæ evadunt, quandoque delirium supervenit peripneumonix, pustulis exoritis, sedandum.

Si tertio, quartove die sputa biliosa vel fuliginosa ad quintam diem perseverent cito cum delirio, catarrho suffocativo accedente, pulsu reddito inæquali, intermittente, brevi pereunt eadem ferè die, omnis doloris expertes; hæc peripneumonia in suppuratum non abit, erysipelatosa est, nisi blandè resolvatur sphacelum promptè inducit. Timenda est præmatura ante sextum diem miliaris eruptio.

In hac peripneumoniâ & pleuritide miliari citò & liberaliter mittendus est sanguis & attenuandus, diluentia & emollientia requiruntur, mitioribus acidis venenum est corrigendum, præsertim rob sambuci: antiphlogistica etiam indicantur, ut nitrum, taraxacum, cichorii, sonchi succus; si immineat sphacelus pulmonis, adhibeantur flores papaveris rhæados, sambuci, camphora cum nitro, oxymel.

In peripneumoniâ quæ morbillos excipit, quæ plures jugulat quàm ipsa variola, potissimum præfidium est phlebotomia.

Quoad variolosam, quæ undecimâ die, cum exsiccat facies in confluentibus, supervenit, vide Freindium *de febre secundariâ*.

10. *Peripneumonia hydrophobica*, Journal Encyclopédique tom. 1. 3.

11. *Peripneumonia gastrica* D. Barthès *Prælection. Monspel.* An gastritis sterno-costalis?

Est ea peripneumonix ficcæ species, quæ sub gastritidis personâ ludit, & secto cadavere, sanus stomachus, pulmo inflammatus, vel purulentus repertus est.

Dolor acutus infra cartilaginem xiphoideam, regione ventriculi circumscriptus, hypochondria dolentia & tensa, inanis tussis, sanguis pluries e venâ extractus, floridus; secto cadavere, nullum vitium in stomacho, hepar mole adauctum, intestina gracilia, livida, pulmones contracti, magnis abscessibus & tuberculis suppuratis farcti, in fero natantes, vesicæ urinariæ parietes pollicem crassi; ante hunc morbum æger febre lentâ laborabat & dolore spinæ dorsalis.

12. *Peripneumonia rachialgica* D. Doazam D. M. Monspel. Est species quæ ab eodem principio dependet quo colica metallica, quæque sine phlebotomiâ, præmissis decoctis lignorum sudorificorum, curatur emeticis duplâ dosi assumptis & catharticis, uti curari solet in Nosocomio Charitatis Parisiensis ipsa Rachialgia metallica.

XXII. *Hepatitis*. Inflammation du Foye; la Pièce. *Febris Ictericodes* Galen. *isagoge* 146. *Inflammatio hepatis* Sennert. *Sect. 1. lib. 3. Febris typhodes* Forest. *libr. 1. obs. 39. Epatitis* Galen. 1. *Epidem. comm. 3. Ægri Hepatici* Castell. *Lexicon*.

Phlegmasia est acuta, cujus præcipua symptomata sunt tensio dolorifica, hypochondrii dextri sub costis spuriis cum sensu ardoris, gravitatis, dyspnœâ, tussi siccâ, faciei colore flavescente, siti, anorexiâ, & sæpius singultu & vomitu.

Definitur à Galeno phlegmone Hepatis, verum rectius definiuntur morbi à symptomatis, quàm à

MORBORUM, CLASSIS III. 505

fede latente. In scholis definitur per tumorem Hypochondrii dextri calore magno & febre continuâ stipatum, cui ut plurimum singultus & vomitus adjunguntur. Sed cum pars hepatis postica imo intima tantum inflammatur, tensio ad summum; minimè verò ignoti voluminis augmentum seu tumor dijudicari potest.

Sæpius erramus in hepatitide dignoscendâ; verum hæc præcipua signa sunt; 1°. gravitas in dextro hypochondrio ab hepatis distensione oriunda; unde difficilis in alterutrum latus devolutio ac decubitus; 2°. dolor vel gravativus vel tensivus circa costas spurias pleuritidem mentiens, imò ad jugulum extensus, deorsum tracto mediastino; 3°. febris amphimerina vel noctu ingravescens cum pulsu duro, si extima hepatis membrana inflammetur, secus minor febris, pulsusque minùs tensus; 4°. dyspnœa cum tussî sæpius siccâ.

Cætera symptomata speciebus diversis tantum propria sunt ut tussis sicca, pulsus durus, inæqualis, cibi fastidium, sitis intensa, lingua rubra, dein nigrescens auriginosus color, urina rubra, flammea, alvi astrictio, &c. obscurissima hujus generis specierum diagnosi, ut patebit Boneti sepulchretum perlegenti, cum ex iis appareat Hepatitidis symptomata sine ullo hepatis vitio reperta fuisse, & reciprocè pleuritidis phænomena ab hepatis inflammatione orta; unde satius est genera morborum à phænomenorum concursu quàm à sede determinare.

1. *Hepatitis Erysipelatosa*; vide Amati Lusitani centur. 1. curat. 28 pag. 169. *Hepatit. à bile* Jonstoni id. univ. medic.

Mulier quadragenariâ major acutâ febre afflictabatur, siti intensissimâ cum linguæ ariditate & nigredine cruciabatur, stomachi subversionem

maximam absque vomitu patiebatur, & circa jecinoris regionem querebatur, totam noctem infomnem transigebat, cibum non gustabat, sed avidissime gelidam bibebat, cum supra jecur manum admoverem, magnam inibi percipiebam caliditatem, & ægrotans dolorem, de quo potissimum conquerebatur; nullus tamen ibi erat tumor aut inflatio aliqua.

Erysipelas jecoris his signis denotari contendit Amatus, & meritò, cum fuerit ejus inflammatio sine sensibili voluminis augmento, partem verò hepatis, quæ ventriculo contigua est, magis affici crediderim ex defectu tussis, dyspnœæ seu affectionum pectoris & præsertim affectionum ventriculi, ut docet experientia, ergo inflammata erat potissimum pars hepatis concava.

Curatio Amati. Phlebotomia pro alterâ vice instituta est, emulsionem ex aquâ cichorii extractam syrupo de cichoreo & nymphææ edulcoratam addidit, conservam de acetositate citri identidem gustandam permisit, nec non ptisanam ex aquis cichorii, endiviæ, acetosæ, portulacæ cum syrupo de acetositate citri & violarum, succoque granatorum acidorum propinavit, fovit regionem hepatis linteo intincto in succo lactucæ, endiviæ & pauco aceti rosati; tempora, nares, frontem inungi jussit ex unguento populeo; pro cibo fuit emulsio, cui deinde addidit jus pulli cum semine citri, acetosæ & berberidis, nec non decoctum hordei tamarindatum, supervenit autem quinto die sudor criticus & ægra convaluit.

2. *Hepatitis Pleuritica. Suspirium irruptum* Pauli Æginet. *Vide Amati curat. 1. centur. quartæ pag. 365.* Est ea species quæ ab inflammatâ parte gibbâ hepatis procedit, quæque dignoscitur ex eo quod præter dolorem & tumorem hypochondrii

tactu exasperatum, adest tussis & dyspnœa, non tamen ita graves; sicut nec ipsa febris ita vehemens ac in vera pleuritide, pro quâ tamen non rarò habetur in praxi; exempla prostant à Galeno quæ videre est apud Zacutum Lusitanum *lib. 2. med. princip. histor. 101.* & in loco citato; præterea aderat sputum cruentum. Distinguitur tamen à pleuritide dextri lateris imam partem afficientis dolore punctorio mitiori, quandoque nullo, tum expiratione facili, quæ in pleuritide est difficilis uti & inspiratio, nec non tussi sæpius aridâ & mitiori.

Distinguitur à colicâ & ab Hepatalgiâ per febre acutam, tussim & dyspnœam, morbike totius acutiem.

Urinæ in hac specie dicuntur aquosæ, non flavæ. Utut genæ rubeant in vigore morbi, tinctura, cutis flavescit non rarò.

3. *Hepatitis Muscularis* Ettmuller. *de inflammation. hepatis pag. 291.*

Musculorum abdominis inflammationi debetur hæc species, & inde compresso, quandoque etiam ab eadem causâ concussio hepatis; certum porrò est pluries errasse Medicos qui hunc morbum hepatis inflammationi tribuerunt, ut patet ex Valleriolæ *libr. 4. observ. 5.* Bartholini *centur. 2. epistola 45.*

Dignoscitur contactu cutis, pulsatione tumoris, ejus circumscriptione, quandoque ultra hepatis limites & supra costas extensâ, absentiâ tussis, dyspnœæ, vomitionis, singultûs. Similem morbum à gravi hujus partis contusione ortum pro hepatitide habitum cum cadaveris aperturâ vide apud Bonetum *Sepulchreti Tom. 2. pag. 311. obs. 29.* abscessus erat pugni magnitudine.

4. *Hepatitis Cystica*; vide Boneti *Sepulchreti*

observat. decimam Tom. 2. pag. 303. Est species quæ veram hepatitidem referebat, in quâ ita contusa fuerat cystis fellea, ut rupturam pateretur, quod citra gravem hujus dolorem & phlogosim fieri non potuit; bilis effusa fuit; æger intra quadriduum obiit, ex simplici vulnere cystidis hujus exurgit tympanitis observante Alex. Stewart in *Philosoph. transact.* Sed ex gravi projectione corporis contra scamnum, puer, de quo hic agitur, debuit inflammationem simul cum rupturâ cystidis experiri.

5. *Hepatitis obscura* Jonston. *Idea univ. medic. Spuria* Bartholin. *obs.* 73. Est ea quæ à tuberculis, furunculisve hepatis pendet, vel ab ulcere, vomica foveatur, vel à calculis tum cystidis felleæ, tum hepatis excitatur, sed ita exiguis stipata symptomatis, ut pyrexia sit vel nulla, vel fugax, vel lenta, seu hectica, vel si febris adsit, dolor exiguus sit, renitentiave aut tumor deficient, vel ab hepatis inflatione, duritie pendeant, vel demùm tantummodo sit phlogosis hepatis, quam intemperiei calidæ nomine veteres designant; ea verò species inter hepatitidem & hepatalgiam ulcerosam, skirrosum &c. ambigit, hasque varietates distinguere in vivis valde arduum est.

6. *Hepatitis suppurans; Febris typhodes* Foresti *obs.* 37. *libr.* 1. Est morbus secundarius hepatitidem veram subsequens ab hepatitide exquisitâ distinctus ex eo quod veluti ejus recidiva sit, & in longum tempus protrahatur, atque in purulentiam hepar abeat cum febre initio acutâ; nam cum suppuratio instituitur, febris intensior videtur, noctu exacerbatur, & factò pure hectica evadit, interea tumor hypochondrii major, mollior, dolor constans, sitis urget, lingua ficca & aspera est, æger macie notabili in dies crescente

MORBORUM, CLASSIS III. 509
absumitur cum calore acri, tum vel supervenit
hepatirrhæa, vel rupto introrsum abscessu ascites
purulentus, vel extrorsum à chirurgo abscessus
aperitur, & si pus album, laudabile effluat,
spes est sanationis; si amurcosum, biliosum, im-
medicabile malum est.

XXIII. *Splenitis*. Inflammation de la Rate.

Lienis inflammatio Sennert. *libr. 8.*
part. 4. cap. 5. Splenitis Felic. Plateri
Dolor hypochondrii sinistri qui splenitis
Plateri.

Est phlegmasia cujus præcipua symptomata sunt
tumor in hypochondrio sinistro, lienis molem &
figuram referens aut locum occupans, cum reni-
tentiâ, dolore tactum non tolerante, calore, &
pyrexia utplurimum remittente.

Distinguitur à nephritide sinistri renis, quod
tumor in splenitide magis extrorsum protuberet,
quod altiore locum obsideat, quod pulsatili do-
lore stipetur, quod hominem medium quasi cin-
gat, dolore obscuriore notetur; pyrexia præte-
rea est quarto quoque die utplurimum exacerbans,
pedes & genua rubent, nares & aures quandoque
pallefcunt; adde respirandi difficultatem, & ab-
sentiam symptomatum nephriticorum, ut dysu-
riae, retractionis testis &c.

I. *Splenitis phlegmonodea*.

Cognoscitur ex tumore lienis, utplurimum;
locum, figuram retinente; dolore, calore, &
pulsatione ejusdem, cum febre acutâ, cibi fasti-
dio, siti, decubitu supra latus sinistrum difficili.

Curatur eodem modo ac hepatitis; de quibus
consultatur Riverius, verum ita rarus est hic af-
fectus ut præter Forestum qui bis hunc se obser-

vasse refert, nec describit, neminem noverim, qui ejus existentiam testetur.

XXIV. *Nephritis*; Inflammation des Reins, Nephretique. *Renum inflammatio* Sennert. *libr. 3. part. 7. sect. 1. cap. 8. Phlegmone renum* Prosp. Alpini. *Nephritis* Helmontii. *Ægri Nephritici*.

Est phlegmasia acuta dolore lumbari è regione renis, urinæ ardore, mictione frequenti & pyrexia stipata, quandoque etiam vomitu, cruris stupore &c.

Differt à lumbagine inflammatoriâ quod æger antrorsum flexus erigat truncum sine notabili dolore; in lumbagine cum atroci; quod in nephritide fit dolor ureterum iter sequens, dysuria, urina, quoad colorem valdè mutata, non verò in lumbagine.

Differt ab enteritide quod dolor ad exteriora referatur, in enteritide splenitide ad anteriora, seu ad abdomen; à colica per febrem acutam & dolorem in rene fixum, & viarum urinariarum affectus, excepto quod in colicâ etiam ischuria accedit.

1. *Nephritis vera*, est ea quæ à febre ortum ducit non verò in quâ febris dolori supervenit, ob calculum commotum; in verâ scilicet non adsunt cruris stupor, testisque retractio, quæ adsunt in calculosâ; de cætero febris nunc vehemens & ardens, nunc mediocris cum pulsu parum duro, renum aut renis alterutrius dolor gravativus, distendens, aut pungitivus, qui respondet infra tertiam costam ab imâ numerando, & tres transversos digitos à spina dorsali; accedit sitis, anxietas, pervigilium, nausea, & vomitio; rejiciuntur statim contenta in stomacho, dein bilis; utrum rejician-

MORBORUM, CLASSIS III. 511

tur materies urinam redolentes valdè dubito nec experimentum in cane captum ligatis vasis renalibus hoc mihi unquam ostendit; alvus est constipata, urina flammea, ardens quandoque cruenta, in vigore morbi quandoque suppressa.

Curatur repetitis phlebotomiis, ptisanâ leniente ex infuso florum malvæ, violæ, radicum althææ, vesperè emulsiones narcoticæ, imò ad dolorem sedandum laudanum solidum interdium præscribetur, clysmata ex cassiâ & foliorum malvæ decocto injicientur addito oleo, vel æger ex decocto cassiæ purgatus balneum ingreditur tepidum; purgatio autem parari potest ex unciis duabus pulpæ cassiæ, florum malvæ & violarum pug. i. bulliant in feri lactis vel aquæ pulli librâ unâ; fiat potio pro duabus dosibus.

Vix potest autem purgari, nisi repetitis ter vel quater in die phlebotomiis dolor sublevatus fuerit; balneum verò iterabitur, imò si nulla sit suspicio saburræ in primis viis, tempestasque sit calida, ante balneandum est, quàm ad catharsim devenias. Si verò febris saburram primarum viarum pro principio aut fomite habeat, ut si lingua sit fordida, sapor pravus in ore, morbus ab horrore inceperit, vix balnea in morbo conveniunt etiam post catharsim; econtrà verò si ab equitatione, itineratione, calore summo, vigiliis, liquoribus ardentibus ortum duxit, sine signis saburræ, in bilioso, æstivo tempore phlebotomiæ & balnea sunt summa præsidia.

2. *Nephritis calculosa* Carol Pison. *de morbis à colluvie serôsâ*. *Nephritis arthritica* Frid. Hoffmanni *Tom. 2.*

Dignoscitur à nephritide verâ; 1°. dolore acutiori, à calculo per exercitium, iter in rhedâ, commoto, pertinacius revertente, in inter-

512 GENERA ET SPECIES, &c.

vallis gravativo; 2°. urinâ cruentâ, quandoque arenulosâ, mucosâ; 3°. stupore cruris ejusdem lateris; 4°. testis retractione, dolore etiam ureteris ductum sequente; 5°. nausêâ & vomitu.

Principium morbificum est calculus vesicæ, vel lapillus crassior commotus, è sede assuetâ dimotus & premens, vellicans renem, vel ureterem, ubi concurrit plethora, hæmorrhoidum suppressio, arthriticæ materiæ metastasis ad renes, error in diætâ, gymnasticâve admissus, usus diureticorum præsertim calidorum.

Curatur in paroxysmo eodem modo ac vera nephritis eo discrimine quod paucioribus phlebotomiis opus sit, ast balneatio etiam bis in die repetita antea necessaria sit quam æger fuerit purgatus, cum saburra primarum viarum incusanda non est, sed calculi commotio; ptisanæ lenientes ex seminibus lini, floribus malvæ, oleum amygdalarum dulcium, potus nitrati, emulsiones & narcotica, nec non clysmata ex aquâ fontanâ conveniunt. Si exiguas arenulas rubras æger mingere consueverit, quod senibus nephralgicis est familiare, nec grandiores calculos suspicemur, tunc lenissima diuretica, imò lithontriptica levia præscribi possunt sub spe ejiciendæ arenulæ; si verò majorem calculum reni impactum suspicemur, ab omni diuretico abstinendum est.

Ad pellendas arenulas valent ptisanæ ex succo limonum cum paucis parietariæ foliis infusis, julepia ex decocto foliorum parietariæ, oleo amygdalarum & laudano, infusa foliorum herniariæ, decoctum corticis radicum calcitrapæ, fructuum Kinorrhodonis &c.

Quomodo nephritis differat ab psoadis phlegmone *vide* in lumbagine psoadicâ,

CLASSIS

INDEX

NOMINUM GENERICORUM, SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM

In Tomo secundo contentorum.

A

A bscessus, abcès, p. 72	mimosa, 286
<i>Aclys</i> , 5	phrenetica, <i>ibid.</i>
<i>Achne</i> , 24	paludosa, 287
<i>Achrocordon</i> , 54	variolosa, 288
<i>Ægys</i> , 5	biliosa, 289
<i>Æstus volaticus</i> , 29	<i>Andrum</i> , 78
<i>Alafes</i> , 24	ANEVRIUMA, 65
<i>Alguada</i> , 9	spurium, <i>ibid.</i>
<i>Albara</i> , <i>ibid.</i>	verum, 66
<i>Alphus</i> , <i>ibid.</i>	cylindroides, 67
<i>Ambustio</i> , 27. 422	<i>Angina</i> , 484
AMPHIMERINA, 273	ANTHRAX, 40
<i>latica</i> , 274	<i>simplex</i> , 41
<i>epiala</i> , 275	<i>malignus</i> , <i>ibid.</i>
<i>syncopalis</i> , 277	<i>Perficus</i> , 42
<i>cardiaca</i> , <i>ibid.</i>	<i>tarantatus</i> , <i>ibid.</i>
<i>humorosa</i> , 278	<i>Anticardia</i> , 360
<i>phricodes</i> , 279	<i>Avantcœur</i> , <i>ibid.</i>
<i>hemitritæus</i> , 280	<i>Apostasis</i> , 74
<i>pseudohemitritæus</i> , 281	APHTA, 428
<i>Hungarica</i> , 282	<i>lactucimen</i> , 429
<i>tussiculosa</i> , <i>ibid.</i>	<i>febrilis</i> , 430
<i>miliaris</i> , <i>ibid.</i>	<i>maligna</i> , 431
<i>singultuosa</i> , 283	<i>syphilitica</i> , <i>ibid.</i>
<i>anginosa</i> , <i>ibid.</i>	<i>Belgarum</i> , 432
<i>peripneumonica</i> , 284	APOSTEMA, 72
<i>spasmodica</i> , 285	<i>abscessus</i> , 73
Tom. II.	<i>apostasis</i> , 74
	<i>synchysis</i> , <i>ibid.</i>
	<i>hypopyon</i> , <i>ibid.</i>
	K k

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

diapyesis ,	74	Bubonorixis ,	134
onyx ,	ibid.	Buphtalmus ,	84
paroulis ,	ibid.		
empyoccele ,	ibid.		
spina ventosa ,	ibid.		
vomica ,	ibid.		
<i>Apostume</i> ,	73		
<i>Ardens</i> ,	423		
<i>Aquila</i> ,	56		
<i>Asef</i> ,	24		
<i>Assodes</i> ,	297		
<i>Avives</i> ,	484		
	B.		
<i>B</i> icephalium ,	51		
<i>Blaccia</i> ,	386		
BLEPHAROPTOSIS ,	90		
genuina ,	91		
lagophthalmus ,	92		
ectropium ,	ibid.		
entropium ,	93		
<i>Bresegue</i> ,	428		
<i>Bosse</i> ,	63		
<i>Bouffissure</i> ,	32		
<i>Bourgeons</i> ,	16. 24		
<i>Boursouffure</i> ,	32		
BRONCHOCELE ,	56		
gotium ,	57		
ventosa ,	58		
sarcoma ,	ibid.		
aquosa ,	ibid.		
<i>Brulure</i> ,	27		
BUBO ,	37		
simplex ,	38		
syphiliticus ,	ibid.		
strumofus ,	ibid.		
pestilens ,	39. 351		
crescentium ,	ibid.		
scurbuticus ,	364		
<i>Bubon</i> ,	37		
<i>Bubonoccele</i> ,	137		
		C.	
		<i>C</i> allus ,	52
		<i>Cambroul</i> ,	24
		<i>Cambuca</i> ,	38
		<i>Cancer</i> ,	42. 86
		<i>Carbunculus</i> ,	42
		CARCINOMA ,	ibid.
		verrucosum ,	43
		myrmecia ,	ibid.
		lupus ,	ibid.
		phagædena ,	ibid.
		CARDITIS ,	482
		spontanea ,	483
		traumatica ,	ibid.
		<i>Catarrhus</i> ,	94
		<i>Cathemerina</i> ,	273
		<i>Cauma</i> ,	480
		<i>Causus</i> ,	293
		CEPHALITIS ,	477
		Ægyptiaca ,	ibid.
		traumatica ,	479
		spontanea ,	ibid.
		firiasis ,	480
		litriana ,	ibid.
		epidemica ,	ibid.
		verminosa ,	481
		cerebelli ,	482
		<i>Cercosis</i> ,	50
		<i>Chalazia</i> ,	56
		<i>Chancres</i> ,	428. 431
		<i>Chordapsus</i> ,	463
		<i>Chûte</i> ,	115
		<i>Cicatrice</i> ,	7
		<i>Circumligatura</i> ,	48
		<i>Cirsocele</i> ,	51. 79
		<i>Clavus</i> ,	52

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

<i>Clou</i> ,	39
<i>Columella</i> ,	94
<i>Comacephalus</i> ,	477
<i>Compernes</i> ,	64. 197
CONDYLOMA ,	52
<i>cylus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>clavus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>callus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>ganglion</i> ,	53
<i>ficus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>thymus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>porrum</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Coqueluche</i> ,	481. 486
<i>Cor des pieds</i> ,	52
<i>Couperose</i> ,	12
<i>Courbature</i> ,	215
<i>Couronne</i> ,	13
<i>Craspedon</i> ,	94
<i>Crêtes</i> ,	53
<i>Cristalline</i> ,	31. 377
<i>Croissants, croissances</i> ,	39
CYNANCHE ,	484
<i>tonfilaris</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>epidemica</i> ,	486
<i>maligna</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>ulcerosa</i> ,	487
<i>gangrænosa</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>exanthematica</i> ,	491
<i>trachealis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>pharyngea</i> ,	492
<i>thymica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>hepatica</i> ,	493
<i>à deglutitis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>arthritica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>mercurialis</i> ,	494
<i>prunella</i> ,	495
<i>à dysenteria</i> ,	<i>ibid.</i>
CYSTITIS ,	475
<i>spontanea</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>à cantharidibus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>traumatica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Cysto-bubonocèle</i> ,	162

CYSTOCELE ,	156
<i>inguinalis</i> ,	161
<i>cruralis</i> ,	163
<i>perinæalis</i> ,	164
<i>hypogastrica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>vaginalis</i> ,	165
<i>enterocelica</i> ,	166
<i>epiplocelica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>ab hysteroptosi</i> ,	167
<i>Cystomerocele</i> ,	163

D.

D <i>Artre</i> ,	17
<i>Demelmuya</i> ,	477
<i>Dépôt</i> ,	72
<i>Descente</i> ,	113
<i>Desmochaunosis</i> ,	186
<i>Diaria</i> ,	217
DIASTASIS ,	190
<i>violenta</i> ,	191
<i>raphica</i> ,	192
<i>harmonica</i> ,	193
<i>synosteocondriaca</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>epiphysica</i> ,	194
<i>synchondrosica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Dothion</i> ,	40
<i>Drapeau</i> ,	55

E.

E <i>Bullition</i> ,	24
<i>Echaubouillure</i> ,	24
ECHYMOMA ,	14
<i>ab ictu</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>melasma</i> ,	15
<i>vibex</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>scorbuticum</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>à compressione</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>hypopyon</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>palpebrarum</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>hyponychon</i> ,	16

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

<i>Ecpiesmus</i> ,	84	<i>epiploico-ventralis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Ecsefmata</i> ,	24	<i>bubonorixis</i> ,	135
<i>Ectropium</i> ,	92	<i>merorixis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Elephantiasis</i> ,	84	<i>omphalorixis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Elodes</i> ,	296	<i>hypogastrorixis</i> ,	136
EMPHYSEMA,	33	<i>Entero-cystocele</i> ,	166
spontaneum,	<i>ibid.</i>	<i>Entero-merocele</i> ,	115
<i>Empyocele</i> ,	74	<i>Enteromphalus</i> ,	128
<i>Empyomphalus</i> ,	76	<i>Enteroscheocele</i> ,	115
ENCEPHALOCELE,	167	<i>Entorse</i> ,	183
simplex,	168	<i>Entropium</i> ,	93
hydrocystica,	169	<i>Eparvin</i> ,	59
Lechellii,	171	EPHELIS,	10
<i>Enchantis</i> ,	51	à sole,	<i>ibid.</i>
<i>Engelure</i> ,	29	gravidarum,	11
ENTERITIS,	463	lentigo,	<i>ibid.</i>
iliaca,	<i>ibid.</i>	ab igne,	12
colica,	464	lutea,	<i>ibid.</i>
flatulenta,	<i>ibid.</i>	scorbutica,	<i>ibid.</i>
mesenterica,	465	EPHEMERA,	215
<i>Enterobubonoccele</i> ,	115	plethorica,	217
ENTEROCELE,	<i>ibid.</i>	nauseatica,	220
incompleta,	123	à frigore,	222
completa,	124	à calore,	<i>ibid.</i>
appendicularis,	125	lactea,	223
partialis,	126	à phlogosi,	224
cruralis,	<i>ibid.</i>	sudatoria,	225
ovalaris,	127	menstrua,	226
ischiatrica,	<i>ibid.</i>	anniversaria,	<i>ibid.</i>
vaginalis,	128	hæmatydrotica,	<i>ibid.</i>
umbilicalis,	<i>ibid.</i>	dichomene,	<i>ibid.</i>
ventralis,	129	<i>Epine venteuse</i> ,	59
epiploico-incompleta,	130	EPINYCTIS,	20
epiploico completa,	<i>ibid.</i>	vulgaris,	<i>ibid.</i>
cystocelica,	131	pruriginosa,	21
parorchidialis,	<i>ibid.</i>	EPIPOCELE,	137
hydrocelica,	<i>ibid.</i>	incompleta,	143
epiploico-cruralis,	132	completa,	<i>ibid.</i>
epiploico-ovalaris,	<i>ibid.</i>	cruralis,	<i>ibid.</i>
epiploico-ischiatrica,	<i>ibid.</i>	vaginalis,	<i>ibid.</i>
epiploico vaginalis,	133	umbilicalis,	144
epiploico-umbilicalis,	<i>ibid.</i>	ventralis,	<i>ibid.</i>

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

cyttocelica ,	145	EXARTHREMA ,	180
hydrocelica ,	<i>ibid.</i>	luxatio ,	182
<i>Epiplo enterocele</i> ,	130	subluxatio ,	183
EPIPLOITIS ,	474	distorsio ,	<i>ibid.</i>
vera ,	<i>ibid.</i>	complicatum ,	184
<i>Epiplomphalus</i> ,	144	à convulsione ,	<i>ibid.</i>
ERRATICA ,	335	à paralyfi ,	185
quintana ,	<i>ibid.</i>	à desmochaunofi ,	186
septana ,	<i>ibid.</i>	à desmophlogia ,	<i>ibid.</i>
octana ,	336	pastaceum ,	187
nonana ,	<i>ibid.</i>	tophaceum ,	188
decimana ,	<i>ibid.</i>	exostoficum ,	189
vaga ,	<i>ibid.</i>	<i>Exertio</i> ,	96
<i>Eruption</i> ,	401	EXOMPHALUS ,	75
ERYSIPELAS ,	418	flatulentus ,	<i>ibid.</i>
rosa ,	419	aqueus ,	<i>ibid.</i>
typhodes ,	420	cruentus ,	<i>ibid.</i>
à veneno ,	421	varicosus ,	<i>ibid.</i>
ambustio ,	422	purulentus ,	76
pestilens ,	423	EXOCYSTE ,	104
symptomaticum ,	424	Noeliana ,	<i>ibid.</i>
Chinense ,	<i>ibid.</i>	Solingeniana ,	105
zoster ,	<i>ibid.</i>	EXOPHTALMIA ,	84
contagiosum ,	425	hydropica ,	<i>ibid.</i>
à vespis ,	<i>ibid.</i>	purulenta ,	86
ERYTHEMA ,	26	cancrofa ,	<i>ibid.</i>
spontaneum ,	<i>ibid.</i>	traumatica ,	87
ambustio ,	27	à protuberantiâ ,	<i>ibid.</i>
volaticum ,	29	paralytica ,	88
pernio ,	<i>ibid.</i>	critica ,	89
intertrigo ,	30	à conatibus ,	<i>ibid.</i>
paratrima ,	<i>ibid.</i>	à strangulatu ,	<i>ibid.</i>
<i>Esquinancie</i> ,	484	à chemosi ,	<i>ibid.</i>
ESSERA ,	427	à staphylomate ,	90
<i>Etranguillon</i> ,	484	EXOSTOSIS ,	59
EXANIA ,	101	benigna ,	<i>ibid.</i>
primaria ,	102	rachitica ,	60
ab alvifluxu ,	103	cancrofa ,	<i>ibid.</i>
à calculo ,	<i>ibid.</i>	scrophulosa ,	61
à dystociâ ,	<i>ibid.</i>	scorbutica ,	<i>ibid.</i>
paralytica ,	<i>ibid.</i>	syphilitica ,	<i>ibid.</i>
traumatica ,	104	variolosa ,	62
		<i>Extumescentia</i> ,	96

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

F.

F eu St. Antoine,	42.423
Feu volage,	29
Feu sacré,	423
Febris bullosa,	382
carcerum,	411
erysipelatoſa,	419
purpurata,	415
eſſeroſa,	393
petechialis,	415
lenta,	264. 266
lactea,	258
nautica,	411
nervosa,	251. 253
rubra,	425
Ficus, ſic,	53
Fièvre,	Claff. 2. & 3.
Folette,	283
Formica,	17. 54
Froncle,	39
FURUNCULUS,	ibid.
dothion,	40
terminthus,	ibid.
phygethlon,	ibid.

G.

G anglion,	53
GASTRITIS,	469
legitima,	ibid.
traumatica,	470
à veneno,	ibid.
erysipelatoſa,	471
exanthematica,	ibid.
ſternocoſtalis.	472
GASTROCELE,	147
ſimplex,	148
compoſita,	149
Gerantexon,	8

GIBBOSITAS,	62
ſpinalis,	ibid.
ſcapularis,	63
ſternalis,	ibid.
coſtalis,	ibid.
lordoſis,	ibid.
ſchirroſa,	64
Glandæ,	36
Gloſſanthrax,	360
Gloſſocele,	97
Gloſſomegiſtus,	98
Gonagra,	72
Gonſlement,	32
Gonorrhée,	37
Gotium,	57
Gouêtre,	56
Gouteroſe,	12
Grain de grêle,	56
Grando,	56
Grippe,	283
GUTTA ROSACEA,	12
ſimplex,	ibid.
herpetica,	13
ſyphilitica,	ibid.

H.

H æmalops,	15
Hæmatocele,	80
Hæmatomphalus,	75
Hale,	10
Hebdomadaria,	335
HECTICA,	263
infantilis,	264
veſpertina,	265
chlorotica,	266
ſyphilitica,	ibid.
ſcrophuloſa,	ibid.
à calculis,	267
hydropum,	ibid.
noſtalgica,	ibid.

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

verminosa ,	268	<i>Hydro-enterocele</i> ,	131
cachectarum ,	269	<i>Hydro-epiplocele</i> ,	145
<i>Hemitritæus</i> ,	280	<i>Hydromphalus</i> ,	75
<i>Hémorrhoidæ</i> ,	68	<i>Hydrophthalmia</i> ,	84
HEPATITIS ,	504	<i>Hydropisie</i> ,	ibid.
erysipelatoſa ,	505	<i>Hydropyreton</i> ,	225
pleuritica ,	506	<i>Hyperſarcoſis</i> ,	51
muscularis ,	507	<i>Hypogastrocele</i> ,	129. 144
cystica ,	ibid.	<i>Hypogastrorixis</i> ,	136
obscura ,	508	<i>Hyponychon</i> ,	16
ſuppurans ,	ibid.	<i>Hypopyon</i> ,	15
HEPATOCELE ,	149	HYPOSTAPHYLE ,	94
ventralis ,	150	ab inflammatione ,	95
umbilicalis ,	ibid.	à laxitate ,	96
<i>Hernia</i> ,	58. 81. 115. 151	<i>Hysteritis</i> ,	466
HERPES ,	17	HYSTEROCELE ,	153
ſimplex ,	ibid.	inguinalis ,	154
ſerpigo ,	ibid.	ventralis ,	155
miliaris ,	18	HYSTEROLOXIA ,	172
eſtiomenos ,	19	anterior ,	173
ſyphiliticus ,	ibid.	poſterior ,	174
perifcelis ,	20	lateralis ,	ibid.
collaris ,	ibid.	citra graviditatem ,	176
HORDEOLUM ,	56	HYSTEROPTOSIS ,	106
grando ,	ibid.	uteri prolapſus ,	107
chalazium ,	ibid.	uteri inverſio ,	110
ſyro ,	ibid.	vaginæ prolapſus ,	113
ſteotomatofum ,	ibid.	compoſita ,	114
verrucofum ,	ibid.		
hydatidofum ,	ibid.		
HYDARTHROS ,	71		
ſynovialis ,	ibid.		
ſtatulentus ,	72		
<i>Hydatidocele</i> ,	77		
HYDATIS ,	69		
<i>Hydrachnis</i> ,	369		
HYDROA ,	24		
ſudamen ,	ibid.		
alba ,	25		
<i>Hydrocele</i> ,	76		
<i>Hydro-encephalocèle</i> ,	171		

I.

<i>Ignis ſacer</i> ,	418. 423
<i>volaticus</i> ,	29
<i>Infiltration</i> ,	32
<i>Inflammatio</i> ,	26. 466
<i>Inflatio</i> ,	96
<i>Intertrigo</i> ,	30
<i>Ionthos</i> ,	24
<i>Ixias</i> ,	67

K k üij

INDEX NOMINUM GENERICORUM;

K.

K Aspe ,	367
Kion ,	94
Kirsocele ,	79
Kirsomphalus ,	75
Kirso ,	67
Krite ,	56

L.

L Agophthalmus ,	92
Lait répandu ,	32
Lapsus ,	91. 107. 113
Latica ,	273
Lentigo ,	11
Lentille ,	ibid.
Leuce ,	9
LEUCOMA ,	5
nephelium ,	ibid.
albugo ,	6
cicatrix ,	7
gerontoxon ,	8
Liparocele ,	80
Lipoma ,	70
Loimos ,	351
LORDOSIS ,	64
compernium ,	ibid.
valgorum ,	ibid.
varorum ,	ibid.
Loupe ,	36. 70
LOXARTHROS ,	194
peversivus ,	195
anisotonicus ,	196
gibbosus ,	197
intrarticularis ,	ibid.
LUPIA ,	70
meliceris ,	ibid.
steatoma ,	ibid.
spina bifida ,	ibid.

Lupus ,	43
Luxation ,	180
Lypiria ,	300

M.

M Acula ,	10. 29
Malvat ,	42
Margarita ,	6
MARISCA ,	68
Melas ,	9
Melasma ,	15
Meliceris ,	70
Mellifavium ,	ibid.
Meroccele ,	126. 143
Merorixis ,	135
Meteorismus ,	464
Methemerina ,	273
METRITIS ,	466
puerperarum ,	ibid.
typhodes ,	467
lactea ,	ibid.
MILIARIS ,	392
benigna ,	ibid.
maligna ,	395
recidivans ,	396
Boia ,	400
critica ,	ibid.
lactea ,	401
nova ,	402
sudatoria ,	403
Germanica ,	406
nautica ,	411
purpurata ,	ibid.
Britannica ,	412
puerperarum ,	ibid.
scorbutica ,	413
Millet ,	293
Mule ,	29
Mûre ,	51

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

N.

N ÆVUS,	13
figillum,	ibid.
maternus,	14
Natta,	51
Nebula,	5
Nephelium,	ibid.
NEPHRITIS,	510
vera,	ibid.
calculosa,	511
Nodus,	59

O.

Œ DEMA,	31
flaccidum,	ibid.
crystallinum,	ibid.
hystericum,	32
periostræi,	ibid.
serpentina,	ibid.
variolosum,	ibid.
lacteum,	ibid.
Œdema,	96
Ombrage,	5
Omphalocele,	128
Omphalorixis,	135
Onglet,	55
Ophthalmoptosis,	84
Orgeolet,	56
Orgueil,	ibid.
OSCHEOCELE,	76
flatulenta,	ibid.
aquosa,	ibid.
hydatidosa,	77
Malabarica,	78
varicosa,	79
feminalis,	ibid.
cruenta,	80
purulenta,	ibid.

adiposa,	80
Oscheocele,	124. 143

P.

P Ædarthrocace,	59
Panaris,	44
Panis & Panus,	40
Pannus,	55
Papula,	16
PARAGLOSSE,	96
deglutitoria,	97
glossomegistus,	98
exertoria,	ibid.
retractoria,	99
Paralampsis,	6
Paralyse,	96
PARAPHRENESIS,	443
diaphragmatica,	444
pleuritica,	ibid.
hepatica,	447
Paraphrosine,	443
Paraphimosis,	48
Paratrima,	30
PARONYCHIA,	44
cutanea,	ibid.
periostræi,	45
tendinis,	46
PARORCHIDIUM,	176
à sero descensu,	177
à retractione,	178
ab intropressione,	ibid.
Parorchido-enterocele,	131
Parotide,	39
PAROTIS,	ibid.
benigna,	ibid.
febrilis,	ibid.
Paroulis,	74
Pemphigodes,	382
PEMPHIGUS,	ibid.

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

major,	382	infantum,	49
Castrensis,	383	<i>Phlegmasia</i> ,	345
Helveticus,	384	<i>Phlegmatica</i> ,	273
Indicus,	386	P H L E G M O N E,	36
Brasilienfis,	<i>ibid.</i>	mammarum,	<i>ibid.</i>
PERIPNEUMONIA,	495	oculi,	<i>ibid.</i>
pura,	496	testis,	37
putrida,	497	musculorum,	<i>ibid.</i>
ardens,	<i>ibid.</i>	axillaris,	<i>ibid.</i>
maligna,	498	<i>Phrenitiasis</i> ,	434
typhodes,	499	P H R E N I T I S,	<i>ibid.</i>
catarrhalis,	500	vera,	435
arthritica,	501	fynochi,	436
phtificorum,	<i>ibid.</i>	miliaris,	437
exanthematica,	502	symptomática,	438
hydrophobica,	503	variolosa,	<i>ibid.</i>
gastrica,	<i>ibid.</i>	morbillofa,	439
rachialgica,	504	verminosa,	<i>ibid.</i>
<i>Perle</i> ,	6	à plica, seu Polonica,	440
<i>Pernio</i> ,	29	aphrodisiaca,	<i>ibid.</i>
P E S T I S,	351	apyreta,	<i>ibid.</i>
vulgaris,	353	calentura,	<i>ibid.</i>
benigna,	355	Indica,	441
interna,	356	à dolore,	442
sporadica,	358	hydrophobica,	<i>ibid.</i>
carbunculosa,	<i>ibid.</i>	<i>Phricodes</i> ,	279
glossanthrax,	360	<i>Picotte</i> ,	367
anticardia,	<i>ibid.</i>	<i>Picottin</i> ,	306
Siamæa,	361	<i>Pieds bots</i> ,	197
remittens,	362	P L E U R I T I S,	447
scorbutica,	364	vera,	450
Ægyptiaca,	365	dorsalis,	451
<i>Petechia</i> ,	414	mediaftini,	<i>ibid.</i>
<i>Petite vérole</i> ,	367	pericardii,	452
<i>Peticula</i> ,	414	traumatica,	<i>ibid.</i>
<i>Phagedana</i> ,	43	biliosa,	453
P H I M O S I S,	46	verminosa,	455
vera,	47	putrida,	<i>ibid.</i>
hydrocelica,	<i>ibid.</i>	catarrhalis,	457
fypilitica,	<i>ibid.</i>	eryfipelatosa,	<i>ibid.</i>
circumligata,	48	hepatica,	458
vaginæ,	49	convulfiva,	459

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM

periodica ,	459
hydrothoracica ,	ibid.
pestilens ,	460
lactea ,	ibid.
Polonica ,	461
febricosa ,	462
miliaris ,	463
<i>Pleuro-peripneumonia</i> ,	495
<i>Pneumatocoele</i> ,	76
<i>Pneumatomphalus</i> ,	75
<i>Pneuma-pleuritis</i> ,	ibid.
<i>Pneumonia</i> ,	495
<i>Poil</i> ,	223
<i>Poireau</i> ,	53
<i>Polype</i> ,	50
<i>Porcellana</i> ,	22
<i>Porrum</i> ,	53
<i>Poulain</i> ,	38
<i>Pourpre</i> ,	414
<i>Proctocele</i> ,	101
<i>Productio</i> ,	96
<i>Propendentia</i> ,	ibid.
P R O P T O M A ,	99
scroti ,	ibid.
labii ,	100
præputii ,	ibid.
auriculæ ,	ibid.
<i>Prunella</i> ,	484
P S Y D R A C I A ,	21
porcellana ,	22
à vespis ,	ibid.
urticata ,	23
ab acaris ,	ibid.
achne ,	24
P T E R Y G I U M ,	55
ungula ,	ibid.
pannus ,	ibid.
P U R P U R A ,	414
benigna ,	415
maligna ,	ibid.
symptomática ,	417

Q.

Q U A R T A N A ,	328
legitima ,	ibid.
splenetica ,	329
duplex ,	330
duplicata ,	ibid.
triplex ,	331
syphilitica ,	ibid.
cataleptica ,	ibid.
epileptica ,	332
nephralgica ,	ibid.
hysterica ,	ibid.
arthritica ,	ibid.
amens ,	ibid.
infantum ,	333
scorbutica ,	ibid.
comatosa ,	ibid.
triplicata ,	ibid.
<i>Quarte , quartaine</i> ,	328
<i>Querquera</i> ,	279
Q U O T I D I A N A ,	314
simplex ,	ibid.
deceptiva ,	315
hysterica ,	ibid.
epileptica ,	316
ischiadica ,	ibid.
cephalalgica ,	ibid.
nephralgica ,	317
soporosa ,	ibid.
catarrhalis ,	ibid.
partialis ,	ibid.
stranguriosa ,	ibid.

R.

R A C O S I S ,	99
<i>Ramex</i> ,	51
<i>Roseola</i> ,	386
<i>Rougeole</i> ,	ibid.

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

R UBEOLA,	386	ventralis,	152
vulgaris,	387	inguinalis,	ibid.
anomala,	388	<i>Squirre</i> ,	34
variolodes,	391	<i>Staphyloma</i> ,	70
anginosa,	392	<i>Steatoma</i> ,	ibid.
<i>Rupture</i> ,	137	<i>Subunguium</i> ,	16
		<i>Sudamina</i> ,	24
		<i>Suette</i> ,	225
		<i>Sugillatio</i> ,	15
		<i>Synchisis</i> ,	74
S ARCOCELE,	51	S YNOCIA,	231
S ARCOMA,	50	plethorica,	232
vulgare,	ibid.	ardens,	233
narium,	ibid.	putrida,	234
oculorum,	ibid.	tragæda,	ibid.
epulis,	ibid.	catarrhalis,	235
cercosis,	ibid.	scorbutica,	ibid.
natta,	51	dolorum,	236
bicephalum,	ibid.	cephalgica,	ibid.
fungosum,	ibid.	S YNOCBUS,	237
scroti,	ibid.	sanguinea,	240
varicocele,	ibid.	sudatoria,	242
enchantis,	ibid.	variolodes,	243
SCIRRUS , <i>Schirrus</i> ,	34	dysenteriodes,	244
hepatis,	ibid.	pleuritica,	245
lienis,	35	ardens,	246
lupia,	36	rheumatizans,	248
<i>Scoliosis</i> ,	63	hyemalis,	ibid.
<i>Seing</i> ,	13	anniversaria,	249
<i>Serpentine</i> ,	32	spermatice,	ibid.
<i>Serpigo</i> ,	17	tarantata,	ibid.
<i>Siam</i> ,	361	soporosa,	250
<i>Sigillum</i> ,	13	scorbutica,	ibid.
<i>Siriasis</i> ,	480	miliaris,	ibid.
<i>Sirsen</i> ,	484	<i>Syrones</i> ,	23, 56
<i>Spermatoccele</i> ,	79		
<i>Sphacerus</i> ,	477		
<i>Spina bifida</i> ,	70		
<i>Spina ventosa</i> ,	74		
S PLENITIS,	509		
phlegmonodea,	ibid.		
S PLENOCELE,	151		

T.

T ACHE,	6
<i>Telum</i> ,	447
T ERTIANA,	318
legitima,	ibid.

INDEX NOM. GENER. SPECIFIC. ET SYNONYM.

VERRUCA,	53	Y.	
simplex,	54		
gregalis,	ibid.	Y	
syphilitica,	ibid.	<i>Antboi,</i>	16
VITILIGO,	8		
albus,	9	Z.	
leuce,	ibid.		
melas,	ibid.	Z	
hepatica,	10	<i>Erzera,</i>	279
Vomica,	74	<i>Zona,</i>	20. 424
		<i>Zostera,</i>	20. 424

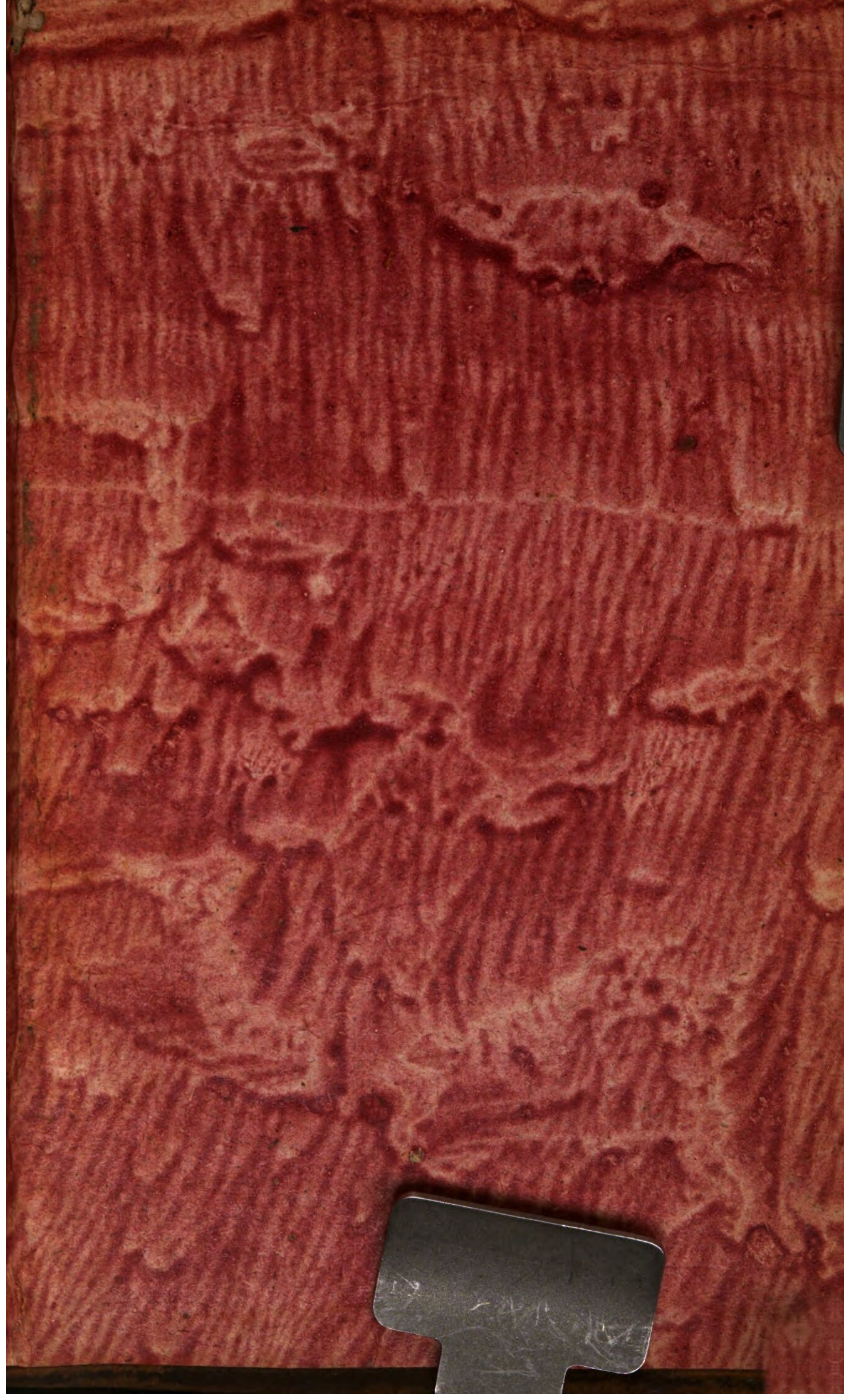

XXXXX (5 Bde) X. 87

Boissier de la Croix de Sauvages, François, 1706-1767

Nosologia methodica sistens morborum classes, genera et species, juxta
Sydenhami mentem & botanicorum ordinem

Bd.: 2,1

Amstelodami 1763

Path. 1121-2,1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10474489-8